

Katedra: PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Obor: UČITELSTVÍ PRO 1. STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

PROBLEMATIKA VÝUKY VYJMENOVANÝCH SLOV NA I. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Problems of teaching specified words at the 1st level of basic
school

Autor: Drahomíra Havlačková

Podpis:

Adresa: Družstevní 735, 472 01 Doksy

Vedoucí práce: Mgr. Karel Dlabola

Počet	stran	obrázků	tabulek	grafů	příloh
	168	7	15	36	2

V Liberci dne 2.5.2003

Katedra: PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) Drahomíra HAVLAČKOVÁ
adresa: Družstevní 735, 472 01 Doksy
obor (kombinace): Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název DP: Problematika výuky vyjmenovaných slov na 1. stupni ZŠ
Název DP v angličtině: Problems of teaching specified words at the 1st level of basic school
Vedoucí práce: Mgr. Karel Dlabola
Konzultant:
Termín odevzdání: 6. 5. 2003

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 25. 3. 2000

.....

děkan

.....

vedoucí katedry

Převzal (diplomant):

Datum:

Podpis:

Cíl práce:

Cílem diplomové práce bude zjistit názory učitelů základní školy na dosavadní uspořádání řad vyjmenovaných slov, předložit návrhy respondentů směřující k aktualizaci současných řad vyjmenovaných slov. Dále pak vysledovat metody a formy výuky, které dotazovaní učitelé používají pro nácvik obtížného učiva o pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Diplomantka se rovněž zaměří na zjištění úrovně znalostí žáků 3.-5. ročníku základní školy v okruhu učiva o vyjmenovaných slovech. Bude vycházet z předpokladu, že význam a pravopis vyjmenovaných a příbuzných slov by měl žák na konci 5. ročníku základní školy ovládat v odpovídající míře.

Vytyčený cíl diplomové práce realizuje diplomantka prostřednictvím vlastního výzkumu formou dotazníků mezi respondenty z řad učitelů a žáků 1. stupně základní školy. Tyto následně zpracuje a vyhodnotí jednotlivě i sumárně.

Osnova práce:

- I. Teoretická část
 - 1. Úvod
 - 2. Hypotéza
 - 3. Teoretická východiska
 - 4. Význam slova
 - 5. Anketa v časopise Komenský
 - 6. Návrh jednotlivých řad vyjmenovaných slov
 - 7. Názor diplomantky
- II. Praktická část
 - 1. Vstupní údaje výzkumu
 - 2. Průběh výzkumu
 - 3. Výsledky výzkumu
 - 4. Závěr výzkumu
 - 5. Seznam pramenů
 - 6. Seznam příloh

Doporučená literatura:

Čechová, M. - Styblík, V.: Čeština a její vyučování. Praha, SPN 1998.

Hartmannová, V. - Hartmannová, D.: Pravidla českého pravopisu. Olomouc, FIN 1996.

Kol. autorů: Český jazyk, učební osnovy pro 1.-9. ročník, vzdělávací program ZŠ. Praha, Fortuna 1996.

Kol. autorů: Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha, Academia 1994.

Styblík, V. - Čechová, M.: Didaktika češtiny. Praha, SPN 1989.

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a že jsem uvedl(a) veškerou použitou literaturu.

V Liberci dne 2.5.2003

Drahomíra Havlačková

Prohlášení k využívání výsledků DP:

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou, doktorskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo) a § 35 (o nevýdělečném užití díla k vnitřní potřebě školy).

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom(a) toho, že užít své diplomové (bakalářské, doktorské) práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše).

V Liberci dne 2.5.2003

Drahomíra Havlačková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce panu Mgr. Karlu Dlabolovi za cenné rady a pomoc při dokončení diplomové práce, paní doc. PaedDr. Olze Roztočilové, CSc. za podnětné připomínky a návrhy při zpracování teoretické části, respondentům z řad učitelů i žáků základních škol za jejich ochotu ke spolupráci a všem ostatním, bez nichž bych tuto práci nemohla dokončit.

Anotace

Téma: Problematika výuky vyjmenovaných slov na I. stupni základní školy

Práce se zabývá problematikou výuky vyjmenovaných slov a slov příbuzných na I. stupni základní školy. Výzkumná část je zaměřena na znalost významů vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Uvedeny jsou názory učitelů k dané problematice. Zpracován je také žákovský dotazník, který zjišťuje úroveň znalostí žáků 3. – 5. ročníku v okruhu učiva vyjmenovaných slov. V příloze jsou zařazeny ukázky zpracovaného dotazníku pro učitele a ukázky zpracovaného žákovského dotazníku.

Annotation

Theme: Problems of teaching specified words at the 1st level of basic school

This project is focused on problems of teaching specified words and paronyms at the 1st level of basic school. Research part is focused on knowledge of specified words and paronyms meaning. It presents the opinions of teachers on this matter. There is also a questionnaire for pupils of 3rd – 5th class, to assess their knowledge of specified words. Enclosure contains samples of questionnaire filled in by teachers and pupils.

Annotation

Das Thema: Die Lernproblematik von aufgezählten Wörtern an der I. Grundschulstufe

Die Arbeit bearbeitet die Lernproblematik von aufgezählten und verwandten Wörtern an der I. Grundschulstufe. Der Forschungsteil behandelt den Kenntnisstand der aufgezählten und verwandten Wörterbedeutungen. Es werden diesbezügliche Ansichten der Lehrer aufgeführt. Es liegt auch ein Schülerfragebogen vor, welcher den Kenntnisstand der Schüler im 3. bis 5. Schuljahr in aufgezählten Wörtern anfragt. In der Anlage sind die fertig bearbeiteten Lehrer- und Schülerbögen in Mustern zu finden.

Obsah	strana
I. Teoretická část	1
1. Úvod	1
2. Hypotéza	2
3. Teoretická východiska	3
4. Význam slova	7
5. Anketa v časopise Komenský	9
6. Návrh jednotlivých řad vyjmenovaných slov	16
7. Názor diplomantky	18
II. Praktická část	20
1. Vstupní údaje výzkumu	20
1.1 Dotazník pro učitele 1. stupně základní školy	20
1.2 Údaje o respondentech	24
1.2.1 Učitelé	24
1.2.2 Žáci	26
1.3 Dotazník pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy	28
2. Průběh výzkumu	32
2.1 Vyhodnocení dotazníku pro učitele 1. stupně základní školy – jednotlivě	32
2.2 Vyhodnocení dotazníku pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy – jednotlivě	65
3. Výsledky výzkumu	112
3.1 Vyhodnocení dotazníku pro učitele 1. stupně základní školy – celkem	112
3.2 Vyhodnocení dotazníku pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy – celkem	131
4. Závěr výzkumu	162
4.1 Úprava řad	162
4.2 Výuka	163
5. Seznam pramenů	165
6. Seznam citací	167
7. Seznam příloh – volné	168

Nejde o to, znát mnoho, ale o to, znát ze všeho, co je možno znát, to nejpotřebnější.

Lev Nikolajevič Tolstoj

I. Teoretická část

1. Úvod

Podstatou mé diplomové práce je problematika výuky vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Téma práce jsem si zvolila proto, že je její koncepce založena na přímém výzkumu se žáky a učiteli na 1. stupni základní školy. Z toho důvodu je mi velice blízké, protože tu jako učitelka působím.

Tato již desetiletá praxe mě nejen utvrzuje v přesvědčení, že právě této práci se chci celý život věnovat, ale také mě nutí zamýšlet se nad svěřenými žáky, nad jejich vlastnostmi a zvláštnostmi i nad požadavky, které jsou pro ně vymezeny danými standardy jednotlivých předmětů zařazených v učebním plánu 1. – 5. ročníku. S mnoha požadavky se ztotožňuji, některé mi připadají zvláštní, proti jiným se téměř bouřím, ale rozhodně si nemohu dovolit nesplnit je. Volím proto takové metody a formy výuky, které se mi osvědčily jako účinné a hledám další, jež by byly efektivní také při práci s dětmi s poruchami učení usedajícími do lavic 1. stupně základní školy stále častěji.

V první řadě jsem se zaměřila na český jazyk, protože představuje nejen předmět poznávání a učení, ale zejména prostředek, jímž se dítě poznávání zmocňuje, jehož pomocí se učí. Úkolem českého jazyka jako vyučovacího předmětu je vést děti k jeho přiměřenému zvládnutí právě jako k prostředku vzdělávání, nástroje myšlení a dorozumění.

Hlavním cílem jazykového vyučování je naučit žáky vyjadřovat se výstižně a správně spisovným jazykem, a to jak slovem i písmem. Učební osnovy českého jazyka pro 1. stupeň základní školy ukládají, že žáci mají dosáhnout těchto dovedností:

1. vyjadřovat se spisovným jazykem;
2. vyjadřovat se prostě, ale souvisle, uspořádaně a jasně v krátkých projevech mluvených i psaných;
3. osvojit si elementární poznatky o hláskové, tvarové i větné stavbě jazyka, o významu slov a jejich stavbě;
4. poučit se o zvukové stránce jazyka, osvojit si návyk spisovné výslovnosti;
5. osvojit si základní pravidla pravopisu;
6. při poznávání jazykových prostředků se naučit přihlížet i k jejich stylovému využití;
7. poznávat jazykové prostředky a uvědomováním si jejich vzájemných vztahů v jazykovém systému rozvíjet jejich rozumové schopnosti.

¹(Kol. autorů: Český jazyk – učební osnovy pro 1. – 9. ročník základní školy. Praha, Fortuna 1996. Volně.)

Ve spojení s poznáváním spisovného jazyka se myšlení žáka rozvíjí, rozvíjejí se jeho rozumové schopnosti. Rozumová výchova je tudíž součástí cíle jazykového vyučování. Uvědomování si významů slov přispívá k uvědomělému výběru slov v jazykových projevech, napomáhá k výstižnějšímu, přesnějšímu a kultivovanějšímu vyjadřování. Je to však učitel, na němž je, aby cílů vyučování dosáhl.

Učitel 1. stupně základní školy je především učitelem mateřského jazyka. Vyučuje mu téměř polovinu všeho času vymezeného výuce, a proto musí mít široké znalosti také z vědy o člověku, jeho rozvoji, z vědy o zvláštностech psychického vývoje a o způsobu terapie těchto zvláštností. Musí si vypěstovat i schopnost prakticky užívat této vědy při práci se žáky i s rodiči a také schopnost prosazovat svoje názory v daném společenství učitelů.

Učitel prvního stupně základní školy jako učitel mateřského jazyka musí mít hluboké znalosti odborné, musí sledovat vývoj jazykovědy, seznamovat se s nejnovějšími poznatky bádání a s jejich aplikací ve škole. Musí být také odborníkem v mnoha dalších oborech, protože obvykle vyučuje také ostatním předmětům 1. stupně ZŠ. Jazykové učivo v novém pojetí je založeno na komunikativní funkci jazyka, a proto je nezbytné, aby učitel chápal svého žáka jako partnera, a tím mu umožňoval skutečný rozvoj jazykový i rozvoj žákovy osobnosti. Takový styl práce umožňuje maximálně využívat též mezipředmětových vztahů i vztahů mezilidských. Kromě rozsáhlých znalostí a dovedností, musí být člověkem hodným důvěry a musí tento dojem vzbuzovat u svých žáků i ve svém okolí, v němž působí.

Vědoma si všech těchto skutečností zaměřila jsem se proto na sledování metod a forem únavného a nesnadného pravopisného učiva – psaní *i, í / y, ý* po obojetných souhláskách, tedy vyjmenovaných slov, a na zjištění úrovně jeho znalostí a neméně také na názory učitelů, jež mají na uspořádání řad vyjmenovaných slov.

2. Hypotéza

Stanovila jsem si hypotézu, že význam vyjmenovaných a příbuzných slov by měl žák na konci docházky na 1. stupni ZŠ beze zbytku ovládat. Dále jsem předpokládala, že osobnost učitele a zejména formy jeho výuky vedou k vyšší efektivitě práce s vyjmenovanými a příbuznými slovy.

3. Teoretická východiska

Dnešní způsob psaní je výsledek staletého vývoje. Mluvíme-li o vyjmenovaných slovech, musíme se zmínit, že stará čeština měla dvě výslovnostní varianty *ī* – měkkou a tvrdou, lišící se způsobem a místem artikulace. Měkce se *ī* vyslovovalo po měkkých nebo změkčených souhláskách, tvrdě se vyslovovalo po tvrdých souhláskách v tehdejší slova smyslu. Měkkost a tvrdost se rozlišovala totiž také v souhláskách, které dnes označujeme jako „obojetné“, stály tady proti sobě dvojice *b' - b*, *m' - m*, *p' - p*, *s' - s* atd. Bylo to období tzv. párové měkkosti. Po jejím zániku mizel i rozdíl ve výslovnosti mezi *ī* a *ȳ*. Jejich psaní se však udržovalo, třebaže označovala pouze hlásku jedinou. Důsledné rozlišení obojího *ī*, *ȳ* v písmu zavedl mistr Jan Hus, který m. j. vyžadoval také dodržování obojí výslovnosti. Vývoj hlásek (tj. ve 14. – 16. století) probíhal - historicky hodnoceno - velice rychle a nedal se jakoukoli umělou silou zastavit. Pravopis se však hláskoslovnému vývoji nepřizpůsobil; pro jedinou hlásku *ī* zůstala dvě písmena *ī* a *ȳ*.

Bratrský pravopis zavedl psaní *ȳ*, *ý* dokonce po souhláskách *c*, *z*, *s*: *cyzý sýla*. Toto psaní odstranil Josef Dobrovský analogickou pravopisnou opravou: *jarní*, tedy i *cizí*, *páni*, tudíž i *ptáci*, *kosi*. Obrozenští jazykovědci a také učitelé usilovali o co nejjednodušší pravopis, a proto se v té době objevují v mluvnicko-pravopisných příručkách seznamy slov, ve kterých se píše po obojetných souhláskách v kořeni *ȳ* nebo *ý*. Vycházelo se z toho, že pravidlem je psaní měkkého *ī*, *í*. Řady těchto slov se v historii nazývaly např.: slova vyjmutá, vybraná, vyňatá, pozoruhodná, pamětihodná.

²(Cuřín, F.: Vývoj spisovné češtiny. Praha, SPN 1985. Volně.)

Jejich řady nebyly vždy totožné a totožné nebylo ani jejich rytmičné uspořádání, jak je patro z následující ukázky.

³(Müller, J.: Cvičebnice jazyka českého pro školy obecné, díl IV. Vídeň, C. k. školní knihosklad, 1911, s. 13 – 18.)

bi — by; bí — bý.

býti — budu; **bíti** — bijí.

**obyčej; bystrý; bylina; kobyla; býk; babyka;
Bydžov.**

27. Doplnujte! Kdo jiného bije, bývá sám bit. Ladík měl b-č. B-čem rád koně b-l a každého b-l. Jednou b-l zase psa. Přišel však otec a nab-l mu, že b-l zlý a psa b-l. Žes, Ladíku, hodný neb-l, proto ti tatínek nab-l. Nechceš-li po druhé zase b-t b-ti, nesmíš nikoho b-ti.

li — ly, lí — lý.

mlýn (avšak mlíti); **slyšeti; blýskati se; plynouti;
polykati; lysý; lýko; lýtko.**

31. Doplnujte! Ve mlýně. Jednoho dne jsem se vypravil s otcem do ml-na. Na dvoře se na nás vyřítíl ml-nářův pes. Ml-nářský chasník jej okřikl a uvedl nás k ml^í-náři.

Ml-nář nás vesele přivítal a odvedl do ml-nice, kde pracovalo několik ml-nářských chasníků. Když jsme si prohlédli ml-n, rozloučili jsme se s ml-nářem a ubírali jsme se domů. Ještě po cestě vypravoval otec o ml-ně a životě v něm.

mi — my; mí — mý.

**mysl; mýti; mýliti se; myš; hmyz: hlemýžď;
mýtiti; smýkati, dmýchat; my; od(za)mykati.**

34. Doplnujte! Kdo dobře m-slí, dobře i mluví. Proto, můj holečku, vždycky vše prom-sli, rozm-sli, přem-sli, dom-sli, a řeč tvá bude míti vždy náležitý sm-sl. Kdo nem-slí, mluví nesm-sly. Kdo dovede nové věci vym—, je dů-. Kdo však ne—, nic nevy—. Dům-slní vynálezci vy— již přerůzné nástroje. Dů— podporuje prů—. Prů— vede k blahobytu. Proto, Čechové, váš dů— nechť podporuje náš prům—!

pi — py; pí — pý.

**pytel; pysk; pýcha; třpytiti se; kopyto; zpyto-
vati; klopýtati; pýřiti se; slepýš; netopýr; pý-
řavka; pykati.**

38. *Doplňte! a)* P-tle se šijí z p-tloviny. Nejeden p-tlák p-kal za p-tlačení. P-lného žáka těší učení. Máš na p-lno? Zajíc má horní p-sk rozpoltěný. Nep-chej do vosího hnízda! Mnohý v přep-chu žil a v chudobě zemřel. Hrdop-šek se vyp-ná nad jiné. Nech p-va, p-j vodu, nečiň kapse škodu! Zmrzne-li sníh, třp-tí se jako stříbro. Hvězdář zp-tuje třp-tivé hvězdy. Kdo čí chléb jí a p-vo p-je, toho p-seň obyčejně zp-vá. Kůň náleží k jednokop-tníkům, nosorožec a slon k mnohokop-tníkům.

si — sy; sí — sý.

**sypati; syn; sytý; sýr; syrový; syrob; syčeti;
osychati; sychravý; sýček; sysel; sýkora.**

40. *Doplňte! a)* Hospodyně nas-pala sl-pkám zrní ze s-pky. Kde s-la vévodí, ku právu se nechodí. Se s-lným nechod v zápas a s bohatým před soud! Na jaře b-vají stromy obs-pány květem. Peří se nas-pává do s-pku. První s-novská povinnost je poslušnost. Pij, s-náčku, pomaličku, pij, s-náčku, pomalu! Bumbříček b-l veliký nenas-ta. Jak budeš s-ti, tak budeš žíti. Zrní pros-váme na s-tě. Čermáček rád by rozdával z cizího, a proto volává: „Tetka dělá s-r, pojdte, chlapi, na s-rovátku!“ Mléko se sráží s-říštěm. S-rové dřevo v ohni s-čí.

vi — vy; ví — vý.

vy- (**vy**hěhnouti); **vysoký**; **zvyk**; **žvýkati**; **výr**; **výskati**; **vydra**; **povyk**; **výti**; **vykati**; **vy**;

(avšak: **viděti**, **viseti**, **vítati**, **viniti**, **viklati**).

42. *Odvozujte slova předponou **vy-** z. vyznačených!*

a) Dělati, těžiti, tlačiti, síti, táhnouti, choditi, kvísti, jíti, letěti, střeliti, mysliti, cvičiti, hnáti, konati, kresliti, bráti, dáti, prodati, tisknouti, nésti, počítati, pařiti.

(Vzor: dělati, vydělati, výdělek, výdělečný.)

b) Mluvití, stavěti, chovati, živiti, zdobiti, sloužiti, platiti, robiti, půjčiti, hýbati, pustiti, měřiti, hráti, měniti.

(Vzor: mluvití, vymluviti, výmluva.)

zi — zy; zí — zý.

jazyk; **brzy**; **na(o-, vy-, v-)zývati**.

47. *Doplňujte!* Trpí s-ček za svůj jaz-ček. Brz-, brz-, brzičko snídání mi dejte, matičko! Král Přem-sl Otakar II. pro přep-ch na svém dvoře b-val naz-ván králem zlatým. Ospalec z-vá. Boha vz-vej a ruky přikládej! Co můžeš dnes konati, neodkládej na z-třek! Je větší voz-k nebo voz-ček?

Znalost významu vyjmenovaných slov a slov příbuzných představuje v jazykovém učivu nižšího stupně základní školy podstatnou část učiva. Je důležité, aby žáci pochopili lexikální význam každého ze slov i slov jim příbuzných. Při seznamování se s těmito významy je velmi důležitá forma, kterou učitel zvolí. Musí si totiž také uvědomit rozdílnou úroveň individuální slovní zásoby svých žáků, nepochybně musí vědět, že lexikální význam slov, tj. jako izolovaných slovních jednotek, si dobře neuvědomují ani někteří dospělí. To však ještě neznamena, že jejich význam neznají vůbec. Zkušenost ukazuje, že taková slova užívají správně v jistých spojeních ⁴(Jelínek, J. – Styblík, V.: Čtení o českém jazyce. Praha, SPN 1971, s. 38.). Proto je výhodné vycházet přímo ze slovních spojení, vět a textu, přiblížit slovní význam obrázkem, modelem, zvukem apod.

4. Význam slova

Význam slova je dvojí: slovní (věcný, obsahový neboli lexikální) a mluvnický (gramatický). Slovními významy jsou nejrůznější významy, které mají slova sama o sobě, jsou společné všem jejich tvarům a v jazykovém projevu se pak vztahují ke konkrétní skutečnosti.

Slova jako jednotky slovní zásoby mají věcný význam obecný a neoznačují zpravidla určitou osobu, věc atd. Pokud slovo použijeme ve větě, jeho význam se stává určitějším, konkrétnějším. To platí i v případě spojení slov na sebe vázaných ve výpovědní souvislosti. U spojení těsného někdy slova ztrácejí vlastní význam, spojení se stává ustáleným nedělitelným pojmenováním, např. *zlatý déšť* (zahradnický název keře), nebo vznikají vazebná spojení slov, která se stávají frazeologickými, kde alespoň jedno slovo ztrácí svůj význam, např. *dávat pozor*.

Slovo samo o sobě má buď význam jediný a je jednoznačné (vlastní jména, odborné názvy), nebo mívá několik významů a nazývá se mnohoznačné, např. *země* = *půda*, *území*, *zeměkoule*, *stát*. Jeden význam bývá často základní a ostatní druhotné. Slova mnohoznačná v jazyce převažují. Význam slova je tudíž základní, tj. původní, ostatní významy jsou přenesené. Významy přenesené se mohou stát hlavními, významy původní se mohou stát podružnými nebo mohou i zaniknout.

Někdy dochází k zušlechťování významu – např. *znamení* (*co se dalo znamenat*, *veliký*, *citelný*), znamená dnes *výborný*, *vzácný*, *vynikající*. Se zušlechťováním významu bývá často spojeno rozšiřování a úžení významu. K rozšiřování významu dochází tehdy, ubude-li

věcnému významu několik znaků, např. pán (původně vyšší *feudál*, dnes *dospělý muž*). K úžení významu dochází v případě obohacení věcného významu o další znaky, např. pršet (původně *padat*, dnes *padat v kapkách z mračen k zemi*).

Jestliže má slovo jako pojmenování pojmu některý znak společný s jiným pojmem, může být na něj přeneseno, a tím nabývá nového významu. Přesouvá se buď pojmenování, nebo pojem. Přesun pojmenování na základě podobnosti se nazývá metafora (*ucho hrnku – ucho jako součást těla*). Přesun pojmenování na základě věcné souvislosti se jmenuje metonymie. Věcná souvislost může být místní, časová nebo příčinná (chodba – původně *chození*, dnes *prostor kudy se chodí*). K mnohoznačnosti slov dochází např. i stejným zněním slov různého významu a původu. Tady mluvíme o homonymech např. *svíčka* (z vosku) – *svíčka* jako součást motoru auta.

Někdy lze jeden obsahový význam vyjádřit různými slovy. Potom jde o synonyma (slova souznačná). Synonyma se spojují v celé synonymní řady. Jedno slovo z řady mívá význam základní (krásný – *sličný, lepý, nádherný, švarný, pěkný, hezký...*), ostatní se pak od něho různou měrou liší. Odlišují se významem, příslušností k nějakému prostředí, k nějaké oblasti užívání, dobovým výskytem, frekvencí, citovým zabarvením.

V jazykovém povědomí se spojují nejen slova stejného významu, ale i slova významu opačného neboli antonyma. Vznikají zápornou předponou *ne-* (*člen – nečlen*), významově protikladnými předponami (*příjet – odjet*) nebo z různých slovních základů (*světlo – tma*).

Slova se mezi sebou liší také citovým zabarvením. Základem slovní zásoby jsou slova pojmová, tj. slova s úlohou pojmenovávací a poznávací. Jsou citově neutrální. Vedle nich existují slova citově zabarvená (expresivní), která vyjadřují také citový postoj mluvčího k vyjadřované skutečnosti. Buď jsou bez dalšího zvláštního příznaku (*dřina, líčko*), nebo s dalším zvláštním příznakem: slova důvěrná (*maminka*), domácká (*Fanouš*), mazlivá (*papat*), hanlivá (*cizák*), zhrubělá (*chrápat*) a vulgární (*chlastat*).

O některých oblastech společenského života neradi mluvíme přímo, jako např. o těžkých chorobách, umírání apod. Volíme proto pojmenování příjemnější, méně urážlivá, která nepůsobí tak drsně. Takovému pojmenování se říká eufemismus. K jeho vyjádření se užívají slova přejatá ještě nezdомácnělá (*tlustý – korpulentní*).

Chceme-li se vyjádřit žertovně nebo posměšně, užíváme někdy slov v opačném významu, než který obvykle mají (*Ty jsi ale hrdina!*), myslíme tím zbabělce. Takové užití se nazývá ironie.

Slova a jejich významy jsou odrazem určitého úseku společenského života, jistého prostředí nebo oblasti a jsou s nimi spjata.

⁵(Havránek, B. - Jedlička, A.: Česká mluvnice. Praha, SPN 1981, s. 409 – 420.)

5. Anketa v časopise Komenský

Koncepce jazykového vyučování zařazuje do výuky mj. také nauku o lexikálním významu slov sledujíc nenásilné, ale účinné obohacování slovní zásoby. To se vzhledem k principu integrity, který je pro nižší stupeň základní školy charakteristický, má uskutečňovat ve všech předmětech, jimž se zde vyučuje, a proto mě zaujala diskuse, která se rozvinula v časopise Komenský kolem uspořádání a kvantity řad vyjmenovaných slov na podnět doc. PhDr. Josefa Hubáčka, který byl jedním z tvůrců učebnic českého jazyka pro 1. st. ZŠ v koncepci osmdesátých let.

⁶(Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 124, č. 7/8, Brno 2000, s. 162 – 163.)

Autor navrhuje redukci řad vyjmenovaných slov v souvislosti s přesunem některých slovních významů na periferii slovní zásoby a přimlouvá se za přiřazení slov, která se naopak objevují v běžné komunikaci častěji. Uvádím tu proto některé z reakcí na jeho podněty:

Petr Kukal z Brandýsa nad Labem jednoznačně souhlasí s omezením řad vyjmenovaných slov a ztotožňuje se s předloženým klíčem pro jejich výběr. Místní jména jednoznačně odkazuje do výuky vlastivědy a naprosto odmítá vlastní jména *Zbyněk*, *Přemysl* a *Spytihněv*. Kývá na vypuštění biologických názvů (*slepýš*, *pýr* apod.) a na jejich převedení do učiva prvouky. Horuje pro úplné vypuštění některých slov jako např. *vyžle* a *babyka* i z učiva 2. stupně ZŠ odvolává se na jejich místo na výspě slovní zásoby.

Dále pak považuji za nutné citovat: „...Oproti doc. Hubáčkovi se však domnívám, že do řady vyjmenovaných slov po *b* měla být zařazena *bylina*. Přestože jde v podstatě o termín z botaniky (vymezení *bylina* – *dřevina*), je myslím v běžné populaci stále rozšířený. Nikoli však ve tvaru *bylina*, nýbrž jako deminutivum *bylinka*. Lze totiž dnes zaznamenat, alespoň u části populace, krizi důvěry v možnosti klasické medicíny a s tím související obrát k metodám lidového léčitelství. Spojení léčivé bylinky je dle mého názoru poměrně časté, děti znají bylinkové máslo, bylinkový čaj, nyní již také bylinkový *dresing*. Jistě – dochází zde k zúžení významu (za bylinu se považuje heřmánek a máta peprná, nikoli tulipán a řepa cukrovka), nic to však nemění na tom, že jde o užívaný výraz. Naopak jednoznačně kvituji vypuštění slov, která se ve slovní zásobě žáků nevyskytují (*pýřit se*, *vlýs* a jiné archiválie).“

Také další Kukalovy názory je třeba citovat, neboť na ně záměrně odkáží v závěru své diplomové práce stejně jako na podněty ostatních účastníků diskuse a ostatně i na Hubáčkovu anketu, jíž jsem se inspirovala při mém výzkumu. Kukal dále hodnotí:

„Návrat k rytmizovaným řadám, jak jej navrhuje doc. Hubáček, myslím nepotřebuje ani komentáře. Vyučující na 1. stupni dobře vědí, jak blahodárný vliv má rytmus slovních sekvencí na zapamatování. Ostatně např. magnetofonová kazeta *Školička s Dádou* (Dagmar Patrasová, Český rozhlas) je namnoze založena na popěvcích z rytmizovaných sekvencí vyjmenovaných slov a děti se podle ní učí s nebývalou lehkostí. S tím souvisí také rozumná myšlenka úpravy některých slov tak, aby jejich vhodným seřazením vznikl rytmický celek. Současně bude v některých případech dosaženo aktualizace zastarávajícího slova (*obyčej*, - *obyčejný*). Oboje je potřebné a vhodné.

Poněkud problematické se jeví navrhované rozšíření řady vyjmenovaných slov po v o frekventovaná slova s předponou vy-, u nichž však žáci předponu vy- obtížně identifikují. Jejich počet bude pravděpodobně nezanedbatelný a stanovit, která z nich si zařazení zaslouží a která nikoli, bude obtížné. Doc. Hubáček navrhuje: *výron, výsledek a vysvětlit. Výsledek a vysvětlit* bez výhrad přijímám, u slova *výron* se domnívám, že pro 1. stupeň není jeho zařazení nezbytné. Byl bych nakloněn spíše jeho převedení do učiva prvouky (zdravověda, zásady první pomoci – *výron* v kotníku), jak bylo naznačeno výše.

Jsem si vědom toho, že doc. Hubáček se při svých návrzích opírá o rozbor několika tisíc žákovských slohových prací a jeho volba slov s předponou má své dobré opodstatnění. Přesto by se jistě našla další, o jejichž zařazení by bylo lze uvažovat (např. ve školním prostředí častěji užívané *vyjádřit*, zejména v instrukcích k úkolům – v matematice: *vyjádři zlomkem*; v českém jazyce: *vyjádři synonymem* apod. Nenavrhuji nicméně jeho zařazení, pouze se snažím doložit, že výběr nebude snadný.

Závěrem několik poznámek k navrhovaným řadám. Zařazení *bych* má jistě své opodstatnění, uvažoval bych navíc o frekventovaném slově *zbytek*, resp. *zbývá*. Za jednoznačně správné považuji zařazení slova *plyn*, vítám rovněž změnu *plynout* na *uplynout*. Totéž *smýkat* a *smyk*, dále *přepych*, *odpykat si* a *ozývat se*.

Naopak si nejsem jist, zda má být zařazeno *nasytit se*, ať už v tomto tvaru či v původním *syty*. Jeho frekvence v běžných jazykových projevech podle všeho není velká.“

⁷(Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 1/2, Brno 2000, s. 18 - 19.)

Alena Krivská z Úpice vidí nesnáz v tom, že bylo upuštěno od základních skupin slov dětem známých, které se v minulosti osvědčily. Konstatuje složitější vztahy s příbuznými slovy ke slovu *být* a poukazuje na to, že současné zařazení určitého počtu slov od slova *být* odvozených tento problém neřeší a výuku neusnadňuje. Táže se, zda je na místě zabývat se ve 3. ročníku takovými slovy.

Autorka si však uvědomuje existenci mezipředmětových vztahů a nedoporučuje vypouštět výrazy, s nimiž se děti seznamují v učivu prvouky. Doporučuje, aby se o místních jménech zmínil učitel v souvislosti s regionem a podobně navrhuje zmínku o jménech osobních. Méně známé výrazy, slova zastaralá a téměř neužívaná odkazuje na vyšší stupeň základní školy.

Uvědomuje si, že je třeba zvážit přiměřenost zařazení takových výrazů a odkazuje na jiné předměty, v nichž se dokonalé pamětné zvládnutí učiva nevyžaduje. V závěru doporučuje zjednodušenou podobu řad vyjmenovaných slov. K tomu si sama dovoluji poznamenat, že mi nepřipadá dostatečně promyšlená, viz např. *plýtvat*, *vzlykat*, ale *mysli^ti*, *mýli^ti se*.

⁸(Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 1/2, Brno 2000, s. 19 - 20.)

Objektivně hodnotí sledovanou problematiku Alena Terčová z Aše, která vychází z názorů jak učitelů prvního, tak učitelů druhého stupně 2. základní školy v Aši:

- Vítáme snahu o aktualizaci vyjmenovaných slov, tj. použití slov dnes více frekventovaných a žákům srozumitelnějších – *smyk* místo *smýkat*

obyčejný místo *obyčej*

ozývat se místo *nazývat se*.

- Souhlasíme nezařadit slova téměř nepoužívaná a žákům tedy většinou neznámá, která se v jejich slovní zásobě nevyskytují: *slynout*, *sumýš*, *pýřit se*, *mys*, *pyj*, *vlys*, *plytký* apod. S těmito slovy se mohou žáci informativně seznámit na 2. stupni ZŠ.
- Nesouhlasíme s vypuštěním jmen míst a biologických názvů s tím, že by s jejich pravopisem byli žáci seznamováni v prvouce, přírodovědě, vlastivědě, zeměpisu a přírodopisu. Nácvik pravopisu těchto slov vyžaduje opakované a průběžné procvičování a domníváme se, že to lze zajistit opravdu jen v hodinách českého jazyka. Samozřejmě že učitelé dotyčných předmětů by měli žáky upozornit na pravopis těchto názvů a dohlížet na jejich správné psaní.
- Ve Vašem návrhu je při vytváření řad slov požadavek více klást důraz na rytmus. V tomto bodě se názory učitelů liší. Rytmus opravdu hraje významnou roli pro snadnost zapamatování si řady vyjmenovaných slov, ale někteří učitelé trvají na názoru, že by měla být respektována i zásada řadit k sobě slova významově patřící a původně vlastně příbuzná: *by-být*, *bych*, *bývat*, *zbývat*, *byt*, *bydlit*, *nábytek*.
- Souhlasíme s rozšířením vyjmenovaných slov o slova velmi frekventovaná, ale pro žáky obtížně pochopitelná jako výrazy s předponou *vy-*: *výsledek*, *vysvětlit*.

- Nikdo z nás nesouhlasí s tím, aby se žáci na 1. stupni učili jen krátké řady vyjmenovaných slov, ke kterým by se podle potřeby 2. stupně připojovala slova další (s výjimkou těch slov neužívaných). Návuk pravopisu nejlépe zvládají žáci mladší a u nich se v dnešní době také projevuje mnohem větší zájem o zvládnutí učiva než u žáků 2. stupně. Učením všech vyjmenovaných slov již na 1. stupni získáváme mnohem větší prostor k návku pravopisu, jeho procvičování a opakování, než by tomu bylo, kdyby se některá slova učila až na 2. stupni.
- Procvičování pravopisu vyjmenovaných a příbuzných slov by se také mělo přizpůsobit frekvenci daných slov, tzn. největší pozornost věnovat slovům více užívaným. Při procvičování sice uvádět i slova poněkud méně frekventovaná, (jako *přežvýkavec*, *smýkat*, *obyčej*), ale ve známkových cvičeních a diktátech zařazovat jen skutečně slova běžně užívaná.

⁹(Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 1/2, Brno 2000, s.20 - 21.)

Na Hubáčkovu anketu reaguje také Hana Staudková, metodička nakladatelství *Alter*. Konstatuje, že anketa je velice podnětná v případě, je-li jejím cílem ukázat, kolik rozmanitých přístupů lze uplatnit při výuce vyjmenovaných slov. Tvrdí, že tvořivý učitel si některý z uvedených přístupů zvolí dle uvážení, zda by skutečně jeho dosavadní formy výuky mohl obohatit. Uzavírá však, že: „...Pokud by však z této ankety měl vyplynout závěr vedoucí – cituji z jednoho příspěvku – *‘k vytvoření nových moderních a efektivních řad vyjmenovaných slov’* a pokud by se tyto nové řady měly stát závaznými pro všechny, pak by to bylo opravdu nešťastné řešení především pro žáky. Skutečnost, zda ovládnou, nebo neovládnu pravopis těchto slov totiž nespočívá obvykle v tom, v jakém pořadí jim slova předložíme, ale především v přístupu učitele, ve zvolené metodě, v tom, že jeden z možných prostředků (memorování řad) nebude nadřazován cíli (osvojení pravopisu). Problémy často vyplývají i z necitlivého přístupu učitele k žákům.“

Autorka se odvolává na stať Susan Kovalíkové *Integrovaná tematická výuka*: „...Každý učitel by měl hledat své cesty nejenom k dané třídě, ale i individuálně ke každému žákovi, neboť *‘...stejnost a uniformita jsou nepřáteli žáků i učitelů. Na druhé straně výběr otvírá dveře k alternativním způsobům učení i k alternativním způsobům hodnocení toho, jak je žák schopen naučené aplikovat. Je důležité si uvědomit, že co je pro jednoho žáka vzorovým schématem, to může být pro druhého nesrozumitelnou změtí’* uzavírá první část své úvahy Staudková, která dále uvádí několik možných činností vedoucích k osvojení pravopisu vyjmenovaných i příbuzných slov bez nutnosti memorování jejich pevně daných řad:

- „ Umožníme žákům, aby v průběhu nácviku pracovali se zdroji informací, to znamená, že mají kartičky s vyjmenovanými, později i příbuznými slovy stále před očima, průběžně mohou nahlížet i do slovníčku apod. Získávají tak okamžitou zpětnou vazbu a nejsou vystavováni stresu z trvalé obavy možných chyb. Doba, po kterou žáci této možnosti využívají, je individuální a řídí se potřebou jednotlivých žáků.
- Důsledně spojujeme slovo s konkrétní představou, s pochopením jeho významu. Tomu slouží přiřazování kartiček se slovy k příslušným obrázkům nebo naopak. Zdůrazňuji nutnost ponechat žákům možnost volby a nestresovat je vyžadováním předem stanoveného pořadí slov.
- K pochopení významu vyjmenovaných slov přispívají různé didaktické hry, při nichž žáci tvoří s vyjmenovanými a příbuznými slovy slovní spojení nebo krátké věty; sami mohou tvořit hádanky, na něž lze těmito slovy odpovědět, mohou vymýšlet křížovky, kde tajenkou je rovněž vyjmenované nebo příbuzné slovo apod.
- Učivo o skloňování jmen a časování sloves využijeme k tomu, aby žáci poznali různé tvary vyjmenovaných slov a učili se je odlišovat od slov příbuzných. Efektivita tohoto způsobu je velmi vysoká.
- Kartičky s příbuznými slovy přiřazují žáci ke slovům vyjmenovaným a pozorují jejich kořen.
- Zvětšíme-li si kartičky s některými slovy příbuznými na kopírce, mohou je žáci rozstříhat tak, aby oddělili předponu/y kořen a příponovou část. Následně je mohou opět skládat (slova si mohou mezi sebou vyměňovat, mohou je skládat na lavici nebo připevňovat na magnetickou tabuli, k jednomu kořenu mohou přidávat různé příponové části i různé předpony apod.).
- Žáky 5. ročníku můžeme upozornit, že vyjmenovaná a příbuzná slova najdou i v Pravidlech českého pravopisu. *To neznamena, že budeme v plném rozsahu jejich znalost vyžadovat.*
- Pro individuální docvičování pravopisu velmi dobře poslouží i speciální počítačové programy; i zde má žák okamžitou zpětnou vazbu, často mu program nabídne, aby si svou práci sám zhodnotil a potom ukáže hodnocení, které je v programu nastaveno. Žák tak dostane objektivní informaci o přiměřenosti sebehodnocení.
- Zcela přirozeně zohledníme vše, co se týká místních podmínek. Např. při rozhodování, s kterými vlastními jmény máme žáky seznámit, vycházíme z jejich konkrétních znalostí a zkušeností. Mají-li ve svém kolektivu např. *Přemysla* či *Zbyňka* nebo pokud se pravopis některých zeměpisných názvů z regionu řídí vyjmenovanými slovy, nebude zajisté nijak

obtížné seznámit je i s jejich pravopisem (aniž bychom uvažovali o tom, zdali všechna tato slova zařadit do jednotlivých, pro žáky povinných řad).

- Důležité jsou i změny v uspořádání a využití času. Převážná část vyučovací hodiny by měla být věnována samostatné práci žáků a okamžité zpětné vazbě. K tomu jsou však zapotřebí velmi důkladné aplikační úkoly, které vyžadují od žáků smysluplnou činnost a použití naučeného v praxi. Některé učebnice na současném trhu zásobníky takových cvičení obsahují, ale učitel si může vytvořit pro samostatnou práci žáků i vlastní zásobník materiálů, kartiček a cvičení.
- Na konci každé samostatné práce je žádoucí provádět ihned kontrolu a společně hledat příčiny zbylých chyb. Žáci by měli být vedeni k tomu, aby pracovali na své osobní maximum – to mimo jiné znamená, že musí být *dána jasná pravidla, která jim umožní, aby si své výkony mohli sami hodnotit. Motivující je, počítáme-li při hodnocení správná řešení (ta mohou být vyjádřena příslušným počtem bodů) a nikoliv chyby, kterých se žák např. v doplňovačce nebo i v diktátě dopustil.* Pokud počet správných řešení má u žáka stoupající tendenci, pak si zaslouží pochvalu.

Závěrem si položíme otázky: Může skutečně jakákoliv *Jednotná úprava řad vyjmenovaných slov* vyřešit za učitele problémy, které se v této oblasti ještě občas vyskytují? Je v současné době reálné uvažovat o zavedení jednotných, pro všechny povinných řad vyjmenovaných slov? Nebo máme v podobných anketách předpokládat zkušenosti a náměty s tím, aby si z nich tvůrčí učitelé mohli vybírat podle svých potřeb, s ohledem na žáky dané třídy?“¹⁰(Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 5/6, Brno 2001, s. 101 - 102.)

Náměty Hany Staudkové apelují především na tvořivost učitelovu, poněkud jinak se k problému staví sám iniciátor ankety doc. PhDr. Josef Hubáček. Autor předkládá návrh řad vyjmenovaných slov, který se týká učiva 1. stupně ZŠ. Opírá se o frekvenci daných výrazů a rozbor žákovských chyb v písemných projevech na několika tisících slohových úkolů žáků 3. – 5. ročníku.

Vychází z těchto předpokladů:

1. Daný pravopisný jev vyžaduje hlubší procvičování, a tím více výukového času. Ten nelze získat na úkor jiného učiva, časové rezervy je nutno hledat uvnitř daného tématu. Více času na procvičování je možno získat omezením řad vyjmenovaných slov a učinit je žákům přístupnějšími především hlediska významového. Omezení lze realizovat trojím způsobem:

- Vypustit názvy biologické (*slepýš, netopýr, pelyněk, pýr* atd.) a zařadit je do učiva prvouky nebo přírodovědy.
- Vypustit všechna jména míst a zařadit je podle potřeby do učiva zeměpisného nebo do učiva vlastivědy.
- Vypustit slova, která se v žákovské slovní zásobě nevyskytují (např. *slynout, zpytovat, pýřit se, mys, pyj, vlys, plytký, cavyky* atd.).

2. Žák se učí slovům vyjmenovaným a základním slovům s nimi příbuzným za situace, kdy nezná ani základní etymologické zákonitosti.

- Autor navrhuje návrat k rytmičovaným skupinám, které usnadňují pamětní osvojení a vybavování výrazů.
- Dále navrhuje méně frekventované výrazy nahradit běžnějšími (např. *obyčejný* místo *obyčej*, *smyk* místo *smýkat*, *ozývat se* místo *nazývat se*).
- Je nutno rozšířit řadu vyjmenovaných slov o výrazy s předponou *vy-*, které jsou velmi frekventované, avšak pro mnohé žáky obtížně pochopitelné jako např. slova (*vynikat, výsledek*).
- Soustředit procvičování na frekventovaná slova (např. výraz *žvýkačka*).

3. Řady vyjmenovaných slov je žádoucí přizpůsobit žákům na 1. stupni, zároveň je však nutno uspořádat tak, aby na ně mohl navazovat 2. stupeň základní školy.

- Žáci by se na 1. stupni učili pravopisu poměrně krátkých řad. K těm by se na 2. stupni připojovaly výrazy další, v pravopisných cvičeních pak i méně frekventované výrazy etymologicky související se slovy osvojenými na 1. stupni základní školy.

4. Důležitá je aktualizace učiva.

- Bude vhodné některé výrazy upravit. V žákovských písemných projevech se nevyskytly např. výrazy *zvykat, zvyknout*, ale jen *zvykat si, zvyknout si, výskat* se objevilo ojediněle, *výskat si* častěji. Uvedených – o slabiku rozšířených – výrazů lze využít při rytmičování řady. S takto upravenými výrazy žák tvoří větu snadněji.

5. Pravopis vyjmenovaných slov a slov příbuzných je na 1. stupni nutno naučit v úrovni, v jaké se zde naučí základům čtení, tak aby žák přicházel na 2. stupeň se skutečnými dovednostmi.

6. Návrh jednotlivých řad vyjmenovaných slov

dle doc. PhDr. Josefa Hubáčka

(Rytmizované úseky jsou odděleny středníkem.)

by: být, bych, zbývat, bystrý, bydlit, obyčejný; dobytek, byt, nábytek

- Jde o řadu, jejíž počet slov se rozšiřuje. Rozšíření se týká nejfrekventovanějších výrazů, které žáci obvykle nechápou jako slova související etymologicky se slovem *být*.

- Místo *obyčej* je zařazeno běžnější slovo *obyčejný*.

ly: slyšet, mlýn, blýskat se, vzlykat, plyn, polykat; plýtvat, plyš, uplynout; lýtko, lýko, lyžovat

- Počet výrazů je snížen o čtvrtinu.

- Místo *lyže* je zařazeno více frekventovanější slovo *lyžovat*; slovo dává možnost pro rytmicizaci úseku.

- Kromě slova *plyn* je zařazeno také slovo *uplynout*; žáci tato slova většinou etymologicky nespojují.

my: myslit, my, mýlit se; umýt, smyk, zamykat; chmýří, hmyz, myš

- Počet výrazů je snížen o čtvrtinu.

- Slovo *myš* je zařazeno vzhledem k jeho velmi vysoké frekvenci.

- Výraz *smyk* je pro žáky konkrétnější než výraz *smýkat*.

py: pytel, pysk, pyšnit se; přepych, pyl, třpytit se; kopyto, klopýtnout, odpykat si

- V této řadě se také počet slov snižuje o čtvrtinu.

- Slovo *přepych* je uvedeno proto, že ho žáci nespojují se slovem *pyšnit se*; to je častější než slovo *pyšný*.

- Místo knižního výrazu *pykat* je zařazen výraz *odpykat si*. Žáci s tímto výrazem tvoří větu snáz než se slovem základovým.

sy: sypat, syn, syrový; sýček, sýr, sychravý; nasytit se, usychat

- Počet výrazů je i v této řadě snížen o více než čtvrtinu.

- *Nasytit se* místo *syty* je kvůli rytmu.

vy: vykat, vy, zvykat si; žvýkat, výt, výskat si; výsledek, vy-, vysvětlit; výron, povyk, vysoký

- Počet slov je zvýšen o tři.

- Přidány jsou výrazy, v nichž žáci neurčují vy- jako předponu: výron, výsledek, vysvětlit.

zy: jazyk, brzy, ozývat se

- Počet výrazů je zachován.

- Velmi řídké *nazývat se* je nahrazeno mnohem častějším *ozývat se*.

Tento návrh byl uveden jako anketa k diskuzi.

⁶(Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 124, č. 7/8, Brno 2000, s. 162 - 163.)

7. Názor diplomantky

V časopise ⁶Komenský (roč. 124, č. 7/8) mne zaujala „Anketa k úpravě řad vyjmenovaných slov“, v níž doc. Josef Hubáček předkládá svůj návrh na redukci vyjmenovaných slov pro potřeby 1. stupně. Jedná se o závažnou problematiku v oblasti učiva mateřského jazyka. Dovoluji si předložit několik poznámek k navrhované úpravě řad vyjmenovaných slov v dané anketě:

- Považuji za přínosné vytvoření nových, efektivních řad vyjmenovaných slov. Tyto řady by se měly stát závaznými pro všechny žáky základních škol. V současné době obsahují učebnice a pracovní sešity jazyka českého různé varianty řad vyjmenovaných slov. Učitel musí používat při výuce pouze učebnici a pracovní sešit se shodnými řadami vyjmenovaných slov. Tím je omezena možnost využití učebních materiálů od různých nakladatelství a autorů.
- Z mého pohledu považuji za nešťastné to, že se žáci seznamují nejprve s obtížnou řadou vyjmenovaných slov po obojetné souhlásce *b*. V této řadě to bylo vždy složitější s příbuznými slovy ke slovu *být*, je jich velmi mnoho. Žáci často neznají základní etymologické zákonitosti mezi vyjmenovanými a příbuznými slovy.
- Pravopis po obojetných souhláskách je učivo značně náročné. Důkladné procvičení učiva je nutné a vyžaduje dostatek času. V rámci získání dostatečného časového prostoru se přikláním k možnosti vypustit výrazy, které se v žákovské slovní zásobě téměř nevyskytují.
- Nesouhlasím s vypuštěním všech jmen míst a jmen vlastních. Tato slova dávají možnost využití mezipředmětových vztahů. Žáci se s nimi seznamují v učivu prvouky v průběhu 2. a 3. ročníku základní školy. Jedná se například o jména známých českých měst a jména významných postav českého dějepisů (rod Přemyslovců).
- Nepovažuji za nutné vypustit názvy biologické, s nimi se žáci seznamují rovněž v učivu prvouky (např. *býk*, *myš*, *hlemýžď*, *slepýš*, *pyl*, *sysel*, *sýček*, *vydra*, *vír*). Toto učivo o přírodě okolo nás děti zajímá, mohou si jej denně konfrontovat se skutečností a ověřit si je na vlastní oči.
- Rytmizace skupin vyjmenovaných slov považuji za přínosné. Žáci se snáze zapamatují skupiny slov a dané výrazy si lépe vybaví. Nepokládám za nutné rozšířit řady vyjmenovaných slov o slova příbuzná (*bych*, *zbývat*, *byt*) a o výrazy s předponou *vy-*. Postačí dostatečně procvičit učební látku o stavbě a významu slova.

- Žáci na 1. stupni by si měli osvojit pravopis po obojetných souhláskách u velmi frekventovaných slov. K těm by se na 2. stupni připojila i slova méně používaná. Současné řady vyjmenovaných slov obsahují výrazy, které neodpovídají běžné slovní zásobě žáků (např. *obyčej*, *smýkat*, *nazývat se*). Žáci neznají význam slov a obtížně si osvojují pravopis daného slova.

Předpokládám, že aktualizace řad vyjmenovaných slov může vést k lepšímu osvojení pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova, a tím dojde ke zlepšení úrovně pravopisu českého jazyka na základní škole.

II. Praktická část

1. Vstupní údaje výzkumu

1.1 Dotazník pro učitele 1. stupně základní školy

V přípravné části svého výzkumu jsem se nechala vést hypotézou, kterou jsem uvedla v úvodu, tj. předpokladem, že význam vyjmenovaných a příbuzných slov by měl žák na konci docházky na 1. stupni ZŠ beze zbytku ovládat a že osobnost učitele a zejména formy jeho výuky vedou k vyšší efektivitě práce s vyjmenovanými a příbuznými slovy. Mimo jiné mě inspirovala Hubáčková anketa v časopise ⁶Komenský (roč. 124, č. 7/8) a ohlasy na ni. Sestavila jsem proto podobný dotazník pro 50 učitelů 1. stupně základních škol v České Lípě a okolí, jehož vzor uvádím:

Dotazník pro učitele I. stupně základní školy

Respondent č.	Muž / žena	Věk	Vzdělání (VŠ, SŠ, bez kvalif.)	Počet let praxe na I. stupni ZŠ celkem	Počet let praxe ve 3.-5. ročníku ZŠ

Otázky:

1. Jaké učebnice a pracovní sešity pro nácvik vyjmenovaných slov používáte?

Učebnice

Název		
Autor		
Nakladatelství		
Rok vydání		

Pracovní sešit

Název		
Autor		
Nakladatelství		
Rok vydání		

2. Považujete dosavadní řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, za vyhovující?

Ano	Uved'te prosím proč:
Ne	

3. Považujete jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínos?

Ano	Uved'te prosím proč:
Ne	

4. Uved'te prosím své návrhy na aktualizaci řad vyjmenovaných slov.

Navrhuji vypustit :	konkrétní slova
Jména míst	
Názvy biologické	

Výrazy, které se v žákovské mluvě nevyskytují	
Navrhuji rozšířit řady o velmi frekventovaná slova příbuzná :	
Další návrhy:	

5. Uplatňujete při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy?

Ano	Předmět				
Ne	Činnost				

6. Jaké materiály a formy práce používáte k vysvětlení významu vyjmenovaných slov?

Používám:	Vyberte prosím odpověď:	
Řady vyjmenovaných slov	Ano	Ne
Tabulky příbuzných slov	Ano	Ne
Obrazový materiál	Ano	Ne
Kartičky se slovy	Ano	Ne
Didaktické hry	Ano	Ne
Hádanky	Ano	Ne
Pokud ano, uveďte prosím příklad:		
Rčení a přísloví	Ano	Ne
Pokud ano, uveďte prosím příklad:		
Další materiály a formy práce:		

7. Jaké formy práce volíte pro nácvik vyjmenovaných slov?

Volím:	Vyberte prosím odpověď:	
Frontální výklad	Ano	Ne
Počítačový program	Ano	Ne
Skupinovou práci	Ano	Ne
Pokud ano, uveďte prosím příklad:		
Individuální činnost	Ano	Ne
Pokud ano, uveďte prosím příklad:		
Další formy práce:		

8. Jaké pomůcky používají v průběhu nácviku vyjmenovaných slov děti s poruchami učení?

Používají:	Vyberte prosím odpověď:	
Přehled vyjmenovaných slov	Ano	Ne
Tabulku příbuzných slov	Ano	Ne
Obrazový materiál	Ano	Ne
Kartičky i / y , í / ý	Ano	Ne
Skládanky (zaměřené na stavbu slova)	Ano	Ne
Slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných	Ano	Ne
Počítačový program	Ano	Ne
Pokud ano, uveďte prosím název a výrobce:		
Další pomůcky:		

Závěr

Pokud máte další návrhy či připomínky, uveďte je prosím na zadní stranu dotazníku.
Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

1.2 Údaje o respondentech

Výzkum probíhal na 10 základních školách v České Lípě a okolí. Z celkového počtu sledovaných zařízení je 5 škol sídlištního typu s vyšším počtem žáků, 2 školy sídlištní s nižším počtem žáků, 2 školy uvnitř města s rozšířenou výukou cizích jazyků a 1 specializované zařízení pro žáky zrakově či sluchově postižené a pro žáky s poruchami učení.

1.2.1 Učitelé

Při zjišťování potřebných údajů bylo ochotno se mnou spolupracovat 50 učitelů 1. stupně základní školy. Z celkového počtu bylo 49 žen a 1 muž. Jejich průměrný věk byl 41 let. Nejstaršímu bylo 64 let, nejmladší dosáhl 25 let. Vysokoškolské vzdělání s pedagogickým zaměřením má 36 respondentů a 2 studují. Středoškolského vzdělání s pedagogickým zaměřením dosáhli 3 učitelé a bez učitelské kvalifikace je 9 respondentů. V následující tabulce uvádím jejich stručné charakteristiky:

Tabulka č. 01

Respondent číslo	Muž/žena	věk	Vzdělání (VŠ, SŠ, bez kvalifikace)	Počet let praxe na 1. st. ZŠ	Ve 3. – 5. ročníku působil let
1	žena	25	VŠ	3,5	3,5
2	žena	26	SŠ	2	2
3	žena	27	VŠ	5,5	2,5
4	muž	28	VŠ	7	6
5	žena	28	VŠ	7	3
6	žena	29	VŠ	12	6
7	žena	29	VŠ	5	3
8	žena	30	VŠ studující	6	4
9	žena	31	VŠ	6	1
10	žena	32	VŠ	9	5
11	žena	33	VŠ	11	6
12	žena	35	VŠ	13	4
13	žena	35	VŠ	13	5
14	žena	35	VŠ	12	7
15	žena	36	VŠ studující	2	2
16	žena	36	VŠ	6	1
17	žena	36	VŠ	8	2
18	žena	37	VŠ	10	3
19	žena	37	VŠ	10	3

Respondent číslo	Muž/žena	věk	Vzdělání (VŠ, SŠ, bez kvalifikace)	Počet let praxe na 1. st. ZŠ	Ve 3. – 5. ročníku působil let
20	žena	37	VŠ	15	10
21	žena	38	VŠ	14	4
22	žena	38	VŠ	12	8
23	žena	38	SŠ odborné	8	5
24	žena	39	VŠ	12	12
25	žena	39	VŠ	8	7
26	žena	39	SŠ	18	8
27	žena	39	SŠ	3	3
28	žena	39	SŠ	3	2
29	žena	40	VŠ	8	4
30	žena	40	SŠ odborné	6,5	4
31	žena	41	VŠ	18	12
32	žena	41	VŠ	14	6
33	žena	41	VŠ	19	5
34	žena	42	VŠ	13	7
35	žena	44	VŠ	20	12
36	žena	44	VŠ	21	10
37	žena	46	VŠ	26	18
38	žena	47	VŠ	24	12
39	žena	48	VŠ	18	6
40	žena	49	VŠ	4	2
41	žena	49	VŠ	20	10
42	žena	54	SŠ	10	9
43	žena	55	VŠ	30	15
44	žena	55	SŠ	14	9
45	žena	58	VŠ	42	40
46	žena	59	SŠ	42	20
47	žena	59	VŠ	40	24
48	žena	60	SŠ	40	15
49	žena	62	SŠ odborné	44	25
50	žena	64	SŠ	45	45

1.2.2 Žáci

Sledovala jsem žáky 1. stupně základní školy ve 3. – 5. ročníku, celkem v 6 třídách. Z každé třídy byl vybrán odpovídající vzorek 10 respondentů (5 chlapců a 5 dívek) s prospěchem výborným až dostatečným. Mezi dotazovanými žáky se nacházejí i jedinci s diagnostikovanými poruchami učení.

V následující tabulce předkládám stručnou charakteristiku jednotlivých tříd základních škol, v nichž jsem výzkum prováděla.

Tabulka č. 02

Škola	Ročník	Třída	Počet žáků		Průměrný prospěch	Počet žáků s prospěchem					Počet žáků s poruchami učení		
			celkem	chlapců		výborný	chvalitebný	dobrý	dostatečný	nedostatečný	dyslexie	dysgrafie	dysortografie
ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	22	11	2,14	6	10	3	3	0	2	2	2
ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	23	18	2,00	5	15	2	0	1	4	5	7
ZŠ Špičák I., 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	28	16	1,64	11	16	1	0	0	4	2	2
ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	24	12	2,00	7	11	5	1	0	2	3	4
ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy	5	V.B	22	9	2,05	3	15	4	0	0	4	5	2
ZŠ Špičák I., 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	26	14	1,77	13	8	3	2	0	3	2	4

Z celkového počtu 60 dotazovaných žáků, jejichž stručnou charakteristiku udává níže uvedená tabulka, je 17 respondentů s prospěchem výborným, 26 chvalitebným, 14 dobrým, 3 dostatečným a 0 s prospěchem nedostatečným. Poruchy učení byly diagnostikovány celkem u 13 dětí, rysy poruch učení se projevují u 9 žáků. Jiné poruchy a vady byly zjištěny u 2 respondentů.

<div>Tabulka č. 03</div> <div>Přehled respondentů - žáci</div>						Poruchy učení				jiné poruchy a vady
Respondent číslo	Žák /žákyně	Škola	Ročník	Třída	Prospěch z českého jazyka	Ano / Ne	Dyslexie	Dysgrafie	Dysortografie	
1	žák	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
2	žák	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
3	žák	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	chvalitebný	ano	ano	ano	ano	ne
4	žák	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	dobrý	ano	ano	ne	ano	ne
5	žák	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	dostatečný	ano	ano	ano	ano	ne
6	žákyně	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
7	žákyně	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
8	žákyně	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	dobrý	ne	ne	ne	ne	ne
9	žákyně	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	dobrý	ano	ano	ne	ano	ne
10	žákyně	ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa	3	III.A	dostatečný	ne	ne	ne	ne	ne
11	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
12	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
13	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	chvalitebný	ano	rysy	rysy	rysy	ne
14	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
15	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	dobrý	ano	rysy	ne	rysy	ne
16	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
17	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
18	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
19	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
20	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	3	III.B	dobrý	ano	rysy	ne	rysy	ne
21	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
22	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	výborný	ano	ano	ne	ano	ne
23	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
24	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	chvalitebný	ano	rysy	ne	rysy	ne
25	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	chvalitebný	ano	ano	ano	ano	ne
26	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
27	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
28	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
29	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	chvalitebný	ano	ano	ne	ne	ne
30	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	4	IV.B	dobrý	ano	rysy	ne	rysy	ne
31	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
32	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
33	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
34	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	dobrý	ano	rysy	rysy	rysy	ne
35	žák	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	dobrý	ano	ano	ano	ano	ne
36	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
37	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
38	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
39	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	chvalitebný	ano	ne	ne	ano	ne
40	žákyně	ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa	4	IV.A	dobrý	ano	rysy	ne	rysy	ne
41	žák	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy	5	V.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
42	žák	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy	5	V.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
43	žák	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy	5	V.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne

Přehled respondentů - žáci						Poruchy učení				jiné poruchy a vady
Respondent číslo	Žák /žákyně	Škola	Ročník	Třída	Prospěch z českého jazyka	Ano / Ne	Dyslexie	Dysgrafie	Dysortografie	
44	žák	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejnská 253, Doksy	5	V.B	chvalitebný	ano	ne	rysy	ne	ne
45	žák	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejnská 253, Doksy	5	V.B	dobrý	ne	ne	ne	ne	ne
46	žákyně	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejnská 253, Doksy	5	V.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
47	žákyně	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejnská 253, Doksy	5	V.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
48	žákyně	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejnská 253, Doksy	5	V.B	chvalitebný	ano	rysy	rysy	ne	ne
49	žákyně	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejnská 253, Doksy	5	V.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	1
50	žákyně	ZŠ K. H. Máchy, Valdštejnská 253, Doksy	5	V.B	dobrý	ne	ne	ne	ne	ne
51	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
52	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
53	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	dobrý	ne	ne	ne	ne	ne
54	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	dobrý	ano	ano	ne	ano	ne
55	žák	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	dostatečný	ano	ne	ano	ano	2
56	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
57	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	výborný	ne	ne	ne	ne	ne
58	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	chvalitebný	ne	ne	ne	ne	ne
59	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	chvalitebný	ano	ano	ne	ano	ne
60	žákyně	ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa	5	V.B	dobrý	ano	ano	ne	ano	ne
Vysv.:	1	porucha funkcí mozku								
	2	porucha sluchového vnímání a vada řeči								

1.3 Dotazník pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy

Učivo o vyjmenovaných slovech je náplní českého jazyka ve 3. ročníku základní školy. V následujících ročnících si žáci procvičují a rozšiřují získané znalosti pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Sestavila jsem dotazník pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy, v němž mají v úvodní části možnost vyjádřit svůj názor na učivo o vyjmenovaných slovech a uvést, zda používají předkládané pomůcky. Druhá část dotazníku obsahuje úkoly zaměřené na kontrolu znalostí učiva o vyjmenovaných slovech. Jednotlivá zadání jsem koncipovala dle současných učebnic a pracovních sešitů pro 3. ročník základní školy.

Cílem mého snažení je zjistit, do jaké míry žáci ovládají předepsané učivo v jednotlivých ročnících a zda úroveň žákovských prací má v průběhu následujících ročníků stoupající charakter.

Na tomto místě uvádím vzor žákovského dotazníku:

Dotazník pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy

Respondent č.	Žák / žákyně	Škola				Ročník	Třída
Prospěch z českého jazyka		Porucha učení	ne	dyslexie	dysgrafie	dysortografie	

* Část pod tlustou čarou vyplní učitel českého jazyka

Otázky:

1. Baví tě učit se vyjmenovaná slova a pravopis i(í) /y(ý) po obojetných souhláskách uvnitř slova?

Ano	Ne
-----	----

2. Myslíš si, že učivo o psaní i(í) /y(ý) po obojetných souhláskách uvnitř slova je obtížné?

Ano	Ne
-----	----

3. Používáš kartičky (s obrázky) vyjmenovaných slov a slov příbuzných při procvičování tohoto učiva?

Ano	Ne
-----	----

4. Máš svůj osobní slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných?

Ano	Ne
-----	----

5. Když si nevíš rady, hledáš správný pravopis vyjmenovaných slov a slov příbuzných v Pravidlech českého pravopisu?

Ano	Ne
-----	----

6. Procvičuješ si psaní i(í) /y(ý) po obojetných souhláskách pomocí počítačového programu?

Ano	Ne
-----	----

1. Umíš poradit pravopis i kamarádům z jiných tříd nebo škol? Rozumíte si, když se o vyjmenovaných slovech spolu bavíte?

Ano	Ne
-----	----

Úkoly:

1. Doplň neúplná slova [i(í) /y(ý)]:

b__lí	(plevel)	b__lí	(plevel)
b__dlo	(tyč)	b__dlo	(příbytek)
l__ska	(keř)	l__ska	(pták)
bl__zká	(nedaleká)	bl__ská se	(blesk)
m__val	(medvídek)	m__val	(měl)
p__cha	(špatná vlastnost)	p__chá	(bodá)
s__pat	(písek)	s__pat	(při chrapotu)
s__rová	(kyselina)	s__rová	(pomazánka)
v__skat	(jásavě křičet)	v__skat	(hladit po vlasech)
zv__klat	(zbavit jistoty)	zv__kat si	(na něco)

2. Napiš, co označují tato slova (hora, hrad, letiště, město, osoba, území, zámek):

Nápověda: Bydžov - město

Zbyněk	Spytihněv
Přibyslav	Sychrov
Lysá hora	Vyšehrad
Přemysl	Povydří
Litomyšl	Ruzyně

3. Napiš synonyma (slova podobného významu) k uvedeným výrazům:

Nápověda: zakopnout // klopýtnout

hluchý //	poklop //
sivá //	holý // neporostlý //
najedený //	obyčej //
sáček //	sírka //
luxovat //	lesknout se //
vítězit //	vlastnit //
chyba //	červenat se //
časně //	jmenovat se //

4. Vysvětli význam těchto slov:
Nápověda: bystřina – horská říčka

bydlo	sypek
lis	sirup
mýtina	vyžle
pysk	vížka
pytlovina	výheň

5. Doplň předponu **vy-** /**vý-** nebo slabiku **vi-** / **ví-**:
Nápověda: první vydání

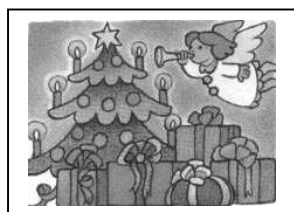
lžíce adlička	mohutnáchřicet aktor
šťastnýtěz	zaslouženýpraskhodnáměna
kouřícífuk	velkáhraznamnýslanec
silnýtrpuštěný rybníktaný host
správnýpočetčko na sklenici	novýsavač

6. Napiš vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumíš nebo neznáš jejich význam:

.....

.....

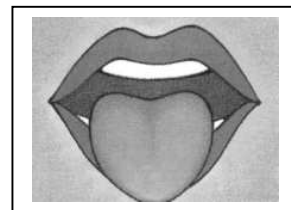
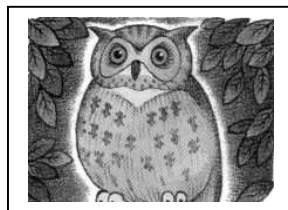
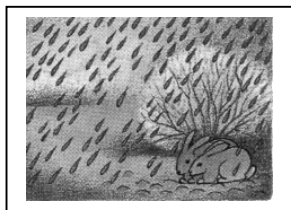
7. Poznej a zapiš vyjmenované nebo příbuzné slovo podle obrázku:



.....

.....

.....



.....

.....

.....

.....

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku.

2. Průběh výzkumu

2.1 Vyhodnocení dotazníku pro učitele 1. stupně základní školy – jednotlivě

2.1.1 Respondent č. 1

Respondent používá pro nácvik vyjmenovaných slov učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Čechura, R. - Dvořák, M., Alter) a *Český jazyk pro 3. ročník* (Mikulenková, H., Prodos), dále pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno). Dosavadní řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, pokládá za přehledné a systematicky řazené.

Jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov považuje za přínos, odbourá se tím obtížné přeučování již naučených řad při migraci žáků. Respondent navrhuje vypustit výrazy *čepýřit se*, *nachomýtnout se*, tato slova považuje za málo frekventovaná. Doporučuje rozšířit řady o výrazy *obyčejný* a *zbytek*.

Při výuce vyjmenovaných slov uplatňuje mezipředmětové vztahy s matematikou, vlastivědou a přírodovědou. Respondent používá k vysvětlení významu jednotlivých vyjmenovaných slov řady těchto slov, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál a kartičky se slovy. Uvedené materiály využívá v didaktických hrách, hádankách, křížovkách a příslovích, kterými obohacuje výuku.

Nácvik vyjmenovaných slov provádí především frontálním výkladem, uplatňuje skupinovou práci v hodinách, kdy žáci vyhledávají a řadí vyjmenovaná slova do jednotlivých celků. Ponechává žákům možnost pracovat individuálně s obrazovým materiálem na magnetické tabuli. Dále čerpá informace z časopisů a tisku.

Děti s poruchami učení používají v průběhu nácviku vyjmenovaných slov řadu názorných pomůcek, především přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládky slov a slovníček vyjmenovaných a příbuzných slov.

2.1.2 Respondent č. 2

Respondent vede nácvik učiva o vyjmenovaných slovech podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter), pracovních sešitů *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a *Vyjmenovaná slova pro 3. a 4. ročník* (Polnická, M., Nová škola Brno).

Dosavadní nejednotné řady vyjmenovaných slov činí žákům obtíže při jejich memorování. Případná jednotná úprava může usnadnit výuku, žáci si řady lépe zapamatují a mohou i snáze provádět kontrolu naučeného.

Respondent navrhuje vypustit výrazy, které se v žákovské mluvě nevyskytují (*pýřit se* a *zpytovat*) a dále přichází s návrhem rozšířit řady o velmi frekventovaná slova (*zbytečný, zbytečnost a zbytek*), jejichž etymologická souvislost se slovem základovým není dětem příliš jasná.

Vyučující používá méně častá vyjmenovaná slova při výkladu učiva v hodinách matematiky a prvouky, žáky na daná slova upozorní a společně odůvodní jejich pravopis.

Věcný význam slova vysvětluje respondent pomocí obrazového materiálu, u kterého je uveden přehled vyjmenovaných slov. Tabulky příbuzných slov a kartičky se slovy mohou žáci rozstříhat tak, aby oddělili předponu/y, kořen a příponovou část.

Oblíbenou činností v průběhu nácviku vyjmenovaných slov je práce ve skupinách. Děti si navzájem pokládají otázky či hádanky, na které lze odpovědět vyjmenovaným slovem (např. „ Má na těle domeček, pomalu leze, je to ...?“). Rády soutěží ve skupinách, kdy každá skupina dětí dostane určité vyjmenované slovo a úkolem je vymyslet co nejvíce slov příbuzných.

Individuální činnost žáků spočívá v práci s počítačem, respondent získal praktickou zkušenost s výukovými programy Terasoft: TS ČJ, TS ČJ II. Tyto programy se osvědčily v průběhu nácviku vyjmenovaných slov zejména u dětí s poruchami učení. Tito žáci mají dále k dispozici názorné pomůcky, např. přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a skládky slov.

2.1.3 Respondent č. 3

Respondent vede výuku podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Mikulenková, H., Prodos) a k procvičení učiva používá pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H. , Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov považuje za nevyhovující, každá učebnice uvádí jiné řady a často se v nich objevují slova, která jsou dětem významově nejasná. Výrazy *cavyky*, *vyza* a *vyžle* pokládá v žákovské mluvě za slova méně frekventovaná.

Učiva o vyjmenovaných slovech respondent užívá v hodinách matematiky při sestavování slovních úloh a dále při výkladu v hodinách přírodovědy a vlastivědy. Klade důraz na pochopení věcného významu slova, a proto používá při výkladu názorné pomůcky, např. obrazový materiál, řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov a kartičky

jednotlivých vyjmenovaných slov. Učební látka o vyjmenovaných slovech není pro žáky příliš přitažlivá, proto respondent volí zajímavé formy práce v podobě didaktických her s využitím hádanek a kartotéky slov.

Nácvik vyjmenovaných slov provádí respondent se žáky frontálně, potom i skupinově. Úkolem skupinové práce je například v daném časovém limitu najít a vypsát co nejvíce příbuzných slov k danému vyjmenovanému slovu.

Individuálně pracuje s dětmi, které mají diagnostikovány poruchy učení. Tito žáci doplňují a vybarvují přehledné obrazové materiály s vyjmenovanými slovy, dále používají dostupné pomůcky jako přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, skládanky slov, kartičky *i/y* – *í/ý* a osobní slovníček vyjmenovaných a příbuzných slov.

2.1.4 Respondent č. 4

Respondent vyučuje českému jazyku podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Styblík, V. a kol., SPN). Pracovní sešit pro nácvik vyjmenovaných slov nepoužívá, neboť výhradní práce s ním vedla ke snížení schopnosti grafického projevu žáků.

Dosavadní řady vyjmenovaných slov pokládá za vyhovující, avšak v případě přestupu žáka na jinou základní školu považuje jednotnou úpravu za přínos. Navrhuje rozšířit řady vyjmenovaných slov o název biologický – *babyka*, neboť se s tímto výrazem žáci setkávají v hodinách prvouky a přírodovědy. V těchto předmětech uplatňuje znalosti žáků o věcném významu slova v názvech biologických a ve jménech místních.

Význam jednotlivých vyjmenovaných slov vysvětluje žákům prostřednictvím tištěných řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, obrazového materiálu a kartiček se slovy. Výuku zpestřuje dětem užitím didaktických her, hádanek, přísloví a křížovek z vydavatelství Kopeček.

Respondent seznamuje žáky s novým učivem prostřednictvím frontálního výkladu, avšak ponechává žákům možnost pracovat také skupinově a individuálně. Klade důraz na využití názorných pomůcek, především u dětí s poruchami učení. Žáci pracují s přehledem vyjmenovaných slov, tabulkou příbuzných slov, tištěným a kresleným obrazovým materiálem, kartičkami *i/y* – *í/ý*.

2.1.5 Respondent č. 5

Respondent používá při výuce učebnici *Český jazyk pro 4. ročník ZŠ* (Konopková, L. – Tenčlová, V., Fortuna) a probranou látku procvičuje se žáky v pracovních sešitech *Poradíš si s pravopisem?* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a *Opakujeme český jazyk ve 3. – 5.*

ročníku (Špuláková, I. a kol., Nová škola Brno). Dosavadní řady vyjmenovaných slov nepokládá za vyhovující, některá slova chybí (např. *plytký* a *zbytek*), jiné výrazy jsou zařazeny nadbytečně.

Respondent vidí přínos v jednotné úpravě řad vyjmenovaných slov a navrhuje současné řady aktualizovat o jména míst (*Volyně* a *Kamýk*), názvy biologické (*kavyl* a *vyza*) a výrazy *slynout* a *plytký*. Využívá při práci s vyjmenovanými slovy vlastivědné mapy, přírodovědecké encyklopedie a hudební nahrávky.

Vyučující přibližuje žákům věcný význam jednotlivých výrazů za přispění obrazového materiálu, jednotlivých tištěných karet vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Používá také přehledné řady vyjmenovaných slov a tabulky příbuzných slov.

Frontální výklad v úvodu nácviku prokládá respondent didaktickými hrami, hádankami a příslovími. Výuku obohacuje přehráváním audionahrávek (Školička s Dádou) a videonahrávek vlastní výroby. Žáci po úvodním výkladu procvičují učivo ve skupinách a jednotlivě zpracovávají cvičení v sešitech a učebnicích. Respondent se individuálně věnuje dětem s poruchami učení, které při docvičování používají přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál vlastní výroby, kartotéku slov a předtištěné kartičky *i/y* – *í/ý*.

2.1.6 Respondent č. 6

Respondent používá ve 3. ročníku pro nácvik vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk 3* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter) a pracovní sešit *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno). V učebnicích od různých autorů jsou uváděna vyjmenovaná slova v rozličném sledu a jejich řady nejsou jednotné, především pak v názvech místních.

Respondent vidí přínos ve snaze sjednotit řady vyjmenovaných slov a navrhuje vypustit jména míst (*Pyšely*, *Chropyně* a *Kamýk*), dále výrazy *býkovec*, *dmýchat* a *vyžle*, které se v žakovské mluvě téměř nevyskytují. Navrhuje rozšířit řady o slova *aby*, *abychom* a *kdybychom*, u nichž žáci obtížně chápou příbuznost k vyjmenovanému slovu *být*.

Vyučující uplatňuje mezipředmětové vztahy s výtvarnou výchovou, kdy společně se žáky vytváří obrazové nástěnky k aktuálním řadám vyjmenovaných slov. Na hodiny prvouky připravuje didaktické hry, při kterých žáci poznávají zvířata, jejichž názvy jsou obsaženy ve vyjmenovaných slovech. Žáci si oblíbili poslech audiokazety s vyjmenovanými slovy Dády Patrasové a v hodinách hudební výchovy nacvičují zpěv těchto oblíbených písní.

Respondent používá k vysvětlení významu jednotlivých vyjmenovaných slov všechny uvedené materiály (řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál,

kartičky se slovy), dále k vyjmenovaným slovům přiřazuje rčení a hádanky, jejichž obsahem tato slova jsou. V průběhu nácviku učiva pracuje se žáky frontálně a prostřednictvím skupinové práce. Individuální činnost uplatňuje při domácí přípravě žáků. Děti s poruchami učení pod vedením vyučujícího používají pro nácvik přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, vlastní i tištěný obrazový materiál a kartičky *i/y – í/ý*.

2.1.7 Respondent č. 7

Respondent používá k nácviku učební látky o vyjmenovaných slovech učebnici *Český jazyk pro 3. ročník* (Mikulenková, H. a kol., Prodos), dále pracovní sešity *Vyjmenovaná slova hravě* (Mikulenková, H., Nová škola Brno) a *Opakujeme češtinu ve 3. – 5. ročníku* (Špuláková, I. a kol., Nová škola Brno).

Řady vyjmenovaných slov, které jsou zařazeny do učebnic 3. ročníku, vyhovují požadavkům respondenta, pouze jejich nejednotnost činí obtíže žákům při přestupu na jinou školu. Vyučující nepovažuje za nutné současné řady vyjmenovaných slov aktualizovat.

Respondent neopomíjí uplatnit při výuce českého jazyka mezipředmětové vztahy. Seznamuje žáky s názvy zvířat a rostlin, které patří do učiva prvouky a přírodovědy. V hodinách vlastivědy si žáci procvičují názvy obcí či jejich částí (*Přibyslav, Ruzyně*) při orientaci na mapě.

Význam vyjmenovaných slov vysvětluje žákům s pomocí jejich řad, tabulek příbuzných slov, obrazového materiálu a hádanek. Učivo o vyjmenovaných slovech není pro děti příliš zajímavé a snadno je unaví. Tomuto se vyučující snaží předcházet zajímavým výkladem a využitím jazykových her. Žáci pracují ve skupinách, hledají odpovědi na hádanky zaměřené na vyjmenovaná slova. Dále tvoří věty s vybranými výrazy, pantomimicky ztvárňují zvolená vyjmenovaná či příbuzná slova.

Děti s poruchami učení v průběhu nácviku používají dostupné pomůcky, především přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a slovníček vyjmenovaných a příbuzných slov pod názvem *Chytrý sešit*.

2.1.8 Respondent č. 8

Respondent vyučuje českému jazyku ve 4. ročníku základní školy, při výuce využívá učebnici *Český jazyk pro 4. ročník základní školy* (Konopková, L. – Tenčlová, V., Fortuna). Učivo o vyjmenovaných slovech procvičuje se žáky v pracovním sešitu *Poradíš si s pravopisem?* (Mühlhauserová, H. a kol., Nová škola Brno) a v brožurě *Opakujeme český jazyk ve 3. až 5. ročníku* (Špuláková, I., Nová škola Brno).

Současné řady vyjmenovaných slov, uváděné v učebnicích českého jazyka pokládá za nevyhovující. Kvituje snahu o jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov a přiklání se k návrhu aktualizovat řady vyjmenovaných slov. Konkrétně navrhuje vypustit jména míst (*Kamýk, Volyně*), názvy biologické (*kavyl, vyza*) a výrazy *slynout* a *plytký*, neboť uvedená slova se v žákovské mluvě vyskytují pouze ojediněle.

Práci s vyjmenovanými slovy uplatňuje v předmětu vlastivěda (vyhledávání daných míst na mapě), přírodověda (práce s encyklopediemi), matematika (řešení slovních úloh) a hudební výchova (poslech audionahrávky *Školička s Dádou*).

Vysvětlení věcného významu vyjmenovaného slova je stěžejním úkolem výuky pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova, k ozřejmění tohoto učiva respondent používá řady vyjmenovaných slov, tabulky slov příbuzných, kartičky se slovy, obrazový materiál a videokazetu *Vyjmenovaná slova*. Připravuje pro žáky didaktické hry, hádanky a přísloví s vyjmenovanými slovy. Nácvik vyjmenovaných slov provádí se žáky frontálně, kdy využívá pracovních sešitů z nakladatelství Nová škola Brno. Ve třídách s nižším počtem žáků volí skupinovou práci nebo dává dětem možnost pracovat individuálně.

Žáci s poruchami učení nacvičují pravopis vyjmenovaných s pomocí názorných pomůcek, používají například přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál a kartičky *i/y – í/ý*. Pod vedením učitele sestavují slovníčky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, které používají při školní i domácí práci.

2.1.9 Respondent č. 9

Respondent používá při výuce vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk pro 3. ročník* (Styblík, V. a kol., SPN). Pracovní sešit nepoužívá z důvodu častých chyb, kterých se žáci dopouštějí v doplňovacích cvičeních. Nynější nejednotné řady vyjmenovaných slov pokládá za nevyhovující, přiklání se k možnosti jednotné úpravy řad těchto slov.

Vyučující navrhuje vypustit vyjmenované slovo *zpytovat*, u něhož žáci obtížně chápou jeho věcný význam. Řadu po obojetné souhlásce *b* chce rozšířit o slovo *zbytek*, které žáci obvykle nechápou jako výraz související etymologicky se slovem *být* a vlastní jméno *Zbyněk*, které se v žákovské mluvě vyskytuje častěji než ostatní vlastní jména.

Respondent uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy s matematikou, prvoukou a hudební výchovou, v níž seznamuje žáky s audionahrávkou *Školička s Dádou* (Dáda Patrasová, Český rozhlas). Obtížné učivo o slovním významu u jednotlivých vyjmenovaných a příbuzných slov vysvětluje také prostřednictvím didaktických her, v kterých používá obrazový materiál, řady vyjmenovaných slov, kartičky se

slovy a tabulky příbuzných slov. Žákům dává hádanky a seznamuje je s příslovími, nacházejícími se v učebnicích českého jazyka.

Respondent volí pro nácvik vyjmenovaných slov především frontální výklad, dále skupinovou práci, při níž žáci provádějí třídění kartiček slov vyjmenovaných a příbuzných. Děti individuálně doplňují pravopis do textu učebnice přes fólii. Učivo o vyjmenovaných slovech je velice obtížné pro děti s poruchami učení, proto mají k dispozici vlastní přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a skládanky zaměřené na stavbu slova.

2.1.10 Respondent č. 10

Respondent seznamuje žáky s učivem o vyjmenovaných slovech prostřednictvím učebnic *Český jazyk 3* (Mikulenková H., Prodos) a *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter). Řadu vyjmenovaných slov po obojetné souhlásce *b* nepovažuje za vyhovující, jelikož slovo *být* má velmi mnoho příbuzných slov, která nejsou uvedena ve vyjmenovaných slovech. Považuje jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínos, odbourá se tím obtížné přeučování v případě přechodu žáka na jinou školu.

Respondent navrhuje rozšířit řady o velmi frekventovaná slova příbuzná (*bydlit, byt, obyvatel a příbytek*), jejichž etymologická souvislost se slovy základovými je dětem na 1. stupni nejasná.

Žáci si v hodinách výtvarné výchovy a pracovních činností připravují kartičky a obrazový materiál k učivu o vyjmenovaných slovech. Názvy biologické (*slepýš, pýr* apod.) uplatňují v učivu prvouky. Respondent seznamuje žáky s věcným významem slova u jednotlivých výrazů prostřednictvím frontálního výkladu, používá k tomu názorné pomůcky (obrázky, kartotéku slov, řady vyjmenovaných slov a tabulky příbuzných slov) a výuku zpestřuje didaktickými hrami. Dále v průběhu nácviku vyjmenovaných slov žáci pracují ve skupinách a pravopis individuálně nacvičují pomocí počítačového programu.

Děti s poruchami učení si usnadňují nácvik nového učiva pomocí přehledu vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček *i/y – í/ý* a skládanek zaměřených na stavbu slova. Respondent založil každému dítěti slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, který žáci používají při procvičování učiva.

2.1.11 Respondent č. 11

Respondent používá pro nácvik vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk* (Dvořáková, Z. a kol., SPN). Na doplnění výkladu čerpá náměty z pracovní cvičebnice *Český*

jazyk (Mikulenková, H. a kol., Prodos). Umožňuje žákům, aby v průběhu výuky používali pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H. a kol., Nová škola Brno).

Vyučující považuje dosavadní řady vyjmenovaných slov za vyhovující, pouze by vypustil méně frekventované výrazy *pýřit se*, *dmýchat*, *vyžle* a *výheň*. V řadách vyjmenovaných slov postrádá vlastní jména *Zbyněk*, *Zbyšek* a *Ruzyně*, s nimiž se žáci běžně setkávají. Dále navrhuje přiřadit příbuzné slovo *zbytek*, které děti obtížně přiřazují k vyjmenovanému slovu *být*.

Respondent používá při procvičování vyjmenovaných slov výrazy, které žáci znají z učiva vlastivědy (*vysočina*) a přírodovědy (*výr*). V průběhu nácviku volí práci ve skupinách, kdy žáci vyhledávají zadaná slova v *Pravidlech českého pravopisu*, v učebnici *Čítanka* a dětských časopisech. Žáci uplatňují znalost vyjmenovaných slov v učivu matematiky, například při sestavování slovních úloh.

Vyučující k vysvětlení významu jednotlivých vyjmenovaných slov používá karty vyjmenovaných slov s obrázky, předtištěné řady vyjmenovaných slov, *Pravidla českého pravopisu* a *Slovník spisovné češtiny*. Připravuje k učivu o vyjmenovaných slovech hádanky, přísloví a rčení.

V průběhu nácviku nového učiva mají děti s poruchami učení k dispozici přehled vyjmenovaných slov, obrazový materiál a vlastnoručně vyrobené kartičky *i/y – í/ý*.

2.1.12 Respondent č. 12

Respondent vede výuku podle učebnice *Český jazyk* (Čechura, R. – Dvořáková, Z., *Alter*), v průběhu nácviku používá se žáky pracovní sešity *Vyjmenovaná slova pro 3. ročník* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a *Pracovní sešit – 3. ročník* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov respondentovi nevyhovují, důvodem je nejednotnost řad a zastaralost některých výrazů. Navrhovanou jednotnou úpravu řad pokládá za přínos, odpadnou tím problémy s přeučováním vyjmenovaných slov při přechodu žák na jinou školu.

Respondent navrhuje v rámci aktualizace řad vyjmenovaných slov vypustit název biologický (*pelyněk*) a zařadit jej do učiva prvouky nebo přírodovědy. Slova *bydlit*, *příbytek*, *obyčej*, *lysý*, *mýtit*, *smýkat*, *dmýchat*, *zpytovat*, *pýřit se*, *čepýřit se*, *povyk* a *výheň* považuje za výrazy anachronické, jež by měly být vyřazeny z vyučovaných řad vyjmenovaných slov.

Vyučující uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy s vlastivědou a přírodovědou. Používá k vysvětlení významu vyjmenovaných slov řady těchto

slov, tabulky příbuzných slov, kartičky se slovy, obrazový materiál, didaktické hry a hádanky. Návěk vyjmenovaných slov provádí současně se všemi žáky do pracovních sešitů nebo k tomu využívá skupinovou práci. Děti individuálně procvičují pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova do pracovních sešitů.

Děti s poruchami učení v hodinách českého jazyka a při individuálním procvičování probrané látky používají přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládky zaměřené na stavbu slova a slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných.

2.1.13 Respondent č. 13

Respondent seznamuje žáky s vyjmenovanými slovy podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter) a pracovního sešitu *Vyjmenovaná slova* (Potůčková, J., Studio 1+1 Brno). Dosavadní řady vyjmenovaných slov považuje za vyhovující, v učebnicích je rovněž dostatek slov příbuzných. Jednotná úprava řad vyjmenovaných slov může být přínosem, zejména pro žáky 3. ročníku. Děti si snáze řady zapamatují a budou se v nich i lépe orientovat. Respondent nepovažuje za nutné aktualizovat jednotlivé řady vyjmenovaných slov.

V rámci výuky českého jazyka využívají žáci znalosti učiva o vyjmenovaných slovech v hodinách slohového výcviku a v hodinách čtení při rozboru textu. Vyučující neopomíná mezipředmětové vztahy, např. s prvoukou, kdy seznamuje žáky s názvy biologickými a vysvětluje jejich věcný význam za použití obrazového materiálu. Dále používá k vysvětlení lexikálního významu u jednotlivých výrazů transparentní řady vyjmenovaných slov a tabulky slov příbuzných. Dává dětem hádanky a připravuje pro ně osmisměrky i křížovky, které jsou zaměřeny na učivo o vyjmenovaných slovech. Nevynechává také rčení a přísloví, v nichž se tato slova vyskytují.

Respondent volí pro návěk učiva frontální výklad a skupinovou práci, při níž žáci vyhledávají v *Pravidlech českého pravopisu* slova vyjmenovaná i příbuzná. Děti s poruchami učení při návěku používají přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, slovníček obtížných výrazů a k dispozici mají také počítačový program *Dys.com* od firmy Arid.

2.1.14 Respondent č. 14

Respondent čerpá podklady pro návěk vyjmenovaných slov z učebnic *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter), *Český jazyk* (Mikulenková, H., Prodos) a *Český*

jazyk (Styblík, V., SPN). Současné řady vyjmenovaných slov, které jsou v učebnicích uváděny, pokládá za dobře zapamatovatelné a nepovažuje za nutné tyto řady aktualizovat. Sestavením jednotných řad se může usnadnit výuka českého jazyka u žáků, kteří v průběhu školní docházky přecházejí na jinou školu.

Respondent uplatňuje při výuce vyjmenovaných slov mezipředmětové vztahy. Seznamuje žáky s vyjmenovanými slovy označujícími názvy rostlin a živočichů, uváděnými v učebnicích prvouky a přírodovědy. Jména místní a vlastní procvičují žáci v hodinách vlastivědy. Věcný význam jednotlivých vyjmenovaných slov ozřejmuje žákům obrazovým materiálem, dále používá řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov a kartičky se slovy. Připravuje didaktické hry a soutěže, v nichž děti skupinově řeší různé hádanky, kvízy a křížovky zaměřené na dané učivo. Vyučující uplatňuje v průběhu nácviku frontální výklad, jehož podstatou je seznámit žáky s jednotlivými řadami vyjmenovaných slov. Probrané učivo žáci procvičují prací ve skupinách a také individuálně do pracovních sešitů. K dispozici mají rovněž počítačový program.

Děti s poruchami učení využívají v průběhu nácviku přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y* – *í/ý*, skládky zaměřené na stavbu slova a slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Žáci mají možnost individuálně procvičovat učivo s pomocí speciálních počítačových programů (*Zábavná čeština v Zoo* a *Diktáty s piráty*).

2.1.15 Respondent č. 15

Respondent používá učebnici *Český jazyk pro 4. ročník ZŠ* (Konopková, L. – Tenčlová, V., Fortuna), dále pracovní sešity *Poradíš si s pravopisem?* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a *Opakujeme český jazyk ve 3. – 5. ročníku* (Špuláková, I., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov nepovažuje za zcela vyhovující, vypustil by jména míst (*Volyně, Kamýk*), názvy biologické (*kavyl, vyza*) a výrazy v žákovské mluvě méně časté (*slynout, plytký*). Doplnil by do řady po obojetné souhlásce *b* často frekvencované slovo *zbytek*, které žáci obtížně přiřazují ke slovu *být*.

Vyučující propojuje výuku vyjmenovaných slov s učivem vlastivědy (orientace na mapě), přírodovědy (práce s encyklopediemi) a matematice (zápis slovních úloh). Používá jako motivační prvky audionahrávku *Školička s Dádou* (Dáda Patrasová, Český rozhlas) a videonahrávku vlastní výroby.

Respondent volí frontální výklad v úvodních hodinách, kdy seznamuje žáky s novým učivem a vysvětluje věcný význam u jednotlivých vyjmenovaných slov. Používá k tomu obrazové materiály, řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov a kartičky *i/y – í/ý*. Učivo žáci procvičují individuálně do pracovních sešitů a také formou skupinové práce.

Vyučující hledá cesty k alternativnímu způsobu učení, proto připravuje pro žáky zajímavé soutěže a didaktické hry (např. obdoba hry *Chcete být milionářem?*). V průběhu nácviku vyjmenovaných slov děti s poruchami učení mají k dispozici přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál a kartičky *i/y – í/ý* (vlastní výroby).

2.1.16 Respondent č. 16

Respondent má k dispozici pro nácvik vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk* (Mikulenková, H., Prodos), brožuru *Vyjmenovaná slova* (Polmanová, R., Kopeček) a pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno). Řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v současných učebnicích, považuje za srozumitelné, pouze by z nich vypustil méně frekventované výrazy *příbytek*, *dmýchat*, *pýr* a *zpytovat*.

Vyučující uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy poznatky z přírodopisu a zeměpisu. Vyjmenovaná slova, zejména jejich věcný význam přibližuje žákům prostřednictvím hádanek, písmenkových bludišť a osmismerek, které se vyskytují v různých učebnicích a pracovních sešitech.

Respondent trvale používá při frontálním výkladu tištěné řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov velkého formátu a kartotéku slov. Mezi oblíbené formy práce, které volí pro nácvik vyjmenovaných, patří soutěže ve skupinách a práce s počítačovým programem. Po vyučování a při nápravách pracuje se žáky individuálně.

Děti s poruchami učení používají v běžných hodinách českého jazyka přehled vyjmenovaných slov, kartičky *i/y – í/ý* a tabulku příbuzných slov. Během domácí přípravy a v průběhu nápravných cvičení pracují s počítačovými programy zaměřenými na pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova.

2.1.17 Respondent č. 17

Respondent seznamuje žáky s vyjmenovanými slovy, které jsou uvedeny v učebnici *Český jazyk* (Čechura, R. – Dvořáková, Z., Alter). Probrané učivo děti procvičují v pracovních sešitech *Vyjmenovaná slova pro 3. ročník* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a *Pracovní sešit - 3. ročník* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov nejsou jednotné, tudíž s nimi mají problémy žáci, kteří přecházejí na jinou školu. V současných řadách vyjmenovaných slov se stále vyskytují zastaralé výrazy, např. *povyk*. Respondent navrhuje snížit počet výrazů v jednotlivých řadách tak, že budou vypuštěna málo frekventovaná slova *bydlit, příbytek, obyčej, lysý, smýkat, dmýchat, zpytovat, pýřit se a čepýřit se*.

Pokud to učivo umožňuje, uplatňuje mezipředmětové vztahy s ostatními učebními předměty. Respondent používá k vysvětlení významu u jednotlivých výrazů nástěnné řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky se slovy, hádanky a didaktické hry. Vyučující volí pro nácvik vyjmenovaných slov v první řadě frontální výklad, potom žáci pracují skupinově a individuálně.

Děti s poruchami učení mají možnost v průběhu nácviku používat přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky slov a slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných.

2.1.18 Respondent č. 18

Respondent vyučuje pravopis vyjmenovaných slov podle učebnice pro 3. ročník *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H. a kol., Nová škola Brno), kterou vhodně doplňuje pracovním sešitem *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno). Současné řady vyjmenovaných slov pokládá za vyhovující, je z nich možno odvodit velké množství slov příbuzných.

Vyučující považuje jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínosnou zejména pro žáky, kteří v průběhu docházky mění školu. Navrhuje vypustit z dosavadních řad výrazy *mýtit* a *smýkat*, žáci je v mluveném a v písemném projevu téměř nepoužívají. Postrádá v řadách vyjmenovaných slov často užívané výrazy *mýtina, smyk* a *zbytek*.

Respondent uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy s prvoukou, přírodovědou a matematikou. Žáci vyhledávají v textu učebnic názvy biologické a místní, počítají slova v jednotlivých řadách a určují jejich příslušnost k slovním druhům.

Vyučující k vysvětlení věcného významu u probíraných výrazů využívá tištěné řady vyjmenovaných slov, tabulky slov příbuzných, kartičky jednotlivých slov s obrázky, skládanky, doplňovačky a křížovky. Pro nácvik vyjmenovaných slov volí frontální výklad, dále žáci ve skupinách skládají obrázky s vyjmenovanými slovy a hledají k nim slova příbuzná. Pro důkladné procvičení probraného učiva žáci pracují samostatně ve cvičeních na doplňování pravopisu a vyhledávání slov příbuzných.

Děti s poruchami učení si nácvik vyjmenovaných slov usnadňují používáním přehledných řad vyjmenovaných slov s obrazovým materiálem, tabulku příbuzných slov a skládanek slov. Procvičují probrané učivo pomocí vlastnoručně vyrobených kartiček *i/y – í/ý*.

2.1.19 Respondent č. 19

Respondent vyučuje českému jazyku ve 3. ročníku, kde používá učebnici *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H. a kol., Nová škola Brno) a k ní určený pracovní sešit *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno). V učebnici jsou vyjmenovaná slova řazena do rytmických celků, považuje je tedy za vyhovující. Jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov pokládá za přínos, jelikož dosavadní nejednotné řady si žáci obtížně pamatují.

Vyučující navrhuje vypustit z vyjmenovaných a příbuzných slov výrazy méně frekventované (*plytký, býlí, průmysl, syrovátka, vyžle a lýkovec*) a doplnit řady o slova příbuzná *pýchavka* a *Vyšehrad*. Při výkladu učiva o vyjmenovaných slovech využívá texty z učebnice prvouky a čítanky, v nichž žáci hledají názvy biologické a místní. K vysvětlení obsahového významu u jednotlivých slov respondent používá obrazový materiál, řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov a kartotéku slov.

Pro nácvik vyjmenovaných slov respondent volí hlavně frontální výklad. Probrané učivo procvičují žáci individuálně v pracovních sešitech, ve kterých jsou uvedena pravopisná cvičení a zajímavě podané úkoly formou hádanek, křížovek a rébusů. V průběhu nácviku učiva děti také pracují ve skupinách při řešení úkolů zaměřených na příbuznost slov, dále řadí vyjmenovaná a příbuzná slova podle abecedy a určují u nich slovní druhy.

Děti s poruchami učení používají při nácviku přehled vyjmenovaných slov a karty příbuzných slov vlastní výroby. Ve třídách mají stále k dispozici nástěnný obrazový materiál a kartičky *i/y – í/ý*.

2.1.20 Respondent č. 20

Respondent učí žáky řady vyjmenovaných slov, které jsou uvedeny v učebnici *Český jazyk pro 3. ročník* (Čechura, R. – Dvořák, M., Alter), k procvičování používá se žáky pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Vyučující považuje dosavadní řady vyjmenovaných slov za přehledné a systematicky řazené, avšak jejich nejednotnost činí problémy žákům, kteří migrují. Pro aktualizaci řad by doporučil vypustit výrazy *čepýřit se, dmýchat* a *nachomýtnout se* a doplnit o slova příbuzná *obyčejný, zbytek* a *vynikající*.

Učivo o vyjmenovaných slovech uplatňuje v hodinách čtení a v předmětech matematika, vlastivěda, přírodověda, tělesná a výtvarná výchova. V rámci pracovních činností si žáci zhotovují na kartičky řady vyjmenovaných slov a tabulky příbuzných slov, jež doplňují obrázky s věcným významem slova. Uvedené pomůcky a další materiály, např. hádanky, křížovky, rčení a přísloví používá respondent při frontálním výkladu, kdy žákům vysvětluje význam jednotlivých vyjmenovaných slov. Děti nacvičují pravopis formou skupinové práce, při níž řadí slova na kartičkách, vyhledávají obrázky a přiřazují je k vyjmenovaným slovům.

Respondent individuálně nacvičuje pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova se žáky prospěchově slabšími a s dětmi, u kterých byly diagnostikovány poruchy učení. Tyto děti používají v průběhu celého nácvičku učiva přehled vyjmenovaných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky slov, slovníček s obtížnými výrazy. Rovněž mají dostupný speciální počítačový program.

V dalších ročnících respondent učivo o vyjmenovaných slovech se žáky opakuje a prohlubuje tak jejich znalosti podle učebnic z nakladatelství *Alter*.

2.1.21 Respondent č. 21

Respondent vyučuje českému jazyku v 5. ročníku, používá k výuce učebnici *Český jazyk pro 5. ročník* (Svobodová, I. a kol., Alter) a pracovní sešit *Vyjmenovaná slova* (Potůčková, J., Studio 1+1 Brno). Dosavadní řady vyjmenovaných slov nepovažuje za vyhovující, protože pořadí jednotlivých slov v učebnicích není totožné s pořadím na nástěnných tabulích.

Vyučující se domnívá, že případná jednotná úprava řad vyjmenovaných slov zamezí nesrovnalostem při pamětném učení a zároveň usnadní žákům přípravu na vyučování. Odbourá se tím také nesnadné přeučování již naučených slov u žáků přecházejících na jinou školu. Respondent necítí nutnost aktualizovat současné řady vyjmenovaných slov.

V 5. ročníku seznamuje žáky s rozšiřujícím učivem o vyjmenovaných slovech, které zahrnuje slova příbuzná, vyskytující se v přírodovědě a vlastivědě. Lexikální význam jednotlivých vyjmenovaných a příbuzných slov vysvětluje žákům s pomocí obrazového materiálu, nástěnných tabulí řad vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Probrané učivo si v tomto ročníku žáci procvičují především individuální prací při doplňování pravopisu ve cvičeních i z jiných učebnic českého jazyka a řešením úloh ve speciálním počítačovém programu.

Děti s poruchami učení používají při výuce kartičky *i/y – í/ý*, tištěný přehled vyjmenovaných slov a vlastní slovníček s obtížnými a málo frekventovanými výrazy.

2.1.22 Respondent č. 22

Respondent užívá pro nácvik učiva o vyjmenovaných slovech učebnici *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H. a kol., Nová škola Brno), kterou doplňuje osvědčeným pracovním sešitem *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Vyučující se domnívá, že dosavadní řady vyjmenovaných slov jsou neúplné, zejména v řadě po obojetné souhlásce *b* chybí výrazy *zbytek* a *Bydžov*. V současné době jsou v učebnicích z různých nakladatelství uvedeny nestejně řady vyjmenovaných slov. Tato nejednotnost činí obtíže při zařazování jednotlivých výrazů mezi slova vyjmenovaná či slova příbuzná. Respondent v návrhu na rozšíření řad vyjmenovaných slov uvádí slova příbuzná *zbytek* a *plyn*.

V hodinách čtení používá vyučující texty, v nichž se nacházejí vyjmenovaná a příbuzná slova. Při výuce látky o vyjmenovaných slovech neopomíjí ani mezipředmětové vztahy, např. s prvoukou.

Věcný význam slova u jednotlivých výrazů vysvětluje žákům za přispění obrazového materiálu, dále používá řady vyjmenovaných slov, kartičky se slovy, křížovky, hádanky a didaktické hry. Nácvik uvedeného učiva zahajuje frontálním výkladem, následně ukládá žákům skupinovou práci zaměřenou na tvoření příbuzných slov. Výuku zpestřuje pantomimickým ztvárněním vybraných výrazů. Individuální činnost žáků zaměřuje na jejich domácí přípravu.

Učivo o vyjmenovaných slovech je velmi náročné, zejména pro děti s poruchami učení. Proto v průběhu nácviku používají přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a skládky zaměřené na stavbu slova.

2.1.23 Respondent č. 23

Respondent používá pro nácvik vyjmenovaných slov učebnice *Český jazyk* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter) a *Český jazyk* (Styblík, V., SPN). Dosavadní řady vyjmenovaných slov mu nevyhovují, poukazuje na příliš velké množství příbuzných slov, např. ke slovu *být*.

Vyučující považuje jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínos, zejména pro žáky přecházející na jinou školu. Ze současných řad vyjmenovaných slov navrhuje vypustit málo frekventované výrazy *babyka* a *mýtit*. Vlastní doplňující návrhy pro úpravu řad respondent neuvádí.

Respondent uplatňuje při výuce vyjmenovaných slov mezipředmětové vztahy s vlastivědou (orientace na mapě), matematikou (sestavování slovních úloh) a výtvarnou

výchovou (vytváření obrazového materiálu se vztahem k vyjmenovaným slovům). K vysvětlení obsahového významu slova používá řady vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartotéku slov, didaktické hry, hádanky, rčení a přísloví a vlastní videonahrávky.

Nácvik vyjmenovaných slov zahajuje vyučující frontálním výkladem, prohloubení vysvětlené látky provádí skupinovou prací žáků a individuálním procvičováním pravopisu s pomocí speciálního výukového programu. Děti s poruchami učení používají při nácviku přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál a kartičky *i/y – í/ý*.

2.1.24 Respondent č. 24

Respondent učí žáky 5. ročníku, při výuce českého jazyka používá učebnici *Český jazyk pro 5. ročník* (Styblík, V., SPN). Pracovní sešit nemá k dispozici, žáci jsou vedeni k samostatnému písemnému projevu.

V používané učebnici hodnotí řady vyjmenovaných slov jako vyhovující, dobře se podle nich provádí nácvik učiva. Sjednocení řad považuje za přínosné, neboť jejich jednotná znalost je nutná. Vyučující navrhuje aktualizovat řady vyjmenovaných slov vypuštěním výrazů nevyskytujících se v žákovské mluvě (*vlys, zpytovat, smýkat*) a rozšířit je o slova *Zbyněk* a *Spytihněv*.

Učivo o vyjmenovaných slovech uplatňuje v přírodovědě (názvy rostlin a zvířat), při výuce vlastivědy (názvy míst a orientace na mapě) a hudební výchově (poslech audionahrávek). V 5. ročníku si žáci rozšiřují znalosti v oblasti učiva o slovech příbuzných. K výkladu této látky respondent používá řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartotéku slov a rozšiřující příručky k procvičování vyjmenovaných slov.

Respondent seznamuje žáky s novými výrazy frontálním výkladem, žáci si probrané učivo procvičují individuálně doplňováním cvičení do sešitů. Upevnění získaných vědomostí napomáhá skupinová práce, při níž žáci řeší křížovky a osmisměrky a tvoří slova příbuzná.

Děti s poruchami učení procvičují náročné učivo za přispění přehledu vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazového materiálu, kartiček *i/y – í/ý* a slovníčku vyjmenovaných slov a slov příbuzných.

2.1.25 Respondent č. 25

Respondent používá při výkladu učiva o vyjmenovaných slovech učebnici *Cvičebnice českého jazyka* (Dvořáková, Z., Fortuna), pracovní sešity *Vyjmenovaná slova*

(Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a *Vyjmenovaná slova – docvičovací úkoly* (Polnická, M., Nová škola Brno).

Řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v současných učebnicích, považuje za příliš dlouhé a nejednotné. Uvažovanou jednotnou úpravu řad vidí jako přínosnou, v případě přestupu žáků na jinou školu odpadá přeučování již naučených řad vyjmenovaných slov a zjednoduší se také procvičování učiva mezi sourozenci. Vlastní návrhy na aktualizaci dosavadních řad respondent neuvádí.

V rámci mezipředmětových vztahů uplatňuje znalost vyjmenovaných slov v matematice (sestavování slovních úloh), prvouce (poznávání rostlin a živočichů), hudební výchově (poslech audionahrávky *Školička s Dádou*) a výtvarné výchově (kresba obrázků s tematikou vyjmenovaných slov). Vyučující používá k lepšímu pochopení významu vyjmenovaných slov jejich řady, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky se slovy, didaktické hry, hádanky, přísloví a rčení.

Vyjmenovaná slova nacvičuje respondent se žáky frontálně, skupinově a individuálně pomáhá žákům slabým a dětem, které mají poruchu učení. Tito žáci během výuky uvedené látky používají vlastní přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky slov a slovníček méně frekventovaných a obtížných výrazů.

2.1.26 Respondent č. 26

Respondent používá při výkladu učiva o vyjmenovaných slovech učebnici *Český jazyk* (Čechura, R. – Dvořáková, D., Alter). Pracovní sešit nevyužívá žádný.

Dosavadní řady vyjmenovaných slov hodnotí jako přehledné a systematické. Navrhovanou jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov vítá jako prospěšnou, neboť se tímto krokem odstraní obtížné přeučování již naučených řad při migraci žáků mezi školami. Respondent navrhuje vypustit ze současných řad vyjmenovaných slov výrazy *obyčej*, *lysý*, *nachomýtnout se* a doplnit řadu po *b* slovem *obyčejný*.

Vyučující uplatňuje mezipředmětové vztahy s matematikou, vlastivědou a přírodovědou. Věcný význam jednotlivých vyjmenovaných slov ozřejmuje žákům za přispění obrazového materiálu, kartiček se slovy, řad vyjmenovaných slov a tabulek příbuzných slov. Připravuje pro děti hádanky, křížovky a rčení, v nichž jsou vyjmenovaná a příbuzná slova.

Respondent užívá v počáteční fázi nácviku obtížné učební látky o vyjmenovaných slovech frontální výklad. Probrané učivo žáci procvičují ve skupinách, např. řadí slova na kartičkách a vyhledávají k nim slova souznačná. Individuálně přiřazují ke slovu základovému

příslušná slova příbuzná, při domácí přípravě vybarvují obrázky k jednotlivým vyjmenovaným slovům.

Děti s poruchami učení používají v průběhu nácviku přehled vyjmenovaných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky zaměřené na stavbu slova a slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných.

2.1.27 Respondent č. 27

Respondent používá při výkladu učiva o vyjmenovaných slovech učebnici *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L., Alter) a probranou učební látku žáci procvičují v pracovním sešitě *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Respondent na základě svých zkušeností soudí, že některé řady vyjmenovaných slov se žákům špatně pamatují, pokládá je tedy za nevyhovující. Při současné značné migraci žáků považuje jednotnou úpravu těchto řad za velmi přínosnou. Konkrétní návrhy na aktualizaci řad neuvádí.

Vyučující využívá znalost vyjmenovaných slov v matematice (slovní úlohy) a v prvouce (názvy biologické). Lexikální význam každého probíraného výrazu vysvětluje prostřednictvím obrazového materiálu, dále používá řady vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, kartotéku slov, didaktické hry, hádanky, rčení a přísloví.

Respondent v prvotním nácviku vyjmenovaných slov uplatňuje frontální výklad, který prokládá soutěživou formou skupinové práce. Individuálně žáci procvičují učivo doplňováním pravopisných jevů a řešením křížovek se zaměřením na vyjmenovaná slova.

Děti s poruchami učení si osvojování obtížného učiva usnadňují používáním přehledu vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazového materiálu, kartiček *i/y – í/ý*, skládanek slov a slovníčku s málo frekventovanými a obtížnými výrazy.

2.1.28 Respondent č. 28

Respondent používá pro nácvik vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter) a pracovní sešit *Vyjmenovaná slova pro 3. ročník* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Řady vyjmenovaných slov v uvedené učebnici se neshodují s pracovním sešitem z jiného nakladatelství, což přináší problémy při jejich procvičování a zapamatování si. Navrhovanou jednotnou úpravu současných řad považuje za přínosnou. V rámci aktualizace řad doporučuje vypustit výrazy *plytký, mýtné* a *vymykat*, doplnění řad neuvádí.

Respondent uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy všude, kde je to možné. Obsahový význam jednotlivých výrazů vysvětluje žákům pomocí obrazového materiálu, didaktických her, dále užívá řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, kartičky se slovy a hádanky.

Nové učivo o vyjmenovaných slovech vyvozuje vyučující frontálním výkladem a procvičuje jej se žáky při skupinové práci. Individuální nácvik volí u žáků zaostávajících, kterým se v případě nutnosti věnuje i po vyučování.

Děti s poruchami učení využívají v průběhu nácviku přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky zaměřené na stavbu slova a slovníček vyjmenovaných a příbuzných slov.

2.1.29 Respondent č. 29

Respondent nacvičuje se žáky pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter) a pracovního sešitu *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Současné řady vyjmenovaných slov nepovažuje za vyhovující, neboť nedostatečně zachycují danou problematiku a děti obtížně přiřazují k základovým slovům slova příbuzná. Případná jednotná úprava dosavadních řad odbourá obtíže migrujících žáků s přeučováním již zvládnutého učiva. Respondent svoje návrhy na aktualizaci řad neuvádí.

Vyučující využívá při výkladu vyjmenovaných slov poznatky z prvouky a propojuje výuku českého jazyka s výtvarnou výchovou. Věcný význam jednotlivých vyjmenovaných slov přibližuje žákům pomocí obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček se slovy, didaktických her, hádanek, rčení a přísloví.

Vyjmenovaná slova nacvičuje se žáky nejprve frontálním výkladem, poté děti ve skupinách skládají karty s vyjmenovanými a příbuznými slovy. Probranou látku upevňují žáci při hraní didaktických her.

Prospěchově slabším a dětem s poruchami učení se respondent věnuje individuálně. Tito žáci používají v průběhu nácviku vyjmenovaných slov jejich přehled, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a skládanky zaměřené na stavbu slova.

2.1.30 Respondent č. 30

Respondent probírá učivo o vyjmenovaných slovech podle učebnice *Český jazyk pro 4. ročník ZŠ* (Konopková, L. – Tenčlová, V., Fortuna). Na doplnění používá pracovní sešit

Poradíš si s pravopisem? (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a *Opakujeme český jazyk ve 3. – 5. ročníku* (Špuláková, I. a kol., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov při výuce respondentovi nevyhovují, některé výrazy v nich chybí, jiné jsou zařazeny nadbytečně. Jednotnou úpravu dnes užívaných řad považuje za přínos, pro jejich aktualizaci by doporučil vypustit málo frekventované výrazy *plytký* a *slynout*.

Vyučující uplatňuje probrané učivo o vyjmenovaných slovech ve vlastivědě (práce s mapou a encyklopediemi), v přírodovědě (hledání v encyklopediích), v hudební výchově (poslech audionahrávky *Školička s Dádou*) a matematice (sestavování slovních úloh). Pro lepší pochopení významu jednotlivých výrazů používá obrazový materiál, kartičky se slovy, řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, didaktické hry, hádanky, rčení a přísloví, audionahrávky a videonahrávky.

Výuku vyjmenovaných slov zahajuje dotazovaný učitel frontálním výkladem, doplňuje jej skupinovou prací žáků, při níž zpracovávají respondentem vytvořené pracovní listy. Děti si individuálně zhotovují kartičky s obrázky vyjmenovaných slov a slov příbuzných.

Žáci s poruchami učení soustavně používají obrazový materiál, nástěnný přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, kartičky *i/y – í/ý* a skládky zaměřené na stavbu slova.

2.1.31 Respondent č. 31

Respondent vyučuje český jazyk podle učebnic *Český jazyk pro 3. ročník* (Janáčková, Z. – Příborská, O., Nová škola Brno) a *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvořáková, Z. – Styblík, V., SPN). Probranou látku procvičuje se žáky v *Pracovním sešitě pro 3. ročník* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a také *Opakujeme češtinu ve 3. – 5. ročníku* (Špuláková, I. – Janáčková, Z., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov nepovažuje za vyhovující, děti obtížně vyvozují některá slova příbuzná, např. *zbytek*. Připravovanou jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov respondent vítá, děti si je budou lépe pamatovat. Navrhuje rozšířit řady o velmi frekventovaná slova *Bydžov*, *zbytek*, *babyka* a *plyn*.

Znalost probraných vyjmenovaných slov uplatňuje vyučující i v ostatních předmětech, zejména v matematice (zápisy slovních úloh), vlastivědě (názvy pohoří, hor a měst) a přírodovědě (názvy zvířat, rostlin a částí těla).

V průběhu výkladu, při němž respondent vysvětluje žákům slovní význam jednotlivých výrazů, užívá řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky vlastní výroby se slovy, hádanky, osmisměrky, křížovky, rčení a přísloví. Hraje s dětmi didaktické hry, při kterých žáci tvoří věty na daná slova a hledají vyjmenovaná slova z obrázkové stránky. Obtížnou výuku si zpestřují zpěvem písniček s vyjmenovanými slovy.

V prvotní fázi nácviku vyjmenovaných slov užívá vyučující frontální výklad a v návaznosti na něj procvičují žáci probrané učivo na počítači. Znalost vyjmenovaných slov uplatňují děti ve skupinové práci, kdy hledají příbuzná slova ke slovu základovému a tvoří s nimi věty. Individuálně si doplňují probranou látku řešením křížovek, osmisměrek a doplňovaček. Získané vědomosti využívají při psaní vyprávění na daná vyjmenovaná slova, přičemž používají *Pravidla českého pravopisu* a *Slovník spisovné češtiny*.

Děti s poruchami učení v průběhu nácviku vyjmenovaných slov pracují s jejich přehledem, tabulkou příbuzných slov, obrazovým materiálem, kartičkami *i/y – í/ý*, skládkami slov a slovníčkem s méně frekventovanými výrazy.

2.1.32 Respondent č. 32

Respondent používá při výuce knihu *Český jazyk – učebnice pro 5. ročník* (Styblík, V., SPN). Pracovní sešit nemá, probranou látku procvičuje se žáky diktáty a písemnými slohovými pracemi.

Současné řady vyjmenovaných slov respondentovým nárokům vyhovují, pokládá je za vhodné pro výuku. Respondent je přesvědčen, že je nutná jednotná znalost vyjmenovaných slov, navrhované sjednocení těchto řad tedy vítá. V řadách vyjmenovaných slov se vyskytují málo používané výrazy *vlys*, *zpytovat* a *smýkat*, doporučuje jejich vyřazení. Doplnění řad by provedl často používanými výrazy *Zbyněk* a *Spytihněv*.

Vyučující uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy s přírodovědou, vlastivědou a hudební výchovou. Věcný význam u jednotlivých vyjmenovaných slov ozřejmuje žákům za přispění obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček se slovy a užívá také rčení a přísloví, obsahující vyjmenovaná a příbuzná slova. K procvičení tohoto učiva využívá rozšiřující příručky.

Respondent se žáky 5. ročníku především učivo procvičuje a rozšiřuje jej o méně častá slova příbuzná. Užívá k tomu frontální výklad, po zvládnutí nové učební látky zadává dětem skupinovou práci, při níž řeší křížovky, osmisměrky a hledají co nejvíce slov příbuzných

k základovému slovu. Individuální činnost žáků spočívá v samostatném doplňování pravopisných cvičení.

Děti s poruchami učení v průběhu výuky a při domácí přípravě používají přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a slovníček slov vyjmenovaných a příbuzných.

2.1.33 Respondent č. 33

Respondent používá pro výuku učiva o vyjmenovaných slovech učebnici *Český jazyk* (Svobodová, I., Alter) a pracovní sešit *Vyjmenovaná slova* (Potůčková, J., Studio 1+1 Brno).

Dosavadní, stále se měnící řady vyjmenovaných slov považuje za nevyhovující. Domnívá se, že je třeba jednotně určovat slova vyjmenovaná a příbuzná. Respondent neuvádí konkrétní návrh na aktualizaci současných řad.

Naučenou látku o vyjmenovaných slovech uplatňuje v mezipředmětových vztazích s přírodovědou (názvy živočichů), s matematikou (počítání sloves a názvů živočichů v řadách vyjmenovaných slov), ve vlastivědě (práce s mapou) a v rámci tělovýchovných chvil (rytmičtější řady vyjmenovaných slov).

Respondent používá k vysvětlení věcného významu u jednotlivých výrazů řady vyjmenovaných slov, vlastní tabulky příbuzných slov, obrázková pexesa, doplňovací kartičky se slovy, kvarteto na vyjmenovaná slova, křížovky, rčení a přísloví. Uvedené pomůcky uplatňuje v didaktických hrách a jazykových soutěžích.

Vyučující seznamuje žáky s novými vyjmenovanými slovy prostřednictvím frontálního výkladu. Probrané učivo děti individuálně procvičují v pracovním sešitě, využívají také speciální počítačový program. Při skupinové práci žáci řadí vyjmenovaná slova, přidávají k nim slova příbuzná a tvoří je k daným základovým slovům, řeší křížovky a hádanky.

Děti s poruchami učení pro lepší pochopení náročného učiva používají přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a počítačový program od firmy *Terasoft*.

2.1.34 Respondent č. 34

Respondent vysvětluje žákům učivo o vyjmenovaných slovech podle učebnice *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H. a kol., Nová škola Brno), kterou doplňuje pracovním sešitem *Český jazyk 3* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov pokládá za vyhovující, neboť zahrnují výrazy, se kterými se žáci setkávají v mluveném i písemném projevu. Osvojením i méně známých slov

si žáci rozšiřují slovní zásobu. Respondent je přesvědčen, že stejně jako jsou stanovena pevná pravidla pravopisu, měla by být určena i jednotná úprava řad vyjmenovaných slov, především vzhledem k výuce na dalších stupních vzdělání.

Respondent navrhuje při aktualizaci řad vyjmenovaných slov zachovat jména míst, i názvy biologické, rovněž tak výrazy, které se v žakovské mluvě téměř nevyskytují, neboť je jich minimum a obohacují nabytou slovní zásobu. Rozšíření řad o velmi frekventovaná slova příbuzná nedoporučuje, jejich určování napomáhá k upevnění probrané látky.

Vyučující uplatňuje znalost vyjmenovaných slov v mezipředmětových vztazích s matematikou (slovní úlohy), prvoukou (texty v učebnici) a v hudební výchově.

Vyjmenovaná slova, zejména jejich věcný význam, vysvětluje žákům frontálním výkladem, při němž používá řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky se slovy, hádanky, rčení a přísloví z učebnic českého jazyka. Po počátečním výkladu děti ve dvojicích vyhledávají vyjmenovaná slova v textu, třídí je do jednotlivých řad a doplňují k nim slova příbuzná. Probrané učivo si žáci upevňují prací ve skupinách, při níž např. třídí slova na vyjmenovaná či příbuzná a přiřazují k nim odpovídající obrázky. Individuálně procvičují pravopis v pracovních sešitech, samostatnou tvorbou slovních spojení a vět s určenými výrazy, opravují chybně psané texty a pantomimicky ztvárňují vybraná vyjmenovaná slova.

Děti s poruchami učení používají při nácviku vyjmenovaných slov jejich přehled, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládky zaměřené na stavbu slova a slovníček s méně frekventovanými výrazy a pravopisnými výjimkami.

2.1.35 Respondent č. 35

Respondent používá při výuce vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk po 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter), dále *Příručku pro učitele* (Böhmová – Růžička, Nová škola Brno) a *Příručku na pomoc žákům* (Polnická, M. – Růžička, Nová škola Brno). Výklad doplňuje brožovaným výtiskem *Obojetné souhlásky* (Blechová, Blug).

Respondentovi nevyhovují současné řady vyjmenovaných slov po *b*, poukazuje především na velké množství příbuzných slov k základovému slovu *být*. Vytvořením jednotné úpravy řad se učivo zpřehlední a zjasní, což bude příznivé zejména při prvotním nácviku. Respondent navrhuje aktualizovat dosavadní řady vypuštěním názvů místních *Bylany*, *Hrabyně*, *Chropyně* a *Výtoň*, rovněž málo frekventované výrazy *babyka*, *býlí*, *lýko* a *dmýchat*.

Vyučující uplatňuje znalost učiva o vyjmenovaných slovech v matematice při sestavování slovních úloh. Lexikální význam jednotlivých vyjmenovaných slov vysvětluje s pomocí jejich řad, kartotéky slov, didaktických her, rčení a přísloví.

Respondent ozřejmuje vyjmenovaná slova nejprve frontálním výkladem, dále žáci pracují skupinově či individuálně s použitím počítačového programu. Žáci s poruchami učení v průběhu nácviku používají přehled vyjmenovaných slov, kartičky *i/y – í/ý*, obrazový materiál, skládanky zaměřené na stavbu slova, počítačový program od firmy *Terasoft*, obrázková pexesa a přesmyčky.

2.1.36 Respondent č. 36

Respondent vede výklad učiva o vyjmenovaných slovech podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter). Žáci probrané učivo procvičují v pracovním sešitě *Vyjmenovaná slova* (Polnická, M., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, považuje za vyhovující, neboť jsou vhodně doplněny grafickým vysvětlením významu slov, dále tabulkami příbuzných slov a v učebnici se nacházejí i upozornění na pravopisné výjimky a jejich vysvětlení. Respondent pokládá jednotnou úpravu současných řad za přínos, zlepší se tak orientace v nich a zjednoduší se jejich nácvik. Návrhy na aktualizaci těchto řad neuvádí.

Při práci s vyjmenovanými slovy uplatňuje mezipředmětové vztahy s prvoukou. Vyučující používá k vysvětlení významu jednotlivých vyjmenovaných slov obrazový materiál, tabulky příbuzných slov a didaktické hry. Nácvik vyjmenovaných slov provádí se žáky formou skupinové práce.

Děti s poruchami učení používají k nácviku vyjmenovaných slov tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky zaměřené na stavbu slova a pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě aneb Jak s humorem stále znova na vyjmenovaná slova* (Sklenářová, D., sdružení MAC).

2.1.37 Respondent č. 37

Respondent v průběhu nácviku vyjmenovaných slov používá učebnice *Český jazyk* (Dvořáková, Z., SPN) a *Český jazyk* (Janáčková, Z. a kol., Nová škola Brno). Probrané učivo žáci procvičují v pracovním sešitě *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H. a kol., Nová škola Brno). Vyloženou látku respondent doplňuje ze sešitů *Vyjmenovaná slova – docvičovací úkoly* (Polnická, M., Nová škola Brno) a *Vyjmenovaná slova* (Kelišová, D., Lynx a spol.).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov respondentovi při výuce nevyhovují, neboť každá učebnice uvádí jiné řady slov. Jednotnou úpravu zmíněných řad považuje za přínosnou, odpadnou tím problémy s výkladem a přiřazováním slov příbuzných k odpovídajícímu základovému slovu při přechodu dětí na jinou školu. V návrhu na aktualizaci těchto řad doporučuje vypustit málo používané výrazy *dmýchat*, *pýřit se*, *výheň*, *vyžle* a doplnit řady o jména *Zbyněk*, *Zbyšek*, *Bydžov*, *Ruzyně* a výrazy *zbytek* a *zbytečný*.

Znalost vyjmenovaných slov žáci uplatňují v hodinách vlastivědy a přírodovědy při zápisech učební látky do sešitu a v matematice, kdy sestavují odpovědi slovních úloh. Věcný význam jednotlivých vyjmenovaných slov vysvětluje vyučující žákům pomocí obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, kartotéky slov, hádanek a časopisů. Tyto materiály používá při frontálním výkladu, skupinové práci a jazykových soutěžích. Děti individuálně vyhledávají vyjmenovaná a příbuzná slova v *Pravidlech českého pravopisu* a v *Slovníku spisovné češtiny*. Pro lepší pochopení učiva o věcném významu zhotovuje respondent barevné přehledy jednotlivých skupin vyjmenovaných slov.

Individuálně se věnuje žákům prospěchově slabým, dětem s poruchami učení a těm, které se vrací do školy po nemoci. Tito žáci mohou během nácviku používat přehled vyjmenovaných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky zaměřené na stavbu slova, samostatně zhotovené obrázkové skládačky a tabulku s pravopisnými výjimkami.

2.1.38 Respondent č. 38

Respondent při výkladu a opakování učiva o vyjmenovaných slovech uplatňuje učebnice *Český jazyk pro 4. a 5. ročník* (Styblík, V., SPN), pracovní sešity nemá k dispozici.

Dosavadní řady vyjmenovaných slov uváděné v učebnicích považuje vyučující za vyhovující a vhodné pro výklad učiva. Domnívá se, že případná jednotná úprava používaných řad napomůže učitelům pracovat systematičtěji a bude též prospěšná migrujícím žákům. V rámci aktualizace současných řad navrhuje vyřazení málo frekventovaných výrazů *babyka*, *vlys* a *Spytihněv*.

Respondent uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy s prvoukou, vlastivědou a přírodovědou. Používá k vysvětlení obsahového významu u jednotlivých vyjmenovaných slov obrazový materiál, řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, kartičky se slovy, didaktické hry, hádanky, křížovky, rčení a přísloví.

Pro nácvik vyjmenovaných slov volí vyučující frontální výklad, skupinovou práci a jazykové soutěže. Nadaní i zaostávající žáci individuálně pracují na dalších úkolech, které jim připravuje.

V průběhu nácviku vyjmenovaných slov děti s poruchami učení používají přehled vyjmenovaných slov, obrazový materiál, tabulku příbuzných slov, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky zaměřené na stavbu slova, slovníček s obtížnými výrazy a sešit *Pravopisné hádanky* z vydavatelství Kopeček.

2.1.39 Respondent č. 39

Respondent seznamuje žáky s učivem o vyjmenovaných slovech podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Mikulenková, H., Prodos) a vyloženou látku děti procvičují v pracovním sešitě *Vyjmenovaná slova* (Polnická, M., Nová škola Brno).

Řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v současných učebnicích, považuje za vyhovující. Navrhovanou jednotnou úpravu těchto řad pokládá za přínos. Pro jejich aktualizaci doporučuje vypustit výrazy *příbytek*, *pelyněk* a *dmýchat*, které jsou žáky málo používány.

Vyučující užívá vyjmenovaných slov v hodinách slohového výcviku při vyprávění a v hodinách čtení, kdy žáci pracují s textem. Slovní význam u probíraných výrazů vysvětluje dětem s pomocí obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček se slovy, didaktických her, hádanek, křížovek, obrázkového pexesa, rčení a přísloví.

Respondent v prvotní fázi nácviku vyjmenovaných slov uplatňuje především frontální výklad. Probranou látku žáci procvičují při skupinové práci, kdy např. vyhledávají, třídí a řadí do skupin vyjmenovaná slova, přiřazují k nim slova příbuzná a tvoří s nimi věty. Žáci individuálně odůvodňují a doplňují pravopis vybraných vyjmenovaných slov a opravují záměrně chybné texty na tabuli.

Nácvik učiva o vyjmenovaných slovech je obtížný pro děti s poruchami učení, proto používají pro jejich lepší naučení vlastní přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, slovníček s méně frekventovanými výrazy. Svoje znalosti mohou rovněž ověřit ve speciálním počítačovém programu, kde mají možnost okamžité kontroly.

2.1.40 Respondent č. 40

Respondent seznamuje žáky s vyjmenovanými slovy podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Mikulenková, H., Prodos). Osvojené učivo o vyjmenovaných slovech žáci procvičují v pracovním sešitě *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Současné řady vyjmenovaných slov považuje za vyhovující, avšak doporučuje jejich jednotnou úpravu ve všech učebnicích. Respondent neuvádí vlastní návrhy na aktualizaci dosavadních řad.

Při práci s vyjmenovanými slovy využívá mezipředmětových vztahů s prvoukou a výtvarnou výchovou. Věcný význam u jednotlivých vyjmenovaných slov a slov příbuzných vysvětluje žákům za přispění obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček se slovy, didaktických her, hádanek, rčení, přísloví a brožury *Vyjmenovaná slova* (Polmanová, R. – Popelková, M., Kopeček).

Vyučující v průběhu nácviku vyjmenovaných slov střídá frontální výklad se skupinovou prací žáků, při níž děti sestavují příběhy s vyjmenovanými slovy a vymýšlejí hádanky na daná slova. Individuálně žáci sestavují vyjmenovaná a příbuzná slova z karet a tvoří s nimi jednoduché věty.

V průběhu nácviku vyjmenovaných slov děti s poruchami učení používají tištěný přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky zaměřené na stavbu slova, slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných a speciální počítačový program určený k procvičování tohoto učiva.

2.1.41 Respondent č. 41

Respondent učí žáky pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova pomocí učebnice *Český jazyk IV.* (Horáčková, M. – Saudková, H., Alter) a naučenou látku s nimi procvičuje v pracovních sešitech *Vyjmenovaná slova* (Polmanová, R. – Popelková, M., Kopeček) a *Vyjmenovaná slova* (Polnická, M., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov hodnotí jako nevyhovující, neboť neobsahují slova, která si žáci neumí zdůvodnit. Chybí v nich více odvozených slov od základového *být*. Respondent považuje připravovanou jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínosnou, žáci si je snáze zapamatují. Současné řady doporučuje aktualizovat vypuštěním málo frekventovaných výrazů (*babyka, příbytek, pelyněk, dmýchat* a *zpytovat*) a doplněním slov příbuzných *Bydžov* a *Mýto*.

Znalost vyjmenovaných slov využívají žáci v matematice (tvorba a zápis slovních úloh), vlastivědě (látka o Přemyslovcích) a přírodovědě (názvy zvířat). Vyjmenovaná slova, zejména jejich věcný význam, vysvětluje žákům prostřednictvím obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček se slovy, didaktických her a hádanek.

Respondent seznamuje žáky s učivem o vyjmenovaných slovech nejprve frontálním výkladem, poté žáci pracují skupinově a individuálně. Děti s poruchami učení používají pro lepší pochopení probírané látky o vyjmenovaných slovech jejich přehled, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý* a slovníček s obtížnými výrazy.

2.1.42 Respondent č. 42

Respondent učí žáky vyjmenovaným slovům podle učebnice *Český jazyk* (Čechura, R. a spol., Alter), na procvičení používá pracovní sešit *Vyjmenovaná slova pro 3. a 4. ročník* (Polnická, M., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov považuje za vyhovující, neboť se dobře pamatují a slova příbuzná se snadno odvozují. Respondent se domnívá, že případná jednotná úprava těchto řad může odstranit problémy při osvojování učiva u žáků, kteří přestupují na jinou školu. V návrhu na aktualizaci doporučuje vypustit výrazy *plynout, mýtina, mýto* a nazývat se.

Vyučující při probírání učiva o vyjmenovaných slovech využívá mezipředmětové vztahy s přírodovědou a vlastivědou. K vysvětlení významu vyjmenovaných slov používá obrazový materiál, řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, kartičky se slovy, hádanky, křížovky, doplňovačky, rébusy, rčení a přísloví. Žáky motivuje didaktickými hrami a soutěžení.

Respondent pro nácvik vyjmenovaných slov volí nejprve frontální výklad, poté zadává žákům skupinovou práci a nechává je probrané učivo individuálně procvičovat do pracovního sešitu.

Děti s poruchami učení v průběhu nácviku učiva o vyjmenovaných slovech používají slovníček pravopisných výjimek a obtížných výrazů, skládky zaměřené na stavbu slova, kartičky *i/y – í/ý*, tabulku příbuzných slov a přehled vyjmenovaných slov.

2.1.43 Respondent č. 43

Respondent používá pro výuku českého jazyka učebnici *Český jazyk* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter) a doplňkovou cvičebnici *y i hravě* (Macháň, J., Pansofia). Probranou látku procvičuje s dětmi v *Pracovním sešitě I. a II.* (Kvítková, N. – Svobodová, I., Alter).

Současné řady vyjmenovaných slov pokládá za vyhovující, uvažovaná jednotná úprava těchto řad by odstranila různá znění v jednotlivých učebních pomůckách. V rámci aktualizace řad navrhuje vypustit málo používaný výraz *dmýchat* a rozšířit řadu po *b* o příbuzná slova *bydlit, obyvatel, byt, příbytek, nábytek* a *dobytek*.

Vyučující upozorňuje žáky na učivo o vyjmenovaných slovech i v ostatních vyučovacích předmětech, např. v matematice (zápis slovních úloh), prvouce a vlastivědě (správný zápis učební látky). Věcný význam u jednotlivých výrazů vysvětluje žákům za přispění obrazového materiálu (Alter), řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček se slovy, didaktických her, hádanek, kartiček *i/y – í/ý*, rčení a přísloví z používané učebnice.

Respondent volí pro nácvik nového učiva nejprve frontální výklad, poté žáci pracují ve skupinách, kdy zařazují kartičky se slovy, které patří k vyjmenovaným slovům, a přiřazují k nim slova příbuzná. Individuálně procvičují probranou látku u tabule (odůvodňování pravopisu) a v učebnici, využívají rovněž speciální počítačový program. Nezanedbatelnou úlohu hraje rovněž pečlivá domácí příprava.

Děti s poruchami učení jsou zařazeny do speciální dyslektické třídy, kde pro nácvik vyjmenovaných slov používají jejich přehled, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, slovníček pravopisně obtížných výrazů, počítačový program od firmy *Terasoft* a další specifické pomůcky.

2.1.44 Respondent č. 44

Respondent seznamuje žáky s novým učivem o vyjmenovaných slovech podle učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter) a pracovního sešitu *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Současné řady vyjmenovaných slov nepovažuje za vyhovující, neboť žáci neumí zařazovat příbuzná slova pod malou řadu vyjmenovaných slov. Provedením navrhované jednotné úpravy se jednotlivé řady vyjmenovaných slov zpřehlední. Současné řady navrhuje aktualizovat vypuštěním jmen míst *Bylany, Hrabyň, Chropyně, Volyně a Bosyně* a rozšířením o slova příbuzná *dobytek, obyvatel* a *zbytek*.

Vyučující uplatňuje znalost probraného učiva o vyjmenovaných slovech v prvouce (názvy zvířat). K vysvětlení významu vyjmenovaných slov používá jejich řady, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky se slovy, didaktické hry, hádanky, rčení a přísloví. Pro nácvik vyjmenovaných slov volí frontální výklad, skupinovou práci a individuální činnost žáků.

Děti s poruchami učení v průběhu nácviku používají zejména přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládky zaměřené na stavbu slova a slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných.

2.1.45 Respondent č. 45

Respondent používá v průběhu nácviku vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk* (Čechura, R. – Dvořáková, D., Alter) a pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, pokládá za vyhovující, neboť jsou systematicky řazené a přehledné. Jednotnou úpravu těchto řad považuje za přínos, protože je obtížné přeučovat migrující žáky na jinou řadu vyjmenovaných slov. Současné řady navrhuje aktualizovat vypuštěním málo frekventovaných výrazů *dmýchat*, *nachomýtnout se* a *čepýřit se* a přidáním příbuzného slova *obyčejný*.

Vyučující uplatňuje při výuce učiva o vyjmenovaných slovech mezipředmětové vztahy s matematikou, vlastivědou a přírodovědou. Obsahový význam slova u jednotlivých výrazů vysvětluje žákům za přispění obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, tabulek příbuzných slov, kartiček se slovy, didaktických her, hádanek, křížovek, rčení a přísloví.

Respondent seznamuje žáky s novým učivem o vyjmenovaných slovech frontálním výkladem. Probrané výrazy žáci procvičují formou skupinové práce, kdy je vyhledávají a řadí do skupin. Individuálně vybarvují obrázky k aktuálnímu učivu a pracují a na magnetické tabuli přiřazují slova příbuzná ke správnému základovému slovu. Vyhledávají probraná vyjmenovaná slova v tisku, připravují pro své spolužáky hádanky a soutěže, zaměřené na vyjmenovaná a příbuzná slova.

Děti s poruchami učení pracují v průběhu nácviku vyjmenovaných slov s jejich přehledem, tabulkou příbuzných slov, obrazovým materiálem, kartičkami *i/y – í/ý*, skládankami slov a slovníčkem obtížných a méně frekventovaných výrazů.

2.1.46 Respondent č. 46

Respondent seznamuje žáky s učivem o vyjmenovaných slovech prostřednictvím učebnice *Český jazyk - III. ročník* (Čechura, R. – Dvořáková, D., Alter), pracovního sešitu *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno) a brožury *Pravopis vyjmenovaných slov* (Polnická, M., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov považuje za vyhovující, protože mají dostatečný rozsah, pouze u některých vyjmenovaných slov po *b* mají žáci problémy s odůvodněním pravopisu. Jednotnou úpravu zmíněných řad považuje za přínos, neboť v současné době se v případě změny učitele či školy naučené výrazy obtížně přeučují. V návrhu na aktualizaci dosavadních řad doporučuje rozšířit řadu vyjmenovaných slov po *b* o výraz *bydliště* a vlastní jména *Zbyněk* a *Zbyšek*.

Respondent uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy s prvoukou a přírodovědou (obrazové materiály u názvů biologických). Lexikální význam u jednotlivých výrazů vysvětluje žákům prostřednictvím obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov, kartiček se slovy, didaktických her, audionahrávky *Školička s Dádou* (Patrasová, D., Český rozhlas), rčení a přísloví. Žáci také mají vlastní notýsek se slovy příbuznými, zároveň si do něj píší slova, ve kterých chybovali.

Respondent používá v úvodní části nácviku nového učiva o pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova frontální výklad, následně zadává žákům skupinovou práci. Náplní této práce je např. vyvození vyjmenovaných slov, tvoření vět s určenými výrazy a hledání příbuzných slov k vybraným slovům základovým. Žáci individuálně soutěží ve vymýšlení slov, s nimiž tvoří věty a dále malují obrázky ke zvoleným vyjmenovaným slovům. Děti mají kartičky *i/y – í/ý*, které na podnět vyučujícího zvedají a odůvodňují vybrané pravopisné jevy.

Děti s poruchami učení, pro které je učivo o vyjmenovaných slovech obtížné, používají k snazšímu pochopení probírané látky přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládanky a slovníček s obtížnými výrazy.

2.1.47 Respondent č. 47

Respondent používá k výuce učiva o pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova pouze učebnici *Český jazyk* (Dvorský, L. – Čechura, R. – Dvořáková, D., Alter).

Současné řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, pokládá za vyhovující. Připravovanou jednotnou úpravu řady vyjmenovaných slov vítá, neboť jejich přeúčování činí žákům značné obtíže. Vyučující doporučuje aktualizovat řady vyjmenovaných slov přidáním frekventovaných slov příbuzných *vlys*, *Zbyněk*, *Zbyšek* a *Přemysl*. V rámci učiva o pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova navrhuje určit řadu slov, ve kterých *vi/ví* není předponou, např. *vidět*, *viklat*, *vinout*, *viset*, *vít*, *vítat* a *vítězit*.

Vyučující uplatňuje učivo o vyjmenovaných slovech téměř ve všech ostatních předmětech. Věcný význam jednotlivých vyjmenovaných slov a slov příbuzných vysvětluje žákům za přispění obrazového materiálu, řad vyjmenovaných slov a tabulek příbuzných slov. Pro nácvik nové látky volí frontální výklad, skupinovou práci a počítačový program.

Děti s poruchami učení procvičují a upevňují učivo o vyjmenovaných slovech za přispění jejich přehledu, tabulky příbuzných slov, kartiček *i/y – í/ý*, slovníčku s pravopisnými výjimkami a obtížnými výrazy a počítačového programu od firmy *Terasoft*.

2.1.48 Respondent č. 48

Respondent čerpá podklady pro nácvik učiva o vyjmenovaných slovech z učebnice *Český jazyk* (Čechura, R. – Dvořáková, D., Alter).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov hodnotí jako vyhovující, protože se žákům dobře pamatují. Navrhovaná jednotná úprava řad vyjmenovaných slov odbourá problémy s přeučováním již naučeného učiva migrujícím žákům. Respondent doporučuje zaktualizovat zařazením jmen místních a vypuštěním málo frekventovaných výrazů *blýskavice*, *plytký*, *cavyky* a *přimyká se*. (Pozn. dipl.: Zde si respondent patrně neuvědomil, že se jedná o jednotnou řadu vyjmenovaných slov pro celou republiku.)

Při práci s vyjmenovanými slovy uplatňuje poznatky z přírodopisu, zeměpisu a dějepisu. K vysvětlení slovního významu u jednotlivých výrazů používá řady vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky se slovy, didaktické hry, hádanky, rčení a přísloví.

Respondent seznamuje žáky s učivem o vyjmenovaných slovech nejprve frontálním výkladem, poté děti ve skupinách třídí kartičky s vyjmenovanými a příbuznými slovy a tvoří s nimi věty. Probrané učivo si individuálně procvičují.

V průběhu nácviku děti s poruchami učení používají přehled vyjmenovaných slov, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, skládky zaměřené na stavbu slova a vlastní slovníček vyjmenovaných a příbuzných slov, do kterého si zapisují i pravopisné výjimky.

2.1.49 Respondent č. 49

Respondent používá při výuce vyjmenovaných slov učebnici *Český jazyk* (Dvořáková, Z. a kol., SPN).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, považuje za vyhovující. Navrhovanou jednotnou úpravu těchto řad vítá, neboť odpadnou problémy dětem, jež přicházejí z jiných škol. V návrhu na aktualizaci současných řad doporučuje vypustit jméno *Přibyslav*, dále málo frekventované výrazy *příbytek*, *dmýchat*, *pýřit se*, *výheň* a *vyžle* a zároveň rozšířit řady o slova *zbytečný* a *zbytek*.

Respondent využívá učivo o vyjmenovaných slovech v matematice (sestavování slovních úloh), v přírodovědě a vlastivědě (zápis probíraného učiva). Pro vysvětlení věcného významu u jednotlivých výrazů používá obrazový materiál, řady vyjmenovaných slov, kartičky s obtížnými slovy, *Slovník spisovné češtiny*, didaktické hry, hádanky, rčení a přísloví.

Žáci nacvičují pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova ve dvojicích dle zadání na tabuli, kdy slabší žák odůvodní pravopisný jev a společně se rozhodnou o pravopisu. Probrané učivo děti procvičují prostřednictvím počítačového programu, četbou a vyhodnocením textů. Respondent se individuálně věnuje prospěchově slabším žákům.

Děti s poruchami učení nacvičují látku o vyjmenovaných slovech s pomocí obrazového materiálu, přehledu vyjmenovaných slov, tabulky příbuzných slov, skládanek slov, slovníčku s obtížnými výrazy, počítačového programu a kartiček slov, v nichž nejvíce chybují.

2.1.50 Respondent č. 50

Respondent vede výuku učiva o vyjmenovaných slovech podle učebnice *Český jazyk* (Čechura, R. – Dvořáková, D., Alter) a pracovního sešitu *Vyjmenovaná slova pro 3. ročník* (Mühlhauserová, H., Nová škola Brno).

Dosavadní řady vyjmenovaných slov respondentovi vyhovují, protože se dají snadno naučit a zapamatovat. Připravovanou jednotnou úpravu těchto řad považuje za přínosnou, pokud se nebude příliš často měnit. K aktualizaci řad doporučuje vypustit málo frekventovaný výraz *babyka* a odmítá jejich další rozšiřování o slova příbuzná.

Vyučující uplatňuje při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy s přírodovědou a vlastivědou. K vysvětlení významu jednotlivých vyjmenovaných slov používá jejich řady, tabulky příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky se slovy, didaktické hry a hádanky.

V prvotní fázi nácvičení učiva o vyjmenovaných slovech používá respondent frontální výklad, probranou učební látku procvičují žáci prací ve skupinách, kdy přiřazují k vyjmenovaným slovům příslušná slova příbuzná. Respondent připravuje diferencované úkoly pro žáky zaostávající i nadané, kteří je individuálně plní.

Děti s poruchami učení v průběhu nácvičení vyjmenovaných slov používají jejich přehled, tabulku příbuzných slov, obrazový materiál, kartičky *i/y – í/ý*, slovníček s obtížnými výrazy a pravopisnými výjimkami, počítačový program a jednotlivé karty slov vyjmenovaných a příbuzných.

2.2 Vyhodnocení dotazníku pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy – jednotlivě

2.2.1 Respondent č. 1

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má výborný a nemá diagnostikované poruchy učení.

Žáka nebaví učit se vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova. Učivo o vyjmenovaných slovech nepokládá za obtížné.

Při procvičování tohoto učiva nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov a nemá svůj osobní slovníček uvedených slov. Správný pravopis nehledá v *Pravidlech českého pravopisu* a neprocvičuje jej ani pomocí počítačového programu. Neumí poradit pravopisné jevy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech ostatním žákům z jiných škol.

Žák při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chyboval pouze ve slově *zviklat* (zbavit jistoty). Téměř správně napsal k vlastním jménům slova, která je charakterizují, pouze zapomněl vyznačit délku samohlásky u substantiva *území*. Neuvedl synonymum k výrazu *jmenovat se* a dopustil se nepřesností při psaní verb *vyhrávat* a *třpytit se*. Vysvětlil nesprávně věcný význam slova *vyžle* a nepřesně se vyjádřil u substantiv *lis* a *vížka*.

Respondent výborně doplnil do slovních spojení předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-*. Do svého dotazníku nenapsal vyjmenovaná ani příbuzná slova, kterým nerozumí. Poznal podle obrázků vybrané výrazy z učiva o vyjmenovaných slovech, chyboval ve slově *vymýtit* po obojetné souhlásce *m*.

Žák nevyužívá v průběhu procvičování učiva uvedené pomůcky, spoléhá se pouze na svou paměť. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova ovládá. Ví, co označují vlastní jména, patřící mezi vyjmenovaná a příbuzná slova.

Potřebuje si ujasnit učivo o synonymech a věcném významu slova. Učivo o stavbě slova zná a umí jej použít při psaní slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*.

2.2.2 Respondent č. 2

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. V českém jazyce byl klasifikován chvalitebně, nemá diagnostikované poruchy učení.

Žák se vyjmenovaná slova učí rád a nepovažuje toto učivo za obtížné. V průběhu procvičování nepoužívá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, nemá ani svůj osobní slovníček s uvedenými výrazy. Dokáže si najít potřebný jev v *Pravidlech českého pravopisu*. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova neprocvičuje pomocí

počítačového programu. Dokáže kamarádům z jiných škol poradit pravopisné jevy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech.

Žák chybně doplnil *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel) a *mýval* (medvídek), zapomněl vyznačit délku samohlásky ve slově *sípat* (při chrapotu) a nezná vlastní jméno *Spytihněv*. Synonyma neuvedl k výrazům *sivá*, *časně*, *poklop*, *sirka*, *červenat se*. Chlapec nesprávně zapsal slovo podobného významu k substantivu *chyba*. Neuměl vysvětlit lexikální význam slov *sypek*, *vyžle*, *výheň*, špatně vysvětlil výrazy *lis* a *pytlovina*, nepřesně se vyjádřil u substantiv *mýtina*, *vížka* a *pysk*.

Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* se dopustil chyby pouze ve slově *vyslanec*. V dotazníku neuvedl vyjmenovaná a příbuzná slova, u nichž nezná věcný význam. Poznal podle obrázků a správně zapsal zvolená vyjmenovaná či příbuzná slova.

Respondent patří k prospěchově lepším žákům, v případě pochybností o pravopisu využívá učební pomůcky. V učivu o vyjmenovaných slovech se dopouští pravopisných chyb po obojetných souhláskách uvnitř slova. Nemá dostatečné znalosti o synonymech a věcném významu slova.

2.2.3 Respondent č. 3

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má chvalitebný a byly u něj diagnostikovány všechny uvedené poruchy učení.

Vyjmenovaná slova žáka baví, pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepovažuje za obtížný. Při procvičování této učební látky nepoužívá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, ale má svůj slovníček těchto výrazů. Správnost pravopisu si neověřuje v *Pravidlech českého pravopisu*. Nemá k dispozici počítačový program, jímž lze procvičovat psaní *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Neumí poradit pravopis kamarádům z jiných tříd či škol.

Žák doplnil nesprávně *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymu *býlí* (plevel), nevyznačil délku samohlásek ve slovech *sýrová* (pomazánka) a *zviklat* (zbavit jistoty). Napsal nesprávně, co označuje vlastní jméno *Sychrov*. Při psaní synonym se dopustil pravopisných chyb po obojetné souhláске uvnitř slova u adjektiva *neslyšící* a substantiva *omyl*. Nepřesně vyjádřil slovo podobného významu k výrazu *vítězit*, opakovaně chyboval v délce samohlásek.

Obsahový význam slova vysvětlil nepřesně u substantiv *pysk* a *vížka* a opakovaně chyboval v délce samohlásek. Předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* doplnil nesprávně do slov *výfuk*, *výhra* a *významný*, v adjektivu *výhodná* chyboval v délce samohlásky. Malé počáteční

písmeno uvedl u vlastního jména *Vít*. Nenapsal vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Podle obrázků poznal zobrazená vyjmenovaná slova, chyboval však při psaní výrazu *mýtina* a *sýček*.

Respondent se řadí k prospěchově lepším žákům, chybný zápis pravopisu a nejistoty řeší používáním osobního slovníčku vyjmenovaných a příbuzných slov. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova téměř ovládá, dopouští se však dyslektických chyb v délce samohlásek. Potřebuje si ujasnit některá synonyma a procvičit učivo o stavbě slova. Ačkoliv má žák diagnostikovány všechny poruchy učení uvedené v dotazníku, jeho znalosti učiva o vyjmenovaných slovech jsou velmi dobré.

2.2.4 Respondent č. 4

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má pouze dobrý, z poruch učení má diagnostikovanou dyslexii a dysortografii.

Žák se nerad učí vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, neboť toto učivo pokládá za obtížné. Neprocvičuje si pravopisné jevy pomocí kartiček vyjmenovaných a příbuzných slov a nemá ani zaveden osobní slovníček těchto výrazů.

Správný pravopis nehledá v *Pravidlech českého pravopisu* a nemá možnost používat k jeho procvičení počítačový program. Nerozumí si s kamarády z jiných škol v učivu o vyjmenovaných slovech.

Respondent správně doplnil *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách ve všech uvedených homonymech, avšak chyboval v délce samohlásek. Nesprávně uvedl význam vlastních jmen *Sychrov* a *Vyšehrad*, při psaní dalších slov se dopustil opakovaně dyslektických chyb. Neuvedl synonyma k výrazům *sivá* a *poklop* a použil nesprávného slova podobného významu u substantiva *sirka*, opakují se chyby v délce samohlásek. Věcný význam nevysvětlil u slova *sypek* a nepřesně jej vyjádřil u substantiv *vyžle* a *vížka*. Neodpovídající význam napsal ke slovům *bydlo* a *lis*, chyboval při psaní výrazu *látka*.

Žák zaměnil ve slově *vichřice* slabiku *vi-* za předponu *vy-* a opětovně chyboval v délce samohlásek. Neuvedl vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž význam nezná. Podle obrázků nepoznal vyjmenovaná slova *obyčej* a *lysý*, v substantivu *mýtina* nevyznačil délku samohlásky.

Respondent patří mezi žáky prospěchově slabší, vzhledem k poruchám učení je pro něj učivo o vyjmenovaných slovech náročné. Nepoužívání učebních pomůcek pokládám za vážný nedostatek při výuce vyjmenovaných slov. Žák umí pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, avšak dopouští se dyslektických chyb v délce samohlásek a

měkkosti souhlásek. Potřebuje si doplnit znalosti o vlastních jménech a lexikálním významu slova. Nedostatky má také v učivu o synonymech a nepozná některá vyjmenovaná slova podle předloženého obrazového materiálu.

2.2.5 Respondent č. 5

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. V českém jazyce byl klasifikován známkou dostatečně. Byly u něj diagnostikovány poruchy učení dyslexie, dysgrafie a dysortografie.

Učivo o vyjmenovaných slovech žáka baví, přestože pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova považuje za obtížný. Kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných k procvičení tohoto učiva nepoužívá, využívá vlastní slovníček s výrazy, jež mu činí obtíže. Neví-li si rady, hledá správný pravopis v *Pravidlech českého pravopisu*. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nepochybuje pomocí počítačového programu. Neumí poradit pravopis kamarádům z jiných škol, avšak v učivu, o kterém hovoří, se orientuje.

Žák nesprávně doplnil *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel), *vískat* (hladit po vlasech), *zviklat* (zbavit jistoty) a opakovaně nevyznačil délku samohlásek.

Při psaní významu předložených vlastních jmen se dopustil dyslektických chyb v délce samohlásek a měkkosti souhlásek. Napsal neadekvátní synonyma k výrazům *chyba*, *časně*, *poklop*, *holý*, *obyčej*, *lesknout se*, *pýřit se* a chyboval při psaní slov *pytlíček*, *vysávat*, *vyhrávat* a *zápalka*. Nesprávně vysvětlil, co označují podstatná jména *lis* a *pytlovina*, nepřesný věcný význam uvedl u substantiv *mýtina*, *pysk* a *vyžle*.

Respondent chybně doplnil do slov *vidlička*, *vítěz*, *vítr*, *vichřice*, *víčko*, *Vít*, *Viktor* a *vítaný* přepnou vy-/vý- místo slabiky vi-/ví-. Neuvedl žádná vyjmenovaná či příbuzná slova, kterým nerozumí. Podle obrázku nepoznal adjektivum *lysý*.

Dotazovaný žák patří mezi prospěchově velmi slabé, přesto se o učivo zajímá. Pomůcek využívá jen málo, což je při jeho diagnóze ke škodě věci. Dopouští se chyb v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova, má nedostatky v učivu o synonymech a věcném významu slova. Potřebuje si procvičit pravopis slov s předponou vy-/vý- nebo slabikou vi-/ví-.

2.2.6 Respondent č. 6

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. Klasifikována v českém jazyce byla stupněm výborný. Učivo o vyjmenovaných slovech baví a myslí si, že pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova není obtížný. Uvedené učivo nepochybně pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, nemá ani vlastní slovníček obtížných výrazů. Pokud si neví rady, správný pravopis hledá v *Pravidlech českého pravopisu*. Nevyužívá k procvičování učiva počítačový program. Učivo o vyjmenovaných slovech kamarádkám z jiných tříd či škol vysvětlit umí.

Žákyně se při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova dopustila chyby v substantivu *býlí* (plevel). Nesprávně napsala, co označují vlastní jména *Spytihněv* a *Sychrov*. Synonyma neuvedla k výrazům *chyba*, *časně*, *poklop*, *červenat se*, nepřesně se vyjádřila u slov *hluchý* a *vítězit*, chybně u výrazu *sáček*. Nedokázala vysvětlit obsahový význam slov *lis*, *pysk*, *sypek*, *vyžle* a *výheň*, u výrazů *mýtina* a *vížka* nezapsala přesný význam.

Vlastní jména *Vít* a *Viktor* napsala žákyně s malými počátečními písmeny. Nepovažovala za nutné uvést vyjmenovaná a příbuzná slov, kterým nerozumí. Podle uvedených obrázků poznala ztvárněná vyjmenovaná či příbuzná slova, s chybou v délce samohlásky *y* zapsala výraz *mýtina*.

Ačkoliv je žákyně hodnocena výborně a učí se bez pomocných materiálů, úroveň jejích znalostí učiva o vyjmenovaných slovech tomu neodpovídá. Mezery má v učivu o synonymech, lexikálním významu slova, vlastních jménech a jejich pravopisu.

2.2.7 Respondent č. 7

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má chvalitebný, poruchy učení u ní nebyly diagnostikovány.

Žákyně se vyjmenovaná slova a jejich pravopis neučí ráda, neboť pokládá toto učivo za obtížné. V průběhu procvičování nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, ale pracuje se slovníčkem obtížných výrazů. Správnost pravopisu si ověřuje v *Pravidlech českého pravopisu* a používá počítačový program k prověření kvality svých znalostí. V dětském kolektivu nedokáže ostatním poradit správný pravopis z okruhu uvedeného učiva.

Respondentka chybně doplnila *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel) a *mýval* (medvídek), vůbec nedoplnila slovo *sírová* (kyselina) a opakovaně nevyznačila délku samohlásek. Nesprávně uvedla význam vlastních jmen *Přibyslav* a *Přemysl*. Slova podobného významu nenapsala k výrazům *hluchý*, *sivá*, *holý* a *sírka*, neodpovídající synonymum uvedla ke slovu *chyba* a nepřesně u *červenat se*, chybovala v pravopise po obojetné souhlásce uvnitř slova u výrazů *pytlík* a *vyhrávat*.

Žákyně nevysvětlila věcný význam slova *sypek*, nepřesně se vyjádřila u substantiv *lis*, a *vížka*. Špatné podání věcného významu uvedla u výrazu *mýtina*. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* vynechala adjektivum *významný*, slova *výfuk*, *výprask*, *výhodná* a *vyslanec* napsala s pravopisnými chybami po obojetné souhlásce uvnitř slova, vlastní jména *Vít* a *Viktor* uvedla s malými počátečními písmeny.

Respondentka nevypsala žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Podle předtištěných obrázků poznala a zapsala příslušná vyjmenovaná či příbuzná slova, pouze slovo *mýtina* napsala s chybou v délce samohlásky.

Dotazovaná žákyně je sice hodnocena chvalitebně a učí se s pomocí některých pomůcek, úroveň její práce však tohoto stupně nedosahuje. Často chybuje v psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova a zapomíná vyznačit správnou délku samohlásek. Potřebuje si doplnit znalost synonym a věcného významu slova. Rovněž stavbu slova neovládá v dostatečné míře a musí se v tomto učivu zdokonalit.

2.2.8 Respondent č. 8

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. V českém jazyce má prospěch pouze dobrý a poruchy učení se u ní nevyskytují.

Žákyně nemá ráda učivo o vyjmenovaných slovech a domnívá se, že pravopis po obojetných souhláskách je těžký. Kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných k procvičení tohoto učiva nepoužívá, nedisponuje ani slovníčkem těchto slov. Neví-li si rady, vyhledá pravopisný jev v *Pravidlech českého pravopisu*. Nemá možnost procvičovat si probranou látku prostřednictvím počítačového programu. Dokáže poradit kamarádům z jiných tříd či škol pravopisné jevy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech.

Respondentka nedoplnila správně *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *sýrová* (kyselina), *zviklat* (zbavit jistoty) a několikrát chybovala v délce samohlásek. Neví, co označují vlastní jména *Spytihněv* a *Sychrov*. Výrazy *holý*, *sirka*, *lesknout se*, *vlastnit*, *červenat se* a *jmenovat se* nenahradila slovy podobného významu. Ke slovům *najedený* a *poklop* uvedla neodpovídající synonymum, nepřesně jej vyjádřila u výrazu *sáček* a chybně napsala slova *neslyšící* a *omyl*.

Věcný význam substantiva *mýtina* žákyně nevysvětlila správně, nepřesně jej vyjádřila u výrazů *pysk*, *vyžle* a *vížka*. Doplnila do slov *vichřice*, *víčko* a *vítaný* předponu *vy-/vý-* místo slabiky *vi-/ví-*, chybovala v délce samohlásek. Respondentka neuvedla vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž význam jí není jasný. Při poznávání vyjmenovaných nebo příbuzných slov podle obrázků špatně uvedla slovo *blýská se* místo *sychravý*.

Žákyně je v českém jazyce průměrná, její dotazník tomu odpovídá. Problémy má s pravopisem *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova, s přiřazováním synonym a učivem o stavbě slova.

2.2.9 Respondent č. 9

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. Její prospěch v českém jazyce je hodnocen jako dobrý, byly u ní zjištěny poruchy učení dyslexie a dysortografie.

Vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova žákyni nebaví, přesto tuto učební látku nepovažuje za obtížnou. V průběhu procvičování nepracuje s kartičkami vyjmenovaných slov a slov příbuzných, ale má k dispozici osobní slovníček obtížných výrazů. *Pravidla českého pravopisu* využívá k ověření správnosti naučených výrazů. Nemá k dispozici speciální počítačový program zaměřený na procvičování učební látky o vyjmenovaných slovech. Se svými kamarádkami si nerozumí, když se spolu baví o uvedeném učivu.

V homonymech *býlí* (plevel), *mýval* (medvídek), *sírová* (kyselina), *sýrová* (pomazánka) a *zviklat* (zbavit jistoty) doplnila nesprávné *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova a zapomněla několikrát vyznačit délku samohlásek. Neví, co znamenají vlastní jména *Zbyněk*, *Přemysl* a *Sychrov*. Nezná synonymum k adjektivu *sivá* a verbu *jmenovat se*, nesprávně uvedla slova podobného významu k výrazům *najedený*, *luxovat*, *poklop*, *obyčej* a *sírka*, nepřesně jej zapsala u verba *vítězit*. Slova *třpytit se* a *neslyšící* napsala s nesprávným pravopisem po obojetné souhlásce uvnitř slova.

Žákyně napsala neodpovídající význam slov *mýtina* a *vížka*, dopustila se nepřesností při vysvětlování substantiv *pysk* a *vyžle*, chybovala při psaní slova *povlak*. Přepsala předponu *vy-/vý-* na slabiku *vi-/ví-* ve slovech *výprask*, *výhra* a *vysavač*, vlastní jména *Vít* a *Viktor* uvedla s malými počátečními písmeny. Nevzpomíná si na vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Dokáže poznat výtvarně ztvárněná slova vyjmenovaná a příbuzná.

Úroveň pravopisu odpovídá klasifikaci z českého jazyka, žákyně v průběhu procvičování učiva používá některé názorné pomůcky. Respondentka má nedostatečné znalosti v učivu o synonymech. Potřebuje si procvičit látku o lexikálním významu slova a pravopis slov s předponou *vy-/vý-* či slabikou *vi-/ví-*.

2.2.10 Respondent č. 10

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Šluknovská 2904, Česká Lípa. Prospěchově je velmi slabá, v českém jazyce je hodnocena pouze dostatečně. Sledované poruchy učení u ní nebyly prokázány.

Žákyně má zájem o vyjmenovaná slova a domnívá se, že pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova není obtížný. Osvojené učivo procvičuje pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Nepokládá za nutné mít svůj osobní slovníček obtížných výrazů, *Pravidla českého pravopisu* k ověřování správnosti psaných výrazů nepoužívá. Není jí dostupný počítačový program zaměřený na procvičování psaní *i(i)/y(y)*. Nedokáže poradit pravopis kamarádkám z jiných škol.

V neúplných homonymech *býlí* (plevel), *blýská se* (blesk), *výskat* (jásavě křičet) a *vískat* (hladit po hlavě) doplnila nesprávné *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Nezná věcný význam slova u vlastních jmen *Povydrí* a *Ruzyně*. Výrazy *vítězit*, *poklop* nahradila špatnými synonymy a slova *omyl*, *brzy* a *pýřit se* napsala s pravopisnými chybami.

Žákyně nepodala správné vysvětlení podstatných jmen *lis* a *pytlovina*, význam výrazů *bydlo*, *pysk*, *vyžle* a *vížka* nepopsala výstižně. Chybně doplnila předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* do slov *vidlička*, *vichřice* a *vítaný*. Vlastní jména *Vít* a *Viktor* napsala s malými počátečními písmeny. Žákyně nesdělila, kterým vyjmenovaným a příbuzným slovům nerozumí.

Respondentka rozpoznala a zapsala podle vytištěných obrázků vyjmenovaná a příbuzná slova kromě výrazu *jazyk*, substantivum *obyčej* napsala s pravopisnou chybou.

Přestože je dotazovaná žákyně klasifikována v českém jazyce jako dostatečná, její vypracování dotazníku napovídá o lepších znalostech pravopisu. Není si jistá v učivu o synonymech a věcném významu slova. Potřebuje si ujasnit pravopis slov s předponou *vy-/vý-* i vlastních jmen. Při lepším a důslednějším procvičování probírané látky je zde patrná možnost zlepšení prospěchu.

2.2.11 Respondent č. 11

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce patří mezi prospěchově výborné žáky a nemá poruchy učení.

Žáka nebaví učební látka o vyjmenovaných slovech i přesto, že psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nepovažuje za obtížné. Při procvičování tohoto učiva nepoužívá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných ani nemá zaveden slovníček s obtížnými výrazy. Správnost psaní pravopisných jevů nekontroluje v *Pravidlech českého*

pravopisu, probrané učivo o vyjmenovaných slovech nepochybně pomocí speciálního počítačového programu. Kamarádům z jiných tříd nebo škol pomoci s pravopisem neumí.

Respondent při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chyboval v homonymu *zviklat* (zbavit jistoty) a opomenul vyznačit ve slově *sýrová* (pomazánka) délku samohlásky. Neuvedl správně, co označují vlastní jména *Spytihněv* a *Sychrov*. Nezná synonymum k výrazu *poklop*, není si jist slovem podobného významu k adjektivu *sivá*, nesprávně jej uvedl u substantiva *chyba* a dopustil se pravopisné chyby po obojetné souhlásce v adjektivu *neslyšící*.

Žák nevysvětlil význam slova *sypek*, špatně jej napsal k výrazu *lis*, nepřesně se vyjádřil u substantiv *bydlo*, *vyžle* a *výheň*. Do adjektiva *významný* doplnil slabiku *vi-* místo předpony *vý-*. Neuvedl žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí.

Při rozpoznávání vyjmenovaných a příbuzných slov podle vytištěných obrázků respondent nezapsal výrazy *lysý* a *sychravý*.

Žák, ač je prospěchově výborný, nejeví o dané učivo příliš velký zájem a jeho vypracování dotazníku odpovídá spíše nižšímu stupni prospěchu. Potřebuje si upřesnit věcný význam některých substantiv, zejména vlastních a doplnit znalosti učiva o synonymech.

2.2.12 Respondent č. 12

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce byl klasifikován chvalitebně, poruchy učení u něj nebyly zjištěny.

Žák má zájem učit se vyjmenovaná slova a domnívá se, že pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova není obtížným učivem. Kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov k procvičování této látky nepoužívá a nepracuje ani se slovníčkem uvedených slov. Jestliže si neví rady s pravopisnými jevy, hledá pomoc v *Pravidlech českého pravopisu*. Nemá k dispozici počítačový program na procvičování učiva o vyjmenovaných slovech. Kamarádům z jiných tříd či škol dovede poradit s pravopisem.

Respondent se dopustil chyby po obojetné souhlásce *b* ve slově *býlí* (plevel) a opomenul vyznačit ve verbu *sípat* (při chrapotu) dlouhou samohlásku. Neuvedl slovní význam substantiva *Spytihněv* a špatně napsal význam slova *Sychrov*. Synonyma uvedl pouze k výrazům *najedený*, *holý* a *lesknout se*, u slova *chyba* zapsal výraz *zmýlit se* místo *omyl* a opomenul u verba *blýskat se* zvratnou částicí *se*.

Nezná věcný význam slov *lis*, *pytlovina*, *sypek*, *sirup*, *vížka* a *výheň*, nepřesně vysvětlil substantiva *mýtina* a *pysk*. Nedoplnil předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* ve slovních spojeních *významný vyslanec*, *vítaný host* a *nový vysavač*, chyboval ve slovech *vidlička*,

výpočet, vichřice, výprask, výhra a výměna, vlastní jména *Vít* a *Viktor* napsal s malými počátečními písmeny. Žák nesdělil, zda některým vyjmenovaným a příbuzným slovům nerozumí. Vyjmenované slovo *obyčej* nepoznal podle vytištěného obrázku.

Respondent je sice hodnocen v českém jazyce chvalitebně, ale vypracovaný dotazník ukázal značné nedostatky v učivu o vyjmenovaných slovech. Nezná zejména synonyma, věcný význam slova a často chybuje při psaní slov s předponou *vy-/vý-* a slabikou *vi-/ví-*.

2.2.13 Respondent č. 13

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má chvalitebný, projevují se u něj znaky dyslexie, dysgrafie a dysortografie.

Učivo o vyjmenovaných slovech žáka zajímá a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova se mu nezdá obtížný. Probrané učivo nepochybně pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, ale založil si vlastní slovníček obtížných výrazů. Pokud si neví rady, hledá správné znění výrazů v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičení a upevnění pravopisu nemá k dispozici. Kamarádům z jiných tříd nebo škol neumí s pravopisem poradit.

Respondent chyboval v doplňování *i(í)/y(ý)* v homonymech *býlí* (plevel), *lyska* (pták), *blízká* (nedaleká), *mýval* (medvídek), *míval* (měl), *výskat* (jásavě křičet) a *vískat* (hladit po vlasech), opakovaně nevyznačil také délku samohlásek. Napsal nesprávně, co označuje vlastní jméno *Sychrov* a neuvedl slova podobného významu k výrazům *vítězit*, *chyba*, *časně*, *červenat se* a *jmenovat se*. Špatná synonyma napsal ke slovům *sivá* a *obyčej*, pravopisných chyb po obojetné souhlásce uvnitř slova se dopustil v synonymech *neslyšící*, *víko* a *třpytit se*. Nepřesně se vyjádřil v synonymech k výrazům *sáček* a *lesknout se*.

Žák nevysvětlil lexikální význam slov *sypek* a *výheň*, částečně jej uvedl u substantiva *vyžle* a chyboval při psaní slov *látka* a *věžička*. Slabiku *vi-/ví-* nebo předponu *vy-/vý-* doplnil nesprávně ve slovech *výfuk*, *vichřice*, *výprask*, *vypuštěný*, *významný vyslanec* a *nový vysavač*.

Respondent nezapsal žádná vyjmenovaná či příbuzná slova, kterým nerozumí. Nepoznal podle předtištěných obrázků vyjmenovaná slova *obyčej* a *pykat*, v substantivu *mýtina* chyboval v dlouhé samohlásce *y*.

Je s podivem, že žák s chvalitebným hodnocením a pouze se znaky uvedených poruch učení odevzdal natolik chybnou práci, jako je tato. Špatná znalost učiva se projevuje prakticky ve všech bodech dotazníku, žák učivo ovládá zcela nedostatečně.

2.2.14 Respondent č. 14

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Klasifikován v českém jazyce byl chvalitebně, poruchy učení u něj nebyly zjištěny.

Vyjmenovaná slova a jejich pravopis žáka nebaví, myslí si, že učivo o psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova není obtížné. Kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov během procvičování nepoužívá, vlastní slovníček těchto výrazů také nemá. Respondent nepracuje s *Pravidly českého pravopisu* a osvojené učivo nepochvíjuje pomocí počítačového programu. Ostatním žákům z jiných tříd či škol s pravopisem poradit nedokáže.

Žák při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova opomenul v adjektivu *sýrová* (pomazánka) vyznačit délku samohlásky. Uvedl nesprávné označení významu u vlastního jména *Sychrov*. Nenapsal synonyma k výrazům *poklop*, *holý* a *jmenovat se*, nepřesně se vyjádřil u slov *najedený* a *červenat se*, v synonymech *neslyšící* a *omyl* napsal po obojetné souhlásce *i*.

Lexikální význam slova *mýtina* respondent vysvětlil špatně, substantiva *bydlo*, *pysk*, *vyžle* a *vížka* doplnil neúplnými významy. Při doplňování slabiky *vi-/ví-* nebo předpony *vy-/vý-* chyboval ve slovech *vidlička*, *vítěz*, *vítr*, *vichřice*, *víčko*, *Viktor* a *vítaný*.

Respondent neuvedl žádná vyjmenovaná nebo příbuzná slova, jejichž význam nezná. Podle obrázku nepoznal vyjmenované slovo *jazyk* a chyboval při psaní výrazu *obyčej*.

Žák je prospěchově nadprůměrný, ale k učivu nemá žádný vztah. K procvičování nepoužívá žádné uvedené pomůcky, přesto pravopis ovládá. Značné nedostatky má v učivu o synonymech a stavbě slova, potíže mu činí věcný význam slov.

2.2.15 Respondent č. 15

Respondent je žákem 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch v českém jazyce má pouze dobrý, u chlapce se projevují rysy dyslexie a dysortografie.

Žáka učivo o vyjmenovaných slovech baví a nepokládá ho za obtížné. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepochvíjuje pomocí kartiček vyjmenovaných a příbuzných slov, nemá vlastní slovníček obtížných výrazů. Neví-li správný pravopis, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičení uvedeného učiva nepoužívá. Pravopis kamarádům z jiných tříd či škol umí poradit, avšak nemají spolu shodná vyjmenovaná slova.

V homonymech *býlí* (plevel), *bidlo* (tyč), *líska* (keř), *mýval* (medvídek), *sírová* (kyselina), *výskat* (jásavě křičet), *zvíkat* (zbavit jistoty) a *sípat* (při chrapotu) respondent doplnil nesprávně *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Věcný význam slov *Přemysl*, *Spytihněv*, *Sychrov* a *Ruzyně* označil špatně. Neuvedl synonyma k výrazům *sivá*

a *sirka*, nesprávně je napsal ke slovům *chyba*, *časně*, *obyčej*, *červenat se* a *jmenovat se*. Po obojetných souhláskách se žák dopustil chyb ve verbech *vyhrávat* a *blýskat se*, nepřesně zapsal synonymum k substantivu *sáček*.

Dotazovaný žák nevysvětlil věcný význam slova *výheň*, nesprávně jej uvedl u substantiv *bydlo*, *lis*, *mýtina*, *pytlovina* a *vížka*, výraz *vyžle* popsal nepřesně a učinil chybu při psaní věcného významu slova *sypek*. Ve výrazech *výfuk*, *výpočet*, *výprask*, *výhra*, *víčko* a slovních spojení *výhodná výměna*, *významný vyslanec* a *nový vysavač* nedoplnil správně předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-*. Vlastní jméno *Vít* napsal s malým počátečním písmenem a opakovaně nevyznačil délku samohlásek.

Žák nenapsal vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Poznal podle předložených obrázků a správně zapsal všechna vyjmenovaná či příbuzná slova.

Jedná se o prospěchově slabšího žáka s rysy poruch učení, o učivo ale zájem jeví a snaží se alespoň částečně používat učební pomůcky. Pravopis příliš neovládá, značné nedostatky má v učivu o synonymech a věcném významu slova. Potřebuje si procvičit psaní slov s předponou *vy-/vý-* a slabikou *vi-/ví-*.

2.2.16 Respondent č. 16

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce byla hodnocena výborně a nevyskytují se u ní poruchy učení.

Žákyně se vyjmenovaná slova učí ráda a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepovažuje za obtížný. Při procvičování tohoto učiva nepoužívá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, ale vyhledává si obtížné výrazy ve vlastním slovníčku a v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičení pravopisu nepoužívá. Kamarádkám z jiných škol neumí poradit pravopisné jevy z okruhu tohoto učiva.

Respondentka při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chybovala v homonymech *zviklat* (zbavit jistoty) a *zvykat si* (na něco). V adjektivu *sýrová* (pomazánka) zapomněla vyznačit dlouhou samohlásku *y*. Žákyně napsala nesprávný význam vlastního jména *Ruzyně*. Uvedla nepřesná synonyma k výrazům *vítězit* a *lesknout se*, dopustila se pravopisné chyby po obojetné souhlásce ve slově *víko* a nevyznačila dlouhou samohlásku *y* ve verbu *pýřit se*.

Žákyně špatně vysvětlila slovní význam substantiva *lis* a nepřesně jej uvedla ke slovům *pysk*, *vyžle* a *vížka*. Předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* doplnila zcela správně. Vyjmenovaná a příbuzná slova, u kterých nechápe věcný význam, žákyně neuvedla. Pozнала podle předložených obrázků všechna vyjmenovaná či příbuzná slova.

Respondentka patří k výborným žákům, při procvičování učiva používá některé pomůcky a má o výuku zájem. Dopouští se však chyb v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova a nemá zcela ujasněno učivo o synonymech a věcném významu slova.

2.2.17 Respondent č. 17

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch v českém jazyce má výborný, poruchy učení u ní nebyly diagnostikovány.

Vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova žákyni baví. Je přesvědčena, že toto učivo není obtížné. Během procvičování nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, nevede si vlastní slovníček obtížných slov. *Pravidla českého pravopisu* pro dohledání pravopisných jevů nepoužívá. Uvedené učivo nepochvíjuje ani pomocí počítačového programu. Pravopis neumí poradit ostatním dětem z jiných tříd či škol.

Respondentka doplnila v homonymech zcela správně *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Bezchybně uvedla, co označují předložená vlastní jména, patřící do učiva o vyjmenovaných slovech. Při psaní synonyma k výrazu *vítězit* se dopustila nepřesnosti ve tvaru verba *vyhrávat*.

Věcný význam slova *lis* ozřejmila nesprávně a substantiva *pysk*, *vyžle* a *vížka* vysvětlila nepřesně. Při doplňování slabiky *vi-/ví-* nebo předpony *vy-/vý-* nechybovala vůbec. Žákyně neuvedla, zda u některých probíraných výrazů nezná jejich význam. Podle obrazového materiálu poznala a zcela správně zapsala všechna vyjmenovaná či příbuzná slova.

Respondentka má výborné znalosti učiva o vyjmenovaných slovech, což dokázala ve svém dotazníku. Přestože nepoužívá žádné učební pomůcky, nemá s učivem žádné problémy. Potřebuje si pouze upřesnit a procvičit látku o věcném významu slova.

2.2.18 Respondentka č. 18

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce byla klasifikována chvalitebně a poruchy učení nemá diagnostikovány.

Žákyni nebaví učivo o vyjmenovaných slovech a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepovažuje za obtížný. Při procvičování nepoužívá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, obtížné výrazy si však zapisuje do vlastního slovníčku. V *Pravidlech českého pravopisu* nevyhledává pravopisné jevy. Používá počítačový program k procvičení

probírané látky. Kamarádkám z jiných tříd či škol nedokáže poradit při psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Respondentka se dopustila pravopisné chyby po obojetné souhlásce *m* ve slově *míval* (měl) a špatně vyznačila délku samohlásky v homonymu *lyska* (pták). Uvedla neodpovídající význam vlastního jména *Sychrov*. Synonymum nenapsala k výrazu *jmenovat se*.

Žákyně vysvětlila špatně slovní význam substantiv *bydlo*, *mýtina* a *pytlovina*, nepřesností se dopustila při psaní významu slov *vyžle* a *vížka*, chybovala při zápisu věcného významu k substantivu *sypek*. Ve slovech *výfuk*, *výprask*, *výhra*, *výhodná*, *vysavač* a slovním spojení *významný vyslanec* chybně doplnila slabiku *vi-/ví-* místo předpony *vy-/vý-*. Ve svém dotazníku neuvedla, kterým vyjmenovaným nebo příbuzným slovům nerozumí. Podle obrázků poznala vyjmenovaná a příbuzná slova, při psaní verba *mýtit* nevyznačila dlouhou samohlásku *y*.

Respondentka se řadí k dětem s lepším prospěchem v českém jazyce, snaží se učivo procvičovat s pomocí učebních pomůcek. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova téměř ovládá, potřebuje si jen ujasnit některá synonyma a doplnit znalosti učiva o věcném významu slova. Problémy má při rozlišování předpony *vy-/vý-* od slabiky *vi-/ví-*.

2.2.19 Respondent č. 19

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch v českém jazyce má chvalitebný. Poruchy učení se u dívky neprojevují.

Žákyně se učí vyjmenovaná slova se zájmem a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova se jí nezdá být obtížný. Kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov k procvičení tohoto učiva nepoužívá, obtížné výrazy si zapisuje do svého osobního slovníčku. V *Pravidlech českého pravopisu* si vyhledává výrazy z okruhu tohoto učiva. Probrané pravopisné jevy nepochybně procvičuje pomocí počítačového programu. Ostatním žákům z jiných tříd či škol neumí s pravopisnými jevy poradit.

V homonymech *zviklat* (zbavit jistoty) a *zvykat si* (na něco) napsala nesprávná *i/y* po obojetné souhlásce *v* a ve slově *sýrová* (pomazánka) si nebyla jistá délkou samohlásky *y*. Uvedla nesprávné vysvětlení věcného významu slova *Ruzyně* a slovního spojení *Lysá hora*. Napsala neodpovídající slovo podobného významu k výrazu *poklop*, nepřesně vyjádřila synonymum k verbu *vítězit* a dopustila se pravopisné chyby po obojetné souhlásce ve slově *zvyk*.

Žákyně nevysvětlila lexikální význam slova *lis* a nepřesně ho uvedla k substantivům *pysk*, *vyžle* a *vížka*. Ve slovních spojeních zcela správně doplnila předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-*. Nezná-li význam některých vyjmenovaných a příbuzných slov, zde neuvedla. Podle předtištěných obrázků poznala a zapsala všechna vyjmenovaná či příbuzná slova.

Respondentka s chvalitebným prospěchem k výuce přistupuje zodpovědně a používá při ní dostatek učebních pomůcek. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova se však dopouští chyb, nedostatky má také v učivu o věcném významu slova. Potřebuje si procvičit a ujasnit pravopis některých synonym.

2.2.20 Respondent č. 20

Respondentka je žákyní 3. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Z českého jazyka má prospěch pouze dobrý a vyskytují se u ní rysy dyslexie a dysortografie.

Žákyně se učí vyjmenovaná slova nerada, domnívá se však, že toto učivo není obtížné. Při procvičování uvedené učební látky nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, má však zaveden svůj slovníček obtížných výrazů. Když si neví rady s pravopisným jevem, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Psaní *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nepochybně procvičuje pomocí počítačového programu. Neumí poradit s pravopisem ostatním dětem z jiných tříd či škol.

Respondentka při doplňování *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chybovala v homonymech *býlí* (plevel), *sírová* (kyselina), *zviklat* (zbavit jistoty) a nevyznačila správně v některých slovech délku samohlásek. Vysvětlení vlastního jména *Sychrov* uvedla nesprávně. Slovo podobného významu nenapsala k verbu *jmenovat se*, synonymum *mít* (vlastnit) napsala chybně.

Žákyně věcný význam slov *bydlo*, *mýtina* a *pytlovina* vysvětlila špatně a nepřesně jej uvedla u substantiv *vyžle* a *vížka*. Nesprávně doplnila slabiku *vi-/ví-* do slov *výfuk*, *výprask*, *výhra*, *výhodná*, *vysavač* a slovního spojení *významný vyslanec* namísto předpony *vy-/vý-*. Nesdělila, zda některá vyjmenovaná a příbuzná slova nechápe. Podle obrázků poznala vyobrazená vyjmenovaná a příbuzná slova.

Respondentka je prospěchově průměrná, pro lepší osvojení učiva používá některé učební pomůcky. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova chybí, potřebuje si také doplnit a procvičit učivo o synonymech a věcném významu slova. Značné nedostatky má v pravopise slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*.

2.2.21 Respondent č. 21

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá výborně a nemá uvedeny žádné poruchy učení.

Žáka učivo o vyjmenovaných slovech nebaví, pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova považuje za obtížný. K procvičení tohoto náročného učiva používá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, osobní slovníček obtížných výrazů nemá zaveden. Neověřuje si napsané pravopisné jevy v *Pravidlech českého pravopisu*. Učební látku o vyjmenovaných slovech si procvičuje a upevňuje pomocí počítačového programu. Kamarádům z jiných tříd či škol dokáže poradit při psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Respondent v homonymu *píchá* (bodá) špatně doplnil pravopisný jev po obojetné souhlásce a ve slově *blýská se* opomenul vyznačit dlouhou samohlásku *y*. Napsal zcela správně, co označují uvedená vlastní jména. Uvedl nepřesné synonymum k verbu *červenat se*.

Nevysvětlil úplně správně věcný význam substantiv *lis* a *pysk*. Ve slovních spojeních doplnil výborně předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-*. Nesdělil, zda některým vyjmenovaným a příbuzným slovům nerozumí. Podle obrazového materiálu respondent poznal vyjmenovaná a příbuzná slova.

Žák ovládá učivo na velmi dobré úrovni, při jeho procvičování používá řadu učebních pomůcek. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova a učivo o synonymech téměř ovládá. Potřebuje si doplnit a procvičit učební látku o věcném významu slova. Výborně se orientuje v učivu o stavbě slova.

2.2.22 Respondent č. 22

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má výborný, byly u něj diagnostikovány poruchy učení dyslexie a dysortografie.

Žák nemá rád učivo o vyjmenovaných slovech a myslí si, že pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova není obtížný. Při procvičování tohoto učiva používá kartičky slov vyjmenovaných a příbuzných, nezavedl si však slovníček obtížných výrazů. Pravopisné jevy nevyhledává v *Pravidlech českého pravopisu*. Využívá počítačový program k procvičení a upevnění probírané látky. Když se o vyjmenovaných slovech baví s kamarády z jiných tříd či škol, neumí jim poradit a vzájemně si nerozumějí.

Respondent doplnil pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova správně, dopustil se pouze dyslektických chyb v délce samohlásek. Bezchybně uvedl, co označují některá

vlastní jména, patřící mezi vyjmenovaná nebo příbuzná slova. Nepřesně zapsal synonymum k verbu *červenat se*.

Žák se zmýlil při vysvětlování lexikálního významu slova *sypek*, substantiva *bydlo*, *lis* a *pysk* ozřejmil nepřesně. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* opomenul ve slově *výpočet* vyznačit délku samohlásky a nečitelně uvedl do výrazu *vysavač* předponu *vy-*. Nenapsal žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž význam mu není jasný. Podle obrazového materiálu nepoznal vyjmenované slovo *pykat* a zaměnil jej za substantivum *pytlák*.

Přestože respondent má diagnostikované poruchy učení, dosahuje v českém jazyce výborných znalostí. Pro snazší pochopení a následné procvičení učiva o vyjmenovaných slovech používá názorné i nadstandardní učební pomůcky. Pravopis po obojetných souhláskách ovládá, pouze se dopouští pravopisných chyb v délce samohlásek. Potřebuje si ujasnit učivo o věcném významu slova, Přestože je hendikepován poruchami učení, prokazuje výborné znalosti učiva o vyjmenovaných slovech.

2.2.23 Respondent č. 23

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce byl klasifikován chvalitebně, poruchy učení se u něj nevyskytují.

Žáka učivo o vyjmenovaných slovech nebaví a považuje pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova za obtížný. Učivo procvičuje pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, vede si také slovníček obtížných a méně frekventovaných výrazů. Neví-li si rady s pravopisem, hledá správné znění výrazů v *Pravidlech českého pravopisu*. Probranou učební látku si procvičuje prostřednictvím počítačového programu. Kamarádům z jiných tříd nebo škol nedokáže poradit pravopisné jevy z učiva o vyjmenovaných slovech.

Respondent při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova opakovaně nevyznačil délku samohlásky *í*. Věcný význam vlastních jmen uvedl správně. Nepřesné synonymum uvedl žák k výrazu *červenat se* a ve zvrtném slovesu *třpytit se* nevyznačil měkkost souhlásky *ř*.

Dotazovaný žák podal neúplné vysvětlení lexikálního významu substantiv *bydlo*, *lis*, *pysk* a *vížka*, špatně vysvětlil slovo *sypek*. Chyb v délce samohlásek se dopustil ve slovech *víčko* a *významný*, vlastní jméno *Vít* napsal s malým počátečním písmenem. Vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí, do svého dotazníku žák neuvedl. Podle předtištěných obrázků nepoznal vyjmenované slovo *výr* a místo adjektiva *sychravý* zapsal *chmýřit se*.

Žák je prospěchově chvalitebný a nemá poruchy učení, v jeho pravopisném projevu se často vyskytují chyby v délce samohlásek. Pravopisné jevy po obojetných souhláskách uvnitř

slova ovládá, potřebuje si upřesnit učivo o synonymech a věcném významu slova. Psaní vlastních jmen je nutné procvičit.

2.2.24 Respondent č. 24

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má chvalitebný, byly u něj nalezeny rysy dyslexie a dysortografie.

Žáka pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nezajímá. Učivo o vyjmenovaných slovech považuje za obtížné. K procvičení používá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, slovníček s obtížnými výrazy zaveden nemá. V *Pravidlech českého pravopisu* si ověřuje správnost napsaných pravopisných jevů. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova si procvičuje pomocí počítačového programu. Kamarádům z jiných tříd nebo škol nedovede poradit s výrazy patřícími do učiva o vyjmenovaných slovech.

Respondent v homonymech *sypat* (písek), *zviklat* (zbavit jistoty) chybně doplnil *i/y* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Věcný význam vlastního jména *Přemysl* nezná. Nesprávné synonymum uvedl k výrazu *jmenovat se*, nepřesně jej vyjádřil u zvratného slovesa *červenat se*. Chybně napsal synonymum *třpytit se* a zapomněl vyznačit ve verbu *vyhrávat* délku samohlásky.

Lexikální význam slov *bydlo*, *lis*, *pysk* a *vížka* žák ozřejmil neúplně, dopustil se pravopisné chyby při zápisu věcného významu výrazu *mýtina* a substantivum *sypek* nevysvětlil správně. Předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* doplnil do slovních spojení výborně. Žák neuvedl do dotazníku, kterým vyjmenovaným a příbuzným slovům nerozumí. Podle obrázků poznal zobrazené výrazy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech.

Respondent se řadí mezi žáky prospěchově nadprůměrné, má však rysy poruch učení. Pro lepší a snazší osvojení učiva používá názorné i nadstandardní pomůcky. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova se dopouští chyb, nemá ujasněné učivo o synonymech a věcném významu slova. Potřebuje si soustavně procvičovat psaní slov s dlouhou samohláskou.

2.2.25 Respondent č. 25

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce byl klasifikován chvalitebně, diagnostikovány u něj byly všechny uvedené poruchy učení.

Žáka nebaví učivo o vyjmenovaných slovech a myslí si, že pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova je těžký. Kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov v průběhu

procvičování uvedeného učiva používá, nemá však zaveden slovníček obtížných výrazů. Jestliže si neví rady s pravopisem, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Pomocí počítačového programu procvičuje a upevňuje učivo o vyjmenovaných slovech. Kamarádům z ostatních tříd či škol nedovede poradit s pravopisnými jevy.

Respondent nedoplnil správně *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel), *líska* (keř), *lyska* (pták), *sírová* (kyselina) a *zviklat* (zbavit jistoty). Věcný význam vlastních jmen napsal bezchybně. Neuvedl slovo podobného významu k výrazu *časně*, k zvrtnému slovesu *červenat se* napsal nepřesné synonymum. Pravopisných chyb po obojetných souhláskách uvnitř slova se dopustil v synonymech *zvyk*, *třpytit se* a *nazývat se*, nečitelně napsal slovo podobného významu k verbu *vítězit*.

Žák nevysvětlil správně slovní význam substantiv *lis*, *mýtina* a *sypek*. Nepřesností se dopustil při psaní věcného významu substantiv *bydlo* a *pysk*. Ve slově *vidlička* zaměnil slabiku *vi-* za předponu *vy-*. Vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž význam nechápe, v dotazníku neuvedl. Podle obrázku nepoznal slovo *sychravý* a zapsal výraz *blýskat se*.

Respondent je hodnocený chvalitebně, učení má ztížené dyslexií, dysgrafií a dysortografií. Pro lepší pochopení učební látky používá rozmanitých učebních pomůcek. Potřebuje si procvičit pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slov v homonymech, nemá ujasněno učivo o synonymech a věcném významu slova. V učivu o stavbě slova dotazovaný žák také hodně chybuje.

2.2.26 Respondent č. 26

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. Hodnocena v českém jazyce byla výborně a nemá diagnostikované poruchy učení.

Učivo o vyjmenovaných slovech žákyni zajímá, nepokládá jej za obtížné. V průběhu procvičování této učební látky používá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, slovníček obtížných a málo frekventovaných výrazů si nevede. Napsané pravopisné jevy kontroluje v *Pravidlech českého pravopisu*. K procvičení probraného učiva využívá počítačový program. Ostatním kamarádům z jiných tříd či škol nedovede s pravopisem poradit.

Respondentka ve všech homonymech doplnila správně *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Bezchybně zapsala, co označují vlastní jména patřící k vyjmenovaným či příbuzným slovům. Nepřesné synonymum uvedla k výrazu *červenat se* a při zápisu slova *třpytit se* chybovala po obojetné souhlásce.

Žákyně nepoužila přesného vysvětlení věcného významu slov *lis*, *pysk* a *vížka*, při psaní substantiva *paseka* chybovala. Ve slovních spojeních správně použila předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-*. Nenapsala vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Podle tištěných obrázků poznala a bezchybně zapsala znázorněná vyjmenovaná a příbuzná slova.

Respondentka s výborným prospěchem v českém jazyce používá při výuce a procvičování probraného učiva různé učební pomůcky. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova téměř ovládá, potřebuje si upřesnit věcný význam některých substantiv. Má výborné znalosti učiva o synonymech a stavbě slova.

2.2.27 Respondent č. 27

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá výborně, nemá diagnostikovány poruchy učení.

Žákyni nebaví učit se vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova. Toto učivo ale za obtížné nepovažuje. K procvičení učební látky používá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Obtížné výrazy si nezapisuje do svého osobního slovníčku. *Pravidla českého pravopisu* používá k ověření správnosti napsaných pravopisných jevů. Počítačový program zaměřený na vyjmenovaná slova nemá k dispozici. Ostatním žákům z jiných tříd či škol nedokáže poradit s pravopisem.

Respondentka při doplňování *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nechybovala. Uvedla správný věcný význam předložených vlastních jmen. Vyjádřila se nepřesně při psaní synonym k výrazům *červenat se* a *vlastnit*.

Žákyně nevysvětlila zcela správně věcný význam slova *lis*, u výrazu *pysk* nedodržela singulár a substantivum *sypek* ozřejmila nesprávně. Při doplňování slabiky *vi-/ví-* nebo předpony *vy-/vý-* špatně napsala počáteční písmena vlastních jmen *Vít* a *Viktor*. Do dotazníku žákyně neuvedla žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Vyjmenovaná a příbuzná slova podle vytištěných obrázků poznala a správně je zapsala.

Respondentka je hodnocena výborně, s učivem nemá problémy. Potřebuje si procvičit pravopis slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-* a upřesnit věcný význam slova.

2.2.28 Respondent č. 28

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má chvalitebný, poruchy učení u ní nebyly diagnostikovány.

Žákyně se vyjmenovaná slova učí nerada, pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova pokládá za obtížný. Během procvičování uvedeného učiva používá kartičky

vyjmenovaných a příbuzných slov. Nezavedla si slovníček obtížných výrazů a slov málo frekventovaných. Neví-li si rady s pravopisnými jevy, hledá jejich správné znění v *Pravidlech českého pravopisu*. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova procvičuje pomocí počítačového programu. Svým kamarádům z jiných tříd a škol nedokáže s uvedeným pravopisem poradit.

Respondentka ve všech homonymech doplnila téměř správně *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova, pouze ve výrazu *býlí* (*plevel*) opomenula vyznačit délku samohlásky *y*. Bezchybně napsala, co označují vlastní jména řadící se k vyjmenovaným či příbuzným slovům. Špatně uvedla slovo podobného významu k výrazu *poklop*, nepřesně jej napsala u zvrtného slovesa *červenat se*. Dále chybovala při psaní synonyma *třpytit se*, kde neoddělila zvrtnou částici *se* a verba *nazývat se*, v němž nevyznačila délku samohlásky.

Žákyně nepřesně uvedla obsahový význam slov *lis* a *vížka*, singulár nedodržela u slova *pysk* a substantivum *sypek* ozřejmila špatně. Ve slovním spojení *mohutná vichřice* zaměnila slabiku *vi-* za přeponu *vy-*. Respondentka nenapsala, kterým vyjmenovaným a příbuzným slovům nerozumí. Vyjmenované slovo *jazyk* nepoznala podle předtištěného obrázku a zaměnila jej za výraz *pysk*.

Dotazovaná žákyně se řadí k dětem s lepším prospěchem v českém jazyce. Probírané učivo procvičuje s pomocí různých učebních pomůcek. Pravopisné jevy po obojetných souhláskách uvnitř slova téměř ovládá, potřebuje si pouze procvičit psaní obtížných slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*. Dopouští se nepřesností v učivu o synonymech a věcný význam slova vysvětluje nepřesně.

2.2.29 Respondent č. 29

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá chvalitebně, z poruch učení má diagnostikovanou dyslexii.

Žákyně se neučí ráda pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, myslí si, že toto učivo je těžké. V průběhu procvičování učební látky používá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, slovníček s obtížnými výrazy nemá zaveden. Správnost pravopisu si kontroluje v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program využívá k procvičení a upevnění probraného učiva. Dětem z jiných tříd či škol nedokáže s tímto pravopisem pomoci.

V homonymech respondentka při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova opakovaně nevyznačila délku samohlásek *i/y*. Věcný význam vlastních jmen z okruhu vyjmenovaných slov uvedla bezchybně. Nepřesně zapsala slovo podobného

významu k výrazu *červenat se* a synonyma *neslyšící*, *víko*, *třpytit se* a *nazývat se* napsala s chybami.

Žákyně neuvedla úplný lexikální význam slova *vížka*, nedodržela singulár u substantiva *pysk* a výraz *sypek* nevysvětlila dobře. Správně doplnila předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* do uvedených slovních spojení. Vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž věcný význam není žákyni znám, do svého dotazníku nezapsala. Vyjmenovaná nebo příbuzná slova podle předtištěných obrázků poznala.

Respondentka je prospěchově nadprůměrná, přestože má diagnostikovanou poruchu učení. Používané učební pomůcky jsou pro ni přínosem, žákyně si lépe a snadněji osvojuje probírané učivo. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova ovládá, při psaní však chybuje v délce samohlásek. Potřebuje si procvičit psaní obtížných synonym a upřesnit věcný význam slova.

2.2.30 Respondent č. 30

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Špičák, 28.října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce má prospěch pouze dobrý, projevují se u ní rysy dyslexie a dysortografie.

Žákyni vyjmenovaná slova nebaví a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepovažuje za obtížný. K procvičení tohoto učiva používá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov. Slovníček obtížných výrazů a méně frekventovaných slov nemá zaveden. Jestliže nezná správný pravopis z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř procvičuje také pomocí počítačového programu. Neumí však poradit jiným žákům z ostatních tříd či škol s uvedeným pravopisem.

Respondentka chybně doplnila *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *líska* (keř), *lyska* (pták), *blízká* (nedaleká) a *pýcha* (špatná vlastnost). Ve slově *bidlo* (tyč) vyznačila nesprávně délku samohlásky. Špatně napsala, co označuje vlastní jméno *Sychrov*. Nezná synonymum k výrazu *sivá*, nepřesně jej uvedla k verbu *červenat se*. Při psaní slov podobného významu *výkop* a *nazývat se* chybovala v pravopise po obojetných souhláskách. Žákyně neuvedla správné vysvětlení věcného významu slova *sypek*, substantiva *bydlo*, *lis* a *pysk* ozřejmila nepřesně a chybovala při psaní lexikálního významu slova *výheň*. Ve slovním spojení *významný vyslanec* opomenula vyznačit v předponě *vý-* délku samohlásky. Žákyně se v dotazníku nevyjádřila, zda nepochopila obsahový význam některých vyjmenovaných a příbuzných slov. Podle předloženého obrazového materiálu nepoznala výrazy *mýtina*, *sychravý*, *výr* a *jazyk*.

Žákyně je prospěchově slabší, vyskytují se u ní rysy poruch učení. Používané učební pomůcky jí pomáhají lépe pochopit náročné učivo o vyjmenovaných slovech. Nemá zvládnutý pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, chybuje při psaní synonym a potřebuje si doplnit a ujasnit učivo o věcném významu slova. Žákyni činí problémy poznat slova dle obrazového materiálu.

2.2.31 Respondent č. 31

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá výborně, poruchy učení se u něj nevyskytují.

Učivo o vyjmenovaných slovech žáka baví, nepokládá jej za obtížné. V průběhu procvičování nepracuje s kartičkami vyjmenovaných a příbuzných slov, nemá zaveden vlastní slovníček s obtížnými výrazy. Pravopis vyjmenovaných a příbuzných slov vyhledává v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičení probíraného učiva nepoužívá. Ostatním žákům z jiných tříd či škol nedokáže poradit pravopisné jevy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech.

Respondent při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova učinil chybu pouze v homonymu *zviklat* (zbavit jistoty). Zná věcný význam vlastních jmen, která jsou začleněna mezi vyjmenovaná a příbuzná slova. K uvedeným výrazům *chyba*, *sírka* a *vlastnit* napsal neodpovídající synonyma a nepřesně se vyjádřil k substantivu *sáček* a verbu *červenat se*.

Žák nedokázal vysvětlit lexikální význam slov *sypek* a *lis*, špatně ozřejmil substantiva *pytlovina* a *vyžle*, nepřesně uvedl slovní význam k výrazům *bydlo* a *vížka*. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* se dopustil chyby ve slově *vichřice*. Ve svém dotazníku neuvedl žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž věcný význam nezná. Nedokázal poznat podle obrázků vyjmenovaná slova *pykat* a *sychravý*.

Ačkoliv je dotazovaný žák v českém jazyce hodnocen výborně, výsledek jeho testu odpovídá spíše průměrnému prospěchu. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova téměř ovládá, učivo o synonymech mu však činí problémy a značné nedostatky má v učební látce o věcném významu slova. Potřebuje si procvičit poznávání vyjmenovaných a příbuzných slov podle obrazového materiálu.

2.2.32 Respondent č. 32

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má chvalitebný a poruchy učení u něj nebyly diagnostikovány.

Žák se rád učí vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova. Myslí si, že toto učivo není obtížné. Probranou učební látku nepochvíjuje pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, má však svůj osobní slovníček obtížných výrazů. V *Pravidlech českého pravopisu* si ověřuje správnost pravopisných jevů. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nepochvíjuje pomocí počítačového programu. Kamarádům z jiných tříd či škol nedokáže poradit správný pravopis slov patřících do uvedeného učiva.

Respondent v předložených homonymech *býlí* (plevel) a *vískat* (hladit po vlasech) špatně doplnil *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Napsal zcela správně, co označují vlastní jména, která jsou uvedena v učivu o vyjmenovaných slovech. Neodpovídající synonyma použil k výrazům *chyba* a *časně*, nepřesně je vyjádřil u slov *sáček* a *vítězit*, chyboval ve slovech podobného významu *zápalka* a *třpytit se*.

Žák uvedl věcný význam slova *lis* nepřesně. Při doplňování slabiky *ví-* do slova *víčko* zapomněl napsat obojetnou souhlásku *v*. Žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž význam nechápe, v dotazníku neuvedl. Podle obrázků poznal výrazy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech, avšak substantivum *mýtina* zapsal s chybou v délce samohlásky *y*.

Hodnocený žák patří k dětem prospěchově nadprůměrným, učební pomůcky při výuce téměř nepoužívá. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova však chybuje, má výrazné nedostatky v učivu o synonymech a písemný projev žáka je obtížně čitelný.

2.2.33 Respondent č. 33

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce byl klasifikován chvalitebně a nebyly u něj zjištěny poruchy učení.

Žáka učivo o vyjmenovaných slovech baví a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova dle jeho mínění není obtížný. Při procvičování nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov a obtížné výrazy si nezapíše do vlastního slovníčku. Probírané pravopisné jevy nevyhledává v *Pravidlech českého pravopisu*. Uvedenou učební látku nemá možnost procvičovat pomocí počítačového programu. Dokáže však poradit kamarádům z jiných tříd či škol pravopisné jevy patřící do učiva o vyjmenovaných slovech.

Respondent při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chybně vyznačil u některých homonym délku samohlásek. Nevysvětlil věcný význam vlastních jmen *Přemysl* a *Spytihněv*. Synonyma neuvedl k výrazům *chyba*, *poklop*, *obyčej*, *vlastnit* a *červenat se*, nepřesně se vyjádřil ke slovům *hluchý* a *sáček*.

Žák nevysvětlil substantiva *lis*, *pytlovina* a *sypek*, výrazy *vyžle* a *výheň* popsal neúplně, nedodržel singulár substantiva *pysk*. Během doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* se dopustil pravopisné chyby ve slově *vichřice*. Žák nezapsal do dotazníku žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž význam nepochopil. Podle předtištěných obrázků nepoznal vyjmenované slovo *obyčej* a zaměnil výraz *sychravý* za slovo *blýskat se*.

Dotazovaný žák se jeví jako prospěchově nadprůměrný. Uvedené učební pomůcky nepoužívá, spoléhá jen na svoji paměť. Při psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chybí, často opomíjí vyznačit délku samohlásek. Značné mezery má v učivu o synonymech a potřebuje si doplnit znalost učební látky o věcném významu slova.

2.2.34 Respondent č. 34

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce dosahuje pouze dobrého prospěchu a má znaky dyslexie, dysgrafie a dysortografie.

Žáka baví učivo o vyjmenovaných slovech a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova se mu nezdá být těžký. Uvedenou učební látku procvičuje pomocí kartiček s vyjmenovanými a příbuznými slovy a má i svůj osobní slovníček obtížných výrazů. Neví-li si rady, vyhledá pravopisný jev v *Pravidlech českého pravopisu*. V průběhu procvičování nemá možnost použít počítačový program. Správný pravopis slov, která patří do uvedeného učiva, dokáže poradit i kamarádům z jiných tříd a škol.

Respondent chybně doplnil *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova *býlí* (*plevel*), *bidlo* (*tyč*), *líška* (*keř*), *lyska* (*pták*), *blízká* (*nedaleká*), *mýval* (*medvídek*), *sírová* (*kyselina*), *sýrová* (*pomazánka*), *zviklat* (*zbavit jistoty*) a *zvykat si* (*na něco*). Žák neuvedl, co označují vlastní jména *Spytihněv* a *Sychrov*, špatně vysvětlil výrazy *Povydří* a *Ruzyně*. Chyby se dopustil při psaní věcného významu slova *Přibyslav*. K uvedeným výrazům nenapsal odpovídající synonyma a nedokázal vysvětlit obsahový význam slova u jednotlivých substantiv.

Dotazovaný žák chybně zapsal předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví* do slov *vidlička*, *výpočet*, *vichřice*, *výhra*, *vypuštěný*, *vyslanec* a *vítaný*. Nenapsal vyjmenovaná a příbuzná slova, u kterých nedokáže vysvětlit jejich věcný význam. Vyjmenovaná slova *obyčej* a *pykat* podle obrázku nepoznal, zaměnil slovo *výr* za neodpovídající výraz *sýkora* a při psaní substantiva *mýtina* chyboval v pravopise po obojetné a měkké souhlásce.

Je až zarážející, jaké výrazné nedostatky v učivu o vyjmenovaných slovech má žák s dobrým prospěchem v českém jazyce. Polehčující okolností je, že se u něj projevují znaky poruch učení. Znalosti učiva o vyjmenovaných slovech hodnotím jako nedostatečné. Velice

často chybje v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova, nepamatuje si učivo o synonymech a bez nápovědy nedokáže vysvětlit věcný význam slova. Pravopis slov s předponou *vy-/vý-* nebo *slabikou vi-/ví-* nemá zvládnutý a špatně se orientuje v obrazovém materiálu, jenž ztvárňuje vyjmenovaná a příbuzná slova.

2.2.35 Respondent č. 35

Respondent je žákem 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch v českém jazyce má pouze dobrý a byly u něj diagnostikovány všechny uvedené poruchy učení.

Žák se učí rád vyjmenovaným slovům a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepokládá za obtížný. Při procvičování tohoto učiva nepoužívá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných. Respondent si založil slovníček, do něhož zapisuje obtížné a málo frekventované výrazy. V *Pravidlech českého pravopisu* vyhledává výrazy, u kterých si není jistý správným pravopisem. K procvičení probrané učební látky používá i počítačový program. Kamarádům z jiných tříd či škol umí poradit s pravopisem po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Respondent při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chyboval v homonymu *býlí* (*plevel*) a špatně značil délku samohlásek. Napsal nesprávný věcný význam vlastního jména *Spytihněv* a chyboval při psaní lexikálního významu u názvu *Lysá hora*. Neuvedl výstižná synonyma k výrazům *najedený*, *sáček*, *luxovat*, *chyba*, *časně*, *poklop*, *holý*, *obyčej*, *sírka*, *lesknout se*, *vlastnit*, *červenat se* a *jmenovat se*. Špatně vyjádřil slova podobného významu k výrazům *hluchý* a *vítězit*.

Žák neuměl vysvětlit věcný význam slov *sypek* a *lis*, nesprávně ozeřjnil substantiva *mýtina*, *pytlovina* a *sirup*. Podal nepřesný výklad slov *vyžle* a *vížka*. Při doplňování slabiky *vi-/ví-* nebo předpony *vy-/vý-* chyboval ve slovech *vidlička*, *vítěz*, *výfuk*, *vichřice*, *výhodná*, *významný*, *vítaný* a *vysavač*. Respondent ve svém dotazníku uvedl, že všem vyjmenovaným a příbuzným slovům rozumí. Podle obrázků poznal jednotlivá vyjmenovaná slova, při psaní slova *výr* uvedl počáteční písmeno velké.

Pozitivním zjištěním je, že prospěchově slabšího žáka učivo o vyjmenovaných slovech zajímá. Za dobré považují, že žák procvičuje učivo za přispění pomocného materiálu. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova chybje, zejména v homonymech obtížně rozlišuje délku samohlásek. Značné nedostatky má v učivu o synonymech a věcném významu slova. Potřebuje si důkladně procvičit učební látku o stavbě slova a zaměřit se na psaní slov s předponou *vy-/vý-* nebo *slabikou vi-/ví-*.

2.2.36 Respondent č. 36

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá výborně, nemá poruchy učení.

Žákyni baví učivo o vyjmenovaných slovech a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova se jí nezdá být těžký. Tuto učební látku neprocvičuje pomocí kartiček vyjmenovaných a příbuzných slov, nevede si ani slovníček obtížných výrazů. Pravopisné jevy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech také vyhledává v *Pravidlech českého pravopisu*. K procvičení psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nepoužívá počítačový program. Kamarádkám z jiných tříd či škol umí poradit s výrazy z uvedeného učiva.

Respondentka nedoplnila správně *i/y* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymu *zvíkat* (zbavit jistoty), ve slovech *lyska* (pták) a *sýrová* (pomazánka) chybně vyznačila délku samohlásek *y/ý*. Zcela správně uvedla, co označují předložená vlastní jména náležející do učiva o vyjmenovaných slovech. Synonymum k výrazu *holý* nenapsala, nesprávně se vyjádřila ke slovům *vítězit*, *chyba*, *časně* a *obyčej*, nepřesná synonyma uvedla k výrazům *sivá*, *sáček* a *červenat se*.

Žákyně nevysvětlila věcný význam substantiva *sypek* a špatně jej uvedla u slov *pytlovina* a *vyžle*. Nepřesné znění slovního významu zapsala k výrazu *bydlo* a nerespektovala singulár u substantiva *pysk*. Výborně zvládla doplnit předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* do předložených slovních spojení. Žákyně se v dotazníku vyjádřila, že všem vyjmenovaným a příbuzným slovům rozumí. Podle předloženého obrazového materiálu poznala výrazy patřící do učiva o vyjmenovaných slovech, dopustila se chyby při psaní verba *pykat*.

Respondentka s výborným prospěchem z českého jazyka sice ovládá pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, ale má značné nedostatky v učivu o synonymech. Potřebuje si doplnit a upřesnit znalost věcného významu slova, zejména u výrazů patřících do učiva o vyjmenovaných slovech.

2.2.37 Respondent č. 37

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má výborný, nebyly u ní diagnostikovány poruchy učení.

Žákyni zajímá učivo o vyjmenovaných slovech a nepovažuje jej za obtížné. Při procvičování pravopisu po obojetných souhláskách nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov. Slovníček obtížných výrazů a méně frekventovaných slov má zaveden. Pravopisné jevy si ověřuje v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program, jímž lze

procvičit učivo o vyjmenovaných slovech, nepoužívá. Kamarádkám z jiných tříd či škol umí poradit psaní *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Respondentka špatně doplnila *í/ý* po obojetné souhlásce uvnitř slova v homonymu *býlí* (*plevel*). Věcný význam slova u vlastních jmen zná a umí jej správně zapsat. Nepřesné synonymum uvedla k výrazu *červenat se*.

Žákyně nedokázala vysvětlit obsahový význam slova *sypek*, substantivum *lis* nevysvětlila správně. Nepřesný věcný význam uvedla k výrazům *bydlo*, *pytlovina* a *výheň*, ve slově *ret* napsala nesprávnou souhlásku na konci slova. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* nechybovala. Vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí, v dotazníku neuvedla. Podle natištěných obrázků poznala zobrazená vyjmenovaná a příbuzná slova.

Chvályhodné je, že i žákyně s výborným prospěchem používá při výuce pomůcky. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova chybí zřídka. Potřebuje si ujasnit některá synonyma a odstranit nedostatky v učivu o věcném významu slova.

2.2.38 Respondent č. 38

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Hodnocení v českém jazyce má chvalitebné, nevyskytují se u ní poruchy učení.

Žákyně se ráda učí vyjmenovaná slova. Myslí si, že učivo o psaní *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova není obtížné. Probranou učební látku nepochybně procvičuje pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, nemá ani zaveden slovníček obtížných výrazů. Jestliže si chce ověřit správnost pravopisu, použije *Pravidla českého pravopisu*. Počítačový program, jímž si může procvičit učivo o vyjmenovaných slovech, nemá k dispozici. Kamarádkám z jiných tříd či škol dokáže poradit s pravopisnými jevy po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Respondentka chybovala při doplňování *i(í)/y(ý)* v homonymu *býlí* (*plevel*) a opakovaně nevyznačila délku samohlásek. Nesprávně uvedla, co označuje vlastní jméno *Sychrov*. Nezná synonymum k adjektivu *sivá*, uvedla nesprávná slova podobného významu k výrazům *chyba* a *poklop*. Nepřesná synonyma napsala k substantivu *sáček* a verbu *červenat se*, chybovala při psaní vyjmenovaných slov *mýlit se* a *brzy*.

Žákyně špatně vysvětlila věcný význam slova *sypek* a napsala nepřesné vysvětlení substantiv *vyžle*, *vížka* a *výheň*. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* chybovala ve slovním spojení *významný vyslanec*, vlastní jména *Vít* a *Viktor* napsala s malými počátečními písmeny a opomenula vyznačit délku samohlásek *í*. Žákyně neuvedla

vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž věcný význam nezná. Podle obrázků správně poznala zobrazená vyjmenovaná či příbuzná slova.

Chvalitebný prospěch z českého jazyka naznačuje určité nedostatky ve znalostech. Dotazovaná žákyně chybí v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova, zejména ve výrazech s předponou *vy-/vý-*. Potřebuje si doplnit a ujasnit učivo o synonymech. Věcný význam slov vysvětluje nepřesně.

2.2.39 Respondent č. 39

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá chvalitebně, z poruch učení u ní byla diagnostikována dysortografie.

Žákyni nezajímá učivo o vyjmenovaných slovech, přestože se jí nezdá obtížné. Při procvičování této učební látky nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov. Vlastní slovníček obtížných výrazů má zaveden. Má-li pochybnosti o správnosti pravopisu, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Probírané učivo neprocvičuje pomocí počítačového programu. Správný pravopis dokáže poradit i ostatním kamarádkám z jiných tříd či škol.

V homonymech *býlí* (*plevel*), *zviklat* (*zbavit jistoty*) a *zvykat si* (*na něco*) respondentka chybovala při doplňování *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova a opomenula vyznačit u některých výrazů délku samohlásky. Neví, co označuje substantivum *Spytihněv* a neuvedla správný věcný význam slova *Sychrov*. Při psaní substantiva *území* zapomněla vyznačit délku samohlásky *ú*. Neodpovídající synonyma uvedla k výrazům *časně*, *obyčej*, *sírka* a *jmenovat se*, nepřesné u slova *červenat se*. V synonymech *omyl*, *třpytit se* a *mít* napsala pravopisné chyby a ve slově *syť* nevyznačila dlouhou samohlásku *y*.

Žákyně neuměla vysvětlit obsahový význam slov *lis* a *sypek*, nesprávně jej uvedla k substantivům *bydlo*, *mýtina*, *pytlovina* a *vížka*. Výraz *vyžle* ozřejmila nepřesně a nedodržela singulár u substantiva *pysk*. Slabiku *vi-/ví-* nebo předponu *vy-/vý-* nedoplnila správně ve slovech *výfuk*, *výprask*, *výhra*, *Vít*, *vyslanec* a vlastní jména nenapsala s velkými počátečními písmeny. Vyjmenovaná a příbuzná slova, která nechápe, v dotazníku neuvedla. Podle obrázků nedokázala poznat vyjmenovaná slova *mýtina*, *sychravý* a *jazyk*, dále zaměnila výraz *pykat* za neodpovídající slovo *pýcha*.

Prospěch žákyně neodpovídá znalostem učiva o vyjmenovaných slovech. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nemá zvládnutý, především chybí ve slovech s předponou *vy-/vý-* a slabikou *vi-/ví-*. Špatně rozlišuje délku samohlásek ve slovech stejně znějících. Potřebuje si ujasnit učivo o synonymech a doplnit znalosti o věcném významu

slova. Obtížně poznává vyjmenovaná či příbuzná slova podle obrazového materiálu. Je potěšitelné, že respondentka používá k lepšímu zvládnutí pravopisu učební pomůcky.

2.2.40 Respondent č. 40

Respondentka je žákyní 4. ročníku ZŠ Dlouhá 2598, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má pouze dobrý, byly u ní zjištěny znaky dyslexie a dysortografie.

Žákyni učivo o vyjmenovaných slovech baví a nezdá se jí být těžké. Kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných používá k procvičení této látky, zavedla si vlastní slovníček obtížných výrazů. V *Pravidlech českého pravopisu* nevyhledává určené pravopisné jevy. Psaní *i(í)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nepochvíje pomocí počítačového programu. Kamarádkám z jiných tříd či škol dovede poradit správný pravopis.

Respondentka nesprávně doplnila *i(í)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel), *bydlo* (příbytek), *líska* (keř), *lyska* (pták), *blízká* (nedaleká), *mýval* (medvídek) a *pýcha* (špatná vlastnost). Nevyznačila ve verbech *sípat* (při chrapotu) délku samohlásky *í* a nečitelně napsala ve slově *zvykat si* (na něco) samohlásku *y*. Nezná podstatu vlastních jmen *Spytihněv* a *Povydrří*, uvedla neodpovídající věcný význam slov *Přibyslav*, *Přemysl* a *Sychrov*, při psaní slova *letiště* chybovala v měkkosti souhlásky. Slova podobného významu neuvedla k výrazům *sivá*, *najedený*, *obyčej*, *sírka* a *jmenovat se*. Špatná synonyma napsala ke slovům *hluchý*, *chyba*, *poklop*, *holý*, *lesknout se* a *vlastnit*, nepřesně se vyjádřila u verba *červenat se* a po obojetných souhláskách chybovala ve výrazech *pytlík*, *vyvádět* a *vyhrávat*.

Lexikální význam slova žákyně nevysvětlila u substantiv *lis* a *sypek*, nesprávně jej ozřejmila u substantiv *bydlo*, *mýtina*, *pysk*, *pytlovina*, *vížka* a *výheň*. Předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* nedoplnila do daných slovních spojení *Vít* a *Viktor*, *výhodná výměna*, *významný vyslanec*, *vítaný host* a *nový vysavač*. V substantivu *výfuk* doplnila špatně slabiku *vi-* místo předpony *vý-*. Ostatní slovní spojení doplnila nečitelně. Respondentka nerozumí, co označuje vyjmenované slovo *třpytit se*. Nepoznala podle předtištěných obrázků vyjmenovaná slova *obyčej* a *mýtina* a zaměnila výrazy *sychravý* za *zpytovat* a *výr* za *sýkora*.

Předvedené vědomosti a pravopisné dovednosti neodpovídají klasifikaci z českého jazyka. Žákyně, která nemá výslovně diagnostikované poruchy učení, ale pouze jejich znaky, neprokazuje dostatečné znalosti učiva o vyjmenovaných slovech. Má značný výskyt pravopisných chyb po obojetných souhláskách uvnitř slova. Potřebuje si znovu procvičit a ujasnit učivo o synonymech a věcném významu slova. Poznat vyjmenovaná nebo příbuzná

slova podle obrázku jí činí značné obtíže. V průběhu procvičování učiva je nutné, aby žákyně používala speciální pomůcky určené pro děti s poruchami učení.

2.2.41 Respondent č. 41

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. V českém jazyce byl klasifikován výborně, poruchy učení nemá.

Žák projevuje zájem o učivo pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova a nepokládá jej za obtížné. V průběhu procvičování tohoto učiva nepoužívá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, málo frekventované výrazy a obtížná slova si nezapisuje do vlastního slovníčku. Správnost pravopisu ověřuje v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičení probírané látky nepoužívá. Kamarádům z jiných tříd či škol je schopen poradit pravopisné jevy z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech.

Respondent při doplňování *i(i)/y(y)* uvnitř slova chyboval v homonymu *býlí* (plevel) a ve slově *sípat* (při chrapotu) zapomněl vyznačit délku samohlásky. Špatně uvedl, co označují vlastní jména *Sychrov* a *Vyšehrad*, při psaní slov *město* a *letiště* se dopustil pravopisných chyb. Žák nezná synonymum k výrazu *sivá* a nepřesně jej vyjádřil u verba *červenat se*.

Substantiva *sypek* a *výheň* dotazovaný žák nedokázal vysvětlit a věcný význam slova uvedl nepřesně k výrazům *mýtina* a *vížka*, substantivum *lis* ozřejmil špatně. Zcela správně doplnil slabiku *vi-/ví-* nebo předponu *vy-/vý-* do předložených slovních spojení. Žák nenapsal, zda u některých vyjmenovaných a příbuzných slov nepochopil jejich obsahový význam. Podle obrázků správně poznal a bezchybně zapsal znázorněná vyjmenovaná či příbuzná slova.

Příznivé je, že žák prospěchové výborný si své jazykové znalosti ověřuje v *Pravidlech českého pravopisu*. Pravopisné jevy po obojetných souhláskách uvnitř slova téměř ovládá, potřebuje si pouze procvičit psaní méně frekventovaných výrazů. Žák nezná věcný význam některých obecných a vlastních jmen, jež jsou obsažena v učivu o vyjmenovaných slovech.

2.2.42 Respondent č. 42

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. V českém jazyce dosahuje chvalitebného prospěchu a nemá zaznamenány žádné poruchy učení.

Vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova žáka baví. Myslí si, že toto učivo není těžké. Při procvičování učební látky nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, nezavedl si ani vlastní slovníček obtížných výrazů. Nezná-li správný pravopis, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Žák k procvičení učiva nemá

možnost používat počítačový program. Dokáže však poradit s pravopisem kamarádům z jiných tříd či škol.

Respondent špatně doplnil *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova do homonym *býlí* (plevel), *bidlo* (tyč), *sípat* (při chrapotu) a *sírová* (kyselina). Rovněž chybně vyznačil délku samohlásky *y* ve slově *lyska* (pták). Nesprávný věcný význam slova napsal u vlastních jmen *Zbyněk*, *Přemysl*, *Spytihněv* a *Sychrov*. Slova podobného významu neuvedl k výrazům *sivá*, *sáček*, *vítězit*, *časně*, *poklop*, *holý*, *obyčej*, *sírka*, *červenat se* *jmenovat se*, neadekvátní synonyma napsal ke slově *hluchý*, *luxovat*, *chyba*, *lesknout se* a *vlastnit*. Správné synonymum znal pouze k adjektivu *najedený*.

Žák nevysvětlil lexikální význam slov *sypek* a *vyžle*, použil nesprávného vysvětlení výrazů *lis*, *pytlovina* a *sirup*. Věcný význam substantiva *pysk* neuvedl v singuláru. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* chyboval ve slovních spojeních *kouřící výfuk* a *zasloužený výprask*, v adjektivu *vypuštěný* nesprávně označil délku samohlásky. Nerozuměli některým vyjmenovaným a příbuzným slově, v dotazníku neuvedl. Respondent dle obrazového materiálu poznal vyjmenovaná či příbuzná slova, avšak při psaní verba *pykat* chyboval po obojetné souhlásce *p*.

Žák s nadprůměrným prospěchem v dotazníku neprokázal patřičné vědomosti a znalosti učiva o vyjmenovaných slovech. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova chybí a značné nedostatky má i v učivu o synonymech. Potřebuje si doplnit a ujasnit učební látku o věcném významu slova.

2.2.43 Respondent č. 43

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. Hodnocení v českém jazyce má chvalitebné a nevyskytují se u něj poruchy učení.

Žáka učivo o vyjmenovaných slovech zajímá a nepokládá jej za obtížné. Vyjmenovaná a příbuzná slova nepochybně procvičuje pomocí kartiček s obrázky a nevede si slovníček obtížných výrazů. *Pravidla českého pravopisu* používá k ověření správnosti pravopisných jevů. V průběhu procvičování má možnost využívat počítačový program. Kamarádům z jiných tříd nebo škol dokáže pomoci s uvedeným učivem.

Respondent nedoplňoval *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *vískat* (hladit po vlasech) a *zviklat* (zbavit jistoty), chyboval u výrazů *býlí* (plevel), *líska* (keř) a *lyska* (pták). Žák neuvedl podstatu vlastního jména *Spytihněv*. Synonyma nenapsal k výrazům *hluchý*, *sivá*, *chyba*, *časně*, *holý*, *obyčej*, *sírka*, *lesknout se*, *vlastnit*, *červenat se* a *jmenovat se*. Nepřesné slovo podobného významu uvedl k substantivu *sáček* a špatně se vyjádřil u slova *poklop*.

Žák nepodal vysvětlení obsahu slov *lis*, *pytlovina*, *sypek*, *vížka* a *výheň*. Špatný věcný význam uvedl k substantivu *pysk* a nepřesný u výrazu *mýtina*. Předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* doplnil špatně ve slovech *výfuk*, *výhodná* a *významný* a nečitelně napsal předponu *vý-* v substantivu *výměna*. Nenapsal žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Dotazovaný žák nepoznal podle obrázku vyjmenované slovo *obyčej* a chybně k němu uvedl substantivum *výročí*.

S podivem je, jak rozsáhlé nevědomosti může mít žák s chvalitebným hodnocením. Mnohdy si neví rady s pravopisem po obojetných souhláskách uvnitř slova, nebo jej uvede nesprávně. Učivo o synonymech zapomněl a věcný význam slova obtížně vysvětluje. Potřebuje si také procvičit psaní slov s předponou *vy-/vý-*.

2.2.44 Respondent č. 44

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. V českém jazyce byl klasifikován chvalitebně, projevují se u něj znaky dysgrafie.

Žák jeví zájem o učivo zaměřené na pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, nepokládá jej za obtížné. Kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných k procvičení nepoužívá. Obtížné a málo frekventované výrazy zaznamenává do svého slovníčku. Když si neví rady, vyhledá pravopisný jev v *Pravidlech českého pravopisu*. Při procvičování nepoužívá počítačový program. Kamarádům z ostatních tříd či škol poradí pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova.

V homonymech *býlí* (plevel), *mýval* (medvídek), *zviklat* (zbavit jistoty) a *zvykat si* (na něco) respondent neuvedl správně *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova a opakovaně chyboval při vyznačování délky samohlásek. Zná věcný význam uvedených vlastních jmen patřících mezi vyjmenovaná a příbuzná slova. Neodpovídající synonyma napsal k výrazům *sivá*, *luxovat*, *chyba*, *časně*, *poklop* a *obyčej*, chyboval při psaní slov podobného významu *pytlík*, *lysý* a *blýskat se*, nepřesně se vyjádřil u výrazu *hluchý*.

Žák ozřejmil nesprávně lexikální význam slov *lis*, *pysk*, *pytlovina* a *sypek*, nepřesně se vyjádřil k substantivům *bydlo*, *vyžle*, *vížka* a *výheň*. Předponu *vy-/vý-* zaměnil za slabiku *vi-/ví-* u výrazů *výfuk*, *výpočet*, *výprask*, *výměna*, *vysavač* a slovního spojení *významný vyslanec*. Vlastní jména *Vít* a *Viktor* napsal s malými počátečními písmeny. Zda-li nezná věcný význam některých vyjmenovaných a příbuzných slov, ve svém dotazníku neuvedl. Vyjmenovaná slova *lysý* a *sychravý* nepoznal podle obrázku a místo nich uvedl nesprávné výrazy.

Chvályhodné je, že žák se znaky poruchy učení používá potřebné učební pomůcky. Jeho znalosti učiva o vyjmenovaných slovech jsou však na nízké úrovni. Respondent chybuje

v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova, zejména špatně rozlišuje délku samohlásek v homonymech. Učivo o synonymech téměř neovládá a nedodržuje příslušnost výrazů k jednotlivým slovním druhům. Potřebuje si ujasnit učební látku o věcném významu slova a procvičit psaní slov s předponou vy-/vý-. Poznat vyjmenovaná či příbuzná slova mu činí také problémy.

2.2.45 Respondent č. 45

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. Prospěch z českého jazyka má pouze dobrý, poruchy učení u něj nebyly diagnostikovány.

Učivo o vyjmenovaných slovech žáka baví a nezdá se mu být obtížné. Probranou učební látku nepochybně procvičuje pomocí kartiček vyjmenovaných a příbuzných slov, má však zaveden slovníček obtížných výrazů a slov, v nichž chybí. *Pravidla českého pravopisu* používá k ověření správnosti napsaných pravopisných jevů. Psaní *i(i)/y(y)* procvičuje prostřednictvím počítačového programu. Rozumí si s kamarády, když spolu probírají učivo o vyjmenovaných slovech.

Respondent se dopustil chyb po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel), *bidlo* (tyč), *lyska* (pták), *blízka* (nedaleká), *mýval* (medvídek), *sípat* (při chrapotu), *sírová* (kyselina) a *zviklat* (zbavit jistoty), nesprávně vyznačil délku některých samohlásek. Žák neví, co označují vlastní jména *Spytihněv* a *Povydrí*, neadekvátní věcný význam uvedl ke slově *Přibyslav* a *Sychrov*. Nevzpomněl si na synonyma k výrazům *hluchý*, *sivá*, *najedený*, *vítězit*, *chyba*, *časně*, *poklop*, *holý*, *obyčej*, *sírka*, *lesknout se*, *vlastnit*, *červenat se* a *jmenovat se*. Nesprávně se vyjádřil u verba *luxovat*.

Žák nedokázal vysvětlit podstatu slov *sypek* a *vyžle*, neodpovídající věcný význam uvedl k substantivům *bydlo*, *lis*, *mýtina*, *pysk*, *pytlovina*, *vížka* a *výheň*. Při psaní slova *lék* chyboval v délce samohlásky. Předponu vy-/vý- nebo slabiku vi-/ví- nedoplnil do slovních spojení *kouřící výfuk*, *správný výpočet*, *zasloužený výprask*, *Vít* a *Viktor*, *výhodná výměna* a *vítaný host*. Ve slovech *vichřice*, *významný* a *vysavač* chyboval. Nenapsal vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Podle předtištěných obrázků nepoznal výrazy *obyčej*, *mýtina*, *sychravý* a *výr*.

Dotazovaný žák, jenž je prospěchově slabý, používá k procvičení a upevnění učiva standardní i nestandardní pomůcky. Přesto pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova téměř neovládá. Chybí také při psaní homonym, v délce samohlásek a nemá důkladně procvičené pravopisné jevy s předponou vy-/vý- a slabikou vi-/ví-. Potřebuje si doplnit

znalosti v učivu o synonymech a věcném významu slova. Obrazový materiál, který se používá při výuce vyjmenovaných slov, téměř nezná.

2.2.46 Respondent č. 46

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. V českém jazyce prospívá výborně, poruchy učení se u ní nevyskytují.

Žákyně projevuje zájem o výuku vyjmenovaných slov a učivo se jí nezdá být obtížné. Kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných používá při procvičování učiva, má také svůj slovníček obtížných a málo frekventovaných slov. Neví-li si rady s pravopisem, vyhledá si správné znění v *Pravidlech českého pravopisu*. Probranou učební látku nemá možnost procvičovat pomocí počítačového programu. Kamarádkám z jiných tříd či škol dokáže pomoci s učivem o vyjmenovaných slovech.

Respondentka při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chybovala v homonymu *býlí* (plevel). Zcela správně napsala, co označují vlastní jména, jež jsou součástí učiva o vyjmenovaných slovech. Synonymum neuvedla k výrazu *vlastnit*, neodpovídající slovo podobného významu napsala k adverbiu *časně*, substantivu *chyba* a k adjektivu *sivá*. Nepřesně vyjádřila synonymum k substantivu *poklop*.

Žákyně nevysvětlila věcný význam slova *lis*, špatně jej uvedla k substantivu *sypek* a nepřesné vysvětlení podala u slov *mýtina*, *vyžle*, *vížka* a *výheň*. Při doplňování slabiky *vi-/ví-* nebo předpony *vy-/vý-* se dopustila chyby ve slovním spojení *vítaný host*. Ve svém dotazníku žákyně zapsala výraz *lis*, jehož věcný význam nechápe. Podle předloženého obrazového materiálu nepoznala vyjmenované slovo *obyčej* a zaměnila jej za výraz *slyšet* a dále vyjmenované slovo *sychravý* zaměnila za verbum *blýskat se*.

Respondentka mající výborný prospěch používá k procvičení vyjmenovaných slov také některé učební pomůcky. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova má nižší výskyt chyb, potřebuje si pouze procvičit psaní méně frekventovaných výrazů a slov s předponou *vy-/vý-* nebo se slabikou *vi-/ví--*. Nedostatky má v učivu o synonymech a nezná přesný věcný význam některých substantiv patřících do uvedeného učiva. Při poznávání vyjmenovaných či příbuzných slov podle obrázků se dopouští záměn výrazů.

2.2.47 Respondent č. 47

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. V českém jazyce byla klasifikována chvalitebně a nemá diagnostikované poruchy učení.

Žákyně se učí ráda vyjmenovaná slova a nepovažuje pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova za obtížný. Uvedené učivo nepochvíjuje pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, nemá ani zaveden slovníček s málo frekventovanými výrazy. Správnost pravopisu neověřuje v *Pravidlech českého pravopisu*. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova nepochvíjuje pomocí počítačového programu. Dokáže však poradit s pravopisem kamarádkám z ostatních tříd či škol.

Respondentka špatně doplnila *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel), *sypat* (písek), *sípat* (při chrapotu), *výskat* (jásavě křičet) a *vískat* (hladit po vlasech). Ví, co označují vlastní jména obsažená ve vyjmenovaných či příbuzných slovech, chybovala pouze při psaní substantiva *letiště*. Neodpovídající synonyma napsala k výrazům *hluchý*, *sivá*, *luxovat*, *vítězit*, *poklop*, *obyčej* a *sírka*. Nepřesně se vyjádřila u slov *sáček* a *červenat se*, s chybou zapsala synonymum k výrazu *lesknout se*.

Dotazovaná žákyně uvedla špatný slovní význam k substantivům *pysk*, *pytlovina*, *sypek* a *vížka*, nepřesné vysvětlení napsala ke slovům *bydlo*, *lis* a *vyžle*. Chybovala v pravopise po obojetné souhlásce *m* v substantivu *místo*. Nesprávně doplnila předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* do výrazů *Vít*, *výhodná*, *vyslanec* a slovních spojení *správný výpočet*, *zasloužený výprask*, *velká výhra* a *nový vysavač*. Nečitelně vepsala slabiku *vi-* ve slově *víčko*. Jak uvedla ve svém dotazníku, žákyně nezná věcný význam slova *sypek*. Při poznávání vyjmenovaných či příbuzných slov podle obrázků zaměnila výraz *lysý* za verbum *vypít*.

Respondentka sice patří chvalitebným hodnocením k lepším žákům, její příprava bez pomůcek k tomu určených však není ku prospěchu věci. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova ovládá pouze s obtížemi, především problematická se zdají být slova s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*. Potřebuje si doplnit učivo o synonymech a ujasnit věcný význam některých substantiv patřících do uvedeného učiva.

2.2.48 Respondent č.48

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. Český jazyk má hodnocen chvalitebně, projevují se u ní znaky dyslexie a dysgrafie.

Žákyni učivo o vyjmenovaných slovech baví a nepokládá jej za obtížné. Během procvičování této učební látky používá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, má svůj osobní slovníček, do kterého si vypisuje málo frekventované výrazy. Když si neví rady s pravopisem, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Učivo nepochvíjuje pomocí počítačového programu. Pravopisné jevy z okruhu vyjmenovaných slov nedokáže poradit ostatním spolužačkám z jiných tříd či škol.

Žákyně napsala nesprávné *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel), *líska* (keř), *lyska* (pták), opomenula vyznačit dlouhou samohlásku *í* ve slově *sípat* (při chrapotu). Chybně uvedla věcný význam slova u vlastního jména *Přibyslav*. Při psaní slova *území* nevyznačila dlouhou samohlásku *ú*. K výrazům *sivá*, *chyba*, *časně*, *holý*, *obyčej*, *poklop*, *vlastnit* a *jmenovat se* uvedla neodpovídající synonyma. Nepřesně se vyjádřila při psaní slov podobného významu *hluchý*, *červenat se* a *vítězit*, dopustila se pravopisných chyb ve zvrtném verbu *třpytit se*.

Respondentka uvedla chybné vysvětlení věcného významu slov *bydlo*, *lis*, *mýtina*, *pytlovina*, *sypek* a *výheň*, nepřesně se vyjádřila u výrazů *pysk*, *vyžle* a *vížka*. Při doplňování slabiky *vi-/ví-* nebo předpony *vy-/vý-* chybovala ve slově *výhodná* a slovních spojeních *silný vítr*, *mohutná vichřice*, *zasloužený výprask*, *víčko na sklenici* a *nový vysavač*. Ve svém dotazníku žákyně neuvedla žádné vyjmenované nebo příbuzné slovo, kterému nerozumí. Vyjmenované slovo *obyčej* nepoznala podle obrázku a zaměnila jej za substantivum *výška*.

Tato dotazovaná žákyně je hodnocena chvalitebně, při výuce pracuje zejména s názornými učebními pomůckami. Chyb se dopouští při psaní slov podobného významu a výrazů s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*. Problém jí činí rozlišovat dlouhé a krátké samohlásky. Nezná mnohá synonyma k výrazům patřícím do uvedeného učiva a používá nesprávného či nepřesného vysvětlení věcného významu slova.

2.2.49 Respondent č. 49

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. V českém jazyce byla klasifikována chvalitebně, žákyně má diagnostikovanou poruchu funkcí mozku.

Žákyně se učí vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova se zájmem. Myslí si, že toto učivo není obtížné. Při procvičování nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, nemá ani vlastní slovníček obtížných a málo frekventovaných výrazů. Neví-li si rady s pravopisem, správná znění vyhledává v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičování uvedené učební látky nemá k dispozici. Učivo o vyjmenovaných slovech nedokáže poradit kamarádům z jiných tříd či škol.

Respondentka nedoplnila správně *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova do homonym *býlí* (plevel), *sírová* (kyselina), *sípat* (při chrapotu), *zviklat* (zbavit jistoty) a *zvykat si* (na něco), opakovaně chybovala při vyznačování délky samohlásek. Napsala špatně , co označují vlastní jména *Přemysl*, *Spytihněv*, *Sychrov* a *Ruzyně*. Synonyma neuvedla k výrazům *sivá*, *luxovat*, *vítězit*, *chyba*, *časně*, *poklop*, *sírka*, *vlastnit* a *jmenovat se*. Neodpovídající slova podobného významu napsala k výrazům *hluchý* a *obyčej*, nepřesný výraz zapsala u slova *lesknout se*. Respondentka se dopustila chyby při psaní synonyma *lysý*.

Lexikální význam žákyně nevysvětlila u substantiv *lis*, *mýtina*, *sypek*, *vížka* a *výheň*, špatně jej uvedla ke slovu *pysk*, neúplné vysvětlení podala u substantiva *vyžle*, chybovala při psaní výrazu *medicína*. Ve slovních spojeních *kouřící výfuk*, *zasloužený výprask*, *velká výhra* a *výhodná výměna* zaměnila předponu *vy-* za slabiku *ví-*. Respondentka nesdělila do dotazníku, zda některým vyjmenovaným a příbuzným slovům nerozumí. Podle předložených obrázků nepoznala vyjmenovaná slova *obyčej* a *jazyk* a zaměnila je za nesprávné výrazy.

Žákyně svým hodnocením patří k dětem prospěchově nadprůměrným, avšak znalosti zjištěné tímto dotazníkem tomu neodpovídají, ač bereme v úvahu diagnostikovanou poruchu. Obtížně ovládá pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, značné nedostatky má v učivu o synonymech a věcném významu slova. Potřebuje si procvičit a ujasnit psaní slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*. Poznávání vyjmenovaných nebo příbuzných slov podle obrazového materiálu je pro žákyni nesnadné.

2.2.50 Respondent č. 50

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ K. H. Máchy, Valdštejská 253, Doksy. Prospěch z českého jazyka má pouze dobrý, nevyskytují se u ní žádné poruchy učení.

Žákyni učivo o vyjmenovaných slovech baví. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova považuje za obtížný. Kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných při procvičování tohoto učiva nepoužívá. Obtížné výrazy si nezapisuje do svého osobního slovníčku. Správný pravopis neověřuje pomocí *Pravidel českého pravopisu*. Žákyně nemá možnost procvičovat psaní *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova prostřednictvím počítačového programu. Pravopisné jevy z uvedeného učiva nedokáže poradit ani kamarádkám z jiných tříd či škol.

Respondentka při doplňování *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova chybovala v homonymech *mýval* (medvídek), *míval* (měl), *sírová* (kyselina), *výskat* (jásavě křičet) a *vískat* (hladit po vlasech). Nečitelně uvedla samohlásku v adjektivu *sýrová* (pomazánka) a opakovaně nevyznačila délku samohlásky *í*. Vlastní jména *Přibyslav* a *Spytihněv* označila špatným věcným významem. Nezná slovo podobného významu k výrazu *sivá*, nesprávně jej vyjádřila u slov *hluchý*, *chyba*, *časně*, *holý* a *jmenovat se*. Nepřesná synonyma uvedla k verbům *vítězit* a *červenat se*, při psaní synonym *pytlík* a *třpytit se* chybovala v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Žákyně nevysvětlila správně obsahový význam slov *pytlovina*, *sypek*, *výheň* a *vížka*, nedokonale se vyjádřila u výrazů *mýtina*, *pysk* a *vyžle*. Ve slovních spojeních *lžíce* a *vidlička*, *šťastný vítěz*, *mohutná vichřice*, *víčko na sklenici*, *Vít* a *Viktor*, *vítaný host* zaměnila slabiku *vi-/ví-* za předponu *vy-/vý-*. Vlastní jméno *Viktor* napsala s malým počátečním písmenem. Ve svém dotazníku respondentka neuvedla žádná konkrétní slova, kterým nerozumí. Podle tištěných obrázků nepoznala vyjmenovaná slova *lysý*, *pykat*, *sychravý* a zapsala místo nich neodpovídající výrazy.

Přestože je dotazovaná žákyně prospěchově mírně podprůměrná, nepoužívá žádné učební pomůcky ke zvládnutí učiva. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova chybuje, zejména má problémy s psaním homonym a slov se slabikou *vi-/ví-*. Nepřesně vyjadřuje synonyma k uvedeným výrazům a obtížně vysvětluje význam slova. Rovněž rozpoznání vyjmenovaných slov podle obrazového materiálu činí žákyni velké problémy.

2.2.51 Respondent č. 51

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá výborně, nebyly u něj diagnostikovány poruchy učení.

Žák se učí rád vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách pro něj není obtížný. V průběhu procvičování používá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, obtížné výrazy si zapisuje do vlastního slovníčku. Jestliže si neví rady, vyhledá potřebný pravopisný

jev v *Pravidlech českého pravopisu*. K procvičení učební látky nemá možnost používat počítačový program. Kamarádům z jiných tříd či škol nedokáže s pravopisem pomoci.

Respondent zaměnil *i/y* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *mýval* (medvídek) a *míval* (měl). Chybně napsal, co označuje vlastní jméno *Spytihněv*. Neodpovídající synonymum uvedl k výrazu *poklop* a nepřesně je vyjádřil u slov *červenat se*, *sáček* a *vítězit*. Při psaní synonyma *mít* (vlastnit) se žák dopustil pravopisné chyby po obojetné souhlásce.

Substantivum *sypek* vysvětlil dotazovaný žák špatně, nepřesný věcný význam napsal k výrazům *bydlo*, *vyžle* a *vížka*. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* chyboval ve slovním spojení *kouřící výfuk*. Do svého dotazníku uvedl, že nechápe lexikální význam příbuzného slova *cavyky*. Vyjmenovaná nebo příbuzná slova poznal podle předložených obrázků, ale výraz *sychravý* napsal s chybou.

Tento prospěchově výborný žák používá při výuce základní učební pomůcky, pravopis po obojetných souhláskách téměř ovládá, potřebuje si ovšem ujasnit psaní některých homonym a slov s předponou *vy-/vý-*. Nepřesně však vyjadřuje synonyma a věcný význam slov z okruhu uvedeného učiva.

2.2.52 Respondent č. 52

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. Prospěch z českého jazyka má chvalitebný, nebyly u něj zjištěny žádné poruchy učení.

Žáka učivo o vyjmenovaných slovech nebaví a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepovažuje za obtížný. K procvičení tohoto učiva nepoužívá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, vede si však vlastní slovníček, do nějž si zapisuje obtížné výrazy a pravopisné výjimky. Správnost pravopisných jevů ověřuje dle *Pravidel českého pravopisu*. Psaní *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova procvičuje pomocí počítačového programu. Kamarádům z jiných tříd či škol umí poradit s pravopisnými jevy, které se vyskytují v učivu o vyjmenovaných slovech.

Respondent chybně doplnil *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova do homonym *býlí* (plevel) a *mýval* (medvídek), opakovaně špatně vyznačil délku samohlásky *í*. Při psaní věcného významu neuvedl odpovídající znění u vlastních jmen *Zbyněk*, *Přemysl* a *Spytihněv*, opomenul vyznačit dlouhou samohlásku *ú* ve výrazu *území*. Nepřesná synonyma napsal u slov *vítězit* a *červenat se*. Pravopisných chyb se dopustil při psaní synonym *lysý*, *zvyk* a *mít* (vlastnit).

Dotazovaný žák nepodal správné vysvětlení věcného významu slov *lis*, *sypek* a *vyžle*, nepřesně se vyjádřil k substantivům *bydlo*, *mýtina*, *pysk* a chyboval při psaní slova *oheň*. Ve slovních spojeních *lžíce a vidlička*, *šťastný vítěz*, *nový vysavač* a ve slově *vyslanec* chybně doplnil předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-*. Nezná-li obsahový význam některých vyjmenovaných či příbuzných slov, žák v dotazníku neuvedl. Podle předtištěného obrázku nepoznal slovo *lysý* a nahradil jej nesprávným výrazem, při psaní adjektiva *sychravý* chyboval v *y* po obojetné souhlásce *v*.

Žák s lepším prospěchem používá při procvičování učiva o vyjmenovaných slovech standardní i nestandardní učební pomůcky. Chyb se dopouští v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova, při vyznačování délky samohlásek a v koncovkách adjektiv. Potřebuje si doplnit a ujasnit znalosti učiva o věcném významu slova, procvičit psaní slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*.

2.2.53 Respondent č. 53

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce byl klasifikován stupněm dobrý, nebyly u něj diagnostikovány žádné poruchy učení.

Učivo o vyjmenovaných slovech žáka zajímá, pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepokládá za obtížný. Během procvičování této učební látky respondent používá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, má svůj osobní slovníček obtížných výrazů. *Pravidla českého pravopisu* používá k ověření správnosti pravopisných jevů. Uvedené učivo žák nepochybně procvičuje pomocí počítačového programu. Kamarádům z jiných tříd či škol s pravopisem poradit nedokáže.

Při doplňování *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova respondent pouze opomenul vyznačit délku samohlásky ve slově *sípat* (při chrapotu). Nesprávně napsal, co označují vlastní jména *Přemysl* a *Litomyšl*, ve slově *území* nevyznačil dlouhou samohlásku *ú*. Odpovídající synonymum uvedl jen k výrazům *sáček* a *lesknout se*, ale v obou pojmech pochybil v pravopise po obojetných souhláskách. K ostatním uvedeným výrazům napsal nevhodná synonyma.

Dotazovaný žák nevysvětlil věcný význam slova *bydlo*, mylně jej uvedl u substantiv *mýtina*, *pytlovina* a *sypek*. Nepřesného podání lexikálního významu se dopustil u slov *pysk* a *vyžle*. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* chybil ve slovních spojeních *lžíce a vidlička*, *silný vítr*, *mohutná vichřice*, *víčko na sklenici* a slovech *Vít* a *vyslanec*. Vlastní jména napsal s malými počátečními písmeny. Žák do dotazníku neuvedl žádná vyjmenovaná či příbuzná slova, jejichž věcnému významu nerozumí. Vyjmenovaná slova *lysý*

a *mýtina* podle obrázků nepoznal a ve slově *sychravo* chyboval v pravopise po obojetné souhlásce *s*.

Žák dosahuje pouze průměrného hodnocení, snaží se používat alespoň základní učební pomůcky. V pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova chybuje především ve slovech s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-* a při psaní pravopisných jevů opomíjí vyznačovat délku samohlásek. Značné nedostatky má v učivu o synonymech a věcném významu slova. Obtížně rozeznává vyjmenovaná a příbuzná slova dle obrazového materiálu.

2.2.54 Respondent č. 54

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. Hodnocení v českém jazyce má pouze dobré, byly u něj diagnostikovány dyslexie a dysortografie.

Žáka učivo o vyjmenovaných slovech zajímá, přestože jej pokládá za obtížné. Probírané učivo nepochybně pomocí kartiček vyjmenovaných a příbuzných slov, ale má zaveden vlastní slovníček obtížných výrazů a pravopisných výjimek. Správnost pravopisu neověřuje v *Pravidlech českého pravopisu*. Psaní *i(í)/y(ý)* si procvičuje pomocí počítačového programu. Ostatním dětem z jiných tříd nebo škol dokáže s pravopisem po obojetných souhláskách uvnitř slova poradit.

V homonymech *býlí* (plevel), *mýval* (medvídek), *výskat* (jásavě křičet), *vískat* (hladit po vlasech) respondent chyboval v samohláskách *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova. Opakovaně nevyznačil dlouhé samohlásky *í/ý*. Nesprávný věcný význam napsal u vlastních jmen *Zbyněk*, *Lysá hora*, *Přemysl*, *Spytihněv*, *Sychrov*, *Vyšehrad* a *Povydří*, dopustil se dyslektických chyb v délce samohlásek a měkkosti souhlásek. Neadekvátní synonyma uvedl k výrazům *hluchý*, *sivá*, *chyba*, *časně*, *obyčej*, *lesknout se*, *vlastnit*, *červenat se* a *jmenovat se*, nepřesně jej vyjádřil u substantiva *poklop*. Pravopisné chyby učinil ve slovech podobného významu *sytý*, *vysávat*, *vyhrávat*, *lysý* a nedodržel singulár u substantiva *zápalka*.

Lexikální význam slova vysvětlil dotazovaný žák nesprávně u substantiv *lis*, *mýtina*, *pysk*, *sypek*, *vyžle* a *výheň*, nepřesně jej ozřejmil u slova *vížka* a opětovně chyboval v délce samohlásek. Nesprávnou slabiku *vi-/ví-* nebo předponu *vy-/vý-* doplnil do slovních spojení *kouřící výfuk*, *silný vítr*, *správný výpočet*, *zasloužený výprask*, *velká výhra*, *významný vyslanec*, *vypuštěný rybník*, *výhodná výměna* a *nový vysavač*, vlastní jména *Vít* a *Viktor* napsal s malými počátečními písmeny. Respondent neuvedl žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž obsahový význam mu není znám. Vyobrazená vyjmenovaná a příbuzná slova poznal, chyboval však při jejich zápisu v délce samohlásek a v koncovce adjektiva *sychravý*.

Tento průměrný žák s diagnostikovanými poruchami učení používá při procvičování uvedené učební látky nedostatečné množství pomůcek. Vypracování jeho dotazníku ukazuje značné nedostatky v pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova, především u slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*. Nezná věcný význam některých vlastních jmen řadících se k vyjmenovaným nebo příbuzným slovům. Potřebuje si doplnit a upřesnit znalost synonym a obsahového významu slova.

2.2.55 Respondent č. 55

Respondent je žákem 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá jen dostatečně, byly u něj diagnostikovány dysgrafie, dysortografie, porucha sluchového vnímání a vada řeči.

Žák nemá rád učivo o vyjmenovaných slovech a považuje jej za nesnadné. Při procvičování používá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, obtížné výrazy si zapisuje do osobního slovníčku. Správný pravopis v *Pravidlech českého pravopisu* nevyhledává a učební látku nepochvičuje pomocí počítačového programu. Kamarádům z ostatních tříd či škol dokáže poradit s pravopisnými jevy po obojetných souhláskách uvnitř slova.

Respondent špatně doplnil *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova do homonym *lyska* (pták), *blízká* (nedaleká), *blýská se* (blesk), *sypat* (písek), *sípat* (při chrapotu), *zviklat* (zbavit jistoty) a *zvykat si* (na něco). Soustavně opomíjel značit délku samohlásek *í/ý*. Neví, co znamenají vlastní jména *Spytihněv*, *Sychrov* a *Ruzyně*. Nesprávně uvedl věcný význam vlastních jmen *Přibyslav* a *Přemysl*. Nenapsal synonyma k výrazům *sivá*, *vítěz*, *chyba*, *časně*, *holý*, *obyčej*, *vlastnit*, *červenat se*, *jmenovat se*, nepřesně jej vyjádřil u slova *hluchý*, špatně je uvedl u substantiva *poklop* a slovesa *lesknout se*. V synonymech *syť*, *vysávat* a *zápalka* pochybil v pravopise a délce samohlásek.

Žák nezvládl vysvětlit lexikální význam slov *bydlo*, *lis*, *mýtina*, *pysk*, *sypek* a *vížka*, špatný výklad uvedl k substantivu *vyžle*, opětovně chyboval v délce samohlásek. Předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* nedoplnil do slovních spojení *zasloužený výprask*, *velká výhra*, *vypuštěný rybník*, *víčko na sklenici*, *Vít a Viktor*, *výhodná výměna*, *významný vyslanec*, *vítaný host* a *nový vysavač*. Ve slovních spojeních *šťastný vítěz*, *kouřící výfuk*, *správný výpočet* a *mohutná vichřice* chyboval v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova. Žák ve svém dotazníku nezaznamenal vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumí. Vyjmenovaná slova *obyčej* a *sychravý* podle obrazového materiálu nepoznal a při psaní ostatních výrazů učinil chyby v pravopise a délce samohlásek.

Dotazovaný žák je prospěchově velmi slabý, projevuje se u něj kombinace poruch učení umocněná vadou řeči. V průběhu nácviu používá alespoň některé učební pomůcky, jejich využití je ale nedostatečné. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova ještě ovládá, dopouští se však značných chyb v délce samohlásek. Problematické se zdá být učivo o synonymech a věcném významu slova, v nichž má žák velmi malé znalosti. Potřebuje si nutně procvičit pravopis slov s předponou *vy-/vý-* a slabikou *vi-/ví-*.

2.2.56 Respondent č. 56

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce byla klasifikována výborně, poruchy učení nemá žádné.

Žákyni baví učit se vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, myslí si, že toto učivo není obtížné. Učební látku procvičuje pomocí kartiček vyjmenovaných slov a slov příbuzných, má zavedený slovníček obtížných a málo frekventovaných výrazů. Jestliže si neví rady s pravopisem, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Uvedené učivo nepochvičuje pomocí počítačového programu. Dokáže poradit pravopisné jevy ostatním kamarádům i z jiných tříd či škol.

Respondentka při doplňování *i(i)/y(y)* se zmýlila v homonymech *mýval* (medvídek), *míval* (měl), *sírová* (kyselina) a *sýrová* (pomazánka). Nesprávný věcný význam slova uvedla u vlastních jmen *Zbyněk*, *Přemysl*, *Spytihněv* a *Sychrov*, učinila chybu při zápisu slova *město*. Neadekvátní synonymum uvedla k substantivu *chyba*, nepřesností se dopustila při psaní slov podobného významu *vítězit* a *červenat se*. Pravopisné chyby učinila v synonymech *neslyšící* a *blýskat se*.

Podstatu substantiv *pytlovina* a *sypek* žákyně nevysvětlila správně, nedostatečný věcný význam uvedla u slov *bydlo*, *vyžle* a *vížka*. Špatně doplnila do slovních spojení *kouřící výfuk*, *zasloužený výprask* a *nový vysavač* slabiku *vi-/ví-* namísto předpony *vy-/vý-*. Nezná-li věcný význam některých slov vyjmenovaných nebo příbuzných, žákyně neuvedla. Podle obrazové předlohy nepoznala vyjmenované slovo *lysý* a namísto něj uvedla příbuzné slovo *lysina*.

Žákyně s vynikajícím prospěchem používá při výuce různé učební pomůcky. Je ale překvapující, že v pravopise po obojetných souhláskách chybí. Potřebuje si procvičit pravopisnou podobu méně častých homonym a slov s předponou *vy-/vý-*. Psaní synonym je pro žákyni také problematické, neboť se dopouští pravopisných chyb nejen po obojetných, ale i po měkkých souhláskách. Nepřesně vyjadřuje věcný význam slov, vyskytujících se v uvedeném učivu.

2.2.57 Respondent č. 57

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce prospívá výborně, nebyly u ní zjištěny žádné poruchy učení.

Žákyně projevuje zájem o vyjmenovaná slova a pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nepokládá za obtížný. Během procvičování tohoto učiva používá kartičky vyjmenovaných slov a slov příbuzných, obtížné výrazy zapisuje do vlastního slovníčku. Správnost pravopisných jevů ověřuje v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičování tohoto učiva nepoužívá. Dětem z jiných tříd či škol neumí poradit patřičné pravopisné jevy.

Respondentka zaměnila *í/ý* po obojetných souhláskách v homonymech *mýval* (medvídek) a *míval* (měl), chybně označila délku samohlásek *y/ý*. Vlastní jméno *Přibyslav* neoznačila odpovídajícím věcným významem. Nesprávná slova podobného významu uvedla k výrazům *hluchý* a *najedený*. Nepřesně se vyjádřila u slov *sáček*, *vítězit* a *červenat se*, při psaní adjektiva *lysý* chybovala v koncovce.

Lexikální význam slov *bydlo*, *mýtina*, *sypek* ozřejmila dotazovaná žákyně neuspokojivě a substantiva *vyžle* a *výheň* vysvětlila nepřesně. Předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-* špatně doplnila do slovních spojení *lžíce a vidlička*, *mohutná vichřice*, *zasloužený výprask*, *velká výhra* a *vítaný host*. Respondentka do dotazníku zapsala, že nezná věcný význam vyjmenovaného slova *zpytovat*. Podle obrázků nedokázala poznat vyjmenované slovo *lysý* a zaměnila jej za příbuzné slovo *lysina*.

Žákyně patří k výborně hodnoceným dětem, při výuce používá učební pomůcky, avšak výsledky ukazují na nedostatky v pravopise po obojetných souhláskách uvnitř slova. Psaní slov s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-* jí činí obtíže. Učivo o synonymech nemá ujasněno a dostatečně procvičeno, nepřesně vysvětluje věcný význam slov, náležejících k probíranému učivu.

2.2.58 Respondent č. 58

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. V českém jazyce byla klasifikována chvalitebně, nemá poruchy učení.

Žákyni učivo o vyjmenovaných slovech baví. Domnívá se, že pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova není obtížný. K procvičení učební látky využívá kartiček vyjmenovaných a příbuzných slov a má svůj osobní slovníček s obtížnými a málo frekventovanými výrazy. Když si neví rady, vyhledá pravopisný jev v *Pravidlech českého*

pravopisu. Uvedené učivo neprocvičuje prostřednictvím počítačového programu. Ostatním žákům z jiných tříd či škol nedokáže poradit s tímto pravopisem.

Respondentka doplnila nesprávně *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech *býlí* (plevel), *mýval* (medvídek), *míval* (měl), *pýcha* (špatná vlastnost) a *sypat* (písek), chybovala také při vyznačování délky samohlásek. Špatně uvedla, co označují vlastní jména *Spytihněv*, *Sychrov* a *Povydří*. Neadekvátní synonyma napsala k výrazům *lesknout se* a *červenat se*, nepřesně jej vyjádřila u slova *vítězit*. Pravopisné chyby po obojetných souhláskách učinila v synonymech *pytlík*, *omyl* a *brzy*, v adjektivu *lysý* chybovala v koncovce a nedodržela singulár substantiva *zápalka*.

Dotazovaná žákyně nezná správný věcný význam substantiv *lis* a *sypek*, vysvětlila jej nepřesně u slova *vyžle*. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* chybovala ve slovních spojeních *velká výhra*, *vypuštěný rybník*, *víčko na sklenici*, *výhodná výměna* a *významný vyslanec*. Ve svém dotazníku neuvedla, zda-li je jí neznámý obsahový význam některého vyjmenovaného nebo příbuzného slova. Vyjmenované slovo *lysý* nepoznala podle předtištěného obrázku, místo něj napsala příbuzné slovo *lysina*.

Žákyně s chvalitebným hodnocením patří k lepšímu průměru, při procvičování učební látky využívá různé pomůcky. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova nemá zcela procvičen, výskyt chyb v homonymech, ve slovech s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-* je poměrně značný. Respondentka si potřebuje procvičit učivo o synonymech, zejména jejich pravopisnou podobu a dostatečně si ujasnit věcný význam některých substantiv z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech.

2.2.59 Respondent č. 59

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. Prospěch v českém jazyce má chvalitebný, byly u ní diagnostikovány poruchy učení dyslexie a dysortografie.

Učivo o vyjmenovaných slovech žákyni zajímá a nepokládá jej za složité. V průběhu procvičování učební látky používá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, vlastní slovníček obtížných výrazů a pravopisných výjimek si nevede. V *Pravidlech českého pravopisu* vyhledává nejasné pravopisné jevy, se kterými si neví rady. Psaní *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova procvičuje prostřednictvím počítačového programu. Ostatním žákům z jiných tříd či škol umí poradit s uvedeným pravopisem.

Respondentka v homonymech *bidlo* (tyč), *bydlo* (příbytek), *líska* (keř), *lyska* (pták), *blízká* (nedaleká), *blýská se* (blesk), *sírová* (kyselina), *sýrová* (pomazánka),

zviklat (zbavit jistoty) a *zvykat si* (na něco) špatně doplnila *i(i)/y(y)* po obojetných souhláskách uvnitř slova a u některých výrazů opomněla vyznačit délku samohlásek. Ví, co označují vlastní jména patřící mezi vyjmenovaná nebo příbuzná slova, chybovala při psaní substantiva *jméno*. K uvedeným výrazům *hluchý, luxovat, vítězit, obyčej, sirka* a *červenat se* napsala špatná synonyma a pravopisné chyby učinila ve slovech podobného významu *víko, blýskat se* a *nazývat se*.

Substantiva *bydlo, mýtina* a *sypek* dotazovaná žákyně nevysvětlila správně, nepřesný věcný význam uvedla u slov *vížka* a *výheň*. Singulár nezachovala u substantiva *pysk* a věcný význam k výrazu *lis* zapsala s pravopisnou chybou. Ve slovních spojeních *lžíce a vidlička, správný výpočet, mohutná vichřice, vypuštěný rybník, víčko na sklenici, vítaný host* a slovech *Viktor* a *výměna* chybně doplnila předponu *vy-/vý-* nebo slabiku *vi-/ví-*. Malá počáteční písmena napsala u vlastních jmen *Vít* a *Viktor*. Žákyně neuvedla do dotazníku žádná vyjmenovaná či příbuzná slova, jimž nerozumí. Podle natištěných obrázků nepoznala vyjmenovaná slova *lysý* a *jazyk*, místo nich uvedla neodpovídající výrazy. Při psaní vyjmenovaných slov *mýtina* a *pykat* chybovala v pravopise.

Žákyně se jeví prospěchově nadprůměrná, je však hendikepována poruchami učení. Je velmi vhodné, že si procvičování učiva usnadňuje používáním učebních pomůcek. Pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova ovládá se značnými problémy, špatně rozlišuje psaní *i(i)/y(y)* v homonymech, v písemném projevu se vyskytují dyslektické chyby v délce samohlásek. Potřebuje si ujasnit učivo o synonymech a věcném významu slova, značné nedostatky má v učební látce o stavbě slova, především špatně rozlišuje slabiku *vi-/ví-* od předpony *vy-/vý-*. Vyjmenovaná a příbuzná slova obtížně poznává podle obrazového materiálu.

2.2.60 Respondent č. 60

Respondentka je žákyní 5. ročníku ZŠ Špičák, 28. října 2733, Česká Lípa. Hodnocení v českém jazyce má pouze dobré, z poruch učení byly diagnostikovány dyslexie a dysortografie.

Žákyni baví učivo o vyjmenovaných slovech, avšak pokládá jej za obtížné. V průběhu procvičování používá kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov, zapisuje si obtížné výrazy a pravopisné výjimky do vlastního slovníčku. Nezná-li správný pravopis, vyhledá jej v *Pravidlech českého pravopisu*. Počítačový program k procvičení probraného učiva nepoužívá. Kamarádkám z jiných tříd či škol dokáže poradit s těmito pravopisnými jevy.

Respondentka špatně doplnila *i(i)/y(y)* v homonymech *býlí* (plevel), *lyska* (pták), *mýval* (medvídek), *míval* (měl), *pýcha* (špatná vlastnost), *píchá* (bodá), *sypat* (písek), *sípat* (při chrapotu), *výskat* (jásavě křičet) a *vískat* (hladit po vlasech), u některých výrazů nesprávně vyznačila délku samohlásek. Chybný význam slova napsala u vlastního jména *Spytihněv* a obecné jméno *letišťe* zapsala s velkým počátečním písmenem. Odpovídající synonyma nezná k výrazům *luxovat*, *vítězit*, *chyba.*, *časně*, *holý*, *obyčej*, *vlastnit*, *červenat se* a *jmenovat se*. Nepřesně se vyjádřila u slov *hluchý* a *poklop*. Pravopisné chyby učinila při psaní synonym *syty*, *pytlík* a *blýskat se*.

Dotazovaná žákyně podala mylné vysvětlení slovního významu substantiv *lis*, *mýtina*, *sypek* a *vížka*, nepřesně jej napsala ke slovu *vyžle* . Opětovně chybovala v pravopise po obojetné souhlásce *b* ve výrazu *příbytek* a nerespektovala singulár substantiva *pysk*. Při doplňování předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* chybovala ve slovních spojeních *šťastný vítěz*, *mohutná vichřice*, *vypuštěný rybník*, *vítaný host* a slovech *Vít*, *výměna*, *vyslanec* a *vítaný*. Vlastní jména *Vít* a *Viktor* napsala s malými počátečními písmeny. Respondentka neuvedla do dotazníku žádná vyjmenovaná a příbuzná slova, jejichž věcný význam nezná. Poznala všechna vyjmenovaná nebo příbuzná slova podle předtištěných obrázků, chybovala však při zápisu adjektiva *lysý*.

Žákyně je prospěchově slabší, diagnostikované poruchy učení jí ztěžují práci při osvojování zmíněné učební látky. Tyto zhoršené podmínky kompenzuje užitím různých učebních pomůcek pro snazší zvládnutí náročného učiva. Obtížně zvládá pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova, chybuje v homonymech a ve slovech s předponou *vy-/vý-* nebo slabikou *vi-/ví-*. Mezery má v učivu o synonymech, kdy často nechápe podstatu zadávaných úkolů. Nedostatečné znalosti má o věcném významu slova.

3. Výsledky výzkumu

3.1 Vyhodnocení dotazníku pro učitele 1. stupně základní školy - celkem

Předkládám vyhodnocení učitelského dotazníku, ve kterém jsou zpracovány jednotlivé otázky za všechny respondenty sumárně, s vypsáním procentních podílů k uvažované množině odpovědí a s uvedenými odchylkami. Výsledné údaje představují tabulky a grafy, doplněné slovním komentářem.

1. Jaké učebnice a pracovní sešity pro nácvik vyjmenovaných slov používáte?

1.1 Respondenti uvedli, jaké učebnice používají k nácviku vyjmenovaných slov. Někteří pracují jen s jednou, jiní kombinují výklad z různých učebnic. Níže uvedená tabulka vyjadřuje, jaké jsou to učebnice a kolik je využívá respondentů. Rovněž je vyčíslen procentuální podíl z celkového počtu učebnic.

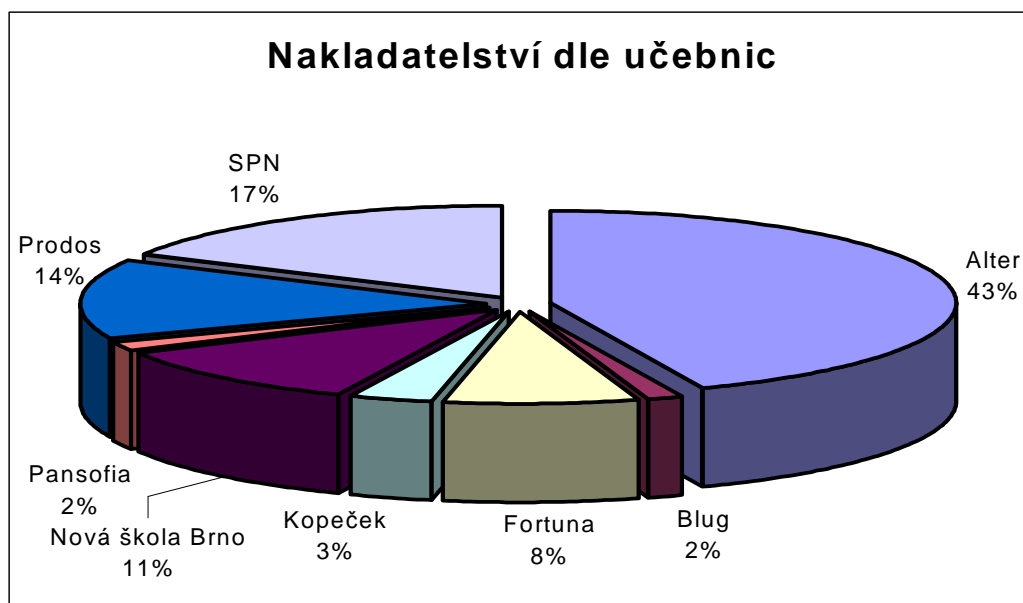
Tabulka č. 04

Název	Autor	Nakladatelství	Rok vydání	Počet resp.	Procenta resp.	Procenta učeb.
Český jazyk	Čechura, R. - Dvořáková, D.	Alter	1996	12	24,00	18,75
Český jazyk pro 3. ročník	Dvorský, L. - Lovis, K.	Alter	1995	10	20,00	15,63
Český jazyk pro 3. ročník	Dvorský, L. - Lovis, K.	Alter	1997	2	4,00	3,13
Český jazyk pro 3. ročník	Dvorský, L. - Lovis, K.	Alter	2000	1	2,00	1,56
Český jazyk IV.	Staňková, H. - Horáčková, M.	Alter	1996	1	2,00	1,56
Český jazyk pro 5. ročník	Svobodová, I. a kol.	Alter	1996	2	4,00	3,13
Obojetné souhlásky	Blechová	Blug	2000	1	2,00	1,56
Cvičebnice - český jazyk	Dvořáková, Z.	Fortuna	1998	1	2,00	1,56
Český jazyk pro 3. ročník ZŠ	Konopková, L. - Tenčlová, V.	Fortuna	1996	4	8,00	6,25
Vyjmenovaná slova	Polmanová, R. - Popelková, M.	Kopeček	1999	2	4,00	3,13
Příručka pro učitele	Böhmová - Růžička	Nová škola Brno	1999	1	2,00	1,56
Český jazyk - 3	Mühlhauserová, H. a kol.	Nová škola Brno	1999	6	12,00	9,38
y i hravě	Macháň, J.	Pansofia	1996	1	2,00	1,56
Český jazyk	Mikulenková, H.	Prodos	1999	1	2,00	1,56
Český jazyk 3	Mikulenková, H.	Prodos	1993	6	12,00	9,38
Český jazyk pro 3. ročník	Mikulenková, H.	Prodos	1996	1	2,00	1,56
Český jazyk 3	Mikulenková, H. a kol.	Prodos	1997	1	2,00	1,56
Český jazyk pro 3. ročník	Dvořáková, Z. - Styblík, V.	SPN	1996	2	4,00	3,13
Český jazyk	Dvořáková, Z. a kol.	SPN	1997	3	6,00	4,69
Český jazyk - učebnice pro 3. ročník	Styblík, V.	SPN	1998	1	2,00	1,56
Český jazyk pro 3. ročník	Styblík, V.	SPN	1997	1	2,00	1,56
Český jazyk pro 5. ročník	Styblík, V.	SPN	1998	3	6,00	4,69
Český jazyk	Styblík, V. - Lovis, K.	SPN	2000	1	2,00	1,56

Jak je z tabulky patrné, největší podíl má učebnice *Český jazyk* (Čechura, R. – Dvořáková, D. Praha, Alter, 1996), jejíž nakladatelství *Alter* má také majoritní podíl na použitých učebnicích.

Zastoupení různých nakladatelství si můžeme prohlédnout na následujícím grafu.

Graf č. 01



Nejvíce frekventované jsou učebnice z nakladatelství Alter, SPN, Prodos a Nová škola Brno, které se při výuce nejlépe osvědčily. Učebnice z nakladatelství Fortuna, Kopeček, Pansofia a Blug respondenti příliš neznají, používají je tedy při výuce vyjmenovaných slov v mnohem menší míře. S uvedeným výběrem konkrétních učebnic je třeba vzít v úvahu, že závěry reprezentují situaci sledovaného vzorku.

1.2 Respondenti rovněž ve svých dotaznících zapsali pracovní sešity, pokud je uplatňují při výuce a procvičování učiva o vyjmenovaných slovech. Výsledné srovnání vyjadřuje níže uvedená tabulka, a to včetně procentních počtů respondentů užívajících daný pracovní sešit a procentuálního zastoupení sešitu z celkového počtu sešitů.

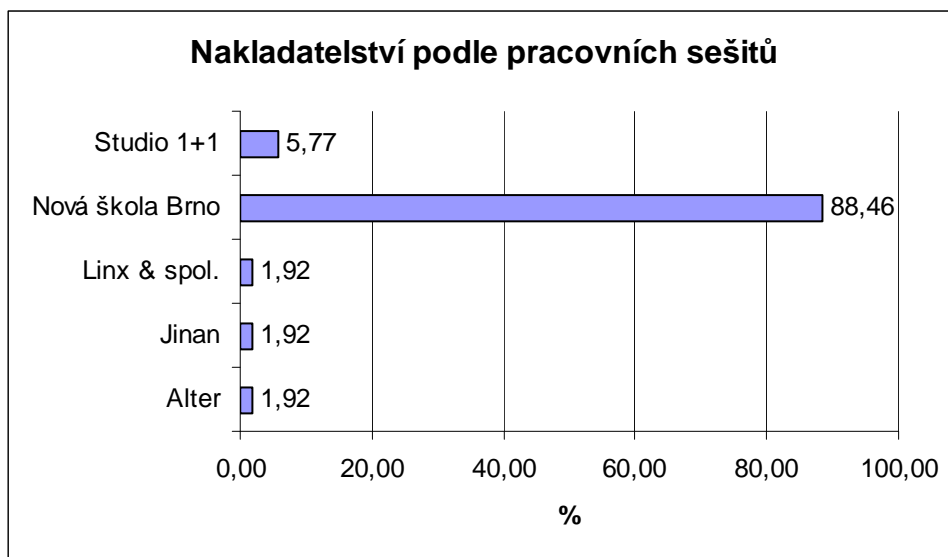
Tabulka č. 05

Název	Autor	Nakladatelství	Rok vydání	Počet resp.	Proc. resp.	Proc. pr. sešitů
Pracovní sešit I., II.	Kvítková, N. - Svobodová, I.	Alter	2002	1	2,00	1,92
Český jazyk	Pišlová, S - Hájková, E.	Jinan	1993	1	2,00	1,92
Vyjmenovaná slova	Kulišová, D.	Linx & spol.	1990	1	2,00	1,92
Český jazyk 3	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	2000	3	6,00	5,77
Opakujeme český jazyk ve 3. až 5. ročníku	Špuláková, I.	Nová škola Brno	2001	4	8,00	7,69
Opakujeme češtinu ve 3. - 5. ročníku	Špuláková, I. - Janáčková, Z.	Nová škola Brno	2002	1	2,00	1,92
Opakujeme češtinu ve 3. - 5. ročníku	Špuláková, I.	Nová škola Brno	2000	1	2,00	1,92
Poradiš si s pravopisem?	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	2001	4	8,00	7,69
Pracovní sešit pro 3. ročník	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	1999	2	4,00	3,85
Pracovní sešit pro 3. ročník	Mühlhauserová, H. a kol.	Nová škola Brno	2000	1	2,00	1,92
Pracovní sešit pro český jazyk 3	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	1998	2	4,00	3,85
Pravopis vyjmenovaných slov	Polnická, M.	Nová škola Brno	1996	1	2,00	1,92
Příručka na pomoc žákům	Polnická, M - Růžička	Nová škola Brno	1993	1	2,00	1,92
Vyjmenovaná slova - docvičovací úkoly	Polnická, M.	Nová škola Brno	1996	4	8,00	7,69
Vyjmenovaná slova hravě	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	2000	7	14,00	13,46
Vyjmenovaná slova hravě	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	2002	3	6,00	5,77
Vyjmenovaná slova hravě	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	1997	4	8,00	7,69
Vyjmenovaná slova hravě	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	1997	1	2,00	1,92
Vyjmenovaná slova hravě	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	1996	1	2,00	1,92
Vyjmenovaná slova pro 3. a 4. ročník	Polnická, M.	Nová škola Brno	2002	2	4,00	3,85
Vyjmenovaná slova pro III. ročník	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	1997	2	4,00	3,85
Vyjmenovaná slova pro III. ročník	Mühlhauserová, H.	Nová škola Brno	1996	2	4,00	3,85
Vyjmenovaná slova	Potůčková J.	Studio 1+1	2001	3	6,00	5,77
Žádný pracovní sešit nepoužívá	žádný	žádné	není	10	20,00	není

Zde vidíme, že v používaných pracovních sešitech zcela jasně převládají tituly z nakladatelství Nová škola Brno, nejvíce je zastoupen pracovní sešit *Vyjmenovaná slova hravě* (Mühlhauserová, H.) v různých vydáních. Je nutné podotknout, že ve sledovaném vzorku nepoužívá pracovní sešit 20% respondentů. Volí raději klasické procvičování, např. formou diktátu a doplňovacích cvičení z učebnic.

Zastoupení jednotlivých nakladatelství si můžeme prohlédnout v následujícím grafu.

Graf č. 02



Z grafu jasně vyplývá prvotní pozice nakladatelství Nová škola Brno, které poskytuje širokou nabídku pracovních sešitů od osvědčených autorů. Respondenti používají v malé míře pracovní sešity z nakladatelství Studio 1+1, Alter, Jinan a Linx & spol., jejichž nabídka nedosahuje takového rozšíření mezi pedagogy.

2. Považujete dosavadní řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, za vyhovující?

Tabulka č. 06

Názor	Počet respondentů
ANO	25
NE	25

Graf č. 03



Dosavadní řady vyjmenovaných slov, které jsou uváděny v učebnicích, pokládá dle souhrnného vyjádření ve výše uvedené tabulce a grafu za vyhovující 50% respondentů, rovněž tak 50% respondentů není s těmito řadami spokojeno.

Souhlasící respondenti považují současné řady vyjmenovaných slov za přehledné a systematicky řazené, tudíž pro žáky snadno zapamatovatelné. Řady obsahují slova běžně užívaná v psaném projevu, k nimž je dostatek slov příbuzných. V učebnicích jsou jednotlivá vyjmenovaná slova doplněna grafickým znázorněním věcného významu a nacházejí se zde upozornění na pravopisné výjimky a jejich vysvětlení.

Respondenti, kteří vyjádřili nespokojenost se současnými řadami vyjmenovaných slov, poukazují především na jejich nejednotnost v různých učebnicích a pracovních sešitech, neúplnost a neaktuálnost některých výrazů. Tito dotazovaní učitelé apelují na vytvoření jednotných a závazných řad vyjmenovaných slov, jež by měly být přístupnější žákům, především z hlediska významového.

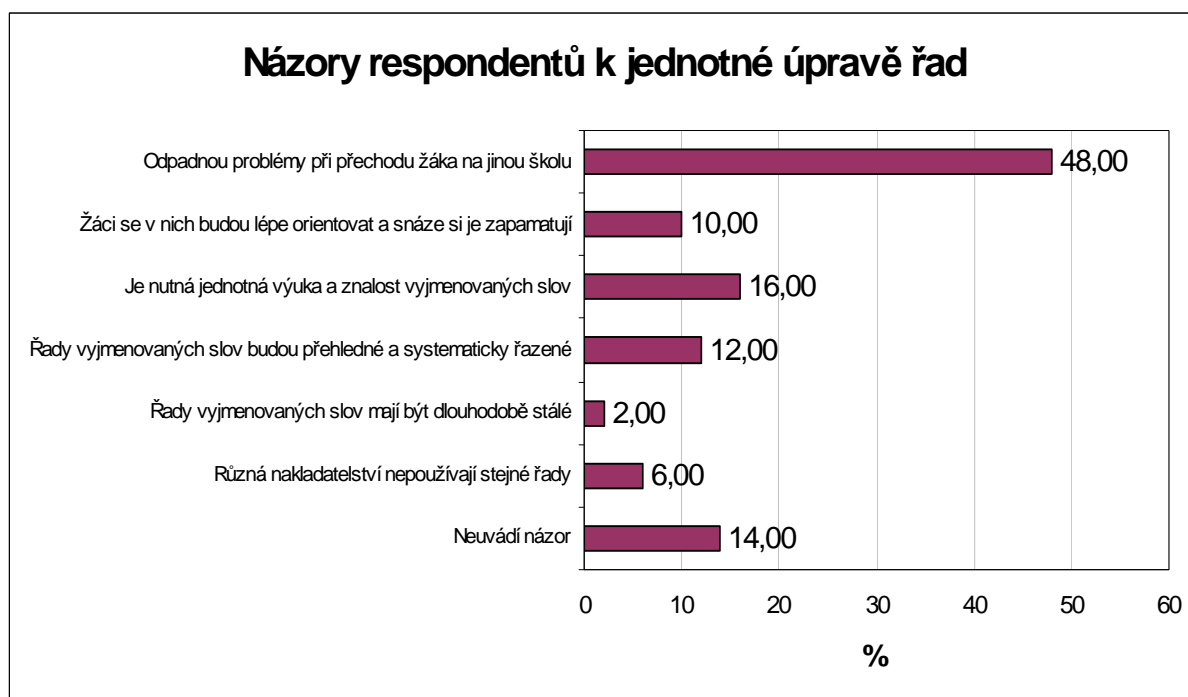
3. Považujete jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínos?

Názor	Počet respondentů
ANO	50
NE	0

Tabulka č. 07

Pozitivním zjištěním je, že všichni respondenti považují navrhovanou jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínos. Shrnutí jejich názorů, proč ke sjednocení řad přistoupit, uvádí následující graf.

Graf č. 04



Nejčastějším důvodem k realizaci sjednocení řad vyjmenovaných slov je snaha ulehčit přechod žákům na jinou školu, neboť odpadne obtížné přeučování již osvojeného učiva. Další hlavní myšlenkou je snaha o přehlednost, systematickosti a návaznost výuky na různých školách, i v případě použití učebních pomůcek od rozdílných dodavatelů. Realizovaná jednotná úprava řad vyjmenovaných slov tak povede ke zkvalitnění výuky a zvýšení úrovně pravopisu žáků na základních školách.

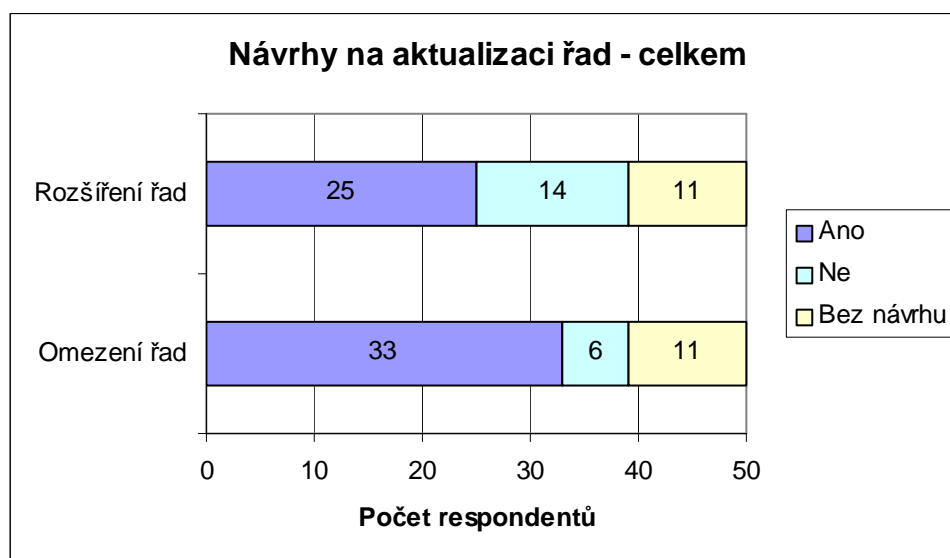
4. Uved'te prosím své návrhy na aktualizaci řad vyjmenovaných slov.

V tomto bodě respondenti vyjadřovali své návrhy na aktualizaci řad vyjmenovaných slov, skládající se z části omezující rozsah řad a z části doplňující tyto řady. Někteří z respondentů tuto možnost nevyužili, jiní uvedli konkrétní výrazy pouze v jedné z částí. Souhrn názorů vidíme v následující tabulce a grafu.

Tabulka č. 08

Návrhy	Počet respondentů		
	Ano	Ne	Bez návrhu
Omezení řad	33	6	11
Rozšíření řad	25	14	11

Graf č. 05



Podrobné vyjádření konkrétních návrhů je uvedeno v následující tabulce, kde jsou jednotlivé části rozepsány včetně udání celkového počtu výskytů u každého navrhovaného výrazu.

Tabulka č. 09

Návrhy na úpravu řad vyjmenovaných slov									
Vypuštění výrazů					Doplnění výrazů				
Jména míst	Počet	Názvy biologické	Počet	Málo frekventované výrazy	Počet	Velmi frekventovaná slova příbuzná	Počet	Další návrhy	Počet
Bosyně	1	babyka	4	blýskavice	1	aby	1	slova, kde vi- / ví- není předpona	
Bylany	2	kavyl	3	bydlit	2	abychom	1		
Hrabyň	2	lýkovec	1	býkovec	1	babyka	2	vidět	1
Chropyně	3	pelyněk	4	býlí	2	bydlet	2	viklat	1
Kamýk	4	pýr	1	cavyky	2	bydliště	1	vinout	1
Pyšely	1	vyza	5	čepýřit se	5	Bydžov	3	viset	1
Volyně	4	vyžle	6	dmýchat	13	byt	2	vít	1
Výtoň	1			lýko	1	dobytek	3	vítat	1
				lysý	3	kdybychom	1	vítězit	1
				mýtina	1	mýtina	1		
				mýtit	3	Mýto	1		
				mýtné	1	nábytek	2		
				mýto	1	obyčejný	4		
				nachomýtnout se	4	obyvatel	4		
				nazývat se	1	plyn	2		
				obyčej	3	Přemysl	1		
				plynout	1	příbytek	2		
				plytký	7	pýchavka	1		
				povyk	2	Ruzyně	2		
				průmysl	1	smyk	1		
				příbytek	6	Spytihněv	2		
				přimykát se	1	vlys	2		
				pýřit se	6	vynikající	1		
				slýnout	4	Vyšehrad	1		
				smýkat	5	Zbyněk	7		
				Spytihněv	1	Zbyšek	4		
				syrovátka	1	zbytečnost	1		
				vlys	2	zbytečný	3		
				výheň	4	zbytek	12		
				vymykát	1				
				zpytovat	8				

Respondenti navrhuji vypustit z řad vyjmenovaných slov především výrazy, které se v žakovské slovní zásobě vyskytují omezeně, např. *dmýchat*, *zpytovat*, *plytký*, *příbytek*, *pýřit se*, *čepýřit se* a *smýkat*. Rovněž doporučují vyřadit z dosavadních řad vyjmenovaných slov názvy biologické, zejména *vyžle*, *babyka*, *kavyl*, *pelyněk* a *vyza*. Jména míst by respondenti redukovali o výrazy *Kamýk*, *Chropyně*, *Volyně* apod.

Dotazovaní učitelé přicházejí s návrhem rozšířit řady o velmi frekventovaná slova příbuzná, jejichž etymologická souvislost se slovy základovými není žákům příliš jasná. Jedná se především o výrazy *zbytek*, *obyvatel*, *dobytek* atd. Žáci by se měli v rámci výuky vyjmenovaných slov seznámit se jmény osob *Zbyněk*, *Zbyšek*, *Spytihněv* a *Přemysl*, též s názvy míst *Ruzyně*, *Bydžov* a *Mýto*.

Zajímavou myšlenkou je doplnění učiva o vyjmenovaných slovech řadou výrazů, ve kterých *vi-/ví-* není předponou, např. *vidět*, *viklat*, *vinout*, *viset*, *vít*, *vítat* a *vítězit*, neboť žáci nemají dostatečné znalosti o stavbě slova.

Nejednotnost současných řad vyjmenovaných slov a k nim uváděných slov příbuzných se projevila v této tabulce paradoxně tím, že některé výrazy doporučují jedni respondenti vyřadit a druhí je naopak navrhuji zařadit mezi základní slova vyjmenovaná.

5. Uplatňujete při práci s vyjmenovanými slovy mezipředmětové vztahy?

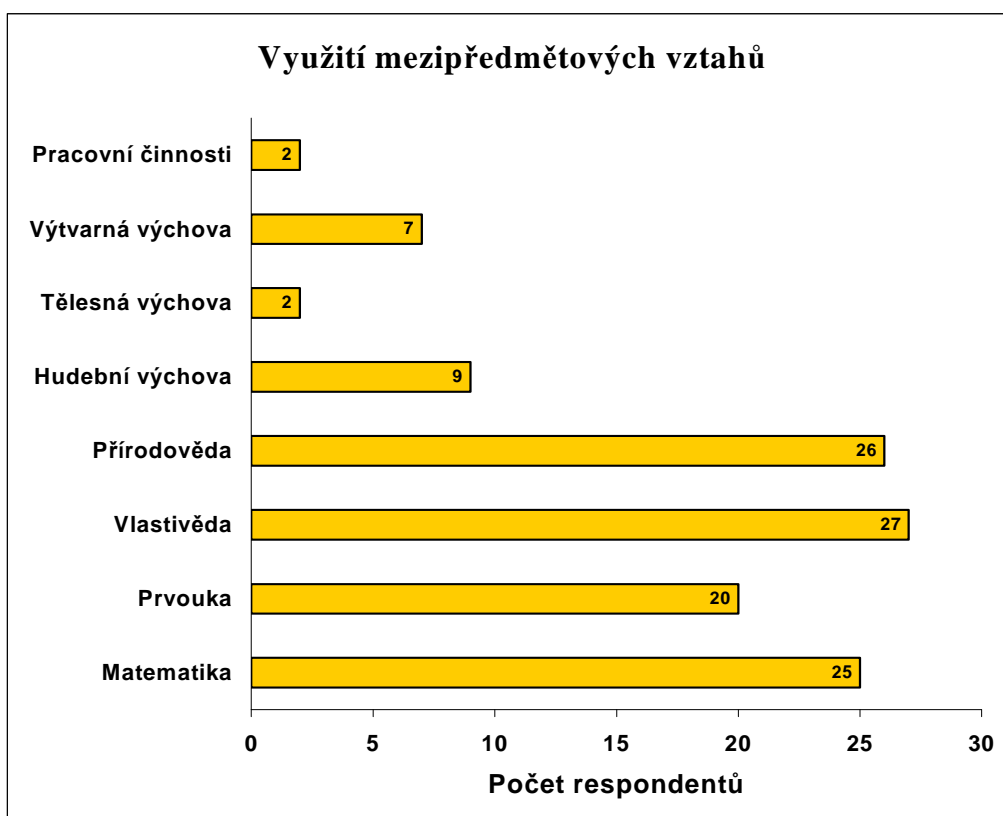
V této části dotazníku respondenti uvedli, zda a jak využívají mezipředmětové vztahy při výuce vyjmenovaných slov. Kladně se vyjádřili všichni respondenti, což nám dokazuje následující souhrnná tabulka.

Názor	Počet respondentů
ANO	50
NE	0

Tabulka č. 10

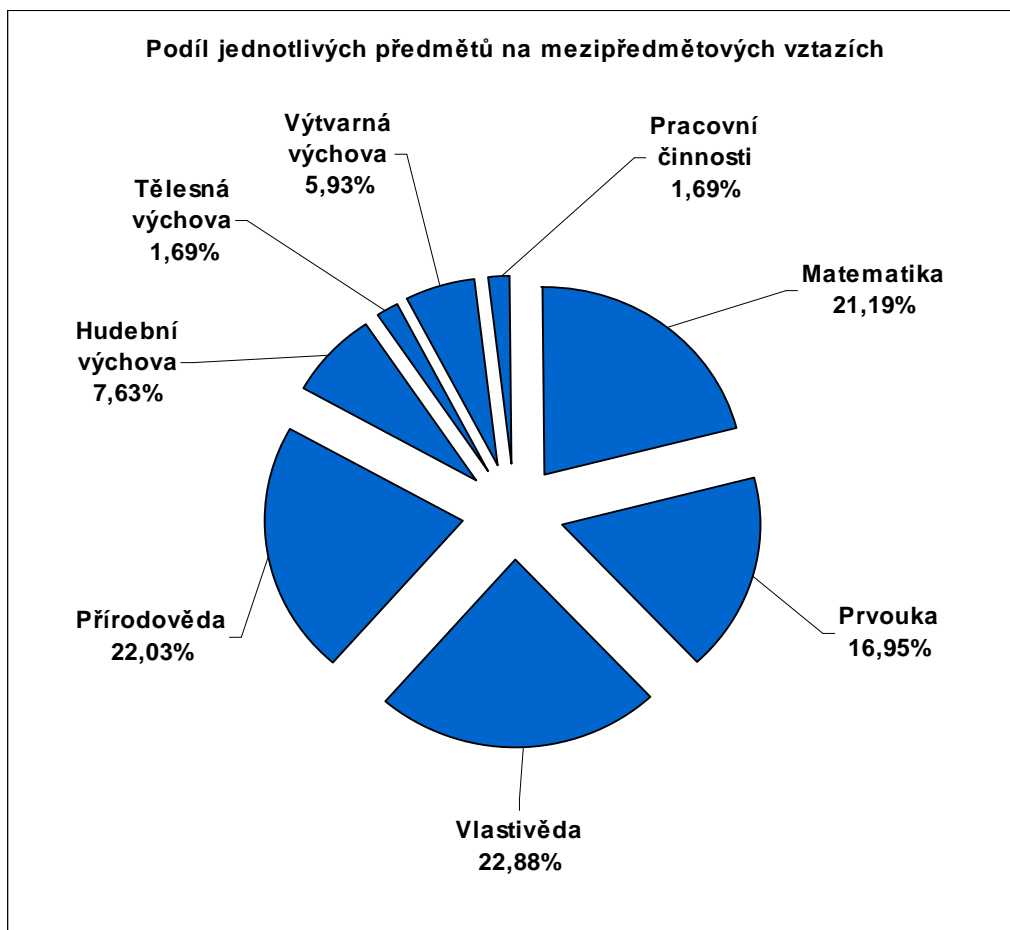
Četnost propojení učiva o vyjmenovaných slovech s ostatními vyučovacími předměty můžeme vyčíslit z níže uvedeného grafu, jenž je součtem údajů za všechny respondenty.

Graf č. 06



Procentní zastoupení jednotlivých vyučovacích předmětů, kterých respondenti využívají při práci s vyjmenovanými slovy vidíme na následném koláčovém grafu.

Graf č. 07



Z rozložení grafu je patrné, že nejdůležitější vztahy jsou s vlastivědou, přírodovědou, matematikou a prvoukou, částečná vztahová vazba je i s dalšími předměty.

Vlastivěda umožňuje procvičení jmen míst, názvů hor, pohoří, řek a jejich vyhledávání na mapě, v dějepisné části poznávají jména našich panovníků z rodu Přemyslovců. Názvy rostlin a zvířat, částí lidského těla si děti procvičují v přírodovědě vyhledáváním v učebnicích a encyklopediích.

Správným zápisem slovních úloh v matematice si žáci upevňují probranou látku o vyjmenovaných slovech, při určování počtu jednotlivých slovních druhů a názvů biologických v řadách vyjmenovaných slov využívají matematické znalosti.

V prvouce respondenti žákům vysvětlují věcný význam jednotlivých vyjmenovaných slov, vykládají zde lidové obyčeje a pověsti, v nichž se také vyskytují slova vyjmenovaná či

příbuzná, děti poznávají rostliny a zvířata, jejichž názvy jsou ve vyjmenovaných slovech obsaženy.

Hudební výchova umožňuje nácvik písní se vztahem k vyjmenovaným slovům, např. z audionahrávky *Školička s Dádou* (Patrasová, D., Český rozhlas), kdy melodické podkreslení řad vyjmenovaných slov pomáhá jejich lepšímu zapamatování.

V hodinách výtvarné výchovy žáci znázorňují probíraná vyjmenovaná slova malováním jejich obrázků, tělesná výchova napomáhá rytmizaci při nácviku řad vyjmenovaných slov. V pracovních činnostech si děti připravují vlastní pomůcky k výuce vyjmenovaných slov, např. kartičky se slovy.

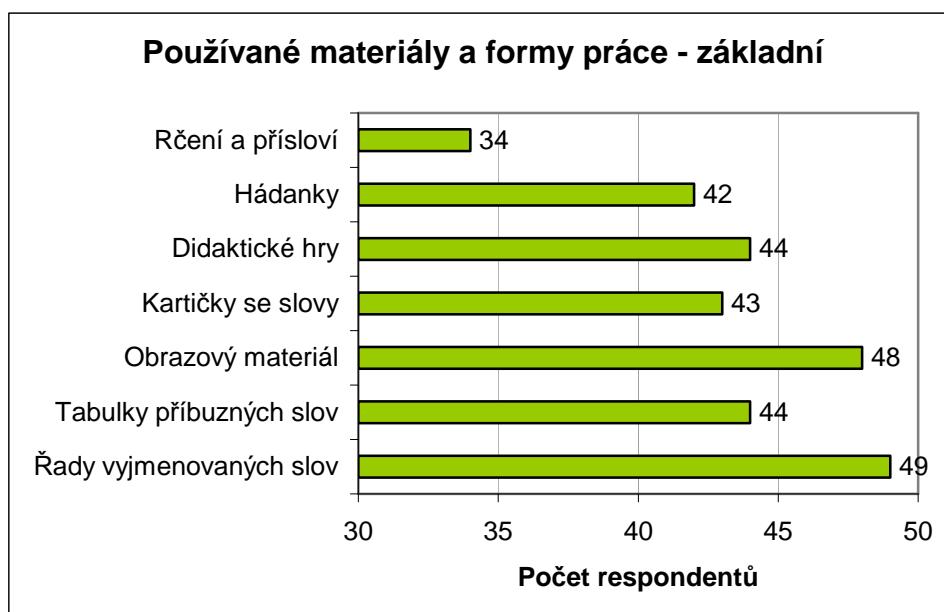
Propojení výuky českého jazyka s ostatními předměty je velmi široké, neboť vyjmenovaná a příbuzná slova jsou nedílnou součástí písemného i mluveného projevu.

6. Jaké materiály a formy práce používáte k vysvětlení významu vyjmenovaných slov?

Na tuto otázku respondenti odpovídali výčtem materiálů a forem práce užívaných k vysvětlení věcného významu slova. V základní části vyznačovali užití předdefinovaných druhů, které se často při výuce uplatňují. Dále měli možnost uvést různé materiály a formy, jichž používají k doplnění, zpestření a oživení náročného učiva o věcném významu jednotlivých vyjmenovaných a příbuzných slov.

Souhrnné vyhodnocení základní části vidíme v následujícím grafu.

Graf č. 08



Převážná většina respondentů využívá při vysvětlování věcného významu slov téměř zcela předložené materiály i formy práce. Výsledek potvrdil předpoklad, že k nejdůležitějším zdrojům informací patří řady vyjmenovaných slov, doplněné obrazovým materiálem a tabulkou příbuzných slov. Potěšujícím zjištěním je, že velká část respondentů přibližuje žákům věcný význam slova prostřednictvím didaktických her, kartiček se slovy a hádanek. Rovněž rčení a přísloví užívá velká část dotazovaných učitelů pro doplnění učiva.

Ukázky hádanek, rčení a přísloví, používaných respondenty při výuce vyjmenovaných slov, uvádím následně.

Ukázka hádanek zaměřených na učivo o vyjmenovaných slovech:

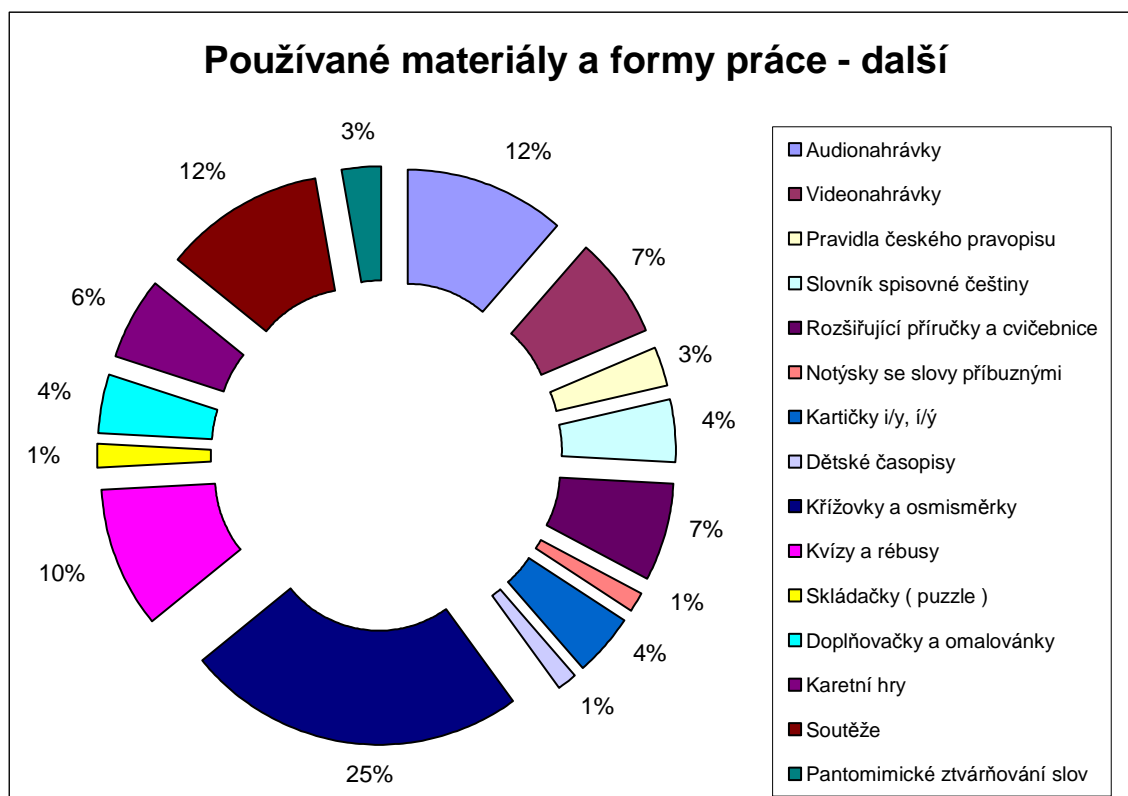
Co má kůň na končetinách?	[kopyta]
Do kterého pokoje uvedeme návštěvu?	[do obývacího pokoje]
Jak se jmenuje ret u zvířat?	[pysk]
Jak se nazývá malá sova?	[sýček]
Jak se nazývá zařízení bytu?	[nábytek]
Jak se říká vánočním a velikonočním zvykům?	[obyčeje]
Která lidská vlastnost je špatná?	[pýcha]
Leze, leze, nemá dech, dům si nese na zádech. Kdo to je?	[hlemýžď]

Ukázka rčení a přísloví, jejichž součástí jsou vyjmenovaná a příbuzná slova:

Blýská se na lepší časy.	Nekupuj zajíce v pytli.
Byl bit jako žito.	Pálí ho dobré bydlo.
Drž se ševče svého kopyta.	Pozdě bycha honit.
Držel jazyk za zuby.	Pýcha předchází pád.
Hubený jako vyžle.	Pyšný jako páv.
Jez do polosyta, pij do polopita, budeš žít	Sytý hladovému nevěří.
dlouhá léta.	Ten, kdo plýtvá časem loni, letos už ho
Kdyby nebylo kdyby, nebyly by chyby.	nedohoní.
Lehce nabyt, lehce pozbyt.	Tma jako v pytli.
Na hrubý pytel hrubá záplata.	Zvyk je železná košile.

Druhá část otázky je souhrnně vyhodnocena v dalším grafu. Tento graf vyjadřuje procentní podíl z celkového počtu jednotlivých doplňkových materiálů a forem práce pro vysvětlení věcného významu slova, které respondenti uvedli ve svých dotaznících.

Graf č. 09



Z předkládaného výčtu doplňkových materiálů a forem práce mají největší zastoupení křížovky a osmisměrky, dále audionahrávky, soutěže, kvízy a rébusy. V menší míře se uplatňují i ostatní uvedené materiály a formy práce. Využití těchto doplňků výuky závisí především na osobnosti učitele, na jeho ochotě a snaze investovat svoji kreativitu a invenci do vyučovacího procesu.

7. Jaké formy práce volíte pro nácvik vyjmenovaných slov?

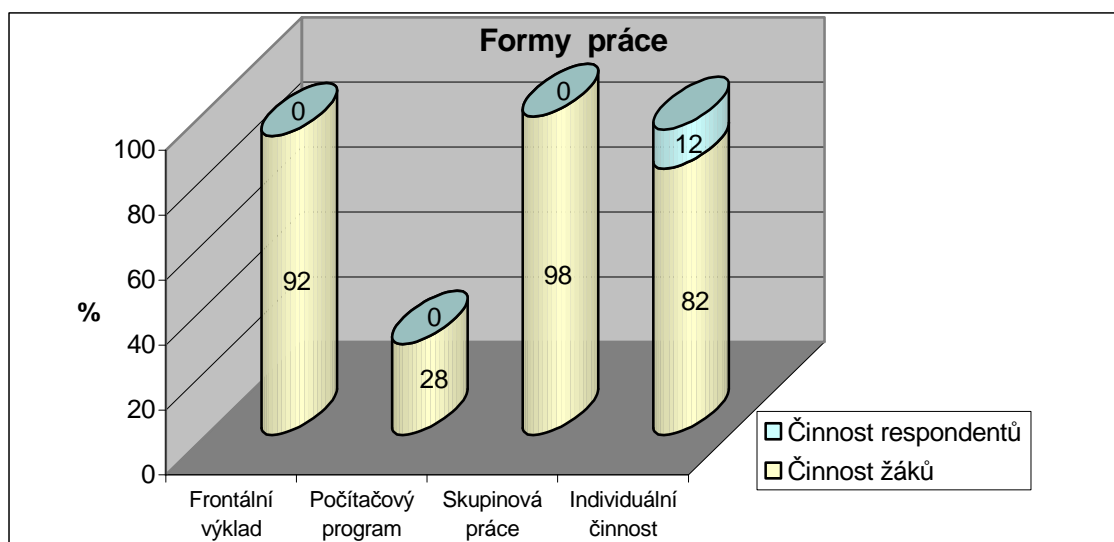
V této otázce respondenti uváděli, jaké formy práce používají pro nácvik vyjmenovaných slov. Dotazník jim nabídl několik možností, které si mohli zvolit. Respondenti byli požádáni, aby uvedli příklady skupinové práce a individuální činnosti, pokud tyto formy při výuce používají. Pro další formy práce měli dotazovaní učitelé vymezený prostor, kde je mohli uvést a popsat.

V následující tabulce a grafu jsou zaznamenány sumarizované údaje užití jednotlivých nabídnutých forem práce respondenty.

Tabulka č. 11

Formy práce	Počet respondentů	Procento respondentů
Frontální výklad	46	92
Počítačový program	14	28
Skupinová práce	49	98
Individuální činnost	41	82
Individuální činnost respondentů	6	12

Graf č. 10



Překvapivým zjištěním je, že ne všichni respondenti v úvodní části nácviku seznamují žáky s novým učivem o vyjmenovaných slovech frontálním výkladem, ale raději vyvozují nová vyjmenovaná slova při skupinové práci. Žáci pracují v heterogenních i homogenních skupinách, v nichž nejčastěji vyhledávají vyjmenovaná slova v textu učebnic, v *Pravidlech českého pravopisu*, slovnících a časopisech, k nalezeným základovým slovům přiřazují slova

příbuzná. Oblíbenou skupinovou činností je skládání obrázků s vyjmenovanými slovy a tvoření vět na zadaná vyjmenovaná a příbuzná slova.

Individuální činnost se rovněž umístila velmi vysoko. Tato forma práce se skládá ze dvou složek, z činnosti žáků a vlastní individuální činnosti respondentů. Žáci individuálně nacvičují pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova pomocí cvičení, která jsou uvedena v učebnicích a pracovních sešitech nebo na zvláštních pracovních listech a samostatně řeší různé předložené úkoly.

Menší část respondentů vypisovala svoji vlastní individuální činnost se žáky. Vyučující se při nápravách věnují dětem s poruchami učení a v rámci doučování pomáhají žákům prospěchově slabým. Učí je správně odůvodnit pravopisný jev a zadávají těmto dětem diferencované úkoly.

Jak bylo možno očekávat, počítačové programy se umístily až na posledním místě. Dostupnost počítačového vybavení v dostatečném množství je pro většinu základních škol stále ještě zcela nevyhovující. Zájem vyučujících je však i přes tyto negující podmínky značný a stále narůstá.

Další formy práce, jež dotazovaní učitelé uváděli, měly oproti základní nabídce velmi malé zastoupení. Jejich souhrnný výčet vidíme v následující tabulce.

Tabulka č. 12

Další formy práce	Počet respondentů	Procento respondentů
Práce s jazykovými příručkami	1	2
Slohové práce	1	2
Četba textu, lokace pravopisných jevů	4	8
Doplňování i/y, í/ý	2	4
Domácí příprava	3	6
Didaktická hra	1	2
Výtvarná činnost	1	2
Soutěže	6	12
Pantomima	3	6
Křížovky	2	4
Hádanky	1	2

Nejvíce respondentů připravuje pro své žáky jazykové soutěže, čerpající obvykle náměty z televizních pořadů. V hodinách čtení vyhledávají žáci v zadaných textech vyjmenovaná a příbuzná slova, vytvářejí s nimi vlastní vyprávění. Zpestřením výuky je pantomimické ztvárnění vyjmenovaných a příbuzných slov. Důležitou součástí učebního procesu je pečlivá domácí příprava, která napomáhá lépe zvládnout obtížné učivo o vyjmenovaných slovech.

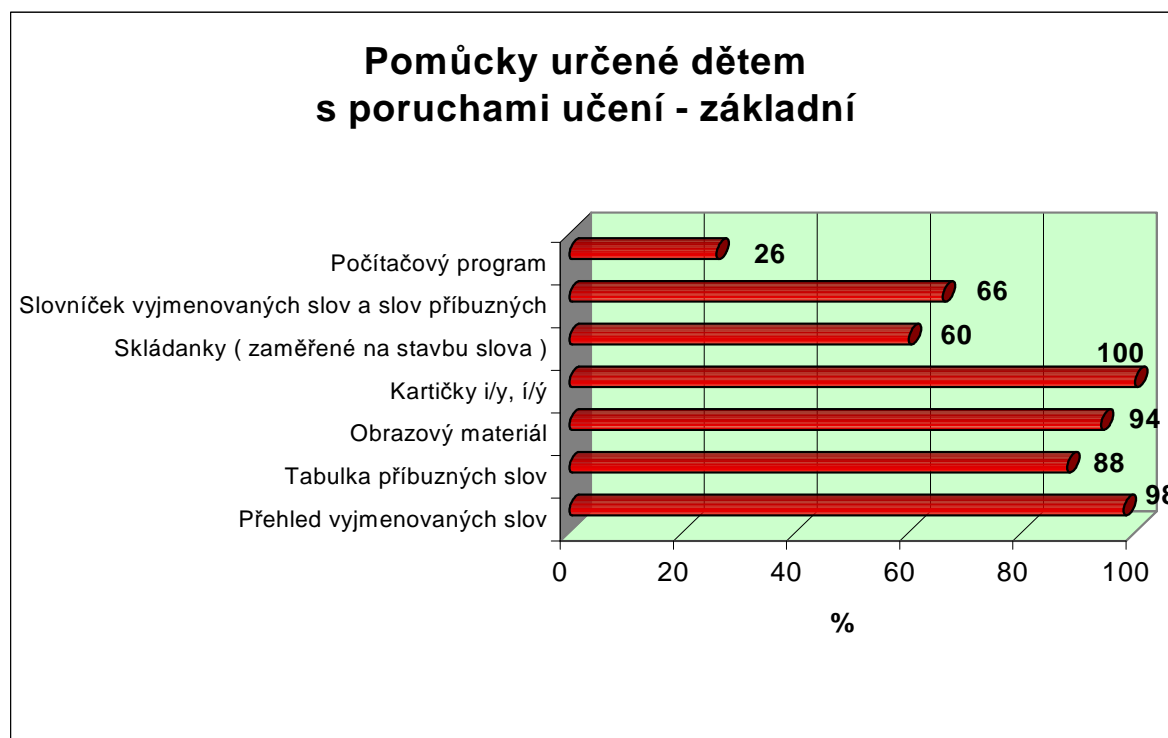
8. Jaké pomůcky používají v průběhu nácviku vyjmenovaných slov děti s poruchami učení?

Děti s poruchami učení si obtížně osvojují učivo o vyjmenovaných slovech. Důležité je, aby v průběhu nácviku měly možnost používat pomocný materiál. Respondenti označili z nabídnutých pomůcek ve svých dotaznících ty, se kterými žáci pracují. Jejich souhrnný přehled předkládám v následující tabulce, kde u jednotlivých druhů pomůcek je uveden celkový počet respondentů a jeho procentuální vyjádření. Data z tabulky jsou znázorněna v níže uvedeném grafu.

Tabulka č. 13

Pomůcky určené dětem s poruchami učení - základní		
Druh	Počet respondentů	Procento respondentů
Přehled vyjmenovaných slov	49	98
Tabulka příbuzných slov	44	88
Obrazový materiál	47	94
Kartičky i/y, í/ý	50	100
Skládky (zaměřené na stavbu slova)	30	60
Slovníček vyjmenovaných slov a slov příbuzných	33	66
Počítačový program	13	26

Graf č. 11



Jak je patrné z grafu, respondenti označili za nejvíce používané pomůcky kartičky *i/y*, *í/ý*, pomocí nichž žáci procvičují obtížné pravopisné jevy po obojetné souhlásce uvnitř slova. Děti mají rovněž možnost průběžně nahlížet do přehledu vyjmenovaných slov, což uvedlo 98% respondentů. Obrazový materiál, jehož názornost umožňuje lépe pochopit věcný význam slova, označilo ve svém dotazníku 94% respondentů.

Tabulku příbuzných slov využívají děti s poruchami učení k přiřazování těchto slov k jednotlivým slovům základovým dle 88% dotazovaných učitelů. 66% respondentů zapsalo, že žáci s poruchami učení používají vlastní slovníček vyjmenovaných a příbuzných slov, do kterého si zapisují především výrazy, v nichž často chybují.

Důležité je, aby žáci uměli oddělit v určitých vyjmenovaných a příbuzných slovech předponu/y, kořen a příponovou část. Pro tento účel slouží skládky zaměřené na stavbu slova, které označilo 60% respondentů. Pouze 26% dotazovaných učitelů uvedlo počítačové programy, sloužící k individuálnímu procvičování pravopisu po obojetných souhláskách uvnitř slova. Sepsané počítačové programy a počet jejich výskytů z dotazníků od jednotlivých respondentů vidíme v další tabulce.

Tabulka č. 14

Počítačové programy		
Název	Autor, dodavatel	Počet respondentů
TS ČJ, TS ČJ II	Terasoft	5
	autor neudán	4
	vlastní výroba	1
Discom	ARID	1
Zábavná čeština v ZOO	autor neudán	1
Diktáty s piráty	autor neudán	1
Český jazyk	Didakta	1

Současná nabídka počítačových výukových programů je již značně široká. Nejvíce respondentů má zkušenosti s programy od firmy Terasoft, někteří využívají i programy od firem Didakta a Discom. V těchto typech mohou žáci učivo procvičovat nebo testovat své jazykové znalosti a dovednosti. Část respondentů neuvedla název používaného počítačového programu ani firmu, která jej distribuuje.

Dále předkládám souhrnný přehled dalšího pomocného materiálu, používaného dětmi s diagnostikovanou poruchou učení, např. dyslexií, disgrafií či disortografií.

Tabulka obsahuje názvy pomůcek a počty respondentů, kteří tyto pomůcky zaznamenali. Je nutné podotknout, že je zde velmi nízký výskyt udávaných doplňkových materiálů vzhledem k materiálům ze základní nabídky v dotazníku.

Tabulka č. 15

Pomůcky určené dětem s poruchami učení – doplňkové		
Druh	Počet respondentů	Procento respondentů
Doplňkové učebnice a materiály	3	6
Tabulky vyjmenovaných slov	1	2
Sešit s vyjm. a příbuznými slovy, uvedeny i pravopisné výjimky	1	2
Přehled pravopisných výjimek	1	2
Kartičky se slovy, ve kterých nejvíce chybují	1	2
Jednotlivé karty vyjmenovaných a příbuzných slov	2	4
Doplňkové texty	1	2
Doplňovačky	1	2
Karetní hry	1	2
Přesmyčky	1	2
Pohlednicové skládanky	1	2

Nejčastěji používaným doplňkovým materiálem jsou různé rozšiřující učebnice, příručky a pracovní sešity. Dalším užívanými pomůckami jsou karty vyjmenovaných a příbuzných slov, které často bývají výzdobou třídy po dobu probírání uvedené učební látky. Ostatní materiály se vyskytují pouze ojediněle.

Výsledné shrnutí používaných pomůcek od těch běžných až po jednotlivě se vyskytující doplňkové materiály potvrzuje původní předpoklad, že pro výuku žáků s poruchami učení je důležitá každá metoda či pomůcka, na kterou dítě pozitivně zareaguje a její používání mu dokáže pomoci lépe pochopit náročné učivo o vyjmenovaných slovech.

3.2 Vyhodnocení dotazníku pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy - celkem

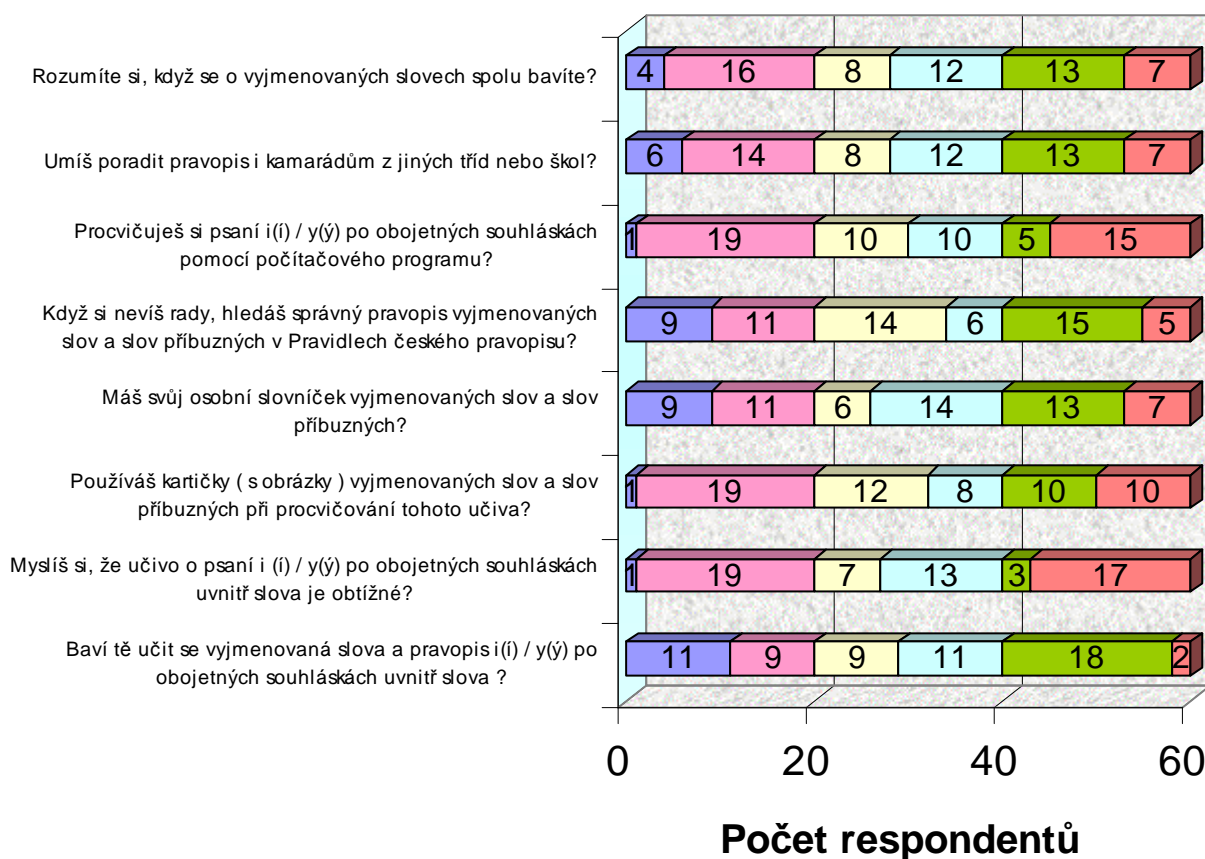
Předkládám vyhodnocení žákovského dotazníku, ve kterém jsou zpracovány jednotlivé otázky a úkoly za všechny respondenty sumárně, s vypsáním procentních podílů k uvažované množině odpovědí a s uvedenými odchylkami. Výsledné údaje představují tabulky a grafy, doplněné slovním komentářem.

První část žákovského dotazníku tvořily otázky 1. až 7., kde 7. otázka se dělila na dvě podotázky. Jednotlivé dotazy byly zaměřeny na vysledování vztahu žáků k učivu o vyjmenovaných slovech, jejich názoru na obtížnost učební látky, snahy využít k procvičení dostupné učební pomůcky a schopnosti aplikovat naučenou látku v komunikaci se svými vrstevníky.

Výsledky této části dotazníku souhrnně znázorňuje následný graf. Součty odpovědí jednotlivých respondentů jsou seříděny vzestupně dle ročníků a barevně odlišeny (viz legenda grafu).

Graf č. 12

Vztah žáků k učivu - dle ročníků



■ 3. roč. - ANO ■ 3. roč. - NE ■ 4. roč. - ANO ■ 4. roč. - NE
 ■ 5. roč. - ANO ■ 5. roč. - NE

Z grafu se dá vysledovat, že učivo o vyjmenovaných slovech nejvíce baví žáky 5. ročníku, ve 3. a 4. ročníku je zájem pouze průměrný. Náзор na obtížnost učiva se

v průběhu školní docházky postupně mění. Žáci 3. ročníku, kteří se s látkou teprve seznamují, považují pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova za málo obtížný. Ve 4. ročníku jej hodnotí jako obtížnější, neboť se okruh vyjmenovaných slov rozšiřuje o méně frekventovaná slova příbuzná. V 5. ročníku po opětovném procvičení a upevnění probrané látky respondenti považují uvedený pravopis za snazší.

Poněkud překvapujícím zjištěním je, že kartičky vyjmenovaných a příbuzných slov nejméně používají žáci 3. ročníku, neboť v této době se klade důraz na názornost výuky prostřednictvím grafického ztvárnění. V následujících ročnících jsou tyto prostředky žáky více využívány.

Téměř polovina žáků 3. ročníku má zaveden svůj osobní slovníček vyjmenovaných a příbuzných slov, do kterého si především zapisují obtížné výrazy, méně frekventovaná slova a pravopisné výjimky. Ve 4. ročníku používá slovníček pouze třetina respondentů. V následujícím ročníku využití slovníčku stoupá na dvojnásobek.

Žáci jsou postupně upozorněni na možnost využití *Pravidel českého pravopisu*, v nichž si mohou ověřit správnost pravopisných jevů z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech. Využití *Pravidel českého pravopisu* má od 3. ročníku vzestupnou tendenci.

Současná nabídka počítačových programů je široká, v těchto programech mohou žáci učivo procvičovat nebo testovat své znalosti. Ve 3. ročníku se respondenti s učivem nejprve seznamují, proto využití počítačových programů je nižší oproti následujícím ročníkům. Nejvyšší využití je ve 4. ročníku, kdy žáci učivo intenzivně procvičují a upevňují si svoje znalosti. Respondenti z 5. ročníku již vyjmenovaná slova tak intenzivně nepochvičují a zájem o počítačové programy opět mírně klesá.

Teprve, když žáci získají určité zkušenosti s danými pravopisnými jevy, mohou poradit s pravopisem kamarádům z jiných tříd či škol. Z grafu vyplývá, že s postupným získáváním vědomostí roste zároveň schopnost respondentů poradit ostatním dětem s naučenými pravopisnými jevy.

Druhá část žakovského dotazníku se skládala z jednotlivých mluvnických úkolů, zaměřených na:

- pravopis po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech
- znalost věcného významu u vlastních jmen patřících mezi vyjmenovaná nebo příbuzná slova
- učivo o synonymech, jejich správné uvedení k předloženým výrazům
- dovednost vysvětlit věcný význam slova u vybraných substantiv
- doplnění předpony *vy-/vý-* nebo slabiky *vi-/ví-* ve slovních spojeních

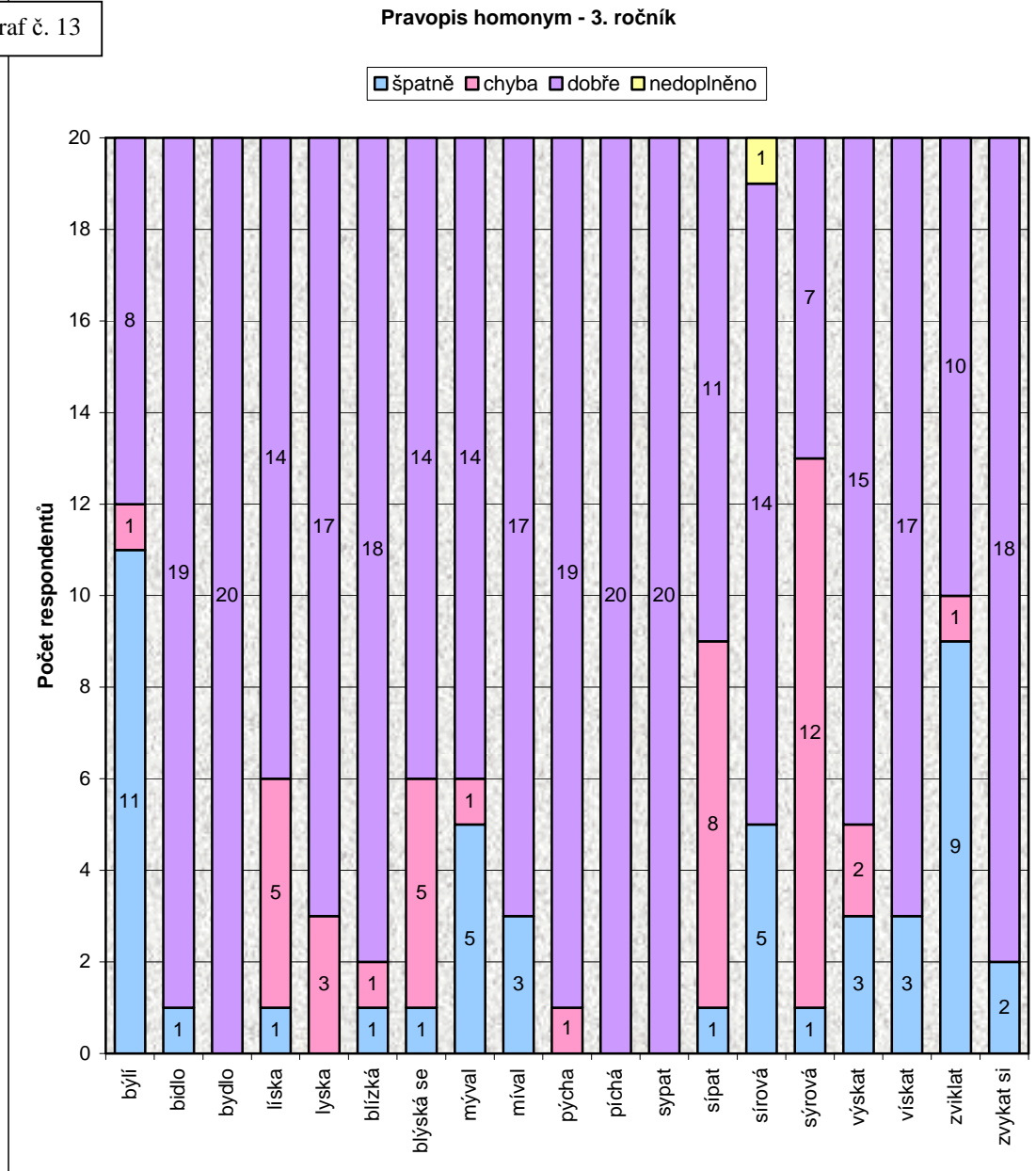
- poznávání vybraných výrazů podle obrazového materiálu

Dotazovaní žáci měli možnost uvést vyjmenovaná a příbuzná slova, kterým nerozumějí nebo jejichž věcný význam jim není znám.

Úkol č. 1 – Pravopis homonym

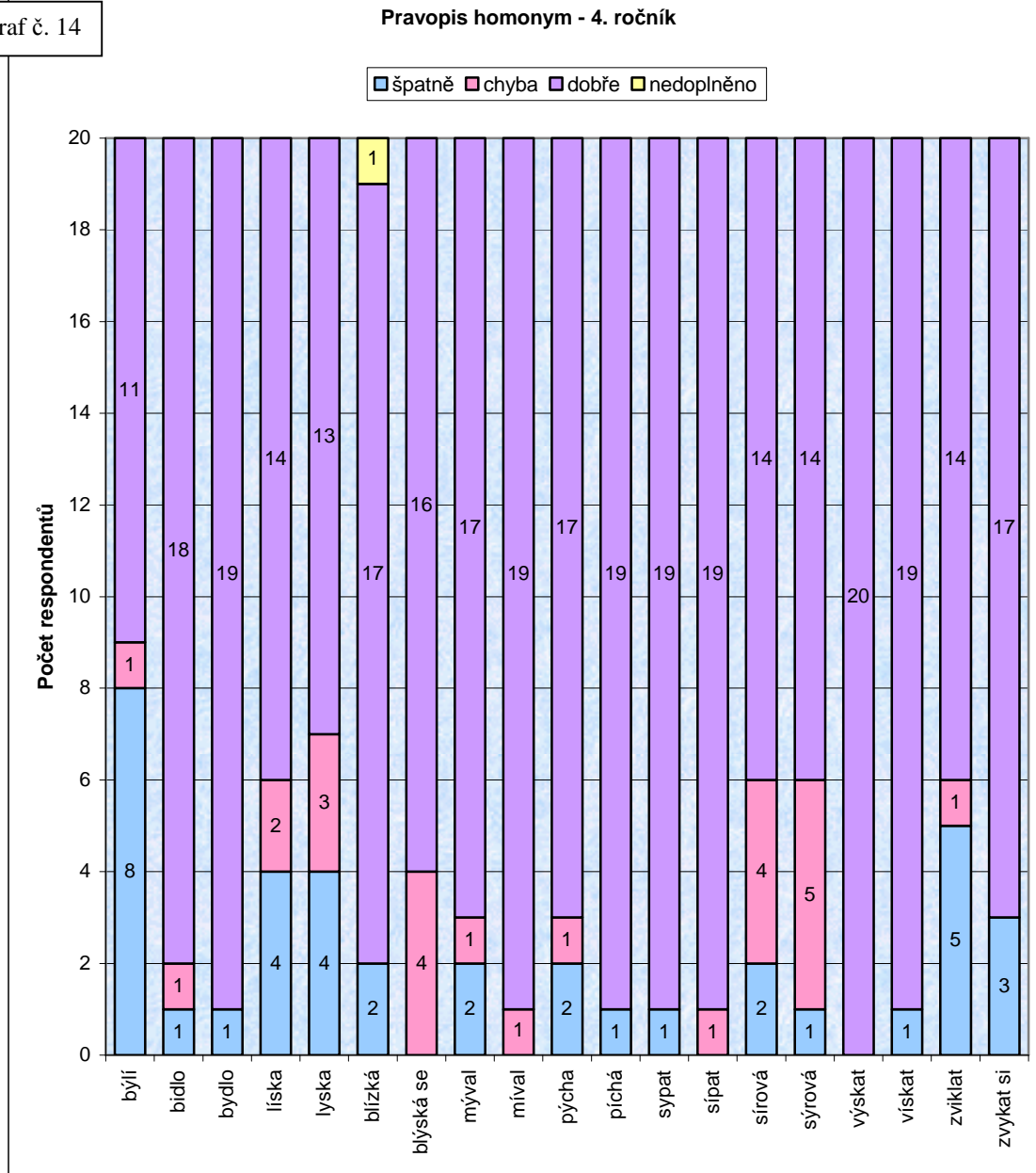
V tomto úkole žáci doplňovali *i(í)/y(ý)* po obojetných souhláskách uvnitř slova v homonymech. Pomocným vodítkem jim byly výrazy uvedené v závorkách, které vysvětlovaly věcný význam předložených slov. Důležitou součástí pravopisu homonym je zachování příslušné délky samohlásek. Výsledek práce respondentů nám ukazuje následující graf, rozčleněný dle jednotlivých ročníků. Ke každému zadanému výrazu zobrazuje celkový počet správných zápisů (**dobře**), nesprávně uvedených (**špatně**), zapsaných s chybou v délce samohlásky (**chyba**) a vůbec nedoplněných (**nedoplněno**).

Graf č. 13



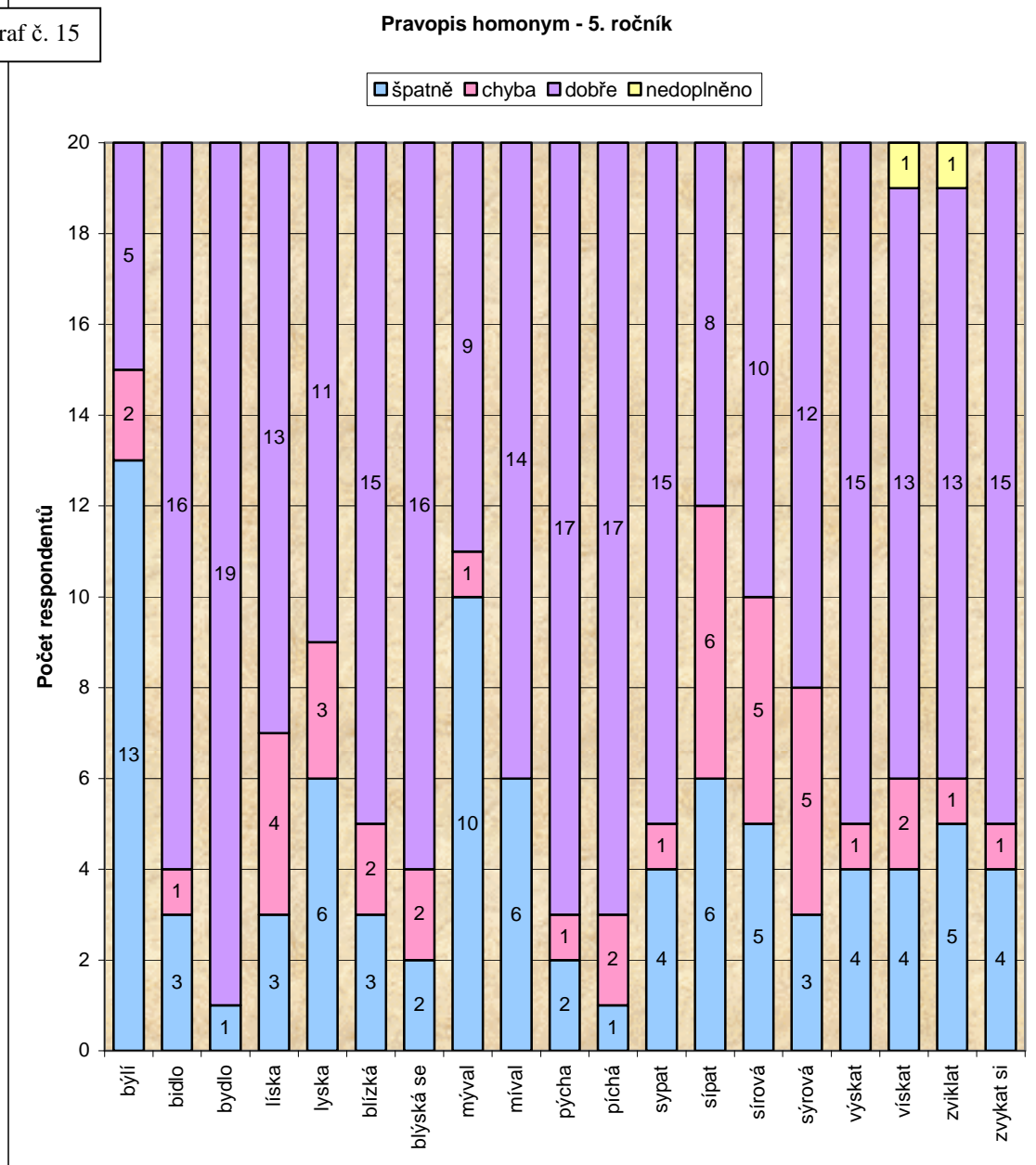
Žáci 3. ročníku nejčastěji neznali pravopis homonym *býlí* (zastaralý výraz), *zvíkat* (málo frekventované slovo), *mýval* (biologický název) a *sírová* (odborný chemický název), v délce samohlásek nejvíce chybovali ve slovech *sýrová* (nespojeno se substantivem *sýr*), *sípat*, *líška* (obě méně frekventovaná slova) a *blýskat se* (především chyby dyslektiků).

Graf č. 14



Žáci 4. ročníku opět neznali pravopis zastaralého homonyma *býlí* a méně frekventovaného verba *zvíkat*. Chybovost v délce samohlásky se o něco snížila, zůstávají především dyslektické chyby, např. u adjektiva *sýrová*.

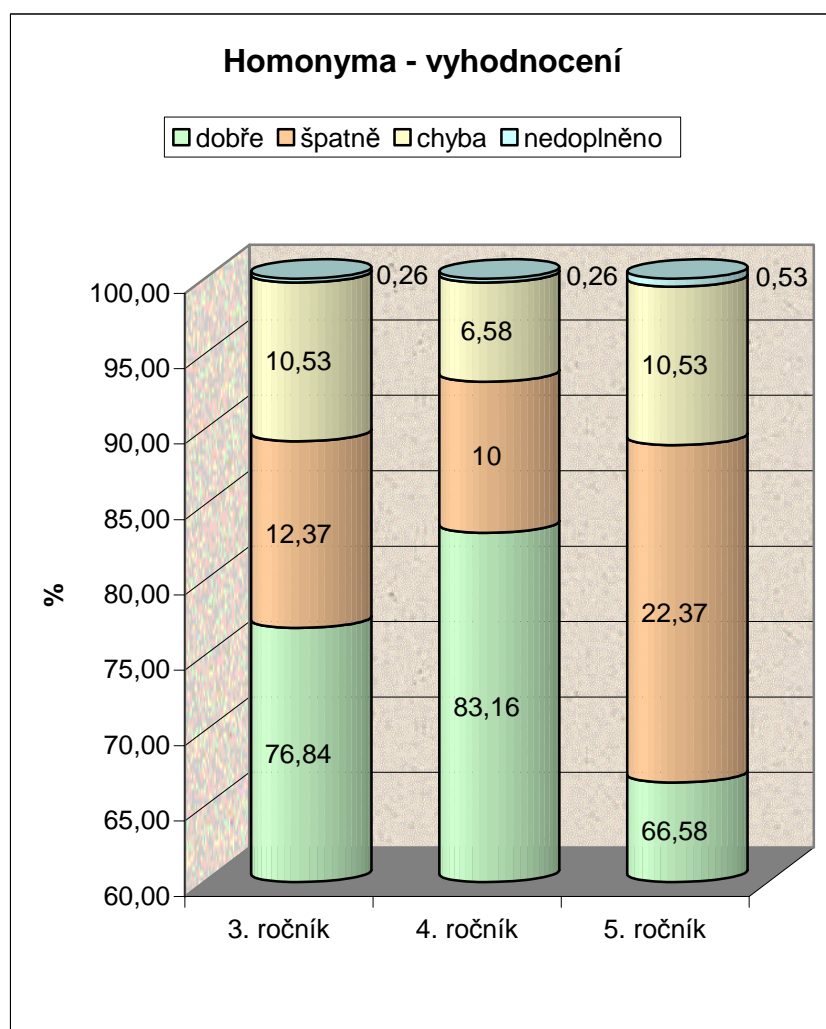
Graf č. 15



V 5. ročníku vidíme značný nárůst neznalosti psaní homonym. Nejčastěji žáci špatně doplňovali pravopis v zastaralém substantivu *býlí*, názvech biologických *mýval* a *lyska*, méně frekventovaných slovech *sípat*, *míval* (měl) a *zvíkat*, dále v odborném chemickém názvu *sírová* (kyselina). Nejvyšší chybovost v délce samohlásek měli respondenti ve výrazech *sípat*, *sýrová* a *sírová*.

Porovnání správnosti pravopisu homonym ve sledovaných ročnících ukazuje následující graf. Vyjadřuje procentuální zastoupení dobrých, špatných, chybných a nedoplněných pravopisných jevů.

Graf č. 16

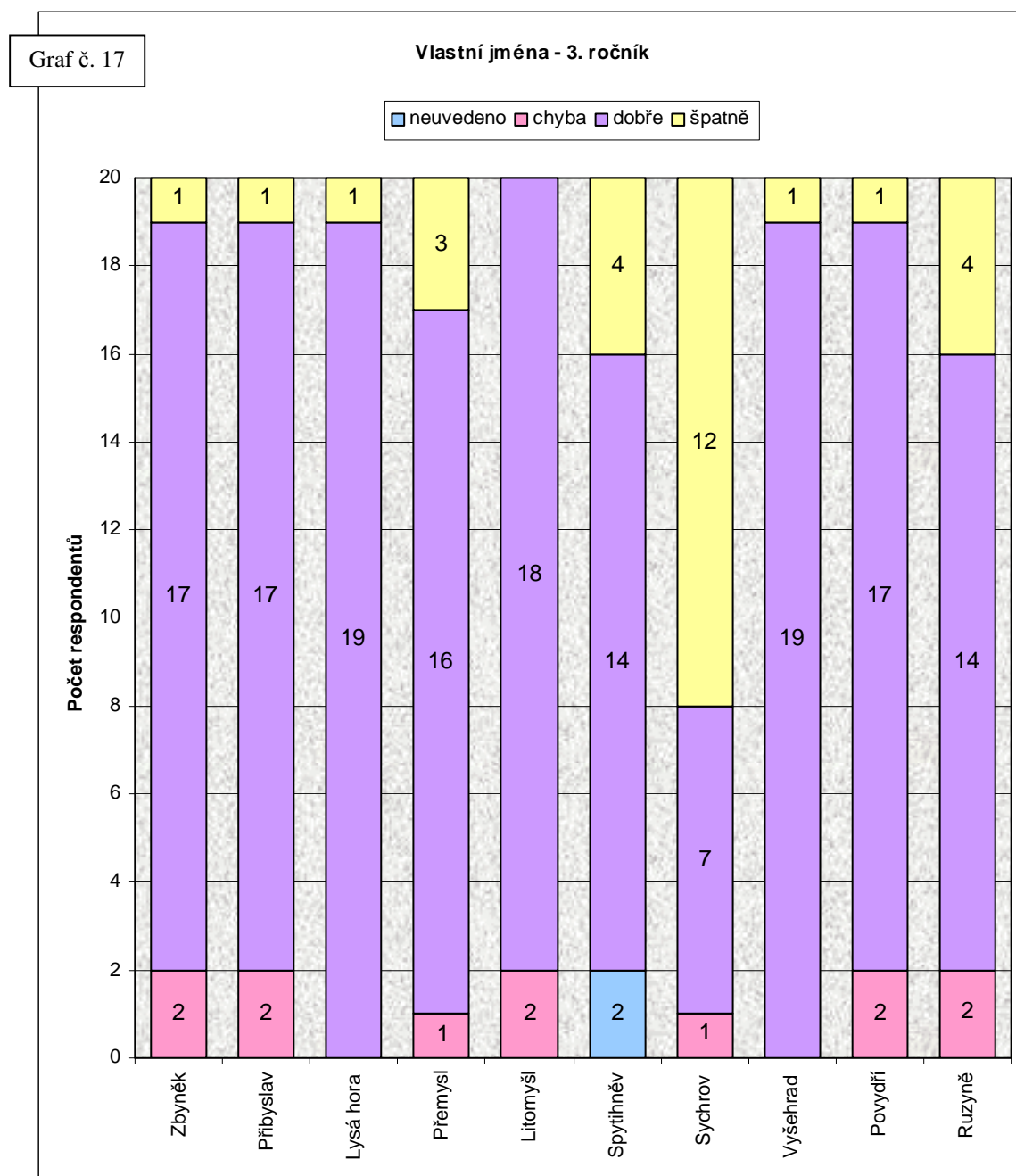


Výše uvedený celkový graf přináší poněkud překvapivé zjištění, že znalost pravopisu v homonymech postupně nestoupá. Po kulminaci ve 4. ročníku klesá úspěšnost v 5. ročníku pod úroveň výsledků za 3. ročník při stejné chybovosti. Nedoplněné výrazy zde nemají významný vliv.

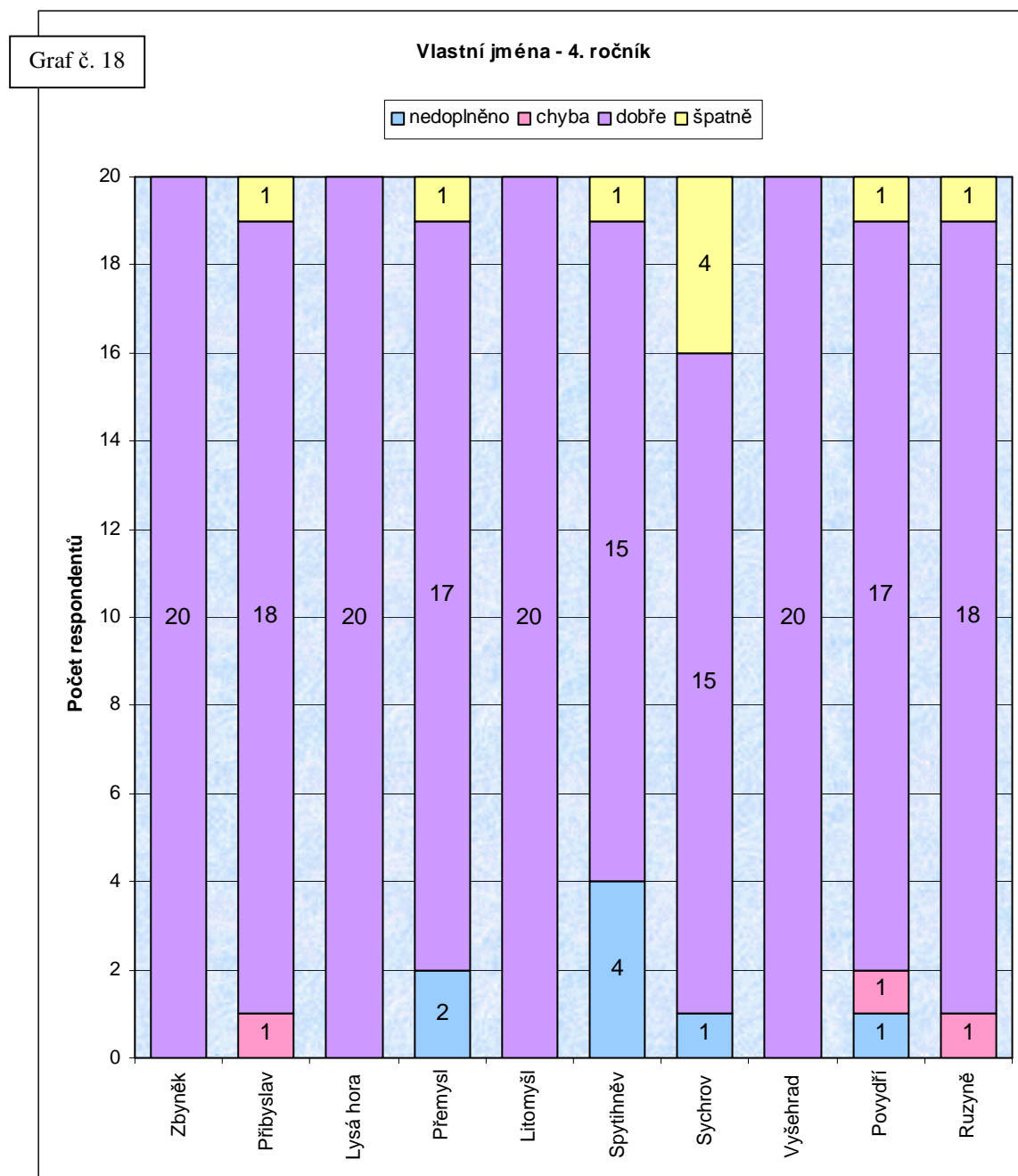
Úkol č. 2 – Vlastní jména

Tento úkol byl zaměřen na zjištění znalosti významů vlastních jmen, která jsou obsažena ve vyjmenovaných a příbuzných slovech. Úloha byla zjednodušena tím, že respondenti pouze přiřazovali význam slova z předložené nabídky. Souhrnné výsledky znalostí žáků ukazuje následující graf. Opět je rozdělen podle jednotlivých ročníků.

Ke každému zadanému výrazu zobrazuje graf celkový počet správných zápisů (**dobře**), nesprávně uvedených (**špatně**), zapsaných s pravopisnou chybou (**chyba**) a vůbec neuvedených (**neuvedeno**).

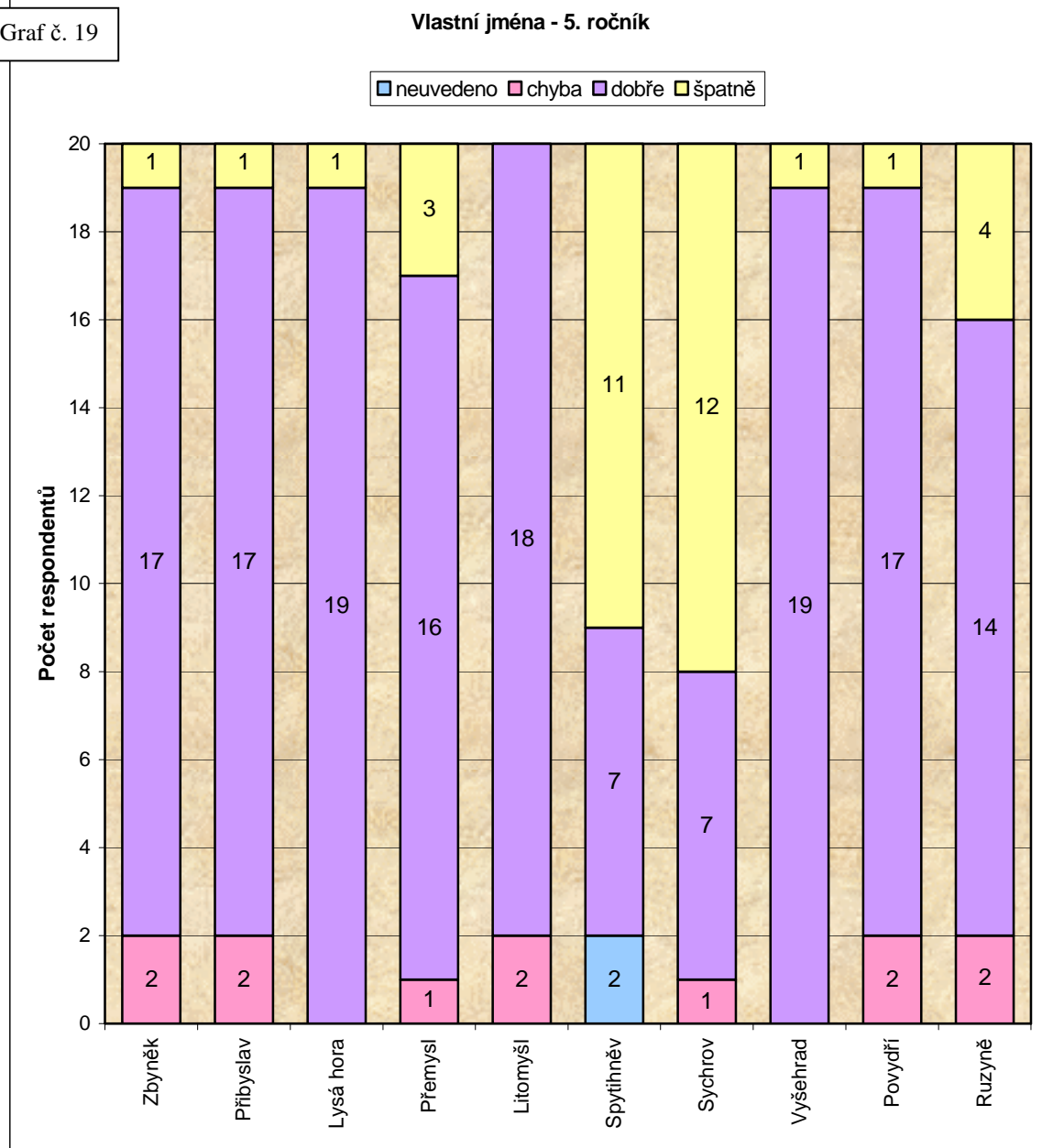


Žáci 3. ročníku se tohoto úkolu zhostili celkem dobře, neuvedených a chybně zapsaných výrazů bylo velmi málo. Špatně uvedené věcné významy slova se vyskytovaly jen v malé míře, pouze u místního jména *Sychrov* je jeho neznalost nadpoloviční.



Žáci 4. ročníku měli v tomto úkole lepší výsledky než 3. ročník, zvýšila se znalost věcného významu též u vlastních jmen *Sychrov* a *Spytihněv*. Chybovost byla velmi malá, poněkud narostlo množství nedoplněných významů slov, nejvíce u zastaralého výrazu *Spytihněv*.

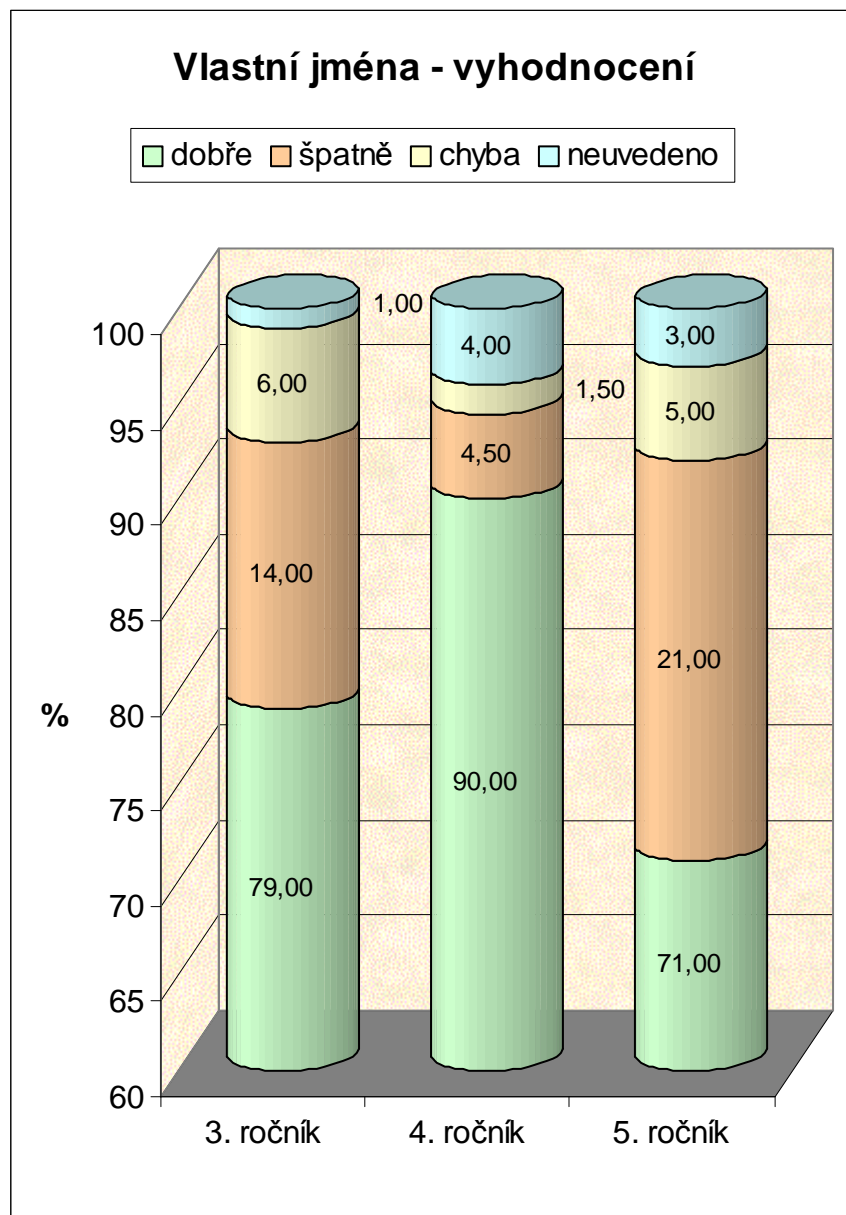
Graf č. 19



V 5. ročníku se zvýšil výskyt pravopisných chyb oproti 4. ročníku, počet neuvedených výrazů se snížil. Znovu narostla neznalost lexikálního významu slov u vlastních jmen *Sychrov* a *Spytihněv*.

Celkové vyhodnocení všech respondentů ve sledovaných ročnících vidíme v následném grafu. Pro každý ročník je vyčíslen souhrnný procentní výskyt hodnocení jednotlivých uváděných věcných významů slov za každý ročník zvlášť.

Graf č. 20



Na celkovém grafu lze vysledovat, že znalost věcného významu slov u vlastních jmen je ve 3. ročníku na velmi dobré úrovni. Nejvyšší je ve 4. ročníku a v 5. ročníku opětovně klesá mírně pod úroveň 3. ročníku. Výskyt neuvedených významů a mluvnických chyb je vcelku zanedbatelný, neboť respondenti pouze opisovali předepsané výrazy.

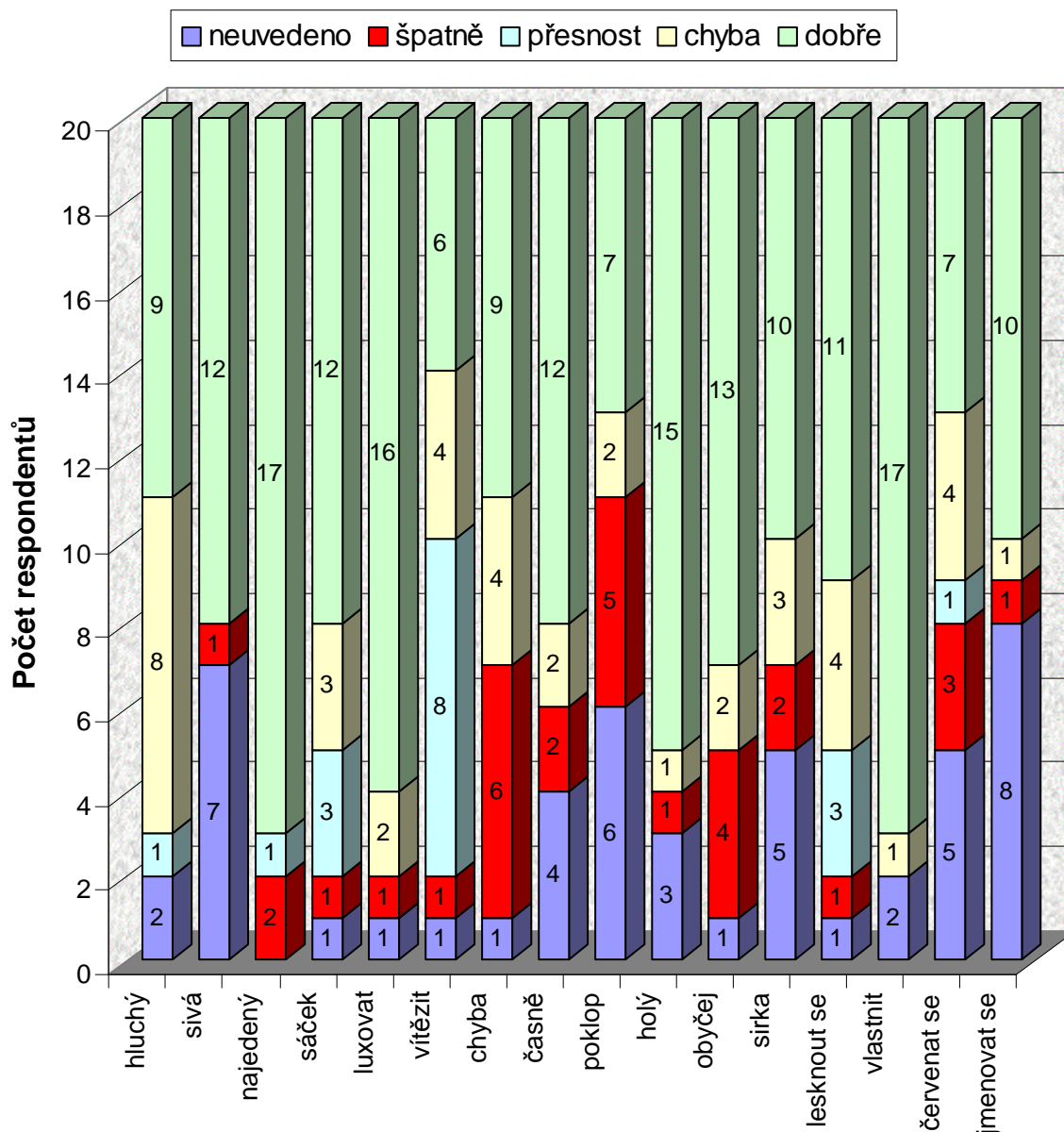
Úkol č. 3 – Synonyma

V tomto úkolu respondenti uváděli synonyma k předloženým výrazům z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech. Obsaženy byly pojmy v žákovské mluvě běžné, méně časté i zastaralé. Následující graf vyjadřuje souhrnné počty hodnocení jednotlivých uváděných synonym k předepsaným výrazům a je rozdělen podle jednotlivých ročníků.

Ke každému zadanému výrazu zobrazuje graf celkový počet správných zápisů (**dobře**), nesprávně uvedených (**špatně**), zapsaných s pravopisnou chybou (**chyba**), přibližně odpovídajících (**přesnost**) a vůbec neuvedených (**neuvedeno**).

Graf č. 21

Synonyma - 3. ročník

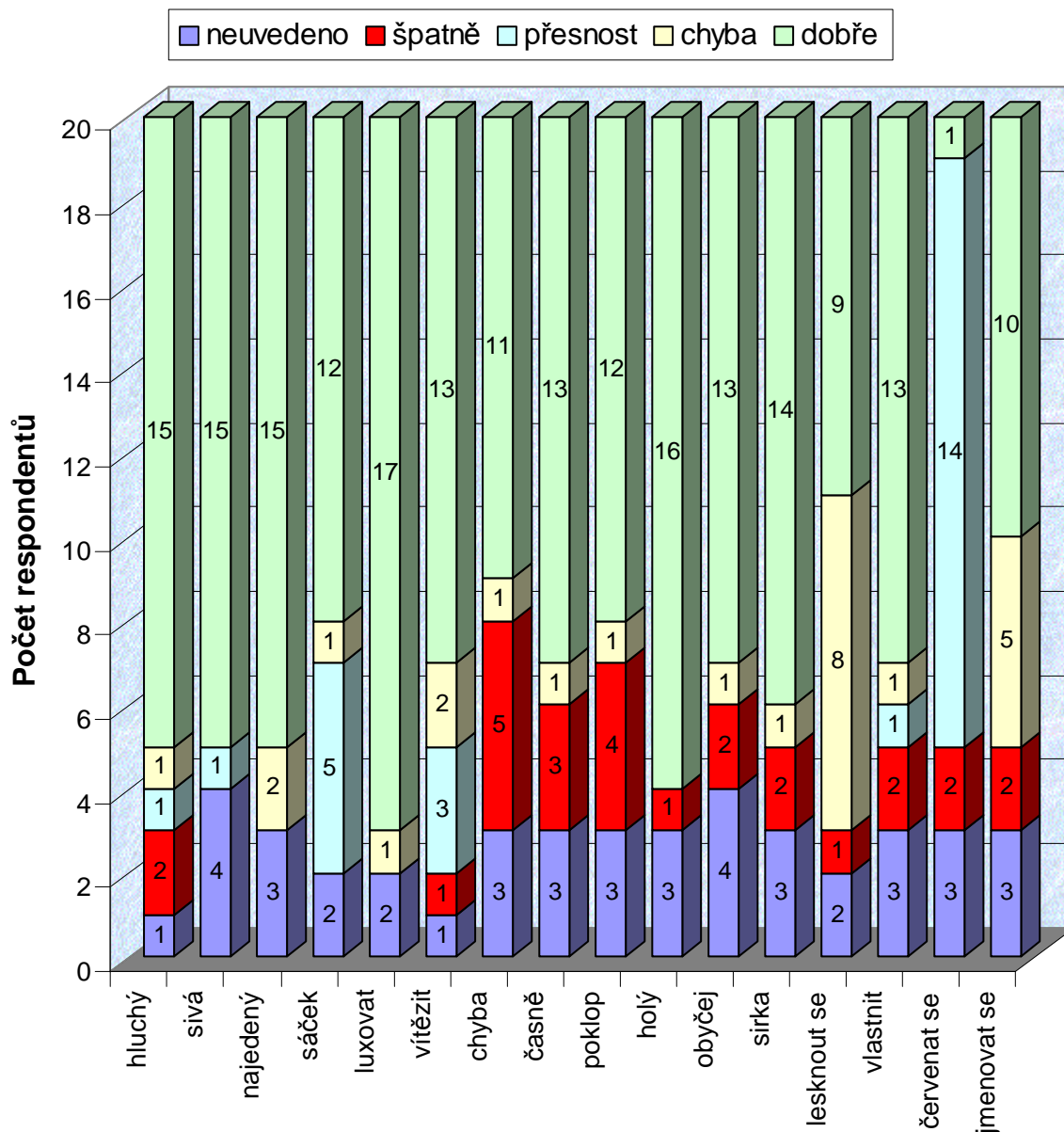


Respondenti nejčastěji neuvedli synonyma ke slově *jmenovat se* (// *nazývat se* – méně časté), *sivá* (// *šedá* – neznají obsah slova), *poklop* (// *víko* – neznají význam), *sírka* (// *zápalka* – dnes méně užívaný výraz) a *červenat se* (// *pýřit se* – zastaralý výraz). Nesprávná slova podobného významu napsali žáci u substantiv *chyba* (// *omyl* – malá slovní základna) a *poklop*. Nepřesně vyjadřovali dokonavost verba *vítězit* a chybovali v pravopise adjektiva *neslyšící* (// *hluchý*).

Žáci 3. ročníku mají ještě omezenou slovní zásobu a nemají zafixovanou vzájemnou souvislost věcných významů slov, proto jsou hodnoty neznalosti a špatných synonym poměrně vysoké.

Graf č. 22

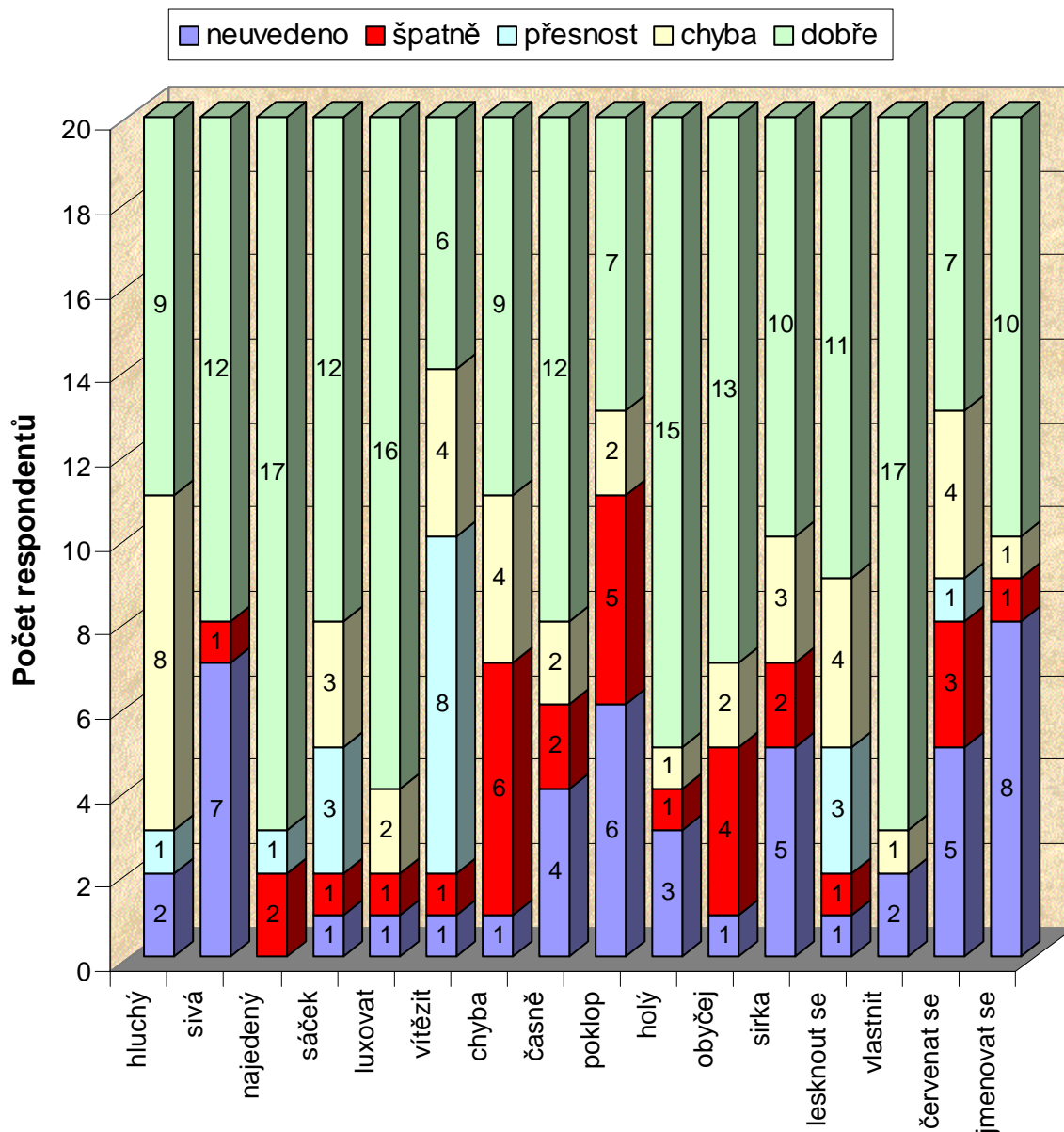
Synonyma - 4. ročník



Ve 4. ročníku neznalost synonym klesla, přesto zůstal vyšší výskyt u méně frekventovaných výrazů *sivá* a *obyčej*. Nesprávnost se rovněž snížila, avšak přetrvává problém ve spojitosti věcných významů synonym k uvedeným substantivům *chyba* a *poklop*. Nepřesná slova podobného významu žáci uváděli nejvíce k verbu *červenat se* (// *pýřit se* – nespojeno s uvedeným výrazem) a substantivu *sáček* (// *pytlík* – nedodržení zdvojnásobného tvaru). Pravopisné chyby se opakovaně vyskytovaly v synonymech k výrazům *lesknout se* (// *blýskat se* // *třpytit se*) a *jmenovat se* (// *nazývat se*).

Graf č. 23

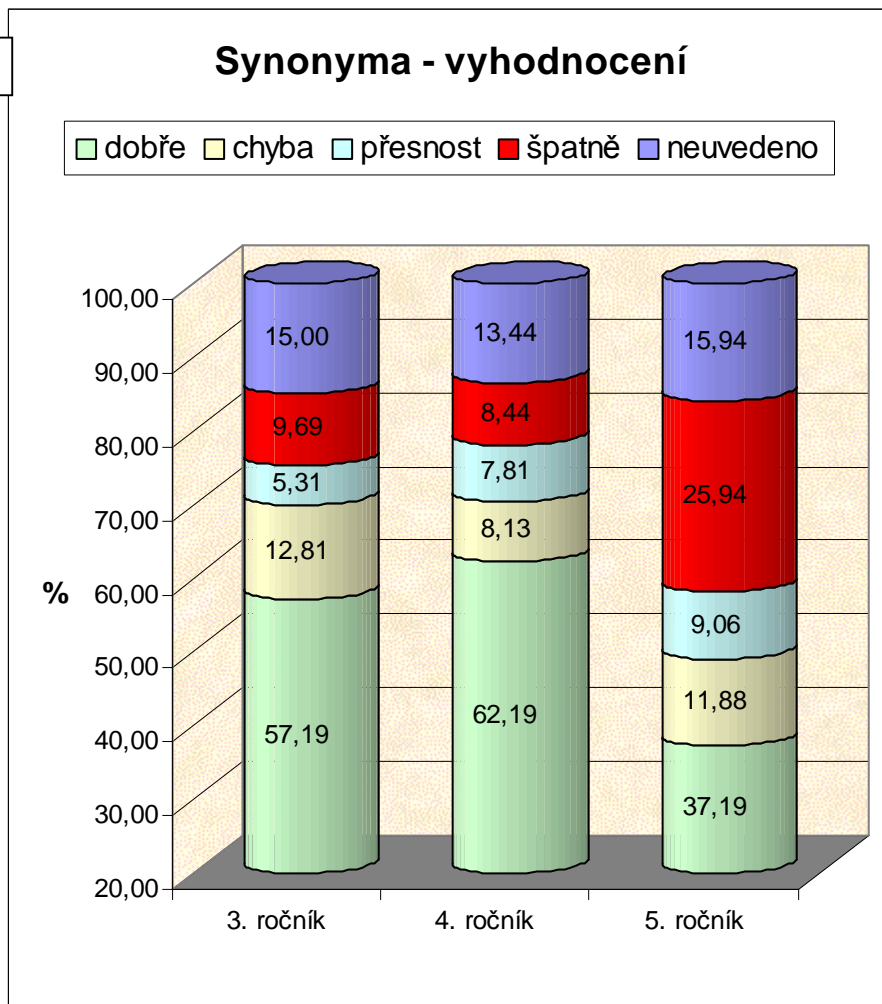
Synonyma - 5. ročník



V 5. ročníku je patrný nárůst neznalosti správných synonym, zejména k výrazům *jmenovat se*, *sivá*, *poklop*, *sírka* a *červenat se*. Neodpovídající slova podobného významu psali respondenti nejvíce k substantivům *chyba* a *poklop*. Přetrvává nepřesnost v slovesném vidu synonyma *vyhrávat* k uvedenému výrazu *vítězit*. Stejně jako v předcházejícím ročníku se žáci nejčastěji dopustili pravopisných chyb v adjektivu *neslyšící*.

Celkové srovnání kvality znalosti synonym v jednotlivých ročnících vidíme na níže uvedeném grafu. Vyjadřuje procentní podíl jednotlivých hodnocení uváděných slov podobného významu celkem za každý ročník zvlášť.

Graf č. 24



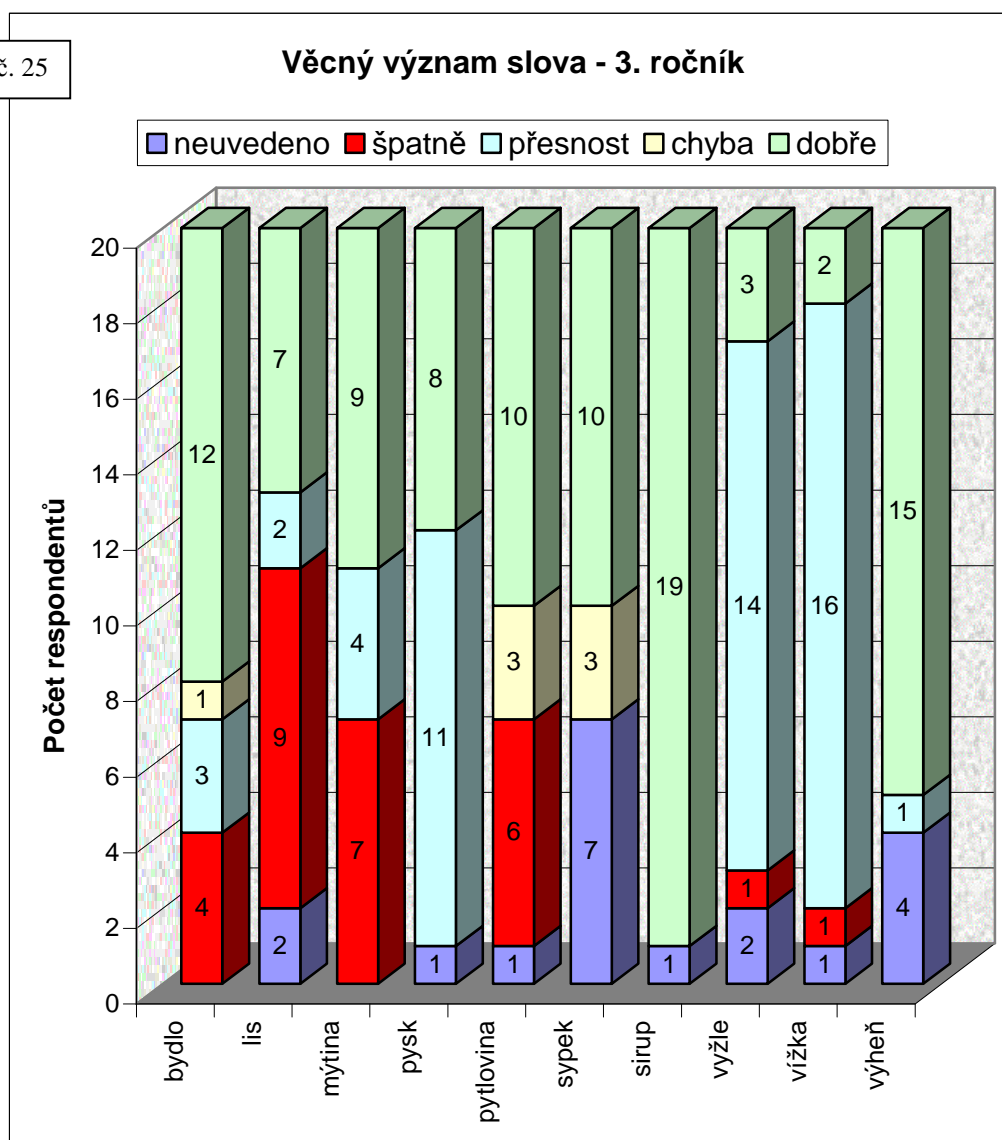
Z grafu je patrné, že tento úkol byl pro respondenty oproti předchozím náročnější, je zde vyšší míra neznalých, špatně uvedených, nepřesných a s chybou psaných slov. Přetrvává trend vyzorovaný v minulých úkolech, kdy po kulminaci ve 4. ročníku žáci 5. ročníku klesají ve svých znalostech pod úroveň prvotně nabytých vědomostí ze 3. ročníku.

Úkol č. 4 – Věcný význam slova

Tento úkol byl zaměřen na zjištění znalostí věcného významu slova u substantiv z okruhu učiva o vyjmenovaných slovech. Vybrána byla slova v žákovské mluvě méně frekventovaná, běžná i zastaralá. Níže uvedený graf vyjadřuje souhrnné počty hodnocení jednotlivých uváděných věcných významů slova k předepsaným substantivům a je členěn dle jednotlivých ročníků.

Ke každému zadanému výrazu zobrazuje graf celkový počet správných zápisů (**dobře**), nesprávně uvedených (**špatně**), zapsaných s pravopisnou chybou (**chyba**), přibližně odpovídajících (**přesnost**) a vůbec neuvedených (**neuvedeno**).

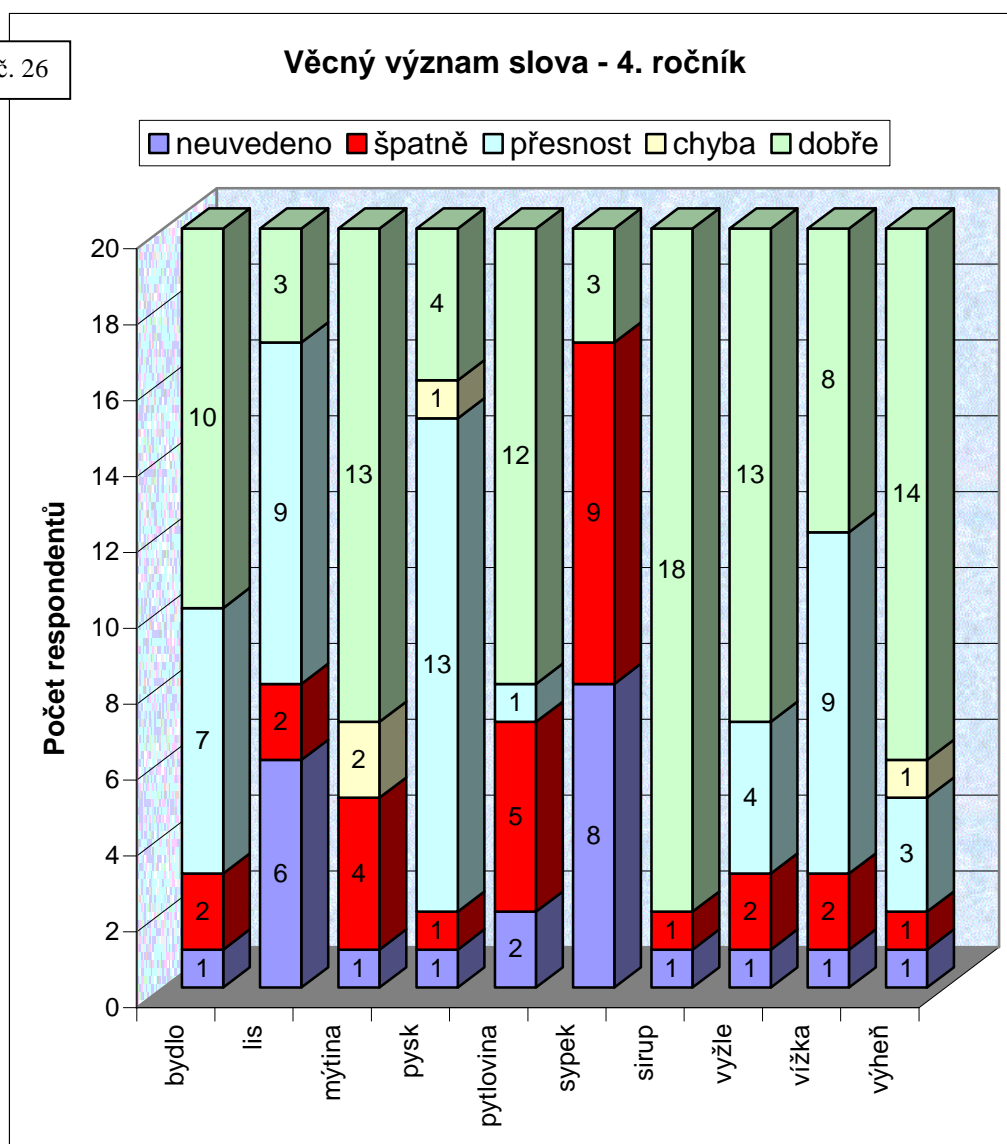
Graf č. 25



Ve 3. ročníku je relativně nízký výskyt neuvedených věcných významů slova, pouze u substantiva *sypek* je výraznější neznalost. Špatný věcný význam slova žáci nejčastěji užíli k výrazům *lis* (odborný název), *mýtina* a *pytlovina* (obě méně frekventovaná slova). Nepřesně se respondenti vyjadřovali především k substantivům *vížka* (nedodržení zdvojnásobného tvaru), *vyžle* (nejasné vysvětlení podstaty slova) a *pysk* (nedodržení singuláru). Výskyt pravopisných chyb při psaní byl zanedbatelný.

V důsledku malé procvičenosti nemají žáci 3. ročníku ještě zcela ujasněný a zažitý věcný význam některých slov, zahrnutých do učiva o vyjmenovaných slovech.

Graf č. 26



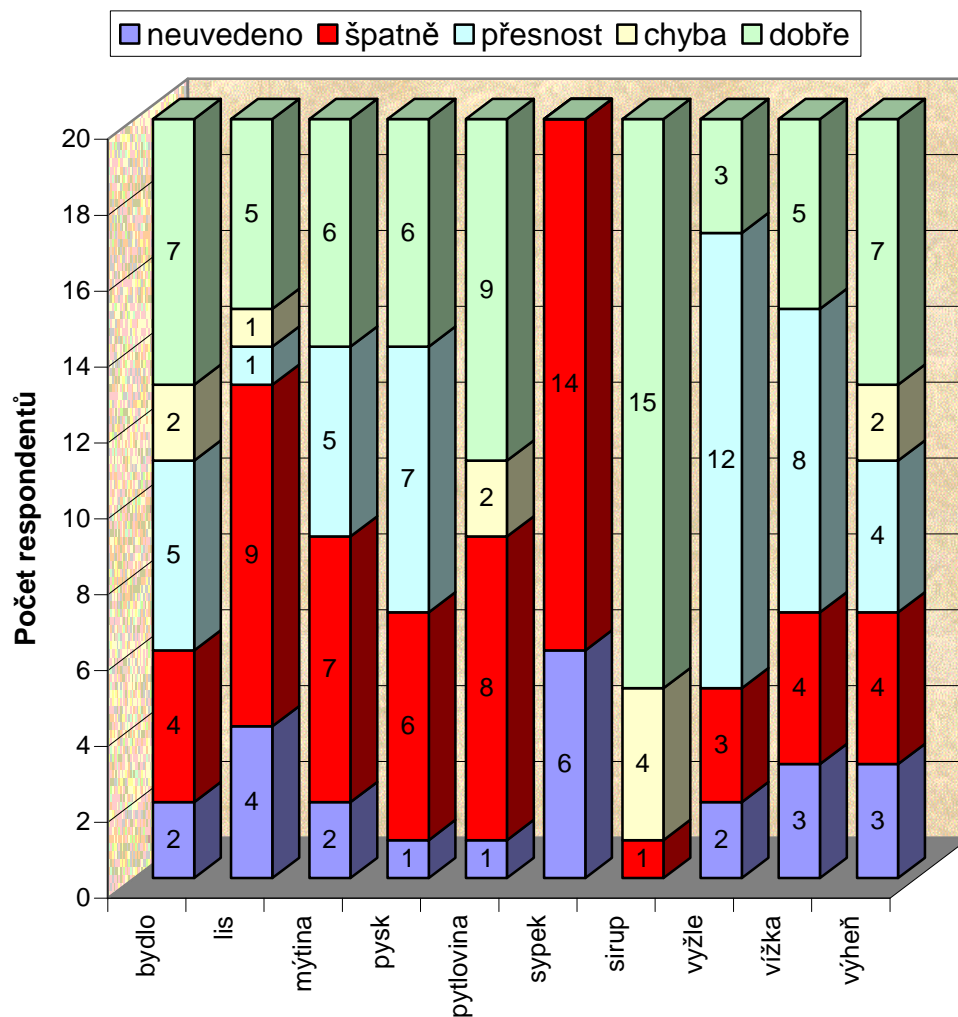
Žáci 4. ročníku neuvedli věcný význam slova především u substantiv *sypek* a *lis*, rovněž nesprávné vysvětlení nejčastěji napsali k výrazu *sypek*, dále ke slovu *pytlovina* (méně frekventovaná substantiva). Nepřesností se nejvíce dopouštěli při vysvětlování substantiv

pysk (nedodržení singuláru), *lis* (neznalost výrazu), *vížka* (nerespektování zdrobnělého tvaru) a *bydlo* (neujasněný význam slova). Výskyt pravopisných chyb je zcela minimální.

Oproti 3. ročníku se úroveň znalosti věcného významu slova u vybraných substantiv příliš nezlepšila, žáci stále nemají upřesněné uvedené učivo.

Graf č. 27

Věcný význam slova - 5. ročník

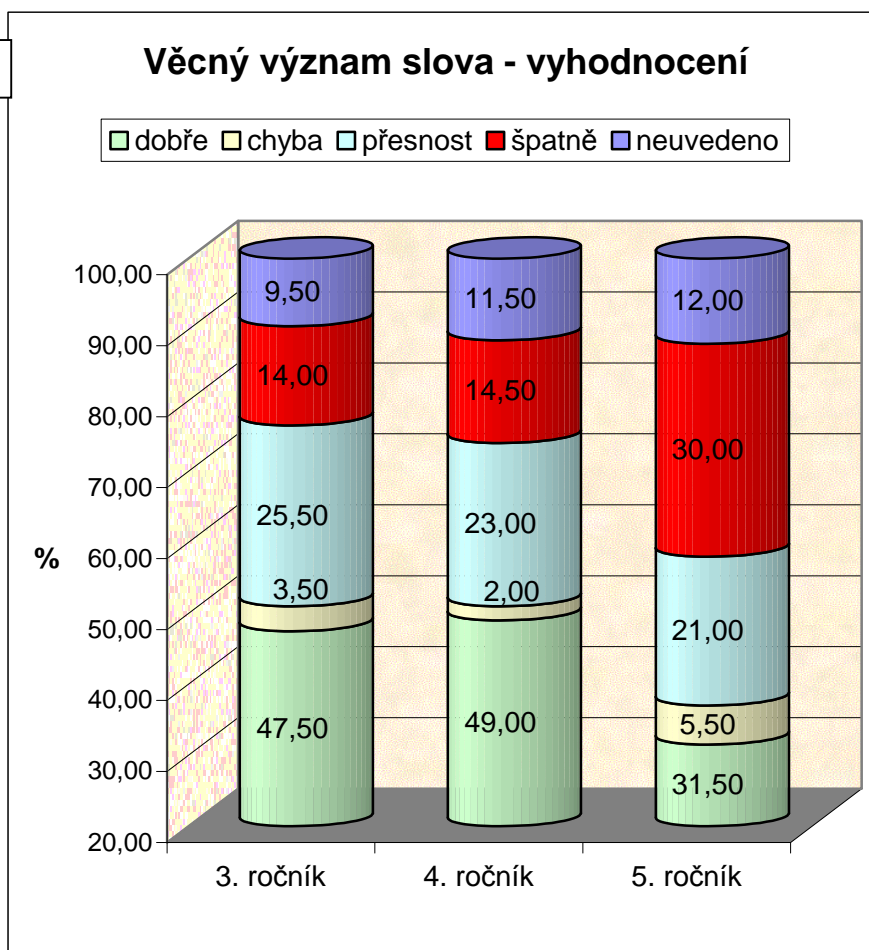


Žáci 5. ročníku vůbec neznají věcný význam substantiva *sypek*. Často uvedli špatné vysvětlení ke slovům *lis*, *pytlovina*, *mýtina* a *pysk*. Přetrvávající nepřesná znalost věcného významu slova je nejvyšší u výrazů *vyžle*, *vížka*, *pysk*, *bydlo* a *mýtina*. Pravopisných chyb se žáci dopouštěli vcelku ojediněle.

Místo očekávané vyšší úrovně znalosti věcného významu slova došlo k jejímu snížení v porovnání s minulými ročníky.

Celkové vyhodnocení úrovně znalosti věcného významu slova u vybraných substantiv v jednotlivých ročnících ukazuje následující graf. Vyjadřuje procentní podíl jednotlivých hodnocení uváděných věcných významů slova celkem za každý ročník zvlášť.

Graf č. 28



Tento úkol byl pro respondenty opět náročnější, je zde vysoké množství neznalých, špatně uvedených, nepřesných a s chybou zapsaných věcných významů slova. Přetrvávající špatný trend z minulých úkolů se ještě více gradoval, neboť kulminace znalosti ve 4. ročníku je již velmi malá a žáci 5. ročníku se výrazně zhoršili hluboko pod úroveň naučených vědomostí ze 3. ročníku.

Úkol č. 5 – Předpona vy-/vý- nebo slabika vi-/ví-

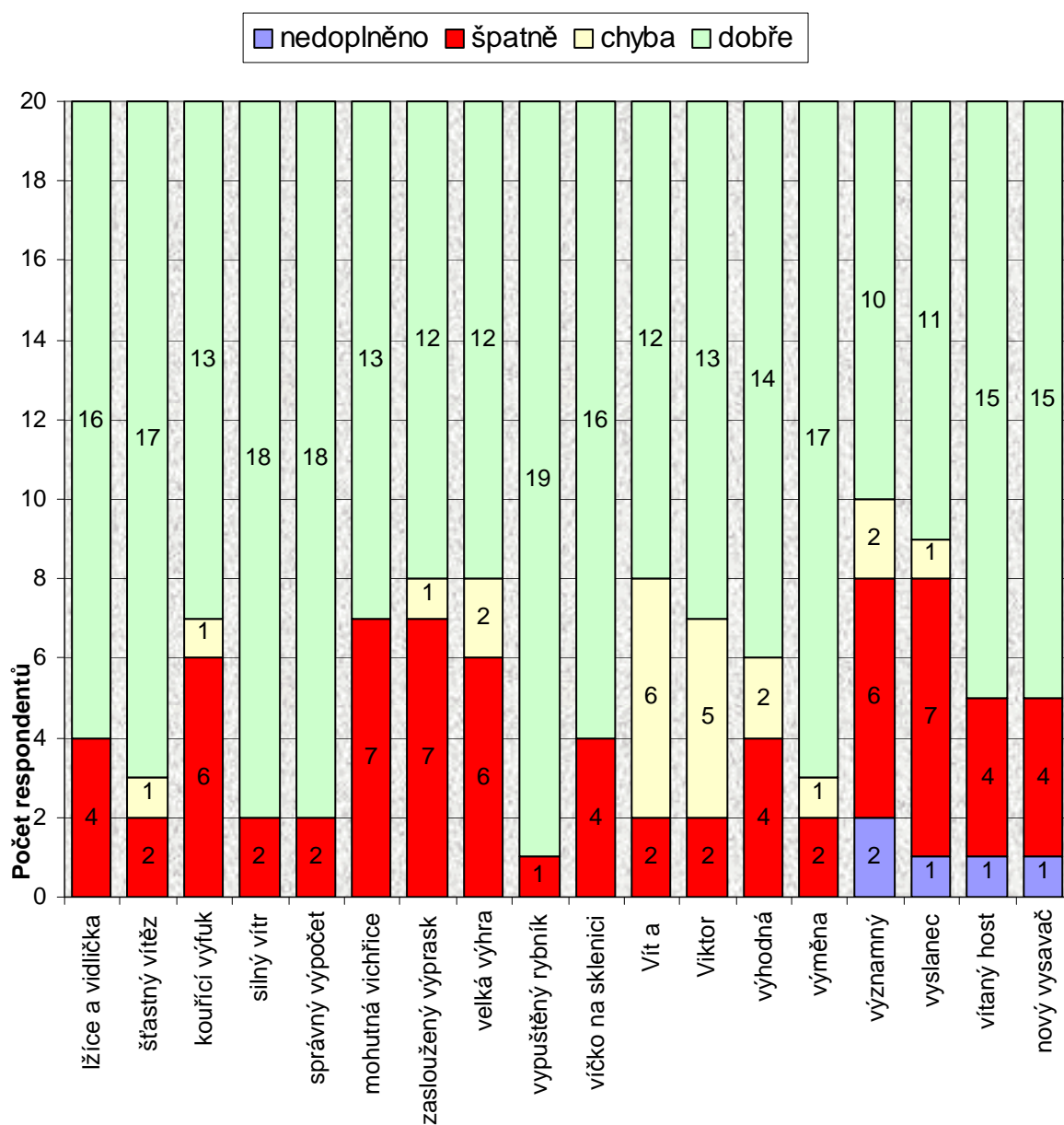
Tento obtížný úkol byl zaměřen na pravopis slov s předponou vy-/vý- nebo slabikou vi-/ví-. Žákům byla předložena vybraná slovní spojení, do nichž doplňovali chybějící části slov. Prokazovali tím svoji znalost učiva o stavbě slova, neboť museli rozlišit, zda se jedná o předponu či slabičnou část slova.

Výsledné srovnání celkových počtů hodnocení jednotlivých slovních spojení (příp. slov) ukazuje následující graf členěný podle ročníků.

Ke každému zadanému slovnímu spojení nebo doplňovanému výrazu zobrazuje graf celkový počet správných zápisů (**dobře**), nesprávně uvedených (**špatně**), zapsaných s chybou v délce samohlásky nebo velkém počátečním písmenu vlastního jména (**chyba**) a vůbec nedoplněných (**nedoplněno**).

Graf č. 29

Doplňování předpon a slabik - 3. ročník

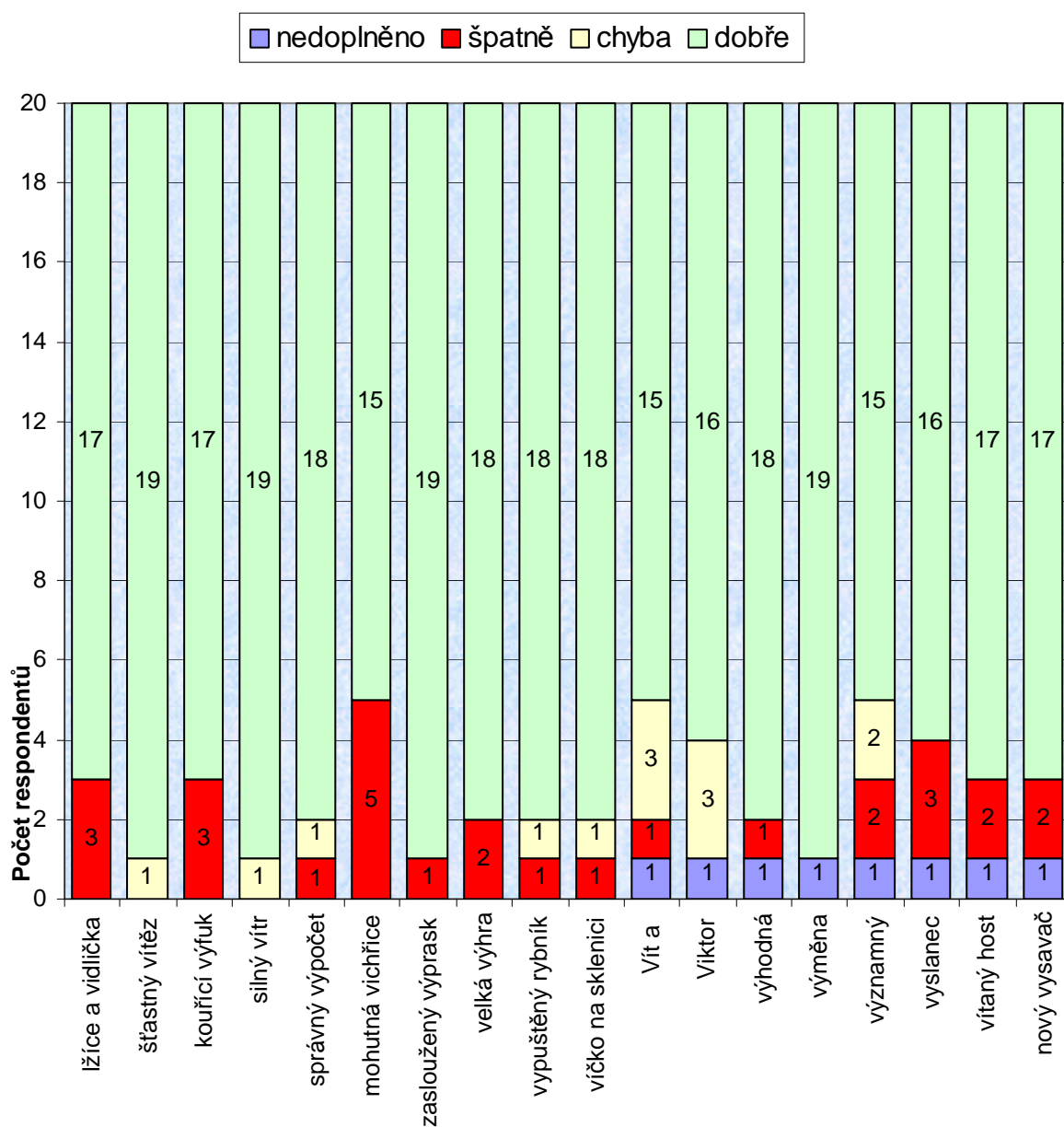


Žáci 3. ročníku se snažili vypracovat úkol co nejlépe, počet zcela nedoplněných výrazů je zanedbatelný. Špatně doplněná slovní spojení i jednotlivé výrazy byly poměrně časté. Respondenti uvedli nejvíce špatných doplnění ve slovních spojeních *mohutná vichřice*, *zasloužený výprask*, *kouřící výfuk*, *velká výhra* a *významný vyslanec*. Nejčastější chyby se vyskytovaly ve velkém počátečním písmenu vlastních jmen *Vít* a *Viktor*.

Identifikace slov s předponou *vy-/vý-* je pro žáky 3. ročníku ještě obtížná, neboť s daným učivem teprve začínají.

Graf č. 30

Doplňování předpon a slabik - 4. ročník

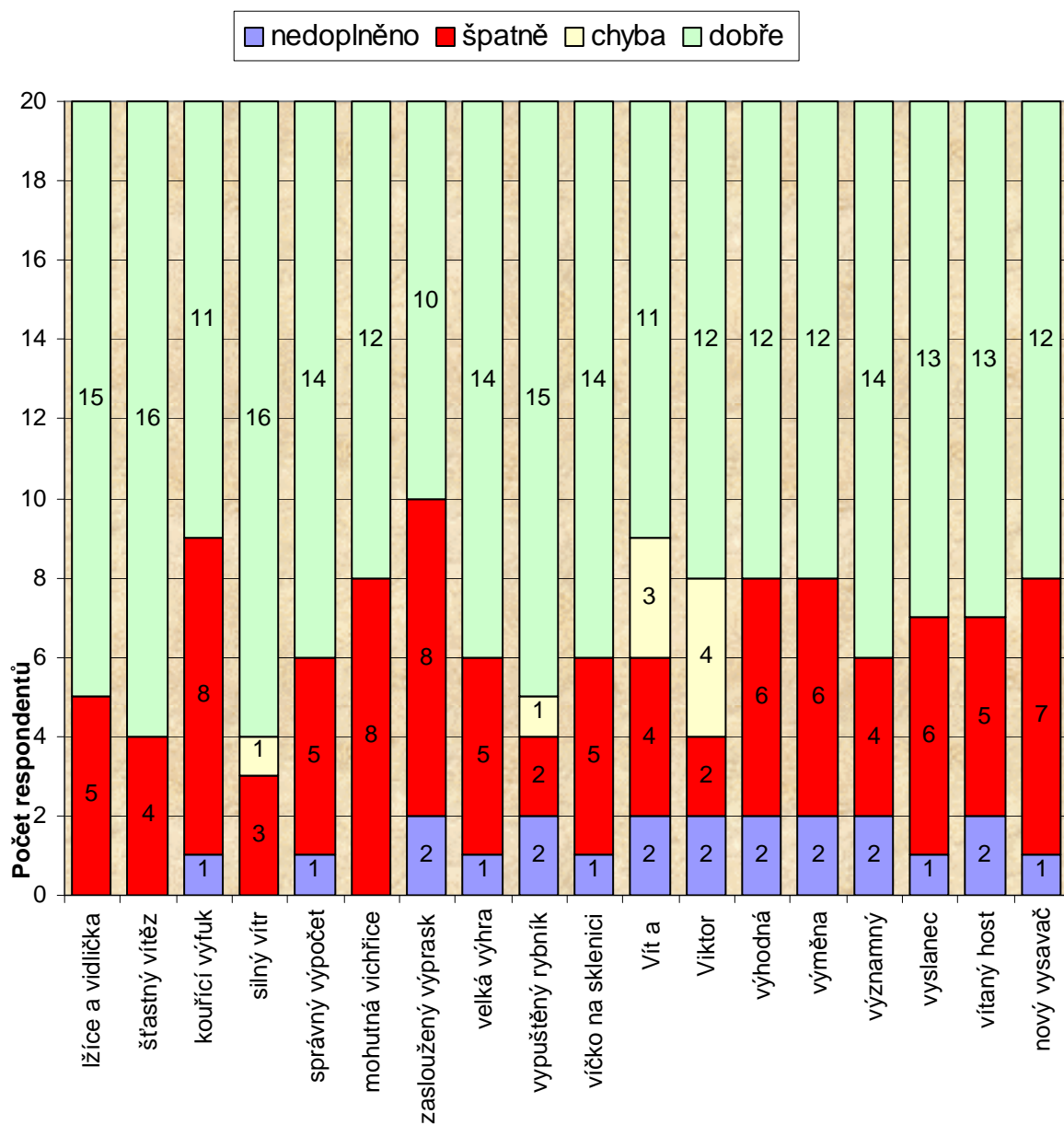


Žáci 4. ročníku vypracovali zadaný úkol s menším počtem chybných doplnění než 3. ročník. Nedoplněných výrazů bylo mizivé množství, nesprávné doplnění se nejčastěji objevilo ve slovním spojení *mohutná vichřice*. Dotazovaní žáci také méně chybovali při psaní počátečních velkých písmen u vlastních jmen *Vít* a *Viktor*.

Oproti předchozímu ročníku došlo u žáků ke zlepšení úrovně pravopisu slov s předponou *vy-/vý-* či slabikou *vi-/ví-*. Přispělo k tomu větší množství výukového času věnovaného procvičení daného učiva.

Graf č. 31

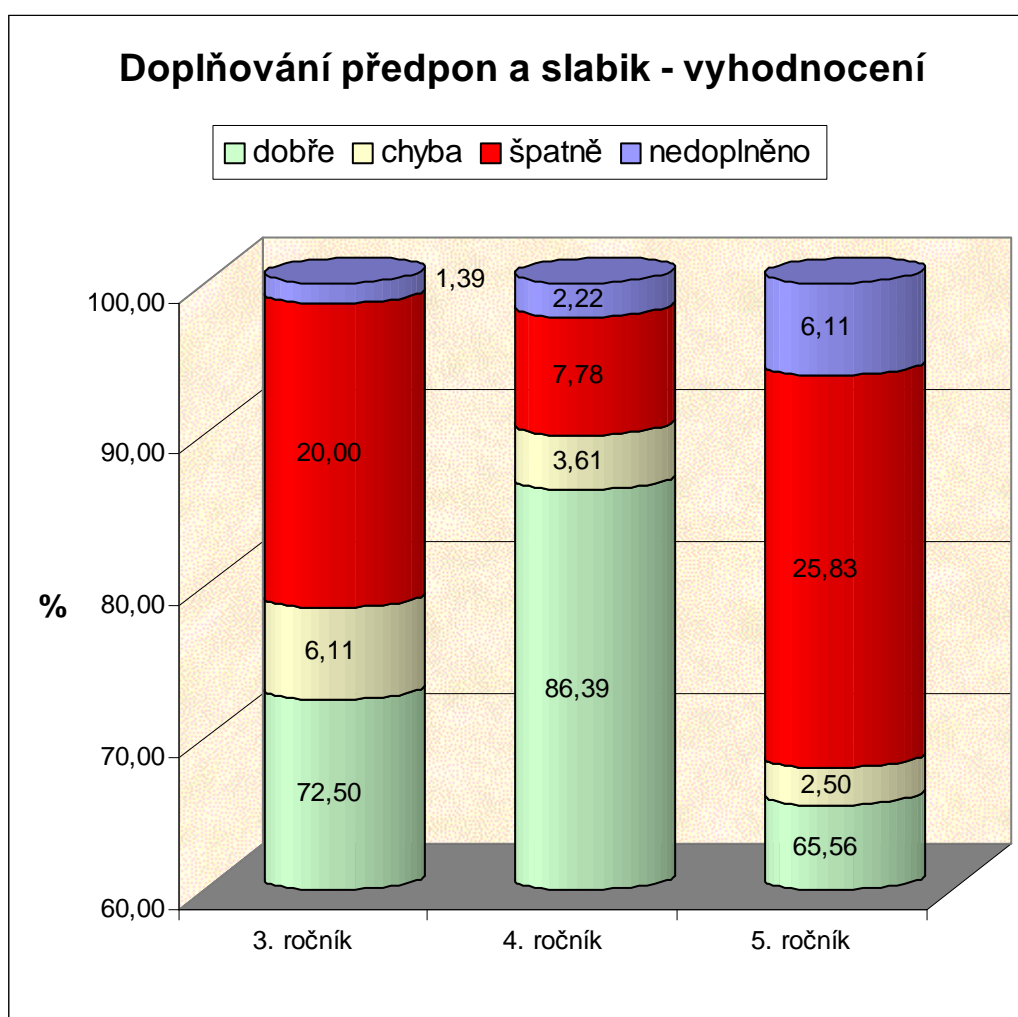
Doplňování předpon a slabik - 5. ročník



V 5. ročníku se opětovně potvrdil nepříznivý trend z minulých úkolů. Žáci prokázali horší znalost daného učiva než předcházející respondenti. Narostlo množství nedoplněných výrazů a zvýšil se markantně počet špatně doplněných slovních spojení. Nejobtížnějšími se jeví slovní spojení *kouřící výfuk*, *mohutná vichřice*, *zasloužený výprask*, *nový vysavač* a další. Chybovost se opakuje u vlastních jmen *Vít* a *Viktor*.

Celkové vyhodnocení úrovně znalosti pravopisu slov s předponou *vy-/vů-* či slabikou *vi-/ví-* u vybraných slovních spojení v jednotlivých ročnících ukazuje následující graf. Vyjadřuje procentní podíl jednotlivých hodnocení uváděných pravopisných jevů celkem za každý ročník zvlášť.

Graf č. 32



Porovnáním výsledků za jednotlivé ročníky zjistíme, že úroveň vědomostí a pravopisných dovedností žáků v oblasti stavby slova má již vysledovaný nepříznivý trend. Po velmi slibném začátku ve 3. ročníku a dalším zlepšení vědomostí v následujícím dochází k výraznému poklesu v 5. ročníku až pod počáteční úroveň.

Úkol č. 6 – Neznámá slova

Na tomto místě dostali respondenti prostor k vlastnímu vyjádření, jakým vyjmenovaným a příbuzným slovům nerozumějí nebo nechápou jejich věcný význam. Z celkového počtu 60 dotazovaných žáků pouze 4 uvedli jim nejasné výrazy z okruhu daného učiva (*třpytit se*, *cavyky*, *zpytovat*, *sypek*) a 1 respondent napsal slovo *lis*. S ohledem na výsledky předešlých úkolů je s podivem, že tuto možnost nevyužili v širším rozsahu. Množství nevyplněných a neuvedených výrazů napovídá o mnohem větší neznalosti dané problematiky, než by odpovídalo výsledkům tohoto úkolu. Z uvedených slov žáci skutečně neznali ve velké míře význam slova *sypek* a výrazu *lis*.

Malé množství odpovídajících respondentů nedovoluje vyhodnotit tento úkol klasickým způsobem a uvést u něj popisnější rozbor.

Úkol č. 7 – Obrazový materiál

V tomto posledním úkolu žakovského dotazníku byl respondentům předložen kreslený obrazový materiál, ztvárňující vyjmenovaná nebo příbuzná slova. Použity byly obrázky z učebnice *Český jazyk pro 3. ročník* (Dvorský, L. – Lovis, K., Alter, 1995), vzhledem k možnostem tisku dotazníků v černobílém provedení.

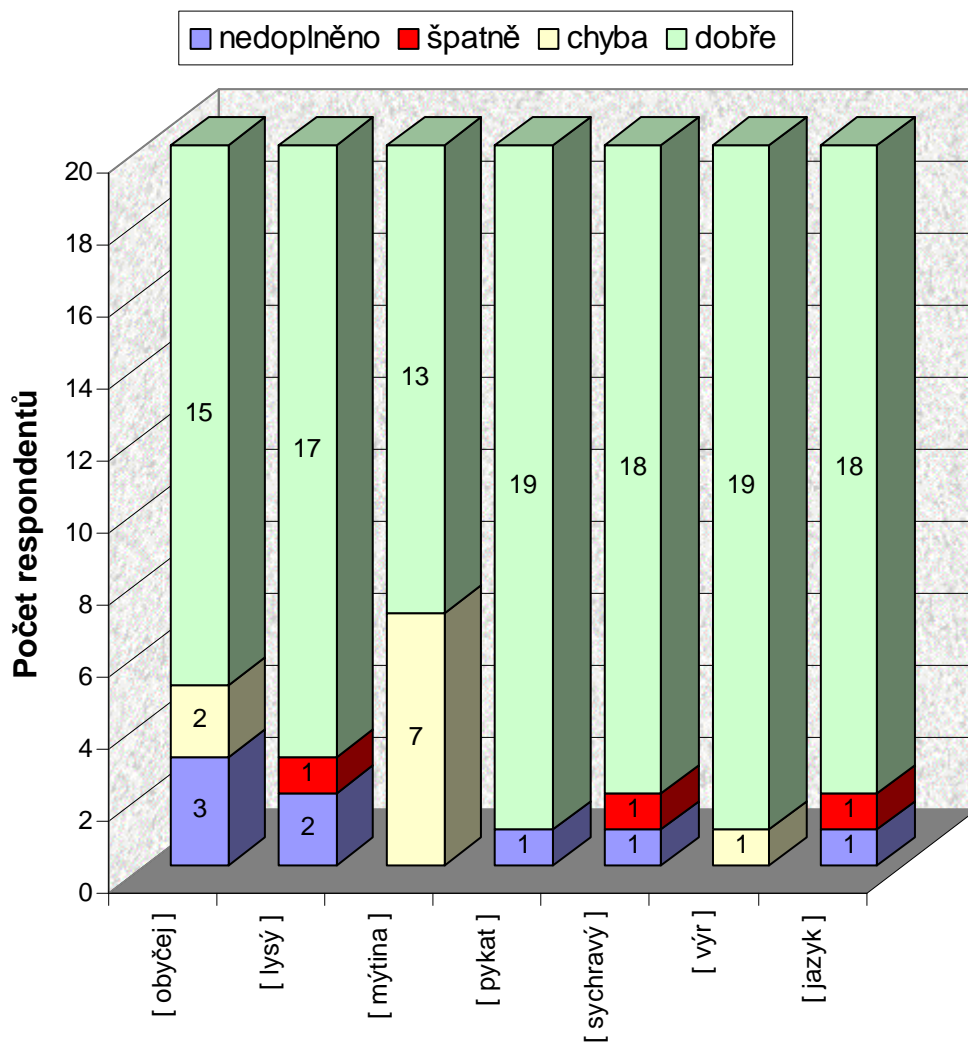
Úkolem respondentů bylo poznat a zapsat zobrazená vyjmenovaná nebo příbuzná slova. Uvedenou učebnici používá ovšem jen část dotazovaných žáků, proto jsem tolerovala více variant uváděných výrazů vztahujících se k jednotlivým obrázkům.

Níže uvedený graf vyjadřuje souhrnné počty hodnocení jednotlivých uváděných výrazů k předtištěným obrázkům a je členěn dle jednotlivých ročníků.

Ke každému obrázku zobrazuje graf celkový počet odpovídajících výrazů (**dobře**), nesprávně uvedených (**špatně**), zapsaných s pravopisnou chybou (**chyba**) a vůbec nedoplněných (**nedoplněno**).

Graf č. 33

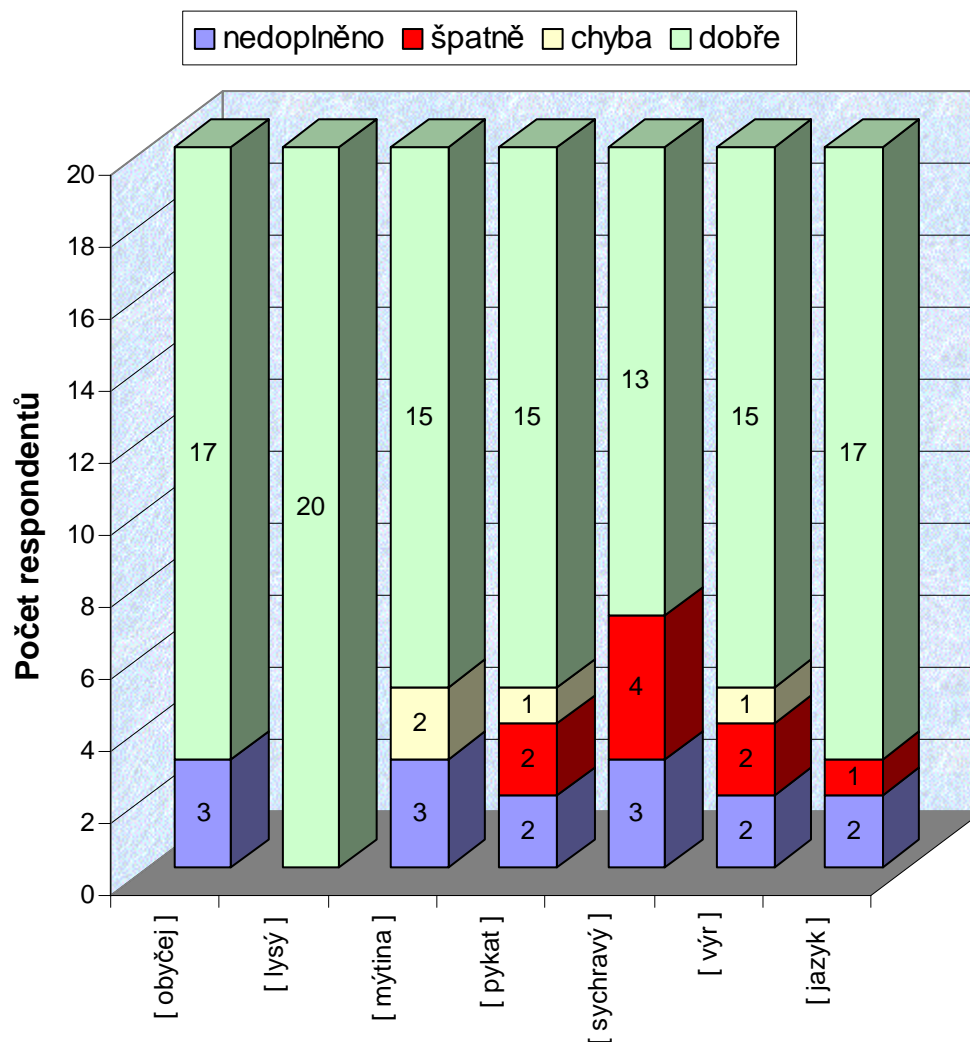
Obrazový materiál - 3. ročník



Téměř všichni dotazovaní žáci 3. ročníku doplnili k jednotlivým obrázkům správná vyjmenovaná či příbuzná slova. Jen ojediněle respondenti výraz nedoplnili nebo jej uvedli špatně. Vyšší chybovost se vyskytla jen u substantiva *mýtina*, v němž žáci nedodržovali správný pravopis. Vzhledem k aktuálnosti výuky uvedeného učiva se žáci zhostili tohoto úkolu velmi dobře.

Graf č. 34

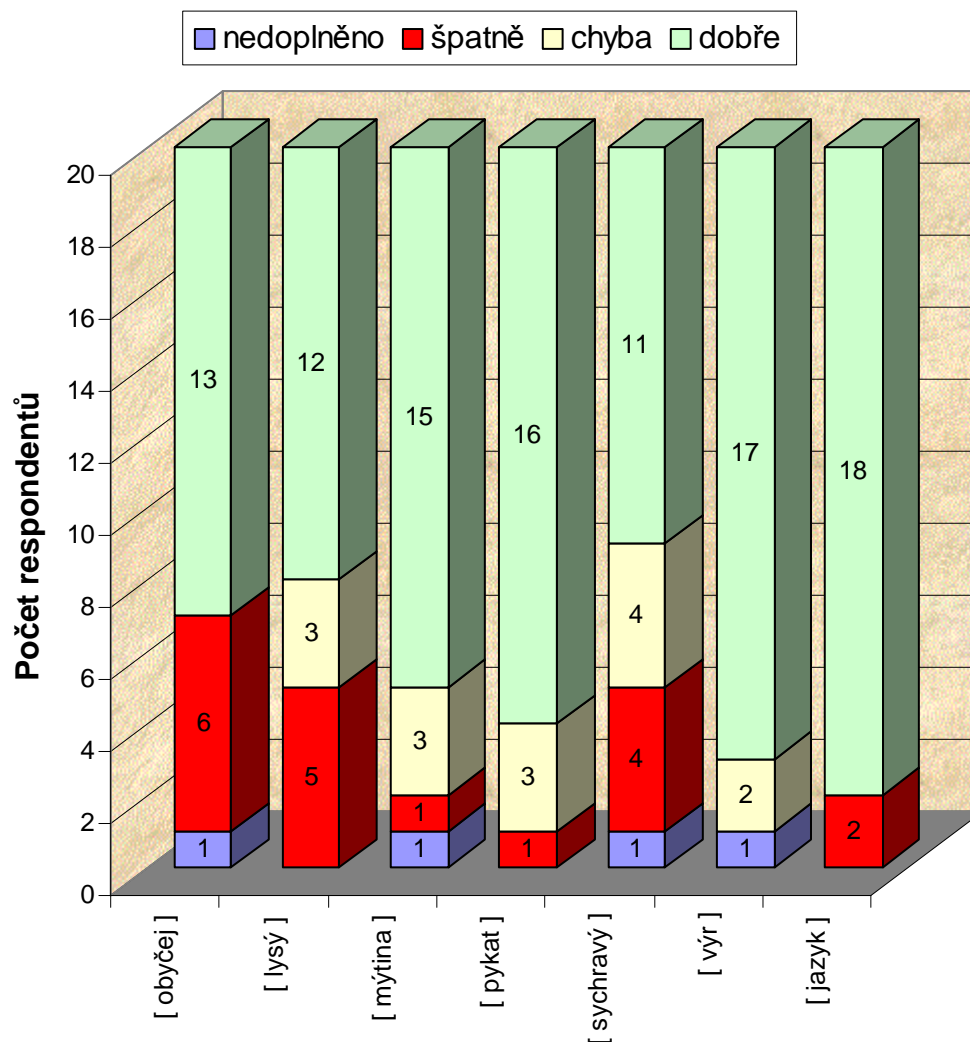
Obrazový materiál - 4. ročník



Ve 4. ročníku se projevily u respondentů časový odstup od probíraného učiva, neboť zřetelně vzrostlo množství nedoplněných a špatně uvedených výrazů. Nejobtížněji poznávali dotazovaní žáci slova *sychravý*, *mýtina* a *výr*. Celkově se oproti 3. ročníku zhoršili.

Graf č. 35

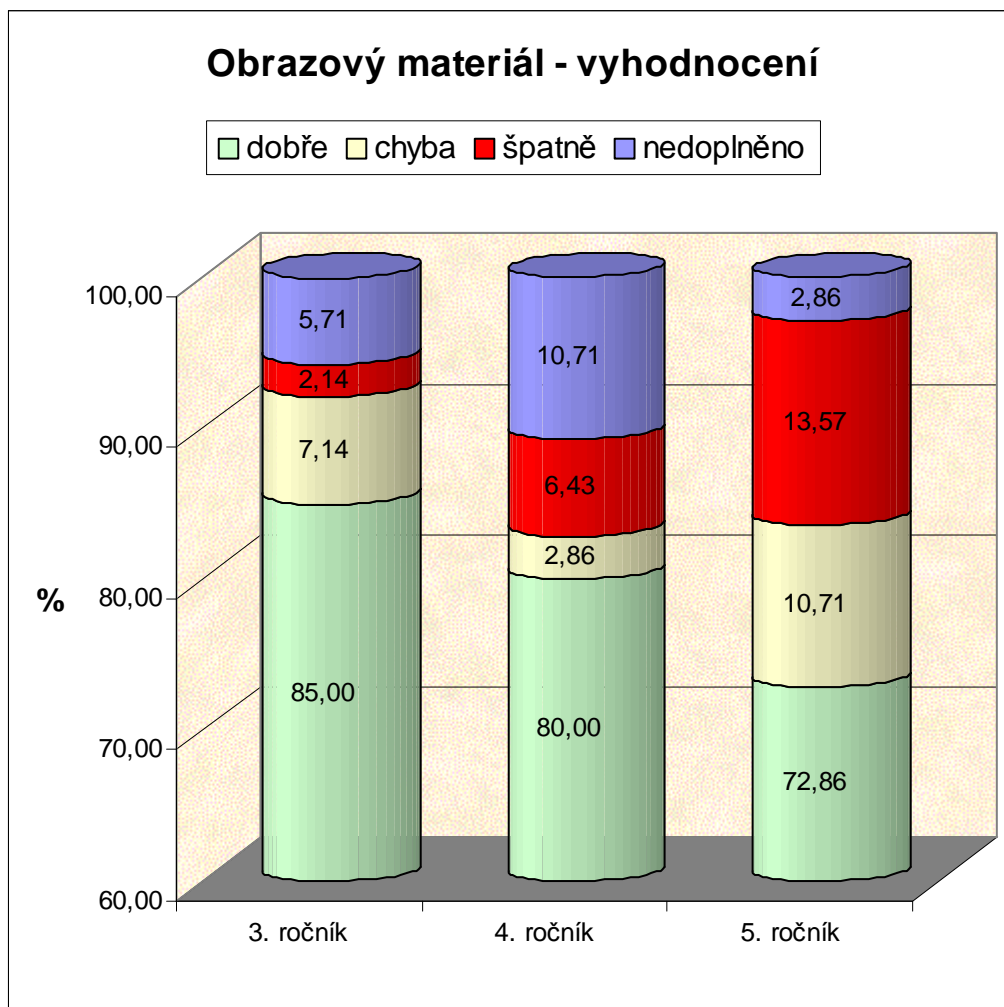
Obrazový materiál - 5. ročník



V 5. ročníku respondenti určovali nakreslené výrazy s mnohem horšími výsledky nežli jejich předchůdci. Nepříznivý trend vývoje žákovských znalostí vypozerovaný v minulých úkolech se bohužel plně projevil i zde. Množství nedoplněných slov bylo sice velmi malé, ale značně narostly špatně uvedené výrazy a zvýšila se i chybovost v zapsaných vyjmenovaných či příbuzných slovech. Nejtěžšími se jevila slova *sychravý*, *lysý* a *obyčej*.

Celkové vyhodnocení kvality práce respondentů s obrazovým materiálem přináší následující graf. Vyjadřuje procentuální podíl jednotlivých hodnocení doplněných vyjmenovaných nebo příbuzných slov sumárně za každý ročník zvlášť.

Graf č. 36



Doplňování zobrazených vyjmenovaných nebo příbuzných slov bylo pro respondenty relativně jednoduchým úkolem, ale přesto se ukázalo, že znalosti dotazovaných žáků nejsou zcela dostačující a místo postupného zlepšování klesají. Tento nepříznivý a alarmující trend prolíná všemi úkoly žakovského dotazníku a nutí nás k tomu, abychom se nad rozvržením a množstvím vyučované látky co nejdříve vážně zamysleli.

4. Závěr výzkumu

4.1 Úprava řad

Provedením dotazníkového výzkumu v řadách vyučujících na 1. stupni ZŠ a jejich žáků ze 3. až 5. ročníků se potvrdilo, že učivo o vyjmenovaných slovech je látka velice náročná a problematická. Zaslouží si tak plným právem velkou pozornost jak učitelů z praxe, tak i jazykovědců, kteří se starají o teoretickou stránku vývoje výuky českého jazyka.

Jen samotný fakt, že k získání dostatečného množství kvalitně vyplněných dotazníků od vyučujících a souhlasu s provedením dotazníků u žactva bylo nutné použít mnohonásobně větší počet výtisků dotazníků a velkého, velkého přemlouvání s vysvětlováním, že výsledky dotazníků neslouží ke kontrole práce pedagogů, naznačuje, jak závažné problematiky se tato práce dotýká.

Opíraje se o teoretická východiska, především pak o anketu doc. Hubáčka v časopise Komenský a reakce učitelů na ni (Kukul, Křivská, Terčová, Staudková,...), jsou výsledky výzkumu pro mě poněkud překvapující. Naprostá většina respondentů – pedagogů považuje sice navrhovanou jednotnou úpravu řad vyjmenovaných slov za přínos jazykové výuce především s ohledem na žáky a provázanost výuky, co se týče aktualizace obsahu, je jich přesná polovina se současným stavem spokojena.

Názory jednotlivých vyučujících jsou pochopitelně ovlivněny literaturou používanou k výuce, kvalitou zpracování i aktuálností v ní prezentovaných řad vyjmenovaných slov a slov příbuzných, nutnost jednotné linie procházející obtížným učivem v podání různých autorů učebnic, pracovních sešitů a pomůcek pro výuku je více než zřejmá.

Drobné úpravy pro rozšíření či redukci současných řad navrhuje větší část respondentů, přičemž nejčastěji se vyskytovaly návrhy na obměnu (doplnění nebo vypuštění) méně frekventovaných výrazů a vyjmutí některých zařazených názvů místních a biologických tak, aby lépe odpovídaly současné slovní zásobě žáků a frekvenci jejich užívání v dnešní mluvě.

Tyto názory dotazovaných učitelů podpořily i výsledky práce respondentů – žáků, kteří plněním úkolů ve svých dotaznících prokazovali znalost vyjmenovaných a příbuzných slov a pochopení jejich obsahového významu.

Celkově je možno říci, že návrh rytmizovaných redukovaných řad vyjmenovaných slov doc. Hubáčka podporuji, ale konkrétní podobu řad je však podle mne ještě nutné dopracovat, neboť není možné jednoznačně definovat potřebné změny obsahu řad bez dalšího

širšího výzkumu, jenž by zahrnoval řádově několikrát vyšší počty respondentů a zpřesnil by výrazy určené k vypuštění či doplnění do základních řad vyjmenovaných slov tak, aby co nejlépe odpovídaly současné slovní zásobě bez zbytečných zastaralých výrazů a nepoužívaných slov.

Výsledky žakovských prací odhalily jiný problém výuky vyjmenovaných slov, a sice, že předpokládaný lineárně stoupající vývoj znalostí učiva má naopak na závěr 1. stupně ZŠ silně klesající tendenci. Zvrátit tento nepříznivý trend by mohlo důkladnější procvičení a upevnění této náročné látky v průběhu 3. až 5. ročníku ZŠ. Vzhledem k omezenému časovému prostoru pro výuku je toho možné dosáhnout také výše zmíněnou cílenou redukcí řad vyjmenovaných slov dle doc. Hubáčka.

V zájmu kvalitního vzdělání a znalosti rodného jazyka by bylo vhodné co nejdříve tuto oblast výuky reorganizovat, sjednotit a vymezit jí dostatečný prostor pro důkladné zvládnutí a trvalé ukotvení v paměti. Jen takovým způsobem bude přínosem pro nás i budoucí generace.

Vzhledem k výrazně negativnímu průběhu znalosti učební látky o vyjmenovaných slovech na konci 1. stupně ZŠ, přichází mi na mysl otázka, zda je tento fenomén jen ojedinělý, nebo signalizuje obdobnou situaci i v jiných oblastech výuky českého jazyka. Nebezpečnost tohoto jevu mne vede k přesvědčení, že je nanejvýš nutné důkladně prozkoumat vývoj znalostí dalších souvisejících učebních látek v českém jazyce, např. stavbu slova, významy slov, vlastní jména, homonyma, synonyma a další. Tato problematika se mi jeví jako vhodné pole působnosti pro další výzkumné diplomové práce, které by podrobně osvětlily tuto oblast.

4.2 Výuka

Dalším cílem, který sledoval tento výzkum, je využití mezipředmětových vztahů při výuce látky o vyjmenovaných slovech, materiály a formy práce používané k vysvětlení věcného významu a nácviku vyjmenovaných a příbuzných slov, zvláště pak se zřetelem k dětem s diagnostikovanými poruchami učení. Potvrdily se tak původní předpoklady, že vyučující propojují učivo o vyjmenovaných slovech s ostatními vyučovanými předměty při každé vhodné příležitosti a efektivně tak působí na prohloubení jeho znalosti.

Respondenti prokázali, že patří mezi tvořivé a iniciativní učitele, používající pro výuku tradiční i netradiční materiály a zajímavé formy práce, které napomáhají snadnějšímu ozřejmění obsahového významu slov vyjmenovaných a příbuzných. Uplatňují je i v průběhu nácviku učiva k jeho rychlejšímu a trvalejšímu zapamatování si.

Důležitým aspektem je práce s dětmi, které mají diagnostikovanou poruchu učení nebo jejich kombinaci. Je potěšitelné, že v dnešní době, kdy těchto dětí na základních školách přibývá, jsou jim dostupné klasické názorné i netradiční učební pomůcky a prostředky, jimiž si tito žáci usnadňují nácvik pro ně obzvláště náročného a obtížného učiva.

Ať jsou již prostředky i formy práce při výuce jakékoliv, tím nejdůležitějším článkem nadále zůstává osobnost učitele. Jedině na jeho erudici, iniciativě, kreativě a zájmu o svoje žáky záleží, zda náročná výuka mateřského jazyka bude základem pro celý další rozvoj vzdělání i osobnosti každého jednotlivého dítěte.

5. Seznam pramenů

- [BB] Blumentrittová, V. – Bukáčková, J.: Český jazyk zábavně – 3. ročník. Praha, Blug 1999.
- [Cu] Cuřín, F.: Vývoj spisovné češtiny. Praha, SPN 1985.
- [ČD] Čechura, R. - Dvořáková, D.: Český jazyk - učebnice pro 3. ročník. Praha, Alter 1996.
- [ČS] Čechová, M. - Styblík, V.: Čeština a její vyučování. Praha, SPN 1998.
- [DL] Dvorský, L. - Lovis, K.: Český jazyk pro 3. ročník. Praha, Alter 1995.
- [DS] Dvořáková, Z. - Styblík, V.: Český jazyk pro 3. ročník. Praha, SPN 1996.
- [Dv] Dvořáková, Z.: Český jazyk v sešitech. Praha, Fortuna 1992.
- [HaH] Hartmannová, V. - Hartmannová, D.: Pravidla českého pravopisu. Olomouc, FIN 1996.
- [HBF] Horák, O. – Bělič, J. – Foltýn, B. – Klement, B.: Metodika vyučování českému jazyku. Praha, SPN 1955.
- [HH] Hájková, E. - Horáčková, I.: Čeština pro 3. ročník základní školy. Úvaly, Jinan 1994.
- [HJ] Havránek, B. - Jedlička, A.: Stručná mluvnice česká. Praha, Fortuna 1996.
- [HJČ] Havránek, B. - Jedlička, A.: Česká mluvnice. Praha, SPN 1981.
- [HJS] Hubáček, J. - Jandová, E. - Svobodová, J.: Čeština pro učitele. Opava, Optys 1996.
- [Hko] Horák, O. a kol.: Metodika vyučování českému jazyku. Praha, SPN 1955.
- [Je] Ječná, K.: Nuda při češtině? Ani nápad! (Zásobník her a nápadů). Praha, Agentura Strom 1997.
- [JS] Jelínek, J. - Styblík, V.: Čtení o českém jazyku. Praha, SPN 1971.
- [Ko1] Komenský - odborný časopis pro učitele základní školy, roč. 121, č. 9/10, květen – červen, Brno 1997.
- [Ko2] Komenský – odborný časopis pro učitele základní školy, roč. 123, č. 1/2, září – říjen, Brno 1998.
- [Ko3] Komenský - odborný časopis pro učitele základní školy, roč. 124, č. 7/8, březen – duben, Brno 2000.
- [Ko4] Komenský - odborný časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 1/2, září – říjen, Brno 2000.
- [Ko5] Komenský - odborný časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 5/6, leden – únor, Brno 2001.
- [Ke] Kelišová, D.: Vyjmenovaná slova. Praha, Linx & spol. 2001.
- [KI] Klimeš, L.: Slovník cizích slov. Praha, SPN 1995.

- [KoČ] Kol. a.: Český jazyk, učební osnovy pro 1. - 9. ročník, vzdělávací program ZŠ. Praha, Fortuna 1996.
- [KoM] Kol. a.: Metodická kniha - Český jazyk. Praha, SPN 1978.
- [KoS] Kol. a.: Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha, Academia 1994.
- [KoU] Kol. a. ÚČJ FFMU: Příruční mluvnice češtiny. Brno, Lidové noviny 1995.
- [KT] Konopková, L. - Tenčlová, V.: Český jazyk pro 3. ročník ZŠ. Praha, Fortuna 1996.
- [LD] Louženská, A. – Dršatová, J.: Čeština od lesa. Úvaly u Prahy, Albra 1997.
- [LŠB] Lamprecht, A.- Šlosar, D. - Bauer, J.: Historická mluvnice češtiny. Praha, SPN 1986.
- [Mi] Mikulenkova, H.: Český jazyk pro 3. ročník (pracovní sešit). Olomouc, Prodos 1993.
- [Mko] Mühlhauserová, H. a kol.: Český jazyk 3 (učebnice pro 3. ročník základní školy). Brno, Nová škola 1999.
- [Mu] Müller, J.: Cvičebnice jazyka českého pro školy obecné - díl IV. Vídeň, C. k. školní knihosklad 1911.
- [Po] Polanská, J.: Vyjmenovaná slova (cvičebnice pro základní školy). Praha, Fortuna 1995.
- [PoV] Polnická, M.: Vyjmenovaná slova (docvičovací úkoly). Brno, Nová škola 1992.
- [SČ] Styblík, V. - Čechová, M.: Didaktika češtiny. Praha, SPN 1989.
- [SH] Staňková, H. - Horáčková, M.: Český jazyk IV. Praha, Alter 1996.
- [Sk] Sklenářová, D.: Křížovky, osmisměrky, doplňovačky. Praha, Blug 1995.
- [Sko] Svobodová, I. a kol.: Český jazyk pro 5. ročník. Praha, Alter 1996.
- [Sv] Svozilová, N.: Jak dnes píšeme / mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině. Praha, H&H 1999.
- [Šm] Šmilauer, V.: Nauka o českém jazyku. Praha, SPN 1972.

6. Seznam citací

1. Kol. autorů: Český jazyk – učební osnovy pro 1. – 9. ročník základní školy. Praha, Fortuna 1996. Volně.
2. Cuřín, F.: Vývoj spisovné češtiny. Praha, SPN 1985. Volně.
3. Müller, J.: Cvičebnice jazyka českého pro školy obecné, díl IV. Vídeň, C. k. školní knihosklad, 1911, s. 13 – 18.
4. Jelínek, J. – Styblík, V.: Čtení o českém jazyce. Praha, SPN 1971, s. 38.
5. Havránek, B. - Jedlička, A.: Česká mluvnice. Praha, SPN 1981, s. 409 – 420.
6. Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 124, č. 7/8, Brno 2000, s. 162 – 163.
7. Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 1/2, Brno 2000, s. 18 - 19.
8. Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 1/2, Brno 2000, s. 19 - 20.
9. Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 1/2, Brno 2000, s. 20 - 21.
10. Komenský – časopis pro učitele základní školy, roč. 125, č. 5/6, Brno 2001, s. 101 - 102.

7. Seznam příloh – volné

1. Dotazník pro učitele 1. stupně základní školy – respondent č. 1 – 50
2. Dotazník pro žáky 3. – 5. ročníku základní školy – respondent č. 1 – 60